Societatea
de științe
filologice

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

1

1977

26728

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL III (VI), NR. 1 (IANUARIE — MARTIE), BUCUREŞTI, 1977

COLECTIVUL DE REDACŢIE

MARICA ANGHELESCU (**redactor**), GHEORGHE ANTONESCU, CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, OANA CHELARU, VLADIMIR DOGARU, **MIRCEA FRÎNCULESCU** (**redactor**), **ION HANGIU** (**redactor şef**), AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANŢU, NICOLAE I. NICOLAE, TUDOR OPRIŞ, NICOLAE PĂUNESCU, STERIE RĂDOI, NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ŞOVU, G. G. URSU

Revista LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Bucureşti.

Lipsă pag 29-30
Co95

Sumar

„Cîntarea României" — de la poemul paşoptist la Festivalul naţional al anului 1977 . 5
ŞERBAN CIOCULESCU — I. L. Caragiale 6
GH. CEAUŞESCU — Studiul limbii latine în şcoală 8

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii: „Sărac lipit pămîntului, a da bir cu fugiţii" 11
CONSTANTIN HOBEANU — De la proverb la expresie: „Tot cîinele iernează, dar numai pielea lui ştie" 12
AL. GRAUR — Din nou despre suprimarea pronumelui personal 13
LUIZA SECHE — Dicţionarul limbii române pentru elevi (DREV) 14
G. C. RUSU — De ce scriem *cunoştinţă* cu un singur *i*, iar ştiinţă cu doi *i* . . 16

Stil, compoziţie

ION DUMITRESCU — Metafora (I) 17
I. D. LĂUDAT — Tabloul în proză (cu aplicaţie la fragmentul *Singur* de C. Hogaş) 21
FELICIA GIURGIU — Valori stilistice în lirica actuală închinată patriei . . . 23

Caiet de analize

TOMA GRIGORIE — George Coşbuc: *Decebal către popor* 25
RODICA NEGOESCU — Al. Davila: *Vlaicu-Vodă* 28
GH. ŞOVU — Marin Sorescu: *Astfel* 31

lipsă 26-33

Literatură universală

ALEXANDRU BALACI — Dante Alighieri: *Divina Comedie* 33

Concursuri, examene

Concursul de admitere în liceu. Comentarii pe marginea lucrărilor scrise la limba şi literatura română: judeţul Sibiu (N. Mărginean), judeţul Dolj (Ionel Mihai) 35
Concursul de admitere în facultăţile filologice în anul universitar 1977—1978 (Mihai Bujeniţă) 37

Cenacluri, reviste

ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ — Tinereţe şi sete de cultură 40
CONSTANŢA BĂRBOI — Angajare 41
Reviste şcolare pe adresa S. S. F. (Gh. Ş.) 43
MIOARA GAFENCU — Reviste şcolare la Fălticeni 45
TUDOR OPRIŞ — *Laboremus* (1926) şi debutul lui Mihai Beniuc 46
LUCIA OLARIU NENANTI — Muzeul memorial „M. Eminescu" de la Ipoteşti . . 47

De la corespondenţii noştri 49

Tinere talente

DOMNIŢA PALII — *Îndemn* 53
CAMELIA PETRE — *Odă Gorjului meu* 53
VIOLETA ROTARU — *Înclinaţie* 54
LUIZA PREDESCU — *Drum în poveste* 54

Debut

BEATRICE VERZEA — *Sunet de bucium* 55
MIHAELA MĂGUREANU — *Frescă* 55
ADRIAN NICULESCU — Coloana lui Marc-Aureliu (Antonina) 56

Însemnări pe marginea cărţilor

N. MIHĂESCU, *Îndrumări pentru studiul limbii române* (Augustin Macarie) ; ION CREANGĂ, *Amintiri din copilărie* (Ioan Iercan) ; NICOLAE MANOLESCU, *Sadoveanu, sau utopia cărţii* (Roxana Sorescu), *Reviste literare româneşti de la începutul secolului al XX-lea* (Mircea Popa) ; IOAN MIHUŢ, *Simbolism, modernism, avangardism* (Gh. Ş.) 57

ALEXANDRU NICULESCU — Curier 62

„Cîntarea României“ — de la poemul paşoptist la Festivalul naţional al anului 1977

> *„Fruntaşii în muncă, în învăţămînt, în cercetare — aceştia se vor prezenta să cînte România liberă, bunăstarea şi fericirea poporului“.*
>
> *NICOLAE CEAUŞESCU*

Ideea de libertate socială şi naţională străbate ca un fir roşu întreaga literatură din secolul al XIX-lea. În acest secol, intrat în istorie ca „secol al naţionalităţilor“, după cum se exprima Titu Maiorescu în 1866, cuvintele *român, România* se întîlnesc în titlurile unor publicaţii sau ale unor opere literare, dintre care cităm : *Curierul românesc, Albina românească, România* (primul cotidian), *România viitoare, România literară, Deşteptarea României, Cîntarea României, Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie.*

Expresie sinceră a năzuinţelor poporului nostru spre libertate socială şi naţională — „slobozenia dinăuntru“ şi „slobozenia dinafară“ —, poemul *Cîntarea României* a văzut lumina tiparului în primul şi unicul număr al revistei cu titlul simbolic *România viitoare,* editată la Paris în 1850 de către revoluţionarii români aflaţi în exil. Traducînd poemul din limba franceză în limba română după manuscrisul lui Alecu Russo, generosul paşoptist care îi dăruise poetului V. Alecsandri balada *Mioriţa,* N. Bălcescu nu dă în vileag, din motive de conspiraţie, numele autorului, ceea ce a dus la contestarea paternităţii lui Alecu Russo asupra *Cîntării României.*

Dacă prozatorul N. Bălcescu scria în 1850 că „Revoluţia viitoare... nu să va mărgini a cere libertatea din lăuntru, care este peste putinţă a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de supt domnirea streină, ci va cere unitatea şi libertatea naţională“, poeţii D. Bolintineanu şi M. Eminescu prefigurează în versuri cu un profund caracter patriotic cucerirea independenţei de stat a României : „Viitor de aur ţara noastră are / Şi prevăd prin secoli a ei înălţare“ ; „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie... Vis de vitejie, fală şi mîndrie / Dulce Românie, asta ţi-o doresc“. Eroismul dorobanţilor în războiul de independenţă este preamărit de Vasile Alecsandri în ciclul de poezii *Ostaşii noştri.*

De la data primei publicări a poemului *Cîntarea României* în revista *România viitoare* s-au scurs mai mult de cinci pătrare de veac, perioadă în care poporul român a realizat în 1859 unirea Ţării Româneşti cu Moldova sub numele de România, a cucerit în 1877 independenţa de stat, a desăvîrşit actul unirii în 1918, s-a eliberat la 23 August 1944 din lanţurile exploatării sociale şi naţionale şi a trecut, sub conducerea înţeleaptă a Partidului Comunist Român, la construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

În anul sărbătoririi centenarului cuceririi independenţei de stat a României şi al împlinirii a şapte decenii de la răscoalele ţărăneşti din 1907 se organizează şi se desfăşoară, după cum se ştie din *Programul de măsuri în domeniul muncii ideologice, politice şi cultural-educative,* elaborat sub directa îndrumare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, *Festivalul naţional Cîntarea României,* amplă manifestare menită să îmbogăţească şi să diversifice viaţa spirituală a întregii ţări, să sporească aportul geniului creator al poporului român la patrimoniul cultural, naţional şi universal.

Conceput ca „o manifestare a muncii şi a creaţiei libere a poporului nostru, stăpîn pe destinele sale, care îşi făureşte în mod conştient viitorul luminos — comunismul“, Festivalul naţional *Cîntarea României* îşi propune, între altele, crearea unor opere literare şi artistice cu un bogat conţinut artistic, inspirate din realităţile actuale, îmbunătăţirea manifestărilor sub raportul conţinutului ideologic şi al calităţii artistice, reunirea întru aceeaşi generoasă finalitate a unor formaţii artistice cu cele de artişti amatori, creatori şi interpreţi din rîndurile muncitorilor, ţăranilor, intelectualilor, pionierilor şi elevilor, studenţilor, ostaşilor, tinerilor, fără deosebire de naţionalitate[1].

Sub semnul Festivalului naţional *Cîntarea României* se desfăşoară cele trei etape ale Concursului de literatură „M. Eminescu“, aflat la cea de-a XX-a ediţie. La etapa finală, care va avea loc la Iaşi, între 7 şi 13 aprilie, se vor întîlni cei mai buni elevi dintre cîştigătorii etapei pe judeţ. Cîştigătorii etapei pe şcoală, comună, oraş, municipiu (sector, Bucureşti) ai Concursului de limba română pentru clasele a VII-a şi a VIII-a se vor întîlni în ziua de 24 aprilie la etapa judeţeană (finală).

Laureaţii concursurilor şcolare vor fi fruntaşii la învăţătură, mesagerii chemării adresate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu tinerei generaţii :

„Să nu uitaţi niciodată, dragi tovarăşi tineri, că aveţi, în primul rînd, îndatorirea de a face totul pentru însuşirea şi dezvoltarea celor mai înalte virtuţi ce caracterizează poporul nostru — dragostea pentru adevăr, vitejie, pasiunea pentru muncă, hotărîrea fermă de a asigura ridicarea naţiunii noastre pe noi şi noi culmi de progres şi civilizaţie“.

I. L. Caragiale

Acad. ŞERBAN CIOCULESCU

Ca şi Eminescu şi Creangă, din triada clasicismului nostru, Caragiale nu poate fi închis înlăuntrul unei formule, deşi comediile şi schiţele sale, rămase neîntrecute şi, în bună parte, ştiute pe dinafară, ne par de o limpezime cristalină şi ascund complexitatea tulburătoare a geniului său. Contemporanii au rezistat împotriva farmecului atît al omului, incomparabil „causeur“, cît şi al operei, scontînd acesteia, sau cel puţin comediilor lui, caducitatea. Însuşi autorul monumentalei opere ar fi foarte surprins, dacă s-ar putea întoarce printre noi, de situaţia sa literară, la 125 de ani de la naştere şi la 65 de ani de la moarte, deoarece el credea, ca şi Maiorescu, că viabilitatea, oricît ar fi fost de trecătoare, era supremul criteriu estetic.

Prin ereditate şi formaţie, Caragiale este un observator direct şi un auditiv, care sintetizează prin gest şi vorbire structura tipic socială a personajelor. Înainte de a redacta, e urmărit de cuvinte şi gesturi caracteristice, mimate şi rostite de dînsul cu un dar neîntrecut al imitaţiei. Cîte unii caută să-i reducă rolul de artist la copierea realităţii nemijlocite. Aci intervine însă rolul hotărîtor al inteligenţei creatoare : spiritul autocritic discerne şi cerne elementele semnificative, eliminînd neesenţialul. Spontaneitatea geniului verbal mistificator, proteismul histrionic, interpretat de sentimentali ca un semn de romantism, se anulează prin puterea suverană a voinţei, care-şi impune cu severitate disciplina. Fraza se organizează încet, cuvîntul propriu răspunde cu

---

[1] Vezi *Scînteia. Almanah 1977*, Bucureşti, 1977, p. 69—72 şi *Programul republican al acţiunilor politico-ideologice, cultural-educative şi sportive ce se vor organiza cu elevii în anul şcolar 1976/1977*, Tipografia Universităţii din Bucureşti, 1976.

greutate, printr-o gestaţie din cele mai muncite. S-a alăturat experienţa chinuitoare a artistului de aceea a lui Flaubert. Ea este însă mai curioasă, deoarece meşterul român nu luptă cu banalitatea, căutînd culori şi ritmuri. Din înseşi cuvintele uzuale, neexpresive, îşi durează trainice materiale prin precizie, conciziune şi cadenţă topică. La amîndoi, aceeaşi supraomenească stăpînire de sine, aceeaşi obiectivare mortificatoare, aceeaşi dominare a dificultăţilor. Caragiale nu are însă nimic romantic în alcătuirea interioară. Nu e simţitor la universul sensibil, nu se împărtăşeşte cu sensurile mistice ale naturii, nu se înfioară înaintea dumnezeirii revelate. Religia sa superioară este credinţa în frumos, elaborat cu evlavie şi permanent prin seriozitatea muncii artistice. Sînt unele spirite eminente, la noi, care deplîng stăvilirea improvizării la Caragiale şi regretă că aşa-zisul său romantism n-a fost lăsat în voie. Nu sîntem de această părere. Improvizaţia, foarte arară la autorul *Momentelor*, nu a reuşit să fixeze decît aproximativ slobozenia verbală, cu glume uşoare, lipsite de focul prezenţei expresive. Culoarea şi imaginaţia, care au impresionat pe unii contemporani, erau nedespărţite de joc şi elocuţie. Prin constrîngere, meşterul de şcoală clasică a dat dialogurile sale chintesenţiate, fără un cuvînt de prisos şi cu expresivitatea în funcţie de adevăr sufletesc, iar nu de culori şi ritmuri romantice. Prin excepţie, artistul reuşeşte în magic, în fantastic, în subconştient şi în „culoare locală“, prin care variază, ieşind din forma spiritului său. Ar fi însă o eroare să strămutăm ocazionalul în esenţă intimă şi permanentă.

Omul era demonic în vorbire, cu un debit nesecat, cu o fantezie stîrnită şi întreţinută de prezenţa uimită a ascultătorilor. Înapoia ochelarilor, ochii de miop sfredeleau şi se mişcau ca argintul-viu. Faţa se crispa actoriceşte, braţele şi trunchiul intrau în convulsiune, răspunzînd cu automatism de reflexe dialecticii pasionate. Era însă o pasiune la rece, a unei inteligenţe mobile şi nestatornice, variind în păreri după toane. Un amestec bizar de bun-simţ fundamental şi de căutare a paradoxului, pentru plăcerea de a contrazice şi ului. Caragiale reedita aievea pe *Nepotul lui Rameau*. Stăpînea ca un actor mijloacele simulării în convingeri şi simţiri, în înduioşare şi patetism. Mediul românesc s-a răzbunat împotrivă-i nivelîndu-l adesea în spirit cu Mitică, cu

Mache și Lache sau cu Cațavencu. Singurătatea îl apăsa pentru că solilocviul său era de natură orală, cerîndu-și publicul, galeria. Nu era un melancolic, cum îl socoteau Vlahuță, Delavrancea și Goga, ca pe un Molière autohton, dar un neliniștit, un neastîmpărat, nemulțumit cu monotonia relațiilor sau a îndeletnicirilor profesionale. Ca un spirit fantast, era mereu în căutarea unei întreprinderi rentabile, care să-l pună la adăpostul nevoilor și să-i consolideze existența burgheză cu plăceri și tabieturi. Prin reacțiunile nestăpînite ale inteligenței și-a făcut dușmani, menținîndu-și prieteniile printr-o bunătate temeinică, ascunsă sub bruschețã. Era un egoist și un epicureu, dar fără uscăciunea subsecventă. Sub răsfățul de sine vibra o anume dragoste de oameni, care-l îndemna să-și îmbuneze prietenii, după ce îi maltratase. Dar după cum „satira“ lui nu distruge, ci configurează, cu dispreț intelectual și simpatie, așa și cuvîntul său șuierător se modula afectiv. Prietenii simțeau că le scapă printre degete, dar nu rezistau seducătorului. De la cercul mic al relațiilor personale, aceeași este puterea de vrajă a scriitorului asupra cuprinsului larg al țării. Cine nu este „ideolog“, mă rog, adică publicul neprevenit, se irită de adevărurile crude în care se recunoaște, dar se simte și fermecat de mirajul artistic, care-și ascunde efortul, ca și cum ar fi o artă directă, creîndu-i fiecăruia dintre spectatori și cititori iluzia dulce că este vorba de... celălalt. În acest fel, cel mai aspru tovarăș și scriitor din sectorul inteligenței românești a izbutit să-și păstreze prieteni devotați și să-și cucerească însușirea de scriitor popular.

Astăzi animozitățile au amuțit, cărțile lui Caragiale sînt în toate mîinile, tirajele operei sale, într-un singur an, depășesc pe acelea din tot timpul vieții lui, nimeni nu-i mai intentează procese de intenție, nici nu-i mai pune la îndoială rolul educativ al „satirei“ sale. Alături de Eminescu și de Creangă, Caragiale este unul dintre marii noștri învățători. Oricine scrie și vorbește, îl simte pe undeva, aproape, scrutîndu-l și scutindu-l de greșeală.

Studiul limbii latine în școală

GH. CEAUȘESCU
Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu“

La recentul Congres al educației politice și culturii socialiste s-a hotărît, printre altele, acordarea unui statut superior celui de pînă acum limbii latine în cadrul învățămîntului mediu românesc. Faptul apare normal dacă ținem seama că în epoca noastră tradițiile românești sînt ridicate la rang de principiu ; trecutul, privit în conexiune cu prezentul, capătă noi valențe și devine mijloc educativ prin sublinierea constantelor istoriei naționale. Între acestea, fenomenul romanizării și al continuității deține un loc aparte : în decursul veacurilor, încă din timpul evului mediu timpuriu, romanitatea este afirmată cu tărie la noi, devenind o idee-forță în lupta pentru păstrarea integrității spirituale și politice, căci refuzului romanității îi corespundea pe plan politic efortul de înglobare a românilor în formațiuni politice imperiale supranaționale. Prin studiul limbii latine se întărește conștiința romanității noastre : puși în contact nemijlocit cu textele autorilor antici, constatăm, chiar și fără explicații speciale, o serie de similitudini între limba latină și limba română ; numai în acest fel poate fi înțeleasă în cunoștință de cauză acțiunea reprezentanților Școlii ardelene, de exemplu. Prin metodele moderne de învățămînt, aceste convingeri pot fi potențate, prezentîndu-se elevilor monumente antice din țara noastră. Toate acestor vor conduce la verificarea definiției antologice date limbii române de academicianul Alexandru Rosseti : „Limba română este limba latină vorbită în mod neîntrerupt în partea orientală a imperiului roman, cuprinzînd provinciile dunărene romanizate (Dacia, Panonia de Sud, Dardania, Moesia superioară și inferioară), din antichitate, momentul pătrunderii limbii latine în aceste provincii, și pînă în zilele noastre".

Așadar, pentru întărirea conștiinței romanității, studiul limbii latine este condiție *sine qua non.* Dar, în afara acestui fapt specific românesc, limba latină mai are o virtute care face necesar studiul ei : concizia. Prin construcții caracteristice (ablativul absolut, participiala relativă, substituirile propoziției finale etc.), latina are capacitatea de a exprima în puține cuvinte un conținut bogat de idei. Scriitorii romani cultivau, în general, concizia ca ținută și ideal estetic. Din acest punct de vedere, studiul unor autori, cum ar fi Caesar, Tacitus, Horatius etc., este ilustrativ, cu condiția studierii unor fragmente mai mari, bine închegate, din care să se poată desprinde un bogat conținut de idei și să se poată constata clar capacitatea de exprimare a limbii latine. Prin caracterul său formativ, studiul limbii latine se dovedește necesar chiar și celor care vor urma mai tîrziu secția reală. Crearea deprinderii de exprimare concisă este o virtute care se poate dobîndi mai ales prin studiul autorilor antici. De asemenea, se cuvine a fi subliniată logica frazei latinești unde fiecare element are un rol bine determinat. Traducerea unui text latinesc supune intelectul la un efort de gîndire comparabil cu efortul necesar rezolvării problemelor de matematică. Aceasta presupune, însă, predarea gramaticii în mod logic și nu cultivarea ei ca scop în sine, după metode care nu mai corespund cerințelor moderne.

Terminologia filozofică, literară și științifică modernă este în mare măsură tributară latinei și elinei, limbi în care au fost exprimate pentru prima oară în istoria omenirii o serie de concepte fundamentale. Ajungînd la concluzia materialității lumii, filozoful grec Democrit a intuit natura corpusculară a materiei. Pentru a exprima ideea unor elemente fundamentale indivizibile din care sînt alcătuite toate lucrurile, el a pus în fața participiului trecut *tomos* (tăiat) al versului *temno* (a tăia) particula privativă *a,* formînd cuvîntul, atît de des întrebuințat astăzi, *atomos* (indivizibil). Un cuvînt atît de utilizat cum este *calitate* e o creație a lui Cicero care, în efortul de a pune bazele unui vocabular filozofic latinesc, a făcut un calc lingvistic după grecescul *poiotes.* Dialectică, logică, esență, retorică, estetică, metaforă etc. sînt termeni moșteniți de cultura modernă din antichitatea greco-latină. Cum vocabularul științific și filozofic este cu precădere de origine antică, tradiția denumirii prin cuvinte grecești și latinești a unor noțiuni noi se menține pînă în zilele noastre : *panteism, animism* sînt termeni din secolul al XVIII-lea, iar astăzi o știință esențială în lumea modernă a fost denumită tot cu un termen grecesc *cibernetică.* Inițierea în domeniul limbilor clasice oferă de multe ori surprize nebănuite chiar și celor care studiază științele exacte.

Cum se știe, cultura greco-latină stă la baza culturii europene moderne. Multe din scrierile posterioare antichității nu pot fi înțelese dacă lipsesc cunoștințele elementare de cultură antică. Spre a ilustra această realitate ne vom referi la Eminescu ; versurile din *Scrisoarea V :* „Că se zbate ca un sculptor fără brațe și că geme, / Ca un maistru ce-asurzește în momentele supreme, / Pîn-a nu ajunge-n culmea dulcii muzice de sfere, / Ce-o aude cum se naște din rotire și cădere" sînt neinteligibile dacă nu se cunoaște teoria platonică, reluată de Cicero în *Somnium Scipionis,* despre cele șapte sfere cosmice care au o mișcare de rotație în sens contrar una față de cealaltă ; din această mișcare de rotație rezultă o muzică sublimă care nu poate fi percepută de urechi de muritor. Numai artiștii care au reușit să depășească efemerul pot auzi muzica sferelor și cîntecul lor este transpunerea acesteia. Astfel, comparația lui Eminescu devine clară : artistul are capacitatea de a auzi muzica sferelor celeste, dar faptul că femeia iubită nu îl înțelege duce la pierderea acestei calități. Raportarea la literatura universală și națională va avea ca efect lărgirea sferei de cultură și va avea un efect stimulator în învățarea latinei. Astfel, pot fi dobîndite cunoștințe care vor supraviețui și după ce regulile gramaticale vor fi de mult uitate.

O prejudecată care se cere a fi eliminată este caracterul clasic al întregii culturi greco-latine. Termenul de clasicism a fost aplicat antichității în bloc abia în secolul trecut. În realitate, antichitatea este mult mai complexă și reducerea ei la o singură coordonată este o eroare. Călinescu îl definea pe Ovidiu drept primul romantic. Elenismul nu se mai supune canoanelor clasice din epoca lui Pericle. În pictura greacă din secolul al IV-lea î.e.n. apare o tehnică numită *skiagrafia* (zugrăvirea umbrelor) care, conform specialiștilor, este asemănătoare tehnicii utilizate de pictorii impresioniști. În frescele pompeiene s-au descoperit mai multe stiluri, dintre care unul este un gen de suprarealism *avant la lettre*. O prezentare a evoluției culturii antice în etapele ei importante și în comparație cu evoluția culturii moderne ar pune în adevărata sa lumină acest capitol fundamental al istoriei omenirii.

În aceeași ordine de idei, credem că ar putea fi utilă citirea unor texte din care se poate vedea că unele idei, care în timpul evului mediu erau la modă, nu au fost împărtășite de toți gînditorii antichității. Ideea sfericității Pămîntului, pentru care s-a plătit greu tribut în timpul inchiziției, se găsește foarte clar formulată de Cicero în *Somnium Scipionis*. Geocentrismul nu a fost universal în antichitate. În general se crede că, pînă tîrziu, geometria a fost exclusiv euclidiană, dar chiar în corpusul lui Euclid se găsesc teoreme care sînt incompatibile cu propria sa teorie, iar Aristotel formulează în *Etica către Nicomah* posibilitatea a două geometrii construite pe baza unor axiome deosebite. De asemenea, vor putea fi prezentate și alte idei din domeniul științelor exacte care își au originea în cultura antică.

Lărgirea sferei de predare a limbii latine este un imperativ. Nu mai poate fi conceput astăzi nici învățămîntul clasic după canoanele statornicite de scolastică. Învățămîntul se cere funcțional și prezentarea liniilor directoare ale antichității se impune. Profesorul elvețian André Hurst, într-un interviu publicat în revista *Tribuna*, definea astfel importanța studiilor clasice în epoca modernă : „Din studiul culturilor clasice îți poți dobîndi arta de a pune problemele, un orizont general asupra problemelor". Îmbinarea metodelor tradiționale cu cele moderne, ne referim mai ales la posibilitățile de ilustrare prin diapozitive, va asigura orelor de limba latină un caracter funcțional. Astfel limba latină va contribui efectiv și la formarea intelectuală a elevilor care se vor dedica specialităților tehnice. Pentru cei care vor urma disciplinele umaniste, necesitatea cunoașterii latinei este evidentă. Caracterul formativ al studiului acestei limbi este subliniat de Maiorescu în următorii termeni : „Limba latină, avînd gramatica cea mai riguroasă, avînd o întindere de sferă care poate îmbrățișa toate părțile inteligenței, avînd în fine obiectivitatea antică, este studiul fundamental al gimnaziului, nu numai ca studiu teoretic, ci chiar în privința morală și este totodată modelul care ne arată cum instrucțiunea și educația se întăresc una pe alta". În contextul „exploziei informaționale" latina are un rol esențial : formarea aptitudinilor pentru o apreciere exactă a fenomenelor și o cuprindere a lor în sistem. Logica și stringența frazei implică logica actului de gîndire.

Expresii: „Sărac lipit pămîntului, a da bir cu fugiții“

Acad. IORGU IORDAN

Discut împreună aceste două expresii, fiindcă sînt strîns legate între ele, cum se va vedea din ceea ce urmează. Spre deosebire de expresiile explicate în numerele precedente ale revistei, acestea sînt produsul unor împrejurări de ordin istoric, nu, ca celelalte, care s-au născut sub imperiul unor stări sufletești de natură afectivă.

Prima dintre ele este rezultatul condiției de iobag pe care o aveau țăranii noștri în epoca feudală.

Proprietarii de mari moșii erau considerați, prin simplul fapt că aparțineau clasei conducătoare, că sînt stăpîni propriu-ziși, pe baze am zice astăzi juridice, ai pămînturilor moștenite de la părinți sau primite în dar de la domnitorul țării. Țăranii care trăiau pe moșiile boierilor erau obligați să facă absolut toate muncile și nu puteau nu numai să refuze dar nici măcar să-și ia lumea în cap, adică să fugă. În ipoteza că fugeau totuși din satul lor, proprietarul avea „dreptul“ să-i aducă apoi cu forța. Aceasta însemnează că li se interzicea, prin obiceiul pămîntului — un fel de lege pe vremea aceea — să părăsească locul unde se născuseră. Formula consacrată pentru a exprima această situație era *lipit pămîntului* (adică de pămînt), probabil „traducere“ a expresiei latinești *ad scripti glebae*, folosită, în condiții sociale perfect identice, în țările apusene, în care terminologia juridică (și nu numai ea) era latinească. Se înțelege de la sine că țăranii iobagi erau extrem de săraci. De aici, legătura care s-a făcut, căci s-a impus prin forța lucrurilor, între obligația lor de a rămîne pentru totdeauna acolo unde se găseau prin naștere și sărăcia lor nemaipomenită. După ce, în timpul domniei lui Cuza, iobagii au devenit liberi, în sensul că puteau circula și totodată nu mai erau datori să muncească pentru stăpînul moșiei, expresia noastră și-a pierdut înțelesul istoric și a început a fi întrebuințată pentru a caracteriza starea extremă de sărăcie a cuiva, indiferent de poziția lui socială.

Ceva mai înainte am spus că iobagii nu puteau nici măcar să fugă. N-aveau, adică, dreptul să plece de pe moșia boierului, dar ei fugeau, totuși, din desperare, fără să se gîndească la urmări. Pînă să fie „descoperiți“ și aduși înapoi, scăpau de toate obligațiile, care erau multe, între ele și birul, adică diverse impozite („legale“ și „nelegale“). Această nouă situație, trecătoare mai totdeauna, stă la baza expresiei *a da bir cu fugiții,* cuvînt cu cuvînt „a plăti birul cum îl plătesc cei fugiți“, adică „a nu-l plăti“.

Sensul istoric s-a atenuat cu vremea și apoi a dispărut, întocmai ca la „sărac lipit pămîntului“, fiind înlocuit cu cel pe care îl cunoaștem astăzi și care este foarte larg : a lipsi de la o întîlnire, de la școală, de la locul de muncă, asemănător în mare măsură cu familiarul „a o șterge“.

De la proverb la expresie: „Tot cîineľe ierneză, dar numai pielea lui știe“

Prof. CONSTANTIN HOBEANU
Școala generală Stoina, jud. Gorj

Cîinele a fost primul animal domesticit de om și adus la locuința lui, mai întîi pentru a alunga, cu glasul lui pătrunzător, spiritele rele în care primitivii credeau și pe care le socoteau prezente la fiecare pas. Mai tîrziu, cînd uneltele de producție s-au dezvoltat și omul a devenit stăpîn al bunurilor materiale, rolul cîinelui a fost bine stabilit : paznic credincios. Folosirea cîinelui în război, în acțiunile de cercetare întreprinse pe urmele hoților, a mărit rolul atribuit de om acestui animal și a determinat pe scriitori să-l cuprindă în operele lor literare, în centrul acțiunii și îndeplinind, de cele mai multe ori, un rol pozitiv. Astfel, poetul popular în baladele *Dolca* și *Miorița* : „Stăpîne, stăpîne, / Îți cheamă ș-un cîne“, precum și Mihail Sadoveanu în romanul *Baltagul* (ca să ne rezumăm doar la aceste exemple) dau expresie gîndurilor și sentimentelor omului din popor față de cîine.

Modest și devotat, cîinele a intrat cu numele său în expresiile uzuale ale omului, în proverbe și zicători : „Numai un cîine este ciont de coadă ?“, „Cîinele nu fuge de bucătură, ci de zburătură“, „Fug cîinii cu covrigi în coadă“, „Cîinii latră, ursul merge“, „Cîinele care latră nu mușcă“ etc.

De la aceste proverbe și zicători s-a ajuns la o expresie mai puțin cunoscută, dar exprimînd o bogăție de idei și dovedind înțelepciunea caracteristică oamenilor din popor. Expresia realizează o analogie cu starea grea, cu munca asiduă și cu suferințele poporului din trecut, în dorința oamenilor de a realiza lucruri de mari dimensiuni, aproape peste puterile lor.

Pentru a înțelege mai bine expresia, mă voi opri la un exemplu : se spune „Tot cîinele iernează, dar numai pielea lui știe“, atunci cînd omul și-a construit o casă. Un prieten al său, ori cineva care vine din altă parte, îi zice cu admirație : „Ți-ai făcut o casă bună, frumoasă și solidă...“. Răspunsul în asemenea situație se poate rezuma la expresia arătată. În ea este însumat un ansamblu de fapte, dar se înlocuiește și o întreagă relatare asupra situației în care s-a găsit omul nostru. Afirmînd „Tot cîinele iernează, dar numai pielea lui știe“, omul vrea să spună : „Am ajuns eu aici, mi-am construit casa, dar numai eu știu prin cîte greutăți am trecut“.

Analogia cu suferința cîinelui, care, pe viscolul iernii, stă de pază în curtea casei și nu-și părăsește postul său este evidentă, sugestivă și plăcută, ea se apropie de cele culte, căci, pentru marele adevăr pe care-l sugerează, are o formă scurtă și ușor de reținut. Două propoziții principale, aflate în raport de coordonare adversativă, așa cum folosesc oamenii în comunicările lor importante, cu înțeles și cu efect imediat. Cuvîntul „tot“, cu care începe expresia, este o sinteză a atributelor cu care autorul dorește să însoțească subiectul exprimat prin substantiv : „fiecare“, „oricare“, „orice“ sau „mulți“, „toți“ (plural) etc. Mă gîndesc la o asemănare cu expresia folosită în textele literaturii vechi : „...tot omul să aducă laudă...“ și care își are rădăcinile tot în vorbirea poporului, în creația populară orală. Cuvîntul se găsește și în poezia lui Vasile Alecsandri : „...părea *tot* omul mai înalt față cu moartea crudă...“.

Înlocuindu-l pe „tot“ cu un alt adjectiv, cu funcția de atribut, „fiecare“, „oricare“, „toți“ etc., efectul produs se micșorează (să încercăm : „Fiecare cîine iernează, dar numai pielea lui știe“ etc. și se vede rezultatul).

Trebuie să mai luăm în considerație și un alt fapt, anume că s-a înlocuit pluralul cu singularul, că nu este vorba de un singur cîine, ci de toți cei care iernează în condiții grele și numai ei cunosc suferințele. Pluralul este sugerat mai cu seamă de atributul „tot", care vrea să spună „toți", dar autorul popular creează o figură de stil, pe care o întîlnim și la Vasile Alecsandri în versurile citate, așa cum o găsim și la alți poeți care s-au inspirat din creațiile populare și au dat apoi poporului nostru opere nemuritoare.

Expresia are în conținutul ei și un aspect social, arătînd că în viața poporului nostru, în trecut, greutățile îl duceau pe om la o situație asemănătoare cu aceea a cîinelui, de unde s-a născut și expresia „Viață de cîine", cunoscută de tot poporul.

Din nou despre suprimarea pronumelui personal

Acad. AL. GRAUR

Într-o notă publicată în numărul trecut al revistei *Limba și literatura română,* arătam că în unele traduceri se suprimă pronumele personal în fața verbelor, chiar la persoana a III-a, unde, în felul acesta, adesea nu mai putem cunoaște care e subiectul. Mai notam că la persoana a III-a prezența pronumelui e necesară și pentru a marca diferența de gen, care adesea e concludentă pentru identificarea subiectului.

Știam de fapt, de multă vreme, că lectura traducerilor ne poate atrage atenția asupra particularităților limbii noastre, pe care în conversații sau cînd citim texte originale românești nu le băgăm totdeauna de seamă. Am arătat cîndva care sînt, după mine, valorile perfectului simplu, legate de aspect, bazîndu-mă pe faptul că traducătorii nu le luau în seamă [1].

Zilele trecute, citind o traducere din franțuzește, m-am oprit tot la pronumele personal (nici de data aceasta nu dau numele autorului și titlul cărții, deoarece, cu excepția absenței pronumelui personal, n-am găsit greșeli și deci nu doresc ca traducătorul să aibă neplăceri). Cred că am reușit acum să descopăr, în întrebuințarea pronumelui, o nuanță pe care mai înainte nu o remarcasem. Și de data aceasta exemplele abundă : nu e pagină fără pasaje în care lipsește pronumele personal. Iată numai două exemple :

— *E adevărat ? mă întrebă.*
— *Are dreptate, spuse.*

Cred însă că trebuie lărgit cadrul cercetării și atras în discuție și pronumele de persoana I, deși aici nu poate încăpea îndoială asupra identității subiectului :

— *S-a simțit rău, i-am spus.*
— *Și de ce nu, am spus.*
— *De ce nu bei ? l-am întrebat.*
— *Ce ai atîta de făcut ? am întrebat-o.*

Observ în primul rînd că, în foarte numeroasele exemple pe care le-am întîlnit, pronumele ar fi ocupat ultimul loc în frază. Dacă ar fi trebuit plasat la început, ar fi putut fi suprimat fără ca aceasta să ne supere. Iată exemple :

---

[1] *Limbă și literatură,* I, 1955, p. 136 –140.

Am spus : — La noapte.
Am ridicat din umeri.
Am tresărit : vorbele lui mă izbiseră ca o provocare.

Trag concluzia că pronumele nu e necesar numai pentru a identifica subiectul, cum spuneam în articolul trecut, ci și pentru a-l scoate în relief, prin opoziție, prin contrast. N-am putea zice *pleci, dar rămîn,* ci e obligatoriu să spunem *tu pleci, dar eu rămîn,* deși nu e nici o îndoială în privința persoanei verbelor. Iată un citat din cartea pomenită :

— E normal, spuse Sophie.
— O ! E normal să mori, am spus.

Chiar cînd un singur subiect e pus în cauză, el e subliniat prin plasarea lui în urma verbului. De aceea, dacă e acceptabilă construcția citată mai sus (*Am spus : — La noapte.*), unde nu e nici o opoziție, ar fi fost obligatoriu să se spună : — *La noapte, am spus eu,* intervertirea ordinii aducînd forțat prezența subiectului, deoarece se înțelege că părerea vorbitorului e alta decît a celorlalți, sau cel puțin că ceilalți nu și-au exprimat părerea.

Pronumele subiect poate lipsi chiar și cînd e pus în urma verbului, dacă se adaugă ceva care subliniază atitudinea vorbitorului. De exemplu, socotesc corectă fraza :

— *Odihniți-vă amîndoi, am spus pierzîndu-mi răbdarea.*

Se vede din faptele prezentate că problema e destul de complicată și se poate pune întrebarea dacă orice traducător e obligat să facă analize sintactice înainte de a traduce în românește o frază din altă limbă. Părerea mea este că nu e nevoie de multă teorie în această privință : e suficient ca traducătorul să fie atent la felul în care se folosește limba noastră în practica zilnică.

Dicționarul limbii române pentru elevi (DREV)

LUIZA SECHE
Institutul de lingvistică, București

În Institutul de lingvistică din București se află în curs de elaborare *Dicționarul limbii române pentru elevi* (*DREV*). Întocmit pe baza materialului excerptat din manualele școlare, *Dicționarul* va cuprinde în jur de 20 000 *de cuvinte* și *circa 40 000 de sensuri și de locuțiuni* și va oglindi dificultățile lexicale întîlnite în aceste manuale. Ca anexă lexicografică a manualelor și ca util instrument de lucru, *Dicționarul* și-a înscris printre obiectivele fundamentale elaborarea unor definiții științifice, limitate exclusiv la elementele explicative necesare înțelegerii cuvintelor respective, fără detalii enciclopedice sau dezvoltări monografice, ținîndu-se seama de nivelul de cunoștințe și de capacitatea de asimilare ale elevilor. În afară de cuvinte și de sensuri, *DREV* înregistrează și o serie de compuse, sintagme, expresii, îmbinări de cuvinte etc. de tipul *aldehidă formică, nitrat de argint, clorură de sodiu* (din chimie), *rata plusvalorii, materialism dialectic, valoare de schimb* (din socialismul științific), *măduva spinării, metabolism bazal, asimilație clorofiliană, floarea-*

soarelui, pasărea-paradisului (din ştiinţele naturii), *a da ortul popii, a-l pufni rîsul, sărac cu duhul, a trage pe roată* (de la română), *pol magnetic, an-lumină, reactor nuclear, undă electromagnetică* (din fizică) etc.

În legătură cu aspectele concrete, legate de metodologia şi de tehnica redactării, trebuie subliniat faptul că ţelurile principale urmărite de autori sînt: exactitatea, accesibilitatea şi simplitatea definiţiilor date pentru termenii inventariaţi. În vederea realizării acestor ţeluri s-a apelat la un colectiv de profesori pentru fiecare disciplină în parte şi la doi lexicografi profesionişti[1]. Prin eforturile conjugate depuse de profesorii specialişti şi de cei doi coordonatori ai lucrării, cuvintele înregistrate în *DREV* se bucură de o tratare şi de o formă de prezentare care respectă principiile lexicografice generale şi normele limbii literare, astfel încît materialul lexical pus la dispoziţia elevilor să întrunească calităţile unei nemijlocite surse de informare şi de explicare, fiind, în acelaşi timp, o eficientă modalitate de cultivare a limbii române. În schemele de redactare ale cuvintelor sînt indicate, prin procedee specifice lexicografiei, elementele componente ale articolelor de dicţionar: cuvînt-titlu, paranteze explicative preliminare definiţiei, categoria gramaticală, disciplina din care a fost preluat cuvîntul, definiţia, forme gramaticale (dublete de plural, de accent, prezentul indicativ), pronunţări, variante lexicale etc.

Partea cea mai dificilă a lucrării o constituie, fără îndoială, explicarea termenilor. În acest sens, grija autorilor s-a îndreptat către elaborarea unor definiţii care să nu păcătuiască nici prin formulări pretenţioase, livreşti, tehniciste, dar care nici să nu anuleze bunele intenţii de simplificare controlată şi de accesibilitate integrală ale materialului lexical, prin alunecarea pe panta vulgarizării exagerate, neconforme cu adevărul ştiinţific şi cu obiectivul propus.

În acest scop au fost utilizate patru tipuri de definiţii:

a) *definiţia analitică* sau *prin perifrază*, cuprinzînd genul proxim — cu ajutorul căruia termenul definit să poată fi încadrat într-o categorie generală — şi diferenţa specifică — prin intermediul căreia termenul explicat poate fi individualizat în cadrul respectivei categorii. Acest procedeu explicativ, cel mai frecvent întîlnit în *DREV*, este folosit pentru termenii literari de cultură generală (ştiinţifici, tehnici, livreşti) care nu au în limbă sinonime mai cunoscute decît ei, la care să se fi putut apela ca substitute ale perifrazei (de exemplu *romantism, metaforă, acid, hidroxil, satelit, automatică, astenie, dolomit, betulacee, acarinate, crosă, dribling, contradicţie, capitalism, antagonism* etc.), pentru termenii neliterari (regionali, populari, învechiţi, argotici) ori aparţinînd unor realităţi dispărute şi pentru care nu există sinonime curente în limba noastră (*logofăt, agă, vornic, arnăut, glie, botă, grui, prichici, fiacru, pîrnaie, dichisi, meteahnă, şest* etc.);

b) *definiţia prin sinonim* (sau prin *cumul de sinonime*). În modul de analizare a conceptului de sinonim s-a ţinut seama de ceea ce, în mod curent, se înţelege prin categoria sinonimică „termenul sau îmbinarea stabilă de termeni care, avînd acelaşi înţeles cu un alt termen sau cu o altă îmbinare stabilă de termeni, le poate înlocui, într-un act de comunicare, fără ca acesta să-şi schimbe conţinutul". Tipul de definiţie prin sinonim se aplică numai la termenii neliterari, la termenii livrești, științifici, tehnici etc. de circulație îngustă, precum și la sensurile figurate pentru care există un corespondent perfect de largă circulație în vocabularul limbii literare (de exemplu *argilă-lut, nociv-vătămător, profund-adînc, azot-nitrogen, kaliu-potasiu, natriu-sodiu, înclinometru-indicator de pantă, sedativ-calmant, putrid-putred, fotosinteză-asimilație clorofiliană, abis-prăpastie, tom-volum* etc.) ;

---

[1] Colectivul de autori este format din *profesori:* Mircea Bădulescu (muzică), Vasile Bobancu (matematică), Silvia Colfescu (desen), Elena Ispas şi Gheorghe Ispas (ştiinţele naturii), Carmen Ivanov şi dr. Igor Ivanov (chimie), Constantin Mărculescu (geografie), Corvin Mircioiu (educaţie fizică şi sport), Maria Pascu (fizică), Valdemar Popa (filozofie), Vasile Sigartău (istorie), Ion Tănase şi Marin Toma (română), *coordonatori:* dr. Luiza Seche şi dr. Mircea Seche, cercetători principali la Institutul de lingvistică.

c) definiția mixtă cumulează definiția analitică cu aceea prin sinonim (de exemplu *terțet* „ansamblu compus din trei voci sau din trei instrumente care execută împreună o bucată muzicală ; trio" ; *concomitent* „care are loc în același timp ; simultan" ; *sacrilegiu* „profanare a lucrurilor considerate sfinte sau a unui lucru care trebuie respectat ; necinstire, pîngărire" etc.) ;

d) definiția prin cumul de sinonime parțiale este tipul de definiție care face tranziția între explicația prin perifrază și explicația prin sinonim. O serie de termeni abstracți, aparținînd mai ales categoriei adjectivului, reflectă, în cadrul unei accepții globale, mai multe nuanțe perceptibile, dar insuficient conturate pentru a putea fi izolate în definiții de sine stătătoare. Sensul global al cuvîntului de definit rezultă din enumerarea unor corespondente care, analizate fiecare în parte, nu se suprapun întocmai sensului acestui cuvînt, dar care, împreună, dau imaginea exactă a sensului respectiv. Acest tip de definiție nu poate fi utilizat pentru termenii care fac parte din lexicul tehnico-științific — caracterizat prin rigurozitate și precizie —, ci numai pentru o parte din vocabularul frecvent în manualele de limba română (de exemplu *somptuos* „fastuos, bogat, luxos", *contraindicat* „nepotrivit, nerecomandabil, neprielnic, nefast, vătămător, îndoielnic", *marțial* „solemn, grav, impunător", *peiorativ* „defavorabil, depreciativ, disprețuitor", *desfigurat* „urîțit, slușit, pocit, deformat", *impulsiv* „violent, nestăpînit, nestăvilit, necontrolat, pătimaș etc.".

*

Dicționarul limbii române pentru elevi (DREV), elaborat sub egida Institutului de lingvistică din București, din cadrul Ministerului Educației și Învățămîntului, reprezintă o formă de integrare și de colaborare interdisciplinară, *învățămînt + cercetare*, constituind, în același timp, un eficient ajutor dat elevilor (și nu numai lor !), în vederea îmbogățirii bagajului lor de cunoștințe și a însușirii unei culturi temeinice — achiziții științifice necesare pentru formarea, pregătirea și perfecționarea lor profesională și cetățenească.

De ce scriem *cunoștință* cu un singur *i*, iar *știință* cu doi *i*?

G. C. RUSU
Topleț, jud. Caraș-Severin

Niciodată n-am fost pe deplin satisfăcut de explicațiile pe care le dau îndreptarele ortografice scrierii diferențiate a derivatelor lexicale cu sufixul *-ință*.

Oare de ce e corect — căci, într-adevăr, așa e corect — să scriem *cunoștință* cu un singur *i*, iar *știință* cu doi *i* ?

Sau — întrebînd puțin altfel — de ce în două poziții lexico-fonetice identice scriem un cuvînt cu hiat, iar celălalt fără ?

E vorba, doar, de două cuvinte care se termină în vocală (nu are importanță că sînt două vocale diferite, întrucît ar putea participa la producerea unui hiat diferit) și formează derivate cu același sufix : *-ință !*

Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație (ediția a III-a, Editura Academiei R.S.R., București, 1971), în „Nota" de la § 32, explică scrierea cu un singur *i* a lui *cunoștință* prin faptul că acesta derivă de la verbul *cunoaște*, terminat în *-e*, nu în *-i*, ceea ce justifică, după logica textului respectiv, absența unui hiat identic în zona de fuziune a cuvîntului-bază cu sufixul *-ință*.

Într-adevăr, argumentul acesta e suficient pentru a justifica absența unui hiat identic (*-i-i-*), dar nu contribuie cu nimic la justificarea absenței unui hiat diferit (*-e-i-*).

Ducînd mai departe raționamentul *Îndreptarului* citat, ar însemna că terminația în *-i* a cuvîntului-bază e condiția *sine qua non* a producerii hiatului *-i-i-* în derivatul său cu *-ință*.

Raționînd astfel, nu știm însă cum ar putea explica *Îndreptarul* și grafia altor cuvinte, terminate chiar în *-i*, ale căror derivate nu realizează totuși hiatul -i-i- (ex. : *dori, făgădui, locui*, care dau *dorință, făgăduință, locuință*, cu un singur *-i-*, nu „doriință", „făgăduiință", „locuiință").

De ce — cu alte cuvinte — *dori* + *-ință* dă *dorință*, scris cu un singur *-i-*, pe cînd *ști* + *-ință* dă *știință*, cu *-i-i-* ?

Este necesar, credem, să reținem că *cunoștință* se scrie cu un singur *i* nu neapărat fiindcă „acest cuvînt este un derivat de la *a cunoaște*", cum explică *Îndreptarul* (loc. cit.), ci în primul rînd fiindcă se supune și el regulii de principiu a derivării polisilabicelor terminate în vocală, care pierd vocala finală înaintea sufixului *-ință*. De asemenea, nu putem spune că derivatele *ființă* și *știință* se scriu cu doi *i*, fiindcă derivă de la cuvinte-bază terminate în *-i*, cîtă vreme cunoaștem destule cuvinte cu terminația *-i*, care nu dau, totuși, derivate cu doi *i*. Radicalul lor monosilabic, ca ultimă unitate păstrătoare de sens lexical, justifică în suficientă măsură scrierea cu doi *i* a acestui tip de derivate.

Poate surprinde întrucîtva această interpretare a scrierii actuale (cu un *i* sau cu doi *i*) a derivatelor discutate, dar în intenția autorului a stat sublinierea caracterului general și sistematic al legilor fonetice și lexicale cu aplicare la un tip anume de derivate. Un îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație pentru nevoile școlii ar fi binevenit.

STIL, COMPOZIȚIE

Metafora (I)

ION DUMITRESCU
I.C.P.P.D., București

Între mijloacele expresive folosite de poeți, metafora este cel mai însemnat. În jurul ei, de-a lungul timpului, s-a constituit o bibliografie vastă. Numeroase lucrări de prestigiu au abordat faptele din diferite perspective, încît principalele probleme ridicate de esența metaforei, de originea și funcțiile ei sînt lămurite. Cultura română cunoaște și ea cîteva studii despre metaforă, dintre care cele mai însemnate se datoresc lui Lucian Blaga : *Geneza metaforei și sensul culturii* și lui Tudor Vianu : *Problemele metaforei.*

Definiţia tradiţională a metaforei arată că ea reprezintă o comparaţie prescurtată sau, cu alţi termeni, că este expresia unei comparaţii efectuate în gînd. Urmărirea genetică a unui exemplu simplu, care să cuprindă explicit întreg procesul creator ce duce la metaforă, limpezeşte deplin faptele.

În *Ruinurile Tîrgoviştei,* Vasile Cîrlova, căutînd o expresie corespunzătoare pentru sentimentul său de veneraţie îndurerată faţă de vestigiile fostei cetăţi de scaun, spune la un moment dat :

Şi-ntocmai cum păstorul ce umblă pre cîmpii
La adăpost aleargă, cînd vede vijelii ;
Aşa şi eu acuma, în viscol de dureri,
La voi, spre uşurinţă, cu triste viu păreri.

În primul distih al strofei poetul realizează o comparaţie ai cărei termeni sînt propriul său suflet, însetat de un liman izbăvitor din durerile care îl apasă ca şi păstorul în goană după adăpost, cînd l-a surprins vijelia pe cîmp. Din fuziunea acestor termeni, s-a născut în versul al treilea expresia figurată *viscol de dureri,* care este o metaforă.

Întîiul termen, cel care constituie obiectul gîndirii poetice şi pentru a cărui cuprindere limba nu posedă cuvîntul apt să-i redea întreaga bogăţie de sensuri, adică în cazul nostru conştiinţa răvăşită a poetului, se cheamă, cu expresia consacrată în tratatele de retorică, *res propria.*

Cel de-al doilea termen, anume cel spre care se îndreaptă imaginaţia artistică, spre a obţine, cu ajutorul lui, pe baza similitudinilor intuite, cuprinderea adecvată a primului, în cazul nostru *păstorul,* se numeşte : *res aliena.*

Scopul apropierii dintre aceşti doi termeni, similitudinile descoperite, în exemplul de faţă : *cînd vede vijelii,* constituie ceea ce teoreticienii denumesc : *tertium comparationis.* Acest *tertium comparationis* are mare însemnătate, fiindcă pe el se înalţă de fapt metafora.

Între lucrul gîndit, *res propria,* pentru care subiectul vorbitor sau un creator anume nu află în limbă termenul direct corespunzător, pe de o parte, şi icoana de care el este apropiat, spre a putea fi exprimat, *res aliena,* pe de altă parte, corespondenţele trebuie să fie reale sau, în orice caz, posibile, fiindcă numai aşa metafora obţinută este îndreptăţită ; dar, în acelaşi timp, ele trebuie să fie restrînse, limitate, pentru că altfel nu se ajunge la o metaforă autentică, ci la aproximarea ei într-un pleonasm, adică la un defect stilistic.

Aşa, Eminescu însuşi, creatorul unor metafore splendide prin sobrietatea, suavitatea şi forţa lor de cuprindere, oferă în prima lui poezie publicată şi încă din prima strofă, alături de calităţi prevestitoare a ceea ce va fi el mai tîrziu, o suită de metafore discutabile prin caracterul lor retoric :

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta ;
C-acuma din pleiada-ţi auroasă şi senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea !

În chip evident, seria ternară a metaforelor din ultima frază poetică, menită să evoce însemnătatea personalităţii lui Aron Pumnul : luceafăr, lumină, stea, pe lîngă faptul că este descendentă, are şi caracter de tautologie.

Din consideraţiile de pînă acum, rezultă că metafora a apărut în limbă spre a-i spori resursele de cuprindere a aspectelor complexe şi inedite ale vieţii, faţă de care mijloacele ei tradiţionale directe, anume cuvintele specifice, lipsesc.

Cît privește clasificarea metaforelor, două sînt criteriile care pot fi luate în discuție : structura formală a lor și natura semnificației pe care o includ.

Din punct de vedere formal, anumiți cercetători, printre care și unii de mare autoritate, introduc în categoria generică a metaforei și alte figuri de stil, înrudite de aproape cu ea, fără a fi însă identice : *comparația, metonimia, sinecdoca, antonomaza, personificarea, alegoria, parabola, fabula, ghicitoarea* și *simbolul.* Atitudinea acestor cercetători izvorăște din tendința de a generaliza, încît trebuie privită critic. Astfel, comparația reprezintă faza de obîrșie, și deci depășită, în calea către metaforă ; metonomia, sinecdoca și antonomaza aduc, ca și metafora, relief expresiv și noutate, operează asemenea ei, prin substituția unui termen prin altul, dar înlocuirea nu se sprijină pe raportul de similitudine dintre termeni, cum se întîmplă în situația specifică a metaforei, ci pe raporturi de altă natură, cum sînt cel de la cauză la efect sau cel de la particular la general și invers în cazul metonimiei, ori cel de la tot la parte și viceversa cînd este vorba de sinecdocă, sau, în sfîrșit, raportul dintre cuvîntul propriu și epitetul care îl însoțește mai frecvent în cazul antonomazei. Cît despre personificare, ea îndeplinește în adevăr condiția fundamentală a metaforei, dar are o sferă mult mai restrînsă, așa cum dovedește existența unui imens grup de metafore în care substituirea de termeni are loc în afara categoriei însuflețitului sau chiar în interiorul acestei categorii, însă pornind nu de la analogia cu omul, ci cu alte forme ale vieții, precum în următoarea doină, din *Antologia de poezie populară* alcătuită de Lucian Blaga :

Colea-n sat într-o grădină
Prinse dorul rădăcină
Și-aș voi să-l iau cu mine
Șapte rădăcini îl ține,
Și-aș voi să-l iau acasă
Șapte rădăcini nu-l lasă.

Poetul anonim a dat aici dorului o expresie metaforică, identificîndu-l cu plantele sau cu arborii, deci cu un sector al vieții, fără să fi înfăptuit prin aceasta o personificare.

În același mod pot fi învederate raporturile dintre metaforă și celelalte categorii stilistice înrudite substanțial cu ea, dar care au fiecare individualitatea lor proprie.

Alegoria este construcția figurată de suflu mai larg care, printr-o suită de metafore constînd în genere din personificări, obține fie materializarea unui concept abstract, fie înălțarea unei impresii particulare spre generalitatea concepției, fie pe amîndouă laolaltă. Următoarea strofă din poezia *Idilă* de V. Voiculescu, este caracteristică :

Cînd Primăvara prin livede
Pășește lin cu flori în poală,
Tăcutul codru cum o vede
Ca un voinic viteaz se scoală.

V. Voiculescu realizează o alegorie în care emoția stîrnită de un anumit codru într-o anumită primăvară semnifică, printr-o succesiune de personificări, primăvara și codrul de totdeauna. În felul acesta, conceptul abstract al primăverii a dobîndit relief concret, iar o impresie concretă și-a lărgit orizontul, universalizîndu-se.

Domeniul prin excelență al alegoriilor îl constituie mitologia.

Cît despre fabulă și parabolă, prin istorioarele pe care le cuprind, ele sînt alegorii evidente și se încadrează organic în categoria metaforelor larg dezvoltate. Nota lor specifică este includerea tendinței moralizatoare cu nuanța diferențială între ele că fabula dă istorioarei un caracter realist pronunțat, prezentînd-o formal ca efectiv întîmplată, cu individualizările de rigoare, în vreme ce povestea relatată în parabola autentică plutește în sfera generalului lipsit de localizări. Acțiunea desfășurată în fabulă se mișcă, așadar, în sfera realului, pe cînd cea din parabolă în domeniul posibilului, al probabilității.

Ghicitoarea, fiind și ea o alegorie, este implicit și o metaforă. Trăsătura ei distinctivă în raport cu fabula și parabola este îndatorirea de a învălui în taină, de a face cît mai ascunse asemănările evidente și surprinzătoare, descoperite între termenii pe care îi apropie. De unde în fabulă și parabolă semnificația este străvezie, termenul neexprimat al comparației subînțelese fiind ușor de recunoscut, iar adesea chiar numit direct prin morală, în ghicitoare el rămîne în umbră și așteaptă să fie identificat.

Simbolul este cea mai însemnată categorie a metaforei. El crește din nevoia creatorilor de a afla pentru intuițiile lor cele mai profunde și mai complexe o expresie cuprinzătoare, bogată în sugestii, potrivită tocmai pentru aceea că se înalță peste dezvoltările analitice care, făcînd precizări, particularizează și circumscriu limite. Dintre simbolurile create de Eminescu, cel mai de seamă este Hyperion prin care se exprimă concepția poetului despre predestinarea geniului la izolare și nefericire în lume.

Clasificarea metaforelor după natura semnificației incluse a fost, de asemenea, supusă unor îndelungate discuții. Filozoful și poetul român Lucian Blaga, în *Geneza metaforei și sensul culturii,* în care a pus la contribuție și pe un cunoscut teoretician al imaginii în poezie, pe germanul Hermann Pongs, distinge două mari categorii de metafore : *metafore plasticizante* și *metafore revelatorii.* Clasificarea s-a impus ; numeroase studii au adoptat-o.

Prin metaforă plasticizantă se înțelege acel tip de imagine în care transferul operat între termeni nu sporește semnificația nici unuia dintre ei, ci aduce numai conținutului lor un contur mai viu, un relief concret mai pronunțat, putere de sinteză și răsunet inerent ineditului formulării.

Metafora revelatorie, din contră, imprimă prin termenul figurat conținutul de gînuri la care se referă o bogăție de sensuri pe care nicicînd n-a avut-o, îl dozează cu implicații de plan secund, cu sugestii numeroase, care îi sporesc imens orizontul și-i fac resursele de cuprindere practic fără sfîrșit.

Drept lămurire, urmează exemplele invocate de Blaga însuși în lucrarea amintită. Ele sînt selectate din propria lui poezie și sînt însoțite de o succintă interpretare :

«I. *Metafore plasticizante*

Iată jocul „valurilor“ la țărmul mării :

În joc cu piatra cîte-un val
Și-arată solzii de pe pîntec.

Iată un *Septembrie* în pădure :

Prin ceasul verde al pădurii
otrăvuri uitate adie.

[. . . . .]

II. *Metafore revelatorii*

Iată misterul „somnului“ tălmăcit într-o viziune :

În somn sîngele meu ca un val
se trage din mine
înapoi în părinți.

Un mister revelat în legătură cu *Ninsoarea :*

> Cenuşa îngerilor arşi în ceruri
> ne cade fulguind pe umeri şi pe case.»

[· · · · · · · · · · · ·]

Imaginile selectate de Blaga însuşi şi menţionarea intenţiei artistice, pe care a năzuit s-o exprime, reliefează pe deplin ambele tipuri de metaforă. În acelaşi timp, contextul atestă că marile imagini ale poeziei sînt metafore revelatorii.

Un alt aspect important referitor la metaforă este cel privitor la funcţiile ei. Cum însă analiza funcţiilor metaforei va face obiectul unui articol viitor, ne vom mărgini să afirmăm, în încheiere, că aceste funcţii nu fiinţează separat, ci în realitatea faptelor ele se întrepătrund, una sau alta avînd însă un rol preponderent.

Tabloul în proză

(cu aplicaţie la fragmentul *Singur* de C. Hogaş)

I. D. LĂUDAT
Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi

Principalele moduri de expunere într-o operă literară sînt : descrierea, naraţiunea şi dialogul.

Descrierea este o compoziţie care înfăţişează un obiect sau o serie de obiecte din natură cu trăsăturile esenţiale, caracteristice, făcîndu-le să apară vii în mintea cititorului. Ea este *ştiinţifică* atunci cînd zugrăveşte cu exactitate trăsăturile amintite. Un exemplu de descriere ştiinţifică este *Biserica din Bălineşti* de Alexandru Odobescu. În ea, autorul înfăţişează monumentul din nordul Moldovei, stăruind asupra : locului unde este aşezat, întemeietorului, timpului cînd a fost construit, înfăţişării exterioare a lăcaşului, stării interioare, situaţiei în care se găsea în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, toate acestea cu scopul de a crea un curent de opinie în favoarea salvării monumentului „pentru a exista încă mulţi secoli". În descrierea respectivă, autorul a căutat să-l facă pe cititor să participe la un act de cunoaştere, adresîndu-se puterii lui de înţelegere, şi nu imaginaţiei sale. Descrierea este *poetică* atunci cînd un scriitor înfăţişează în mod subiectiv trăsături caracteristice pentru a produce o emoţie estetică. Un exemplu de descriere poetică este *Mînăstirea Tismana* de Alexandru Vlahuţă. Ea cuprinde acele aspecte din natură care deşteaptă în cititor simţămîntul frumosului.

Descrieri de natură sau de interior apar în toate genurile literare, în proză sau în versuri.

Cu deosebire, acest procedeu este folosit în anumite specii : pastelul sau memorialele de călătorie.

Pentru analiza tabloului în proză, am ales un fragment din volumul *In Munţii Neamţului* de Calistrat Hogaş : *Singur.*

Remarcăm de la început că elementele narative sînt puţine, accentul căzînd pe zugrăvirea peisajului şi a fenomenelor naturale.

De cu seară, autorul îşi alesese un loc de odihnă pentru noapte. Acolo, îşi ridică un adăpost făcut din crengi de brad, ca să-l apere în caz de ploaie. A făcut şi un foc pentru a se încălzi şi eventual pentru a-şi pregăti mîncarea.

Pisicuţa era priponită în apropierea lui. După o noapte de odihnă în această ambianţă, autorul se trezeşte dimineaţa într-o linişte deplină : „Soarele se înălţase sus, în vîrful degetelor şi de peste întărituri se uita furiş tocmai în fundul peşterii în care mă găseam".

Timpul trecea, soarele urca la amiazi. Autorul privea fără saţ frumuseţile naturii oglindite în tot ce-i apărea în faţa ochilor.

După o vreme, observă că soarele trecuse peste creştetul stîncii unde-şi avea adăpostul şi „înălţimile din apus îşi prelungeau repede chipurile lor de umbră deasupra văilor dimpotrivă". Noaptea „se vestea grăbită din adîncuri şi luna nu păşise, încă, dincoace de hotarele răsăritului său".

Cu scurgerea timpului, de sub marginile văzduhului, deodată ieşiră nori negri care întunecară cerul, încît abia se mai vedea. Se auziră tunetele înfricoşătoare, ale căror ecouri se ţineau lanţ, speriind orice făptură. Se porni, la început, un vînt uşor care-şi mări intensitatea treptat, devenind — apoi — aşa de puternic, încît ameninţa să dărîme deopotrivă stînci şi copaci. Îi urmă o ploaie iute şi deasă de nu se mai vedea nimic în faţa ochilor. „Zăgazurile cerului se rupseră, jgheaburile adîncului se desfundară şi, din înaltul întunecimilor, se prăpăstui asupra pămîntului, cu şuier de aer sfîşiat, potopul greu al apelor cereşti. Şi geamătul vijeliei pustiitoare îşi amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a şuvoaielor pămîntului. ... Iar sub urgia vijelioasă a apelor, stîncile, zguduite din înălţime şi smulse de pe temeliile lor de veacuri, se rostogoleau prăpăstios în genunile adînci ale văilor... şi sub izbirea lor neîndurată, brazii trufaşi ai codrilor se frîngeau cu glasuri de trăsnet şi umpleau depărtările întunecoase şi goale cu cel mai de pe urmă răsunet prelung al prăpăstuirii lor de veci". Această deslănţuire a forţelor naturii se prelungi „pînă pe la cîntători".

A doua zi, de dimineaţă, cînd se trezi şi ieşi din „vizuina" sa, întreaga natură învăluită din nou de razele soarelui, părea „ca răsărită atunci, pentru întîiaşi dată, din sînul adînc al apelor creaţiunii".

Aruncînd o privire de ansamblu asupra acestui fragment, reţinem descrierea *furtunii* ca cel mai important eveniment. Ea este prezentată în toate fazele : pregătirea, izbucnirea şi sfîrşitul, liniştirea văzduhului.

Alături de sentimentul de *admiraţie* în faţa frumuseţilor naturii apare şi cel de *teamă*, cauzat de uriaşa dezlănţuire a forţelor naturii, sentiment provocat de exagerarea autorului în descrierea acestor forţe. Iată pasajele în care această tendinţă este implicată :

> „Fierbeau văzduhurile şi cerurile clocoteau sub descărcările *sguduitoare* ale tunetelor şi pămîntul *înfricoşat* se cutremura nemernic pînă în cele mai din adînc ale temeliilor sale sub ropotul de trăsnete care cădeau asurzitoare prin întuneric, ca nişte imense bombe de flăcări, şi spulberau, ca şi cum ai sufla într-un strop de ţărînă frunţile de stînci îndrăsneţe ale celor mai semeţi dintre munţii săi".

Şi ca o concluzie a cataclismului iată altă reflecţie a autorului :

> „Cine ştie dacă ceasul cel *grozav* al împlinirii vremurilor de apoi nu sunase acum şi dacă nu era scris în cărţile oarbe ale ursitei ca să se aprindă şi să ardă osia nemăsurată a lumilor, de la un capăt la celălalt".

Epitetele folosite : *sguduitoare, înfricoşat, asurzitoare, imense, grozav* sînt o dovadă a tendinţei autorului de a impresiona.

Putem încheia observaţiile cu formularea definiţiei acestei specii de descriere : *Descrierea în care sînt zugrăvite aspecte care definesc un tot se numeşte tablou.* Pe lîngă cel prezentat mai sus, se cunoaşte şi celebrul tablou al Bărăganului realizat de A. I. Odobescu în *Pseudo-kinegheticos* sau acela realizat în versuri de G. Coşbuc, în poezia *Vara*.

* * *

„Moştenirea noastră literară şi întreaga literatură universală ne oferă multe pilde de bogăţie şi originalitate a limbii. Să învăţăm mereu din aceste izvoare şi să cumpănim bine cuvintele cînd scriem".

(MIHAIL SADOVEANU)

Valori stilistice în lirica actuală închinată patriei

FELICIA GIURGIU
Universitatea din Timişoara

De la patetica exclamaţie eminesciană „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie" şi pînă la versurile celor mai tineri poeţi, nenumărate sînt imnurile închinate patriei.

Patria, cuvînt făuritor de istorie, cuvînt atoatecuprinzător, expresie a celui mai profund simţămînt omenesc — iubirea de ţară — este, cel mai ades, simplă şi directă, dobîndind, în felul acesta, aura solemnă a celor rostite „întru veşnicie", semnificaţia cuvîntului care înfrînge durata :

Te-am iubit ! Te-am iubit totdeauna,
Chiar atunci cînd ghimpii tăi îmi înţepau picioarele.
Te-am iubit cum am iubit soarele,
Te-am iubit cum am iubit luna.
Te-am iubit, ţară, te-am iubit totdeauna.
(Z. Stancu, *Ţara)*

Sentimentul apartenenţei totale la destinul colectivităţii, integrarea armonioasă în existenţa neamului, simţirea adîncă a unicităţii aspectelor ţării insuflă creatorului — „suflet în sufletul neamului său" — încredere în durabilitatea artei sale.

Patria — *vatră străbună* — este unicul loc din lume unde eşti *la tine*, unde eşti *acasă* :

Aici este soarele meu,
Aici sînt prietenii mei şi fîntînile,
Aici orizontul este pe rînd
Roată, deal, inimă.
(Cezar Baltag, *Patria*)

Observăm, din punct de vedere stilistic, prezenţa anaforei, a repetiţiei iniţiale, prin care se realizează insistenţa asupra ideii principale a versurilor, localizarea, situarea în spaţiu, prin intermediul adverbului *aici.* (De altfel, anafora este un procedeu frecvent întîlnit în poezia închinată patriei, de pildă, repetiţia anaforică *te-am iubit* în versurile citate din Z. Stancu sau prezenţa, la începutul fiecăreia din cele şapte strofe ale poeziei *Patria* de M. Beniuc, a interogaţiei *Ce-i patria ?*)

Situarea precisă, în timp şi spaţiu, angajarea plenară în tumultul prezentului, implicarea în eforturile şi realizările timpului au determinat apariţia a numeroase mărturisiri de credinţă :

Trăim în miezul unui ev aprins
Şi-i dăm a-nsufleţirii noastre vamă.
(N. Labiş, *Viitorul)*

În lirica actuală, alături de metafora *arderii* poate fi întîlnită şi cea a *luminii* (în poezia lui Miron Radu Paraschivescu, de pildă), metaforă ale cărei sensuri multiple, impuse de tradiţia literară, se îmbogăţesc datorită contextelor noi în care apar. Alteori, este exprimată bucuria *înălţării* unei lumi noi şi a închinării — întru acest scop — a celor mai de preţ valori. Într-o viziune simbolică, făuritorii prezentului şi viitorului ţării, constructorii noului sînt aureolaţi de lumina trecutului legendar :

Apoi Manole privi pe Argeş în sus
Căutînd cerbul cu coarne de fulgere,
Şi-n a şaptea zi, săgetîndu-l, cuprinse
Lumina în pumni şi o aruncă peste văi.
(Anghel Dumbrăveanu, *Legenda hidrocentralei*)

Trecutul şi-a lăsat pecetea — de fier şi de aur — pe întreaga existenţă a neamului. Astfel, semnificaţiile înscrise în aspectele firii se dezvăluie poetului care închipuie, într-o viziune metaforică, o adevărată lecţie de istorie despre realitate şi aspiraţie, năvălitori şi pace, înţelepciune şi continuitate :

De la arcul Carpaţilor
Am înţeles că putem visa
Pînă la luceafăr şi chiar mai sus
Cu capul pe bogăţiile noastre
De uraniu şi aur.

De la holdele din Bărăgan
Cu spicul greu atîrnînd sus
În vîrful înaltelor lănci
Pierdute cîndva de oastea lui Darius,
Am ştiut că tot ce ne calcă pămîntul
Devine paşnică recoltă.

Astfel atenţi
La tot şi la toate
Am învăţat mereu
Să fim veşnici.
(Marin Sorescu, *Astfel)*

Istoria poporului, amintirea luptelor eroice pentru neatîrnare reprezintă şi o lecţie de demnitate rostită într-un limbaj ferm şi convingător :

Şi pentru că-n vîltoarea vremii noastre
Noi am avut un post şi am luptat,
Ne-am cîştigat şi dreptul demnităţii
Şi-al cugetării drept nemăsurat.
(N. Labiş, *Viitorul*)

Nenumărate sînt mărturiile lirice prin care se afirmă hotărîrea de a păstra, neatinse, drepturile cîştigate prin sacrificiul a numeroase generaţii. Afirmarea independenţei naţionale şi a respectării suveranităţii tuturora se face într-o formă remarcabilă prin simplitate, perfect adecvată măreţiei ideii :

Nu zicem rău de nimeni, stăpîni peste pămînt,
Noi sîntem în picioare, sub noi străbunii sînt.
De-aceea poate-n libertate să lucească,
De-asupra noastră universala boltă-albastră.
(Nichita Stănescu, *Noi*)

În viziune metaforică, patria este o columnă. Suprema iubire — cea care nu cunoaşte margini şi nici moarte — aparţine *Patriei,* columnă românească ; ea se înalţă pe verticala istoriei, mai demnă, azi, decît oricînd, trimiţînd în univers mesajul său de pace şi dreptate :

Ţara e o columnă cu trunchiu-n Decebal.
Ţara e o columnă cu Decebal în ea,
Adăugaţi bărbaţii cei mari, lui Decebal,
Columna niciodată nu se va termina.
(Adrian Păunescu, *Ţara e o columnă*)

CAIET DE ANALIZE

George Coşbuc: *Decebal cătră popor*

TOMA GRIGORIE
Universitatea din Craiova

Poet „obiectiv", cum îl numeşte Tudor Vianu [1], George Coşbuc poate fi înscris la loc de frunte între ctitorii epopeii noastre naţionale. Calificativul de „poet al ţărănimii" atribuit de Dobrogeanu Gherea [2] pune în lumină tocmai pregnanţa existenţială a operei lui Coşbuc, calitatea lui de apostol al neamului său.

Vigoarea stilului, robusteţea concepţiei poetului despre natură şi viaţă străbat aproape întreaga operă care este fundamentată pe o imagine senină, jovială a ţăranului român, dar totuşi reală, nefalsificată. Puţine sînt versurile lui Coşbuc în care viaţa îşi arată feţele sale imunde, determinîndu-i pe eroii lirici să-şi piardă încrederea în ea şi s-o deteste : „Viaţa-i datorie grea" (*Moartea lui Fulger*), „E rău destul că ne-am născut" (*Decebal cătră popor*).

Poezia *Decebal cătră popor* aparţine perioadei bucureştene şi este cuprinsă în volumul *Fire de tort* (1896). Tematic se încadrează în ciclul poeziilor de evocare a unor momente fundamentale din istoria patriei noastre. Poezia e concepută ca un discurs agitatoric, pe un ton ferm şi sentenţios. Marele rege dac, Decebal, foloseşte argumente convingătoare pentru a aprinde în sufletele ostaşilor săi flacăra luptei pentru libertate, relevînd de la început însemnătatea ei prin contrast cu inutilitatea unei vieţi înrobite :

Viaţa asta-i bun pierdut
Cînd n-o trăieşti cum ai fi vrut !

Această maximă exprimată exclamativ subliniază pregnant ideea luptei pentru libertate şi independenţă, pentru care s-a jertfit poporul nostru în toate timpurile.

Ca şi în cîntecele şi marşurile soldăţeşti antice sînt evocaţi zeii, dar aici ei sînt demitizaţi, puşi pe picior de egalitate cu oamenii, în spirit titanic.

G. Coşbuc şi-a format o ideologie raportată la realităţile istoriei patriei noastre. Oricine împietează libertatea ţării este duşman ; astfel romanii sînt calificaţi drept „neam călău" care trebuie înfrînt prin luptă cu orice preţ.

---

[1] Tudor Vianu, *Coşbuc traducător al lui Dante,* în volumul *Literatură universală şi literatură naţională,* Bucureşti, E.S.P.L.A., 1956.

[2] C. Dobrogeanu-Gherea, *Poetul ţărănimii,* în *Critice,* vol. III, 1897.

La fel ca și Mihai Viteazul în poezia lui Bolintineanu, Decebal le insuflă luptătorilor sentimentul sacrificiului total pentru libertate :

Din zei de-am fi scoborîtori,
C-o moarte tot sîntem datori !
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moș îngîrbovit ;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori cîne-nlănțuit.

Sentința generalizantă este așezată la începutul strofei, din ea derivă motivarea particulară care argumentează, pe baza situației concrete a momentului prezent, sfaturile date. Acest procedeu pune în valoare cunoașterea de către poet a concepției poporului care judecă situațiile întîlnite raportîndu-le întotdeauna la experiența de viață și înțelepciunea dobîndită și transmisă sub formă de legi nescrise. Moartea, privită conștient în concepția noastră, nu ne dă dreptul să ne trăim viața oricum. Antiteza „leu — cîine-nlănțuit", cu plasticitatea ei metaforică, realizează un efect profund în cugetul și în simțămintele celor puși să cîntărească cele două ipostaze.

Odată creată această stare de tensiune, se poate face mai bine distincția între curaj și lașitate, între virtute și dezonoare. Murmurul dezaprobator, lamentarea sînt calificate ca zadarnice. Cu un epitet de îmbărbătare, antepus și cu intonație vocativă, „viteaz răsad", vorbitorul aduce în fața ascultătorilor exemplul celor buni care cad în luptă rîzînd și chiuind.

Apare aici înfruntarea morții cu temeritate și seninătate, principiu existențial al poporului, pe care îl întîlnim în *Miorița, Toma Alimoș* și în alte creații populare. Întreaga poezie se fundamentează pe ideea pregătirii psihologice a soldaților pentru luptă.

În poezia lui Coșbuc moartea este privită cu conștiința trează, datorită țelului înalt urmărit prin luptă. Imaginea dureroasă a morții este atenuată sau anulată prin forța reprezentării gîndului de izbîndă :

De-ar curge sîngele pîrău,
Nebiruit e brațul tău
Cînd morții-n față nu tresari !
Și însuți ție un-zeu îți pari
Cînd rîzi de ce se tem mai rău
Dușmanii tăi cei tari.

Tonalitatea poeziei crește în raport cu necesitatea justificării rostului luptei, culminînd cu afirmarea dorinței de libertate, chiar și în lupta cu zeii. Ca și în *Împărat și proletar,* nu este cruțat nici chiar zeul suprem :

Ei sînt romani ! Și ce mai sînt ?
Nu ei, ci de-ar veni cel-sfînt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba : ce vor ?
Și nu le-am da nici lor pămînt,
Căci ei au cerul lor !

Oralitatea stilului este realizată prin dialogul subînțeles.

Compoziția este echilibrată și unitară. Versul : „E rău destul că ne-am născut", care distonează cu imaginea senină a vieții din poezia lui Coșbuc, este reluat în ultima parte a poeziei ca argument conclusiv și hotărîtor :

Și-acum bărbați un fier și-un scut !
E rău destul că ne-am născut.

În final, tonul poeziei este coborît, grav ; regele, după ce și-a epuizat toată forța de convingere, înflăcărînd privirile și inimile soldaților, trece răspunderea pe umerii lor, reamintindu-le jurămîntul depus : „Eu nu mai am nimic de spus ! / Voi brațele jurînd le-ați pus / Pe scut !..." Printr-un ultim

Dante Alighieri: *Divina Comedie*

ALEXANDRU BALACI
Universitatea din Bucureşti

În cei peste şapte sute de ani care au trecut de la naşterea lui Dante Alighieri (1265—1321) s-au scris extrem de multe lucrări de exegeză dantescă, noi şi noi încercări despre viaţa şi opera poetului care sintetizează viaţa şi gîndirea oamenilor veacului de mijloc şi preanunţă zorile iradiante ale Renaşterii.

Prin măreţia sentimentelor şi a gîndirii, prin arta desăvîrşită a poeziei şi rigurozitatea ştiinţei, prin inteligenţa cu care a spart porţile închise ale ignoranţei şi a împins omenirea însetată de cunoaştere dincolo de limitele contemporaneităţii, Dante Alighieri este unul dintre cele mai extraordinare exemplare pe care le-a produs umanitatea. Opera sa este vocea cea mai profundă a umanităţii evului mediu, ecoul sonor al contemporaneităţii, în care s-au topit şi au fuzionat miraculosul artistic, tragedia şi comedia, epicul şi liricul, elogiul, imnul encomiastic şi satira plină de invective, ştiinţa şi poezia, elementele sacre şi cele păgîne, starea profund laică şi elanurile mistice. El a spaţiat cerurile ptolomeice şi biblice, individualismul lui evadînd din contemplaţia mistică care îl încarcera pe om pe pămînt, în asceză şi nefiresc.

În *Divina Comedie,* capodoperă nemuritoare a literaturii universale, Dante a ridicat, aidoma unui sublim arhitect, un măreţ edificiu, cu nici o altă construcţie literară comparabil şi a îndrăznit să judece lumea după legile adevărului. Judecător inflexibil, a recompensat în înălţimile luminoase ale *Paradisului* sau a azvîrlit în prăpastiile de gheaţă ori de foc ale *Infernului,* după normele dreptăţii sufletului său mîndru. Orgoliul dantesc, deloc creştin, l-a făcut, în finalul poemei sale, să îndrăznească a se confrunta cu divinitatea, l-a făcut martorul unor întîmplări excepţionale, pentru a „îmbarca experienţa", pentru a putea cunoaşte şi pentru a putea transmite omenirii adevărurile revelate. Interpretul evului mediu, cîntăreţul acestei epoci, el este şi primul exemplar al „omului universal", caracteristic Renaşterii, acea conştiinţă morală puternică, în vibraţie la orice contact cu oamenii şi cu întîmplările al căror judecător obiectiv a căutat să fie totdeauna. El este şi unul dintre primii poeţi care au exaltat ideea de patrie. În esenţă, *Divina Comedie* nu este altceva decît mirifica poemă a infinitei iubiri şi a durerii de patrie. Nimeni nu şi-a idolatrizat patria ca Dante Alighieri, pasionat cîntăreţ al magnificelor ei frumuseţi care o înscriu între minunile Planetei Terra, în al glorioasei ei istorii trecute. Nimeni nu a deplîns-o mai profund pentru nenorocirile prezente, după cum, de la profeţi, nu s-a ridicat o voce mai gravă, nu s-a agitat un bici mai dureros pentru a o flagela, încercînd în felul acesta s-o smulgă din prostraţia în care zăcea. Acest glas puternic de italianitate, adăugat frumuseţilor armonice ale poemei, a făcut din *Divina Comedie* o poemă naţională şi universală în acelaşi timp.

Divina Comedie este în realitate o interferare a vieţii generale cu cea individuală, o lungă mărturisire în care realitatea este transfigurată perfect de către artă. Poetul se destăinuie, în faţa întregii lumi, cu îndrăzneală şi sinceritate. Dacă în literatura medievală anterioară scriitorii se aplecau asupra propriului suflet, pentru a se întreba fără a răspunde, Dante Alighieri este primul creator literar care a îndrăznit să-şi răspundă la întrebări, să se mărturisească. De aceea, *Divina Comedie* are drept centru al lumii istorice şi al celei fantastice, aflate în simbioză, pe autorul însuşi, ea fiind o splendidă autobiografie psihologică, cel mai sincer poem din cîte au fost scrise vreodată, sinteza întregii vieţi anterioare a lui Dante. În vastul ei creuzet fuzionează amintirile şi evenimentele prezente, durerile şi iluziile, iubirea şi ura, înalta cunoaştere a lumii, experienţa umană, întreaga viaţă a poporului italian, cunoscută mai bine ca oricine altul, în îndelungata lui rătăcire în Italia.

Divina Comedie este o carte a vieţii, ieşind din limitele temporare, prin ale cărei pagini autorul vorbeşte tuturor epocilor şi tuturor popoarelor. Comparată cu o catedrală gotică cu trei nave, cu sfera, cel mai perfect solid al geometriei, cu un triunghi, cu un gigantic stejar, *Divina Comedie* nu este numai un grandios poem, un început al unei noi limbi şi literaturi naţionale, gloria unui popor, ea este şi o culme înaltă a aptitudinilor extraordinare ale omului. Este fructul de aur al meditaţiilor unui poet, în a cărui artă fuzionează individualismul şi obiectivismul, sentimentul personal cu cel colectiv, fantezia şi realitatea, istoria şi poezia şi care, din cunoaşterea profundă a legilor trecutului, poate să extragă viziuni asupra viitorului. Comparaţia care a fost făcută cu o catedrală a *Divinei Comedii* indică verticalitatea, spiritul ascensional, înalta fantezie compoziţională a creatorului italian, care îşi poate avea alături, ca termeni de încercare şi martori, doar pe Michelangelo Buonarroti şi pe William Shakespeare.

Divina Comedie poate să fie considerată şi drama epocii, scrisă de către unul dintre cei mai activi actori ai ei. Contemporaneitatea este tema centrală, axa în jurul căreia se rotesc toate cînturile poemei. Prezentul, Italia, contemporanii şi Florenţa, patria nerecunoscătoare, dar totdeauna iubită, toate aceste elemente sînt puternic înrădăcinate în mintea şi sufletul poetului, care le poartă cu el în imaginara sa călătorie, în tenebrele *Infernului,* în cîntecele *Purgatoriului* ori în strălucirea iradiantă a *Paradisului.*

Frumuseţea artei lui Dante este totdeauna dată de apropierea de viaţă. Viaţa este înţeleasă de personajele danteşti ca acţiune continuă şi ca datorie de împlinit. Este aprobată totdeauna victoria raţiunii şi a virtuţii, iar Dante Aligheri îşi simte întregul poem ca o luptă artistică şi ca o datorie estetică. Dante trăieşte cu intensitate viaţa fiinţelor plăsmuite de arta sa, izbutind desăvîrşit să traseze echivalenţe între realitate şi ficţiune. Cuvintele poeziei ţîşnesc din miezul viu al realităţii, şi nu din reminiscenţele livreşti. Creatorul viziunilor de înaltă fantezie, afirmatorul adevărurilor se scufundă în realitatea existenţială ca într-o infinită mare, cînturile *Divinei Comedii* fiind tot atîtea bătăi ale inimii omului Dante pentru toţi oamenii care trăiesc în lumea sa. În acest poem istoric, prin excelenţă, care este *Divina Comedie,* oglindă profundă a vieţii Italiei, subiectul este omul, neabstract şi fictiv, concert, adevărat şi real, cu sentimentele, pasiunile şi faptele sale.

Din varietatea multiformă a operei se încheagă personalitatea cea mai omogenă pe care a cunoscut-o literatura italiană.

* * *

„Dante este ultimul şi, desigur, cel mai mare poet al evului mediu, mai întîi prin întreaga sa concepţie despre lume, îndatorată astronomiei ptolomeice şi reprezentărilor acesteia despre poziţia centrală a pămîntului... Dante este apoi un poet medieval prin sistemul valorificărilor sale morale"...

(TUDOR VIANU)

Concursul de admitere în liceu. Comentarii pe marginea lucrărilor scrise la limba şi literatura română

TREAPTA I

Judeţul Sibiu

Absolvenţii şcolii generale de 8 ani au dreptul şi obligaţia de a urma prima treaptă de liceu.

În ultimii 10—12 ani s-a diversificat continuu reţeaua liceelor pentru a putea răspunde cît mai adecvat sarcinii principale puse de partid în faţa şcolii — aceea de a pregăti cadrele necesare pentru economia şi cultura ţării, în continuă şi accelerată dezvoltare.

Conform reglementărilor în vigoare, la liceele la care numărul candidaţilor din rîndul absolvenţilor şcolii generale este mai mare faţă de cifra de şcolarizare, se susţin probe de cunoştinţe (scrise), la matematică şi la obiectul de profil al liceului (fizică, chimie, biologie) sau limba şi literatura română.

În sesiunea din vara anului 1976, proba de cunoştinţe la limba şi literatura română pentru admiterea în prima treaptă de liceu a cerut candidaţilor tratarea următoarelor subiecte :

I. *Literatură*

1. Compunere liberă : Sînt mîndru că trăiesc în România.
2. Compunere cu temă : Caracterizaţi cele două personaje principale din drama *Vlaicu-Vodă* de Al. Davila, folosind antiteza.

   Notă : Un subiect din cele două (la alegere) pentru 10 puncte.

II. *Limbă :*

1. Explicaţi înţelesul cuvintelor *muză, nostalgie, bejanie* şi formaţi cu fiecare cuvînt cîte o propoziţie sau frază (trei puncte).
2. Alcătuiţi trei propoziţii în care subiectul să fie exprimat, pe rînd, prin verb la mod nepersonal, pronume nehotărît, numeral (trei puncte).
3. Corectaţi greşelile existente în textul următor şi explicaţi necesitatea corecturilor făcute :

   Adunatusau pe aleie toţi copii pe care iam chemat la întrecerea sportivă. Nui nicio îndoială cam putea să-i învingem pe faimoşii noştri adversari (patru puncte).

Nota unei lucrări a rezultat din împărţirea la 2 a totalului punctelor obţinute de candidat.

Prin subiectele date s-a urmărit să se probeze nivelul deprinderilor de elaborare a compunerilor scrise, libere sau pe baza unui text literar studiat, pătrunderea în vocabularul activ a unor cuvinte noi, întîlnite în textele literare studiate în clasa a VIII-a, însuşirea activă a cunoştinţelor de gramatică şi ortografie.

Profesorii de limba şi literatura română care au corectat lucrările au observat că subiectele propuse au oferit candidaţilor posibilitatea de a face dovada pregătirii lor.

În ceea ce priveşte subiectul de literatură s-a constatat, însă, că un număr mic de elevi au ales compunerea liberă şi că principalul neajuns al lucrărilor de caracterizare a personajelor dramei *Vlaicu-Vodă* a fost analiza separată a fiecărui personaj fără a utiliza procedeul antitezei.

Problemele de limbă au fost rezolvate de cei mai mulţi candidaţi corespunzător, cu excepţia exerciţiului de vocabular, unde elevii au întîmpinat dificultăţi. ceea ce dovedeşte că aceştia nu au acordat atenţia cuvenită îmbogăţirii şi nuanţării vocabularului prin lectură particulară şi exerciţii adecvate.

TREAPTA A II-A

Sesiunea iunie 1976

I. *Compunere :*

Exprimarea artistică a sentimentelor patriotice în poeziile lui Vasile Alecsandri şi George Coşbuc inspirate din războiul de independenţă (7 puncte).

II. *Chestionar*

1. Menţionaţi, pe scurt, principalele îndrumări date scriitorilor în articolul *Introducţie* din revista *Dacia literară* (1 punct).
2. Reproduceţi versuri din poezia *Epigonii* în care Eminescu îl caracterizează pe Vasile Alecsandri (1 punct).
3. Indicaţi sursele comicului în *O scrisoare pierdută* şi daţi cîte un exemplu pentru fiecare (1 punct).

Sesiunea septembrie 1976

I. *Compunere*

Natura şi dragostea în poezia lui Eminescu (7 puncte).

II. *Chestionar*

1. Precizaţi trei trăsături romantice ale nuvelei *Alexandru Lăpuşneanul* de Costache Negruzzi (1 punct).
2. Aduceţi argumente pentru a demonstra oralitatea stilului *Amintirilor din copilărie* de Ion Creangă (1 punct).
3. Menţionaţi două calităţi artistice ale nuvelei *Moara cu noroc* de Ioan Slavici (1 punct).

Subiectele au oferit candidaţilor posibilitatea de a elabora o compunere de sinteză, şi de a răspunde la întrebări care să dovedească nivelul cunoştinţelor.

Compunerea presupunea un plan al lucrării, dezvoltarea ideilor din plan, stabilirea unor asemănări şi deosebiri între cei doi mari poeţi, în timp ce chestionarul le-a cerut răspunsuri scurte, precise.

Rezultatele au fost, în general, bune. La sesiunea din vară, majoritatea notelor au fost între 7 şi 10, candidaţii dovedind o cunoaştere temeinică a operei celor doi mari poeţi care au scris versuri despre războiul de independenţă.

S-a constatat la sesiunea din vară că mulţi candidaţi au neglijat sau au tratat superficial subiectul „exprimarea artistică a sentimentelor patriotice", că nu au făcut referiri la limba şi stilul poeziilor. Dacă mulţi candidaţi au reuşit să stabilească asemănări între creaţia celor doi poeţi, foarte puţini au izbutit să facă diferenţieri în ceea ce priveşte tehnica artistică a poeţilor respectivi.

Lipsa unui plan în elaborarea lucrărilor, numărul redus al candidaţilor care au ordonat şi au dezvoltat în mod personal ideile, precum şi frecvenţa mare a greşelilor de construcţie a frazelor, a greşelilor de ortografie şi de punctuaţie au fost deficienţe des întîlnite în lucrările scrise pentru concursul de admitere în treapta a II-a de liceu.

Indicarea punctajului a urmărit să-i ajute pe candidaţi, determinîndu-i să acorde cea mai mare atenţie compunerii, care atestă atît priceperea de a ordona ideile într-un plan, de a le dezvolta şi argumenta, cît şi stadiul deprinderilor de utilizare în scris a limbii române.

Prof. N. MĂRGINEAN
Inspectoratul şcolar al judeţului Sibiu

Judeţul Dolj

Inspectoratul şcolar judeţean Dolj a formulat următoarele subiecte pentru concursul de admitere în treapta a II-a la limba şi literatura română :

1. Rolul revistei *Dacia literară* în dezvoltarea literaturii române.
2. Arivismul lui Dinu Păturică din romanul *Ciocoii vechi şi noi* de N. Filimon.
3. *Epigonii* de M. Eminescu — procedee stilistice.
4. Originalitatea operei *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.

Subiectele s-au referit la un curent literar în care se încadrau cei mai valoroşi scriitori studiaţi în anul I : Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, V. Alecsandri şi la trei opere literare cunoscute.

Lucrările au dovedit că elevii şi-au însuşit unele dintre cele mai importante capitole din istoria literaturii naţionale, cu implicaţii în formarea gustului pentru literatura de calitate şi cu un profund caracter patriotic.

Prof. IONEL MIHAI
Inspectoratul şcolar al judeţului Dolj

Unele observaţii şi sugestii

Redacţia revistei noastre a considerat necesară publicarea subiectelor date în municipiul Bucureşti şi în două judeţe la proba de limba şi literatura română din anul şcolar 1976/1977, însoţite de unele comentarii, pentru a realiza un schimb de experienţă între inspectoratele şcolare, comisiile de concurs şi, în special, pentru orientarea elevilor ce se vor prezenta la viitorul concurs de admitere în liceu.

În ceea ce priveşte subiectele, se impune observaţia că unele dintre ele au solicitat candidaţilor un volum prea mare de cunoştinţe. Accentul nu trebuie pus pe cantitatea cunoştinţelor însuşite de elevi, ci pe calitatea lor, pe deprinderile candidaţilor de a realiza o compunere liberă sau cu subiect precizat care să dovedească originalitate, putere de analiză şi sinteză, claritate în exprimare. Este bine să se formuleze două subiecte pentru o compunere de acelaşi tip, din care elevii să aleagă unul singur şi să-l dezvolte. Stabilirea unui punctaj pentru fiecare probă atrage elevilor atenţia asupra importanţei subiectului şi asupra timpului pe care să-l afecteze în tratare.

În legătură cu pregătirea candidaţilor pentru concursul de admitere în treapta I sau în treapta a II-a a liceului, recomandăm elevilor să citească cu atenţie operele prevăzute în programa şcolară (la treapta a II-a sînt prevăzute mai puţine opere decît cele studiate), să încerce să comenteze textele citite fără să apeleze la studii critice, istorii literare etc.

Concursul de admitere în facultăţile filologice în anul universitar 1977—1978

Ca şi în anul precedent, concursul de admitere pentru specializarea *Limba şi literatura română — o limbă străină,* prevede următoarele probe : limba română — oral şi scris ; limba şi literatura română — scris ; limba străină (după programa pentru prima specializare) —

scris. Proba orală precede probele scrise şi se notează cu calificativul „admis" sau „respins", fiind eliminatorie.

La specializările de limbi străine, candidaţii care optează pentru două limbi străine vor susţine şi o probă la limba română, iar pentru candidaţii care aleg limba română ca prima sau a doua specializare, examenele de limba română şi de literatura română constau din probe scrise. Introducerea acestor două probe scrise va contribui la o aprofundare a cunoştinţelor de limbă română contemporană.

Publicăm, în continuare, programa de limba română şi de literatura română; pentru alte detalii privind organizarea şi desfăşurarea concursului de admitere din acest an, candidaţii vor consulta broşura *Admiterea în învăţămîntul superior — 1977*, editată de revista *Forum.*

MIHAI BUJENIŢĂ

LIMBA ROMÂNĂ

Vocabularul. Componenţa vocabularului. Îmbogăţirea vocabularului prin mijloace interne (derivare cu sufixe şi prefixe, compunere, schimbarea categoriei gramaticale); îmbogăţirea vocabularului prin mijloace externe: neologismele. Familia de cuvinte. Sensul cuvintelor: sinonime, omonime, antonime. *Fonetica.* Sunetele vorbirii: vocale şi consoane. Litere, alfabet, Vocale şi semivocale. Diftongi, triftongi. Hiatul. Silaba. Despărţirea cuvintelor în silabe. Accentul. *Noţiuni generale de morfologie. Părţile de vorbire. Substantivul.* Felurile substantivului (comune şi proprii). Genul şi numărul substantivelor. Substantive defective de număr, substantive colective şi substantive cu forme multiple de plural. Cazurile substantivelor. Declinarea substantivelor. *Articolul.* Felurile articolului: articol hotărît, nehotărît, posesiv (genitival) şi demonstrativ (adjectival). Declinarea articolului. *Adjectivul.* Felurile adjectivului (variabile şi invariabile). Acordul adjectivului cu substantivul. Declinarea adjectivului. Gradele de comparaţie. *Pronumele.* Felurile pronumelui şi funcţiile lui (personal, de întărire, posesiv, reflexiv, demonstrativ, interogativ-relativ). Declinarea pronumelui. *Numeralul.* Felurile numeralului cardinal (propriu-zis, colectiv, multiplicativ, distributiv, adverbial). Numeralul ordinal. *Verbul.* Locuţiuni verbale. Verbe tranzitive şi intranzitive. Verbe auxiliare. Verbe predicative şi nepredicative. Flexiunea verbului: diateza, persoana (verbe personale şi impersonale), modul, timpul. Conjugarea verbelor regulate şi neregulate. Adverbul. Felurile adverbului. Locuţiuni adverbiale. Gradele de comparaţie ale adverbului. *Prepoziţia.* Prepoziţii simple şi compuse. Locuţiunile prepoziţionale. *Conjuncţia.* Conjuncţiile coordonatoare şi subordonatoare. Locuţiunile conjuncţionale. *Interjecţia.* Felurile după origine şi înţeles. Onomatopeea. *Sintaxa propoziţiei.* Subiectul şi predicatul; părţile de vorbire care pot avea funcţia de subiect. Predicatul verbal şi nominal. Numele predicativ şi părţile de vorbire prin care poate fi exprimat. Acordul predicatului cu subiectul. Atributul şi complementul. Felurile atributului: adjectival, substantival (genitival, prepoziţional, apoziţional), pronominal, verbal, adverbial. Felurile complementului: direct, indirect, circumstanţial (de timp, de loc, de mod, de cauză, de scop). Ordinea cuvintelor în propoziţie. *Sintaxa frazei.* Propoziţii principale şi secundare. Raportul dintre propoziţiile frazei: de coordonare şi de subordonare. Coordonare prin juxtapunere şi cu ajutorul conjuncţiilor. Felul propoziţiilor subordonate: subiective, predicative, atributive, completive directe şi indirecte, circumstanţiale (de loc, de timp, de cauză, de scop, de mod, consecutive, condiţionale, concesive). Topica propoziţiilor în frază. Punctuaţia. *(Cunoştinţe aplicative, la nivelul manualelor pentru ciclul gimnazial).*

LITERATURA ROMÂNĂ

Formarea limbii române. Teritoriul de formare a limbii şi a poporului român. Originea limbii române şi locul ei între limbile romanice. Elementele constitutive ale limbii române. Vocabularul limbii române.

Contribuţia cronicarilor moldoveni la dezvoltarea culturii şi literaturii române (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce). Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei; O samă de cuvinte* (prezentare generală). Dimitrie Cantemir, Activitatea literară şi ştiinţifică.

Şcoala ardeleană. Rolul Şcolii ardelene în formarea conştiinţei naţionale şi în dezvoltarea culturii româneşti. Ion Budai-Deleanu, *Ţiganiada* (caracterizare generală).

Literatura română în perioada modernă. „Dacia literară" (programul şi importanţa revistei). Rolul de îndrumător cultural al lui Mihail Kogălniceanu. Direcţii de dezvoltare a literaturii române în această perioadă (interesul pentru realităţile sociale şi naţionale, descoperirea şi valorificarea folclorului, interesul pentru istoria naţională). Clasicismul şi romantismul. I. Heliade Rădulescu, Activitatea culturală şi literară. *Zburătorul* (analiză literară). Grigore Alexandrescu, Lirica patriotică. *Umbra lui Mircea. La Cozia* (analiză literară). Fabule ; semnificaţia socială şi valoarea artistică. *Boul şi viţelul* (analiză literară). Elemente clasice şi romantice în poezia lui Gr. Alexandrescu. Costache Negruzzi, *Alexandru Lăpuşneanul* (analiză literară). Vasile Alecsandri. Activitatea literară. Poezia de inspiraţie folclorică. Ciclul doinelor. Valoarea artistică a pastelurilor *(Iarna, Gerul, Viscolul, Miezul iernii, Oaspeţii primăverii, Dimineaţa, Plugurile, Malul Siretului, Secerişul). Miezul iernii* (analiză literară). Poezia cu caracter social-patriotic *(Deşteptarea României, Moldova în 1857, Hora Unirii, Odă ostaşilor români, Peneş Curcanul, Dan-căpitan de plai, Dumbrava Roşie)* — prezentare generală. *Chiriţa în provincie* (prezentare generală). *Despot-Vodă* (analiză literară). Nicolae Filimon, *Ciocoii vechi şi noi* (analiză literară). Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Răzvan şi Vidra* (analiză literară). Junimea şi Titu Maiorescu. Rolul Junimii în dezvoltarea culturii şi literaturii române. Revista *„Convorbiri literare"*. Contribuţia fundamentală a lui Titu Maiorescu în cadrul Junimii. Principiile esteticii maioresciene *(O cercetare critică asupra poeziei române la 1867).* Mihai Eminescu, Activitatea literară. Concepţia lui Eminescu despre poezie şi misiunea poetului *(Epigonii, Scrisoarea II, Criticilor mei). Epigonii* (analiză literară). Poezia de meditaţie socială *(Junii corupţi, Împărat şi proletar, Scrisorile). Împărat şi proletar* (analiză literară). *Scrisoarea III* (analiză literară). Poezia naturii şi a iubirii *(Sara pe deal, Atît de fragedă, Floare albastră, Lacul, Dorinţa, Povestea codrului, Lasă-ţi lumea.... Somnoroase păsărele, Şi dacă, Departe sînt de tine, De cîte ori, iubito, Freamăt de codru, Se bate miezul nopţii, S-a dus amorul, Mai am un singur dor)* — prezentare generală. *Sara pe deal* (analiză literară). Poezia de inspiraţie folclorică *(Călin, Revedere, Ce te legeni..., La mijloc de codru..., Făt frumos din tei, Crăiasa din poveşti)* — prezentare generală. *Revedere* (analiză literară). Poezia filozofică *(Luceafărul, Scrisorile, Rugăciunea unui dac, Glossa). Luceafărul* (analiză literară). Ion Creangă, *Amintiri din copilărie* (analiză literară). Caracterul naţional şi popular al operei lui I. Creangă. I. L. Caragiale, Dramaturgia. Conţinutul realist al pieselor şi realizarea artistică. *O scrisoare pierdută* (analiză literară). Proza. *Momente şi schiţe (25 de minute, Five o'clock, High-life, Triumful talentului, Art. 214, Tempora* ş.a.) — prezentare generală. *Două loturi* (analiză literară). Ioan Slavici, *Moara cu noroc* (analiză literară). Revista *„Contemporanul"* şi C. Dobrogeanu-Gherea. Programul revistei *„Contemporanul"* — moment important în afirmarea ideologiei clasei muncitoare în cultură şi literatură. Tematica literaturii promovată de *„Contemporanul"*. Activitatea de critic literar a lui C. Dobrogeanu-Gherea. Alexandru Macedonski, *Noaptea de mai* (analiză literară). *Noaptea de decemvrie* (analiză literară). *Rondelul rozei ce înfloreşte* (analiză literară). Macedonski, teoretician al simbolismului. Simbolismul. Revista *„Semănătorul"* şi curentul semănătorist. Poporanismul şi *„Viaţa românească"*. Garabet Ibrăileanu, *Creaţie şi analiză* (caracterizare generală). Barbu Ştefănescu-Delavrancea, *Apus de soare* (analiză literară). Duiliu Zamfirescu, *Viaţa la ţară* (analiză literară). George Coşbuc, Poezia iubirii şi a naturii *(Rada, La oglindă, Duşmancele, Mînioasa, Numai una, Noapte de vară, În miezul verii, Vara, Iarna pe uliţă, Rea de plată)* — prezentare generală. *La oglindă* (analiză literară). *Noapte de vară* (analiză literară). Poezia marilor evenimente din viaţa satului *(Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger). Nunta Zamfirei* (analiză literară). Evocarea trecutului de luptă şi a războiului de independenţă *(Decebal către popor, Moartea lui Gelu, Paşa Hassan, Dorobanţul, Povestea căprarului, O scrisoare de la Muselim-Selo, Trei, doamne, şi toţi trei)* — prezentare generală. *O scrisoare de la Muselim-Selo* (analiză literară). Poezia de revoltă socială *(Ex ossibus ultor, Hora, Doina, Noi vrem *pămînt, Pentru libertate)* — prezentare generală. Octavian Goga, Figuri reprezentative din lumea satului *(Dascălul, Dăscălița). Rugăciune* (analiză literară). *Noi* (analiză literară). *Clăcașii* (analiză literară). *Oltul* (analiză literară).

Literatura română după primul război mondial. Reviste și grupări literare. *„Viața românească". „Sburătorul".* Curentele moderniste. *„Gîndirea"* și curentul „tradiționalist". Dezvoltarea tradițiilor progresiste ale literaturii noastre. Publicații conduse sau îndrumate de P.C.R. Eugen Lovinescu, Activitatea de critic și istoric literar. Mihail Sadoveanu, Povestirile sadoveniene *(Păcat boieresc, Mergînd spre Hîrlău, O umbră, Bordeenii, Bulboana lui Vălimaș). Hanu Ancuței* (caracterizare generală). *Baltagul* (analiză literară). Natura patriei în opera lui M. Sadoveanu *(Împărăția apelor, Țara de dincolo de negură)* — prezentare generală. Romanul istoric. *Frații Jderi* (analiză literară). Tudor Arghezi, Activitatea literară. *Testament* (analiză literară). *Belșug* (analiză literară). *De ce-aș fi trist* (analiză literară). *Cîntare omului* (caracterizare generală). T. Arghezi — artist al cuvîntului, poet național și universal. Liviu Rebreanu, *Răscoala* (analiză literară). *Ion* (analiză literară). *Pădurea spînzuraților* (caracterizare generală). L. Rebreanu — ctitor al romanului românesc modern. George Bacovia, Universul poeziei bacoviene. *Plumb, Lacustră, Nervi de primăvară* (analize literare). Camil Petrescu, Romane. *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* (analiză literară). Teatru *(Jocul ielelor, Suflete tari, Bălcescu). Jocul ielelor* (caracterizare generală). Lucian Blaga, Universul poeziei lui Blaga. *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* (analiză literară). *Mirabila sămînța* (analiză literară). *Gorunul* (analiză literară). *Izvorul nopții* (analiză literară). *Meșterul Manole* (analiză literară). George Călinescu, Critic și istoric literar — prezentare generală. Romancier. *Enigma Otiliei* (analiză literară). Ion Barbu. Activitatea literară. *După melci* (analiză literară). *Riga Crypto și Lapona Enigel* (analiză literară).

Literatura română după Eliberare. Poezia — direcții, orientări, reprezentanți. Mihai Beniuc, *Mărul de lîngă drum* (analiză literară). Eugen Jebeleanu, *Surîsul Hiroshimei* (caracterizare generală). *Proza* — direcții, orientări, reprezentanți. Zaharia Stancu, *Desculț* (analiză literară). Geo Bogza, *Cartea Oltului* (caracterizare generală). Marin Preda, *Moromeții* (analiză literară). Eugen Barbu, *Șoseaua Nordului* (caracterizare generală). *Dramaturgia* — direcții, orientări, reprezentanți. Horia Lovinescu, *Moartea unui artist* (analiză literară).

CENACLURI, REVISTE

Tinerețe și sete de cultură

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

Jubileul de 10 ani al cenaclului „Săgetătorul" din București constituie o grăitoare dovadă a setei de cultură ce domnește în rîndurile tineretului nostru din licee ; el se impune ca un moment — bogat în realizări — al unui bilanț, dar și al unei activități de perspectivă.

Pînă acum acest „cenaclu reprezentativ al elevilor din București" a publicat nouă antologii, însumînd peste 1000 de pagini, semnate de peste 200 de colaboratori, care s-au bucurat de unanime aprecieri în presa literară din țară. Nenumărate ședințe de cenaclu la care au participat numeroși scriitori de prestigiu, întîlniri cu cenacluri analoge din toată țara, prilejuind un schimb de experiență fructuos, fac din activitatea „Săgetătorului" o adevărată școală a gustului literar, care țintește nu atît pregătirea pentru o ipotetică meserie de oameni ai condeiului, cît o generoasă deschidere spre toate problemele de cultură. Sute de tinere talente au avut, astfel, posibilitatea de a se manifesta, făcînd primii pași pe un drum care ar putea să fie, mîine, cel al literaturii propriu-zise.

Pe unii dintre tinerii membri ai acestui cenaclu am avut bucuria de a-i cunoaște în taberele de creație organizate de C.C. al U.T.C., la ședințele lor, la concursul „Tinere condeie", unde nu numai o dată am fost președinte al juriului de premiere. Nume ca : Doina

Uricariu, Doina Doru, Dinu Adam, Liviu Papadima, Katia Fodor, Vasile Poenaru, Mihaela Opriş, Mihaela Adam, Anca Voiculeţiu, Lelia Munteanu şi multe altele îmi sînt familiare, şi nu m-ar surprinde absolut deloc dacă, peste cîteva timp, ele vor fi la fel de familiare publicului care se interesează de literatură.

Conştiinţă deosebit de vie în viaţa şcolară bucureşteană, cenaclul „Săgetătorul" are rolul unei punţi între generaţii : cei care se afla încă pe băncile şcolii, în ultimele clase de liceu sau în primii ani de studenţie, stau faţă în faţă, într-o rodnică emulaţie, cu cei care — fie că sînt chiar scriitori, fie că au îmbrăţişat alte profesiuni — continuă, conform cu vocaţia lor, să vadă în literatură una din bazele pe care se formează umanismul socialist.

Nu este, oare, semnificativ că acest cenaclu, în care s-au făcut auzite pentru prima oară timidele, dar purele voci ale unui cîntec autentic, îşi serbează zece ani de activitate odată cu primul an al Festivalului naţional *Cîntare României*? Coincidenţă de bun augur, în care îmi place să văd şi să salut, din toată inima, continuitatea şi roadele unei nobile pasiuni, setea de cultură a tinerelor generaţii, schimbul nostru de mîine.

> *„Poetul trebuie să aleagă, din sumedenia ideilor care i se înfăţişează, pe cea mai firească şi mai adevărată, mai potrivită cu ideea căutată, fără a pierde nimic nici din vigoarea conţinutului, nici din eleganţa expresiei."*
>
> *(VOLTAIRE)*

ANGAJARE...

Prof. dr. CONSTANŢA BĂRBOI
Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului

Expresie a muncii şi a dăruirii, a pasiunii şi a spiritului de echipă, cercul de pictură al Şcolii generale nr. 5 din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej se bucură de prestigiu atît pe plan naţional cît şi internaţional.

Compatrioţii Nadiei Comăneci, de data aceasta pictori, nu se lasă mai prejos şi, prin rezultate deosebite, amplifică marile succese înscrise de România cu litere de aur în istoria gimnasticii mondiale.

Înfiinţat în anul 1966, cercul de desen „Ion Diaconescu" a avut sprijinul autorităţilor de partid şi de stat judeţene şi locale, al inspectoratului şcolar, al conducerii şcolii şi al organizaţiei de pionieri, al tuturor cadrelor didactice, al părinţilor. În cei unsprezece ani, el a desfăşurat o susţinută activitate de educare artistică şi patriotică a elevilor din această şcoală. Permanenţa activităţii cercului şi succesul său au fost determinate de varietatea tematicii legate de istoria locurilor, a ţării, de prezentul socialist al tînărului oraş în care trăiesc şi muncesc oameni la fel de tineri, de viitorul îndrăzneţ la care copiii noştri visează, încurajaţi de condiţiile create de partidul şi statul nostru. Elevii cercului au transpus în imagini artistice de o rară sensibilitate *Mioriţa* şi *Meşterul Manole,* basme populare, înalte sentimente umanitare, internaţionaliste, de prietenie cu copiii din întreaga lume.

Competenţa şi dăruirea profesorului Gheorghe Mocanu, inimosul conducător al cercului, participarea elevilor mai mari, instructori ai cercului, colaborarea permanentă cu organizaţia de pionieri, cu părinţii, cu toate cadrele didactice din şcoală, îndrumarea atentă a conducerii şcolii, dar mai ales stimularea şi încurajarea iniţiativelor de către organele municipale de partid şi de stat au făcut ca an de an în fişa de creaţie a cercului respectiv să se înscrie succese remarcabile în ţară şi peste hotare.

Cercul a avut o prezenţă activă în cei 10 ani de activitate, obţinînd premii la expoziţii naţionale şi internaţionale : 1970 — premiul I la concursul internaţional UNICEF „Meridianele prieteniei" ; 1971 — premiul I la „Muzeul de artă al copiilor lumii", Avignon ; 1972 — marele premiu internaţional „Bucuriile primăverii", Paris ; 1973 — marele pre-

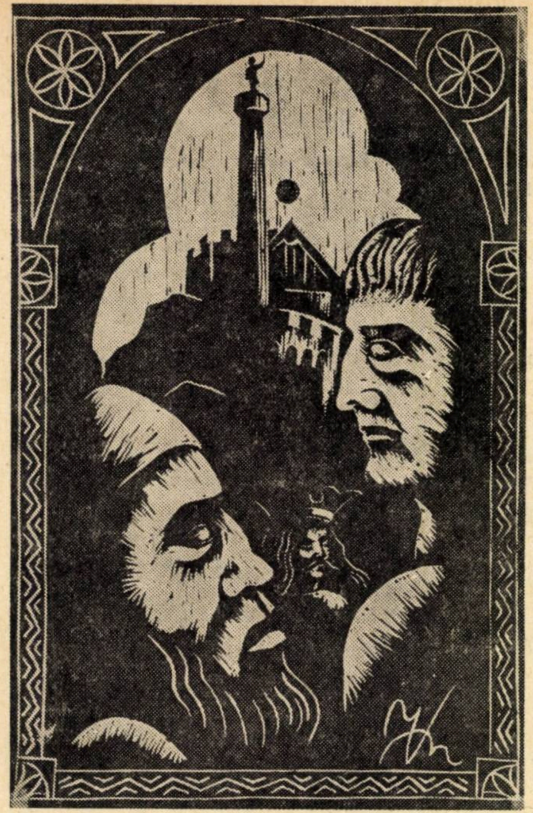

Traian şi Decebal
Lucrare a elevului Nistor Vasile. executată în cadrul cercului de desen al Şcolii generale nr. 5 din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

miu colectiv „Arhiva de aur", revista *Cutezătorii*, România ; premiat al concursului pentru Festivalul mondial al tineretului, Berlin — selecţie naţională ; premiat al concursului internaţional „Copilăria mea", revista *Tribuna României* ; 1974 — premiul concursului internaţional „Familia mea" — Geneva, (o lucrare a fost selecţionată pentru a decora interiorul Palatului Naţiunilor din Geneva) ; 1975 — premiat al concursului „Shankar's International Children's Competitions", în India ; 1976 — premiul I al concursului naţional „Culorile Veneţiei".

Cercul a fost prezent la organizarea unor expoziţii în ţară (Bucureşti, Gheorghe Gheorghiu-Dej, în tabăra internaţională de la Năvodari, în cea dedicată centenarului lui Constantin Brâncuşi, la Tg. Jiu, în tabăra de la Dîmbul Morii, Braşov) şi peste hotare (expoziţii de mare succes au fost organizate la New York, New Jersey, Japonia, Florida).

Recent, Asociaţia România, împreună cu Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului au organizat, cu concursul Fundaţiei române „Ioan şi Maria Constantinescu" din Haga (Olanda) o reuşită expoziţie de artă plastică a elevilor din Şcoala generală nr. 5 — municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej la „Galeriile Lauriana", expoziţie care va rămîne permanent în galeriile respective. Cu acest prilej, fundaţia a decernat cercului — prin profesorul Gh. Mocanu, mesager al artei elevilor săi — cupa „Meritul artistic". Cuvintele calde adresate participanţilor de organizatoarea expoziţiei Maria Constantinescu în legătură cu tematica expoziţiei şi realizarea artistică, dar mai ales în legătură cu grija şi condiţiile deosebite create copiilor din România pentru a realiza cu îndrăzneală lucrări de un deosebit rafinament artistic, subliniind preocuparea dascălilor pentru educarea patriotică şi internaţionalistă a copiilor din România, au fost o reală satisfacţie atît pentru copii cît şi pentru organizatori.

În prezent, cercul se pregăteşte pentru participarea la concursul de creaţie în cadrul marelui festival naţional „Cîntarea României", precum şi pentru continuarea reprezentării sale pe plan internaţional.

Sărbătorirea unui deceniu de activitate a prilejuit cercului şi şcolii un valoros bilanţ şi angajament în acelaşi timp pentru a trece şi mai îndrăzneţ la realizarea lucrărilor care să reprezinte suflul patriotic şi revoluţionar în care este educat tineretul nostru şcolar, precum şi evenimentele mari pe care ţara le trăieşte — Centenarul independenţei de stat a României, 70 de ani de la răscoalele ţărăneşti din 1907.

În acest prag de bilanț al unei activități împlinite și al unei angajări spre deschideri și mai îndrăznețe cuvintele rostite cu forța patosului revoluționar de secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu de la tribuna Congresului educației politice și al culturii socialiste oferă cadru larg de participare și mai activă a cadrelor didactice, a organizațiilor de copii și tineret la formarea și desăvîrșirea și prin artă a personalității umane de care societatea noastră are nevoie.

Nu ne îndoim că experiențele valoroase în acest domeniu de activitate obținute de Școala generală nr. 5 din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Școala generală din Vulturești, județul Argeș, Casa pionierilor din Buftea, județul Ilfov, Liceele de arte plastice din Timișoara și București se vor multiplica în cadrul Festivalului național „Cîntarea României".

Reviste școlare pe adresa S. S. F.

Îmbucurătoare avalanșă de gînduri, sentimente și fapte frumos *potrivite* în paginile atîtor reviste școlare!... Ultimele numere, sosite din peste douăzeci de unități de învățămînt din Capitală și din țară, constituie o nouă dovadă a efervescentei activități creatoare a celor mai talentați reprezentanți ai tinerei generații aflate „sub zodia numerelor matricole".

De la început, remarcăm notabila prezență a liceelor bucureștene.

Elevii de la Liceul „Gh. Lazăr", coordonați de entuziastul, neobositul lor dascăl — prof. Tudor Opriș — nu ne-au trădat *Speranțele* pe care le legam de apariția primului număr al publicației lor. Dimpotrivă. Numărul, pe care l-am cercetat cu deosebită satisfacție, ne apare mai bogat și mai variat în conținut, bine orientat în valorificarea tradițiilor acestei renumite școli, de existența căreia se leagă capitole întregi ale mîndriei învățămîntului românesc (evocarea „File de istorie — 116 ani de existență a Liceului *Gheorghe Lazăr*"; „Gheorghe Lazăr — ctitor al învățămîntului în limba română"; „Pe urmele lui Gh. Lazăr"). Prezentul existenței acestor tineri și al patriei în care trăiesc, învață și muncesc este, de asemenea, investigat cuprinzător, cu sensibilitate sufletească și bună orientare politică. Astfel, opt pagini ale revistei adună într-o secvență amplă, sugestiv intitulată „Noi, tinerii, și organizația noastră revoluționară", nenumărate informații, reportaje, comentarii, anchete, interviuri care ilustrează multiplele preocupări și unele aspecte ale realizărilor reprezentative ale elevilor acestui liceu din București, frămîntările lor, răspunsurile la întrebări interesante etc.

Propunîndu-și să ia „în obiectiv clasicii", cenaclul literar și cercul de literatură din școală alimentează cîteva pagini ale revistei cu articole demne de interes consacrate lui M. Eminescu și Camil Petrescu, acesta din urmă, după cum se știe, fost elev al Liceului „Gh. Lazăr". Același cenaclu recomandă cititorilor, prin paginile revistei, o tînără speranță a poeziei: eleva Iulia Stoica, precum și pe mai mulți debutanți, printre care: Anda Scripcă, Sanda Raliade, Monica Chițu, Mihaela Nagy, Carmen Jianu, Oana Ghiviriga, Maria Ghinea, Doina Alexuță ș.a. Remarcăm, totodată, prezența în paginile revistei a unor articole bine informate, care vorbesc despre o bogată activitate a cercurilor științifice.

Alte șase licee real-umaniste din Capitală ne-au trimis ultimele numere ale publicațiilor lor: *Pe-un picior de plai* — Liceul nr. 39, *Orizont 43* — Liceul nr. 43, *Aspirații* — Liceul nr. 24, *Spații* — Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", *Năzuințe* — Liceul „Matei Basarab", *Mirabila sămînță* — Liceul nr. 33. Menținîndu-se la cotele valorice ale unei exigențe necesare, mai ales primele patru publicații se disting prin varietate tematică, bună orientare, stil alert, bun gust și finețe în tehnoredactare și ilustrație.

Adresăm un salut călduros autorilor primului număr al revistei *Foaie pentru minte, inimă și ... calculator* — elevii Liceului pentru informatică „Dr. Petru Groza" —, care realizează un început bun, plin de făgăduințe pentru alte frumoase împliniri pe care le vom înregistra cu promptitudine.

Un excelent număr omagial realizează revista *Licăriri* a Liceului „N. Bălcescu" din Craiova cu prilejul împlinirii unui secol și jumătate de existență a acestui prestigios lăcaș de învățămînt. Cele aproape o sută de pagini merită să fie citite cu atenție și, fără îndoială, multe dintre ele cu inevitabilă emoție, de la primul și pînă la ultimul rînd. Calde felicitări realizatorilor, în frunte cu prof. Nicolae Andrei, directorul liceului.

Alte *licăriri* ne-au sosit de pe meleaguri moldovene. Astfel, revista cu acest nume a elevilor Liceului „Al. I. Cuza" din Focșani ne anunță că, reluîndu-și apariția, „după o scurtă întrerupere", își propune să realizeze un conținut cît mai divers urmărind cunoașterea și dezvoltarea înclinațiilor și activităților artistice științifice și culturale ale elevilor. Parcurgînd paginile revistei, ne convingem că această intenție devine realitate, demnă de luat în seamă, în mare măsură.

Foarte bune publicații au realizat elevii unor școli generale. Este vorba de elevii Școlii generale nr. 2 din Suceava — revista *Licăriri* și de cei ai Școlii generale nr. 11 din Botoșani — revista *Azur.* Pe drept cuvînt, copiii de aici, dascălii lor, conducerile școlilor se pot mîndri cu aceste izbînzi ale unor strădanii nobile. Le adresăm calde felicitări și urări de noi succese.

Cu interes constant, cu reală satisfacție am urmărit nr. 34—35—36 ale publicației *Revista noastră* a Liceului „Unirea" din Focșani, pe care am remarcat-o de atîtea ori în paginile revistei *Limba și literatura română.*

Pentru prima dată ne-a sosit revista *Lumină în retortă* a Liceului sanitar din Galați. Un anume interes pe care-l trezește parcurgerea conținutului este diminuat de prezentarea prea monotonă, de lipsa ilustrațiilor.

Dintre publicațiile care ne sosesc pentru prima dată mai amintim frumoasa revistă *Columna* a Liceului „Traian" din Drobeta Turnu-Severin, *Încercări literare,* editată de elevii Liceului din Strehaia și *Primii pași,* revista organizației U.T.C. și a cercurilor de elevi de la Liceul „A. Mureșanu" din Bistrița.

Ultimul număr al revistei *Zări senine,* a elevilor Liceului bistrițean „Liviu Rebreanu", continuă să publice un bogat material literar și științific. În acord cu o remarcă a prof. Tudor Opriș, prezentă în interviul publicat în acest număr (interviu consemnat de poeta absolventă Dana-Cleopatra Lorințiu), am dori și noi ca „în paginile revistei să vibreze un mai viu sentiment patriotic, alimentat de splendidele tradiții ale acestui ținut și de bogatele realizări contemporane și ca redacția să adopte mai curajos modalitățile ziaristice de redactare a materialelor (mese rotunde, interviuri, anchete, raiduri etc.), care conferă revistei un ritm mai alert, un aer mai combativ, mai tineresc".

Ca și în alte ocazii, remarcăm, cu plăcere, strădaniile și împlinirile elevilor de la Liceul pedagogic din Arad — consemnate în revista *Tribuna elevilor,* ca și pe cele ale colegilor lor de la Liceul „Emanoil Gojdu" din Oradea — autori ai distinsei publicații *Țara visurilor noastre.*

Menționăm, de asemenea, un merituos *Carnet liceal,* editat de elevii Liceului din Urlați — Prahova.

Antologia Cenaclului elevilor din București — *Săgetătorul* — a ajuns la cea de a VIII-a ediție. Așa cum subliniază, în *Cuvînt înainte,* tovarășa Angela Comșa, secretar al Comitetului municipal București al U.T.C., „multe dintre creațiile publicate în această antologie au fost încununate cu cele mai înalte premii la ultima ediție a concursului *Tinere condeie.* Astfel sînt poeziile semnate de Ecaterina Fodor, Mihaela Opriș, Mihaela Adam, Maria Omăt, Ioana Crăciun, Lelia Munteanu și lucrările de proză sau teatru aparținînd lui Liviu Papadima, Doru Popescu-Golgoțiu, Ancăi Voiculețiu. Lor li se adaugă nume noi de elevi apărute în presa literară, care vor duce mai departe făclia cenaclului : Codina Săvulescu, Liliana Spătaru, Constanța Păduraru ș.a.".

Deși aparține cadrelor didactice, ținem să menționăm și în cadrul revistei noastre apariția (într-o nouă serie) a primului număr al publicației intitulate *Școala Mehedinți-*

lui, editată de Inspectoratul școlar județean și de Casa corpului didactic din Mehedinți. Inițiativă valoroasă, *Școala Mehedințiului* „pune la îndemîna cititorilor — așa cum se arată în *Cuvîntul introductiv* — interesante și variate experiențe, gînduri și opțiuni vizînd imperativul și șansa perfecționării continue a procesului complex al instruirii și educării tinerei generații. Acestora li se adaugă evaluarea unor tradiții remarcabile și evocarea cîtorva personalități de seamă ale învățămîntului mehedințean... *Școala Mehedințiului* reînnoadă, peste ani, o veche și notabilă activitate publicistică a cadrelor didactice din acest colț de țară..."

Salutînd această apariție, ne gîndim că exemplul ei ar putea fi urmat de instituții similare (case ale corpului didactic) din țară și din Capitală.

GH. Ș.

Reviste școlare la Fălticeni

Prof. MIOARA GAFENCU
Liceul „Nicu Gane", Fălticeni

În acest colț străvechi și pitoresc al Moldovei, unde istoria merge mînă în mînă cu legenda, străzile au amintiri și ca la o „Masă a umbrelor" se pot aduna aici cei ce și-au legat ființa de aceste locuri.

Permanențe ale sufletului fălticenean sînt Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Eugen Lovinescu și Anton Holban, Nicu Gane, Nicolae Beldiceanu și Artur Gorovei, ca și Aurel Băeșu, Ștefan Soldănescu, Jules Cazaban, Grigore Vasiliu Birlic și Nicolae Labiș. Viața spirituală a orașului a avut un focar principal de iradiere în Liceul „Nicu Gane", liceu care străjuiește de peste 100 de ani strada ce duce spre Suceava, leagăn al unor idei generoase sădite de dascăli, rodind în zborul spre înălțimi al generațiilor de elevi.

Coborînd în „tunelul timpului", aici, primul profesor de parte umanistă, în 1870, a fost cunoscutul istoric și poet N. Beldiceanu; în primele promoții de elevi ai gimnaziului se încriu A. Gorovei și M. Lupescu. Și tot în veacul trecut au fost aici elevi M. Sadoveanu și E. Lovinescu, iar pentru mai puțin timp Ionică Ivanciuc, povestitorul I. Dragoslav. Consacrare vor primi în veacul nostru dascăli și elevi din familiile Lovinescu și Stino, profesorul și compozitorul Ion Chiriac, profesorul și prietenul scenei — Virgil Tempeanu, care a organizat la Fălticeni sărbătorirea actorilor Agatha Bîrsescu și Constantin Nottara, profesorii Dan Protopopescu și G. G. Ursu care au sădit dragostea pentru arta scrisului profesorului universitar C. Ciopraga sau fraților Mihai și Viniciu Gafița. Și tot de aici și-a luat zborul poetul „Primelor iubiri", copilul minune al poeziei noastre, unul dintre primii poeți comuniști — N. Labiș.

Aici și pretutindeni, pe pămînt străvechi românesc, în această epocă de mare densitate a conștiinței, cînd orice elev trebuie pregătit pentru a intra pe marea poartă a Cetății, misiunea umanistă a cunoașterii universului contemporan este climatul propice care ne face să trăim activ istoria contemporană. „Domeniul divin" al poeziei, ca și „Domeniul divin" al geometriei își are ucenici pe băncile școlii. „Dintre sute de catarge"... sînt atîția căutători! Negreșit timpul va aduce multe satisfacții și va fi o mulțumire să auzim „a debutat la *Revista noastră*". Bătrînul și veșnic tînărul nostru liceu a cunoscut și cunoaște preocupări rodnice în acest sens. Primele mărturii le avem de la folcloristul A. Gorovei, care în perioada cît a fost gimnazist (1876—1880) s-a preocupat de redactarea a două reviste școlare: *Ecoul Carpaților* — revistă literară și *Țînțarul* — revistă umoristică cu ilustrații, multiplicată la centigraf, care pișca pe colegi, ba chiar și pe edilii orașului (A. Gorovei, *Alte vremuri*, Fălticeni, 1930). Nu întîmplător gustul micului redactor se va materializa mai tîrziu în editarea celor 26 de volume din renumita revistă *Șeză-*

toarea, apărută între anii 1892—1929 la Fălticeni. Din aceeași perioadă școlară, datează și revista *Albina*, scrisă într-un singur exemplar de colegul sus-numitului, M. Lupescu, mai tîrziu folclorist și publicist.

„Ani de ucenicie“ au fost anii de învățătură la Fălticeni ai elevului Mihăiță din Pașcani. Primele povești cu haiduci, primele versuri, primele discuții literare cu profesorul N. Apostol, aici au avut loc ; și nu la mult timp după aceasta un nume nou în literatură : M. Sadoveanu.

Permanență în viața școlii, preocupările artistice cunosc faze de vîrf în perioada interbelică prin activitatea corală sau teatrală, iar pentru viața literară stau mărturie în primul rînd cele două reviste școlare : *Răsărit de soare* (1937—1938), 13 numere șapirografiate în cîte 33 exemplare și *Revista noastră* (1939), care a apărut sub îndrumarea profesorului G. G. Ursu.

După o perioadă în care activitatea de creație s-a desfășurat în cenaclu, iar talentatul elev N. Labiș, îndrumat de profesorul V. G. Popa, a obținut premiul I la Concursul de literatură, faza republicană, tot din cenaclu s-a remarcat în publicistică și un alt elev — Grigore Ilisei.

Creațiile elevilor au fost adunate din 1962 în revista manuscris *Avîntul*, apărută într-o grafică elegantă, sub conducerea profesoarei Olga Ilișescu. Continuînd aceleași preocupări și sporindu-le sfera de la creația literară la diverse domenii, apare, în 1967, *Revista noastră*, în noua serie. Urările conferențiarului universitar dr. G. G. Ursu — „să-nflorească *Revista noastră* ca un salcîm moldovenesc“ — au fost de bun augur. Din 1970, revista este tipărită. Dacă în 1967 se difuzau aproximativ 200 de exemplare, acum această revistă este tipărită într-un tiraj de 800—1000 de exemplare. În anul centenarului școlii — 1970 — s-a editat și un caiet de poezie : *Pe trepte de timp*, cuprinzînd creații închinate patriei, partidului, școlii, iar în fiecare an apare și un supliment al revistei — *Foaia absolvenților*. Au depășit paginile *Revistei noastre*, semnînd versuri în *Convorbiri literare*, *Zori noi* sau în culegeri județene : Catinca Vicențiu, Mihai Hurmuzache, Elena Ștefoi, Doina Bărberiță, Anișoara Crăciun. Elena Ștefoi — acum studentă — a primit premiul revistei *Tribuna* la Concursul de creație N. Labiș, Suceava, 1976. Promițătoare talente sînt acum Iulia Cîrneală, Cristina Ștersu, Doina Bărberiță, Adriana Cobzaru, Georgeta Avădănii, Ionel Scripcaru.

După un deceniu de prezență activă în viața liceului intrat în istorie și a orașului ancorat în dinamica societății contemporane, *Revista noastră* își continuă misiunea umanistă dîndu-ne bucuria unor noi descoperiri și, după cum ne dorim, a unor noi consacrări.

Laboremus (1926) și debutul lui Mihai Beniuc

Prof. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr“, București

Dintre revistele școlare din perioada interbelică merită o atenție specială *Laboremus*, a cărei existență, deși scurtă (două luni), continuă tradițiile de afirmare a tinerelor talente din Transilvania.

Revistă a elevilor Liceului „Moise Nicoară“ din Arad, cu format de gazetă (8 pagini), ea apare sub supravegherea profesorului I. Langa, avînd ca redactor pe elevul Gh. Floru. Primul număr poartă data de 25 IV 1926. Într-un entuziast articol editorial : *Ce vrem noi* se precizează scopurile patriotice ale acestei publicații :

„Vrem să cunoaștem și să facem cunoscut, în măsura puterilor noastre, un colț din frumosul pămînt românesc.

Vrem să sporim gloria românească într-un oraș mare [...] și vrem cu o oră mai înainte să începem lupta grea ce ne așteaptă mîine, pentru consolidarea și întărirea frumoasei noastre țări“.

Revista îşi sporeşte valoarea de document de istorie literară, deoarece descoperim aici debutul academicianului M. Beniuc, pe atunci elev al Liceului „Moise Nicoară“.

Spirit instruit şi multilateral, M. Beniuc abordează cu dezinvoltură în revistă diferite domenii. Cea mai substanţială contribuţie a sa este aceea de critic literar. El recenzează cu o surprinzătoare siguranţă volumele de versuri: *În robia lor* de Aron Cotruş şi *Scut şi targă* de Perpessicius.

O caracterizare de ansamblu, cu note lirice, o va face Beniuc volumului *Scut şi targă*: „Toată epopeea războiului e cîntată în imagini plastice şi sugestive. Ai zice un jurnal al poetului plecat pe Dunăre «spre ţărmul de-a pururi al tristei Proserpine», aşezat toamna sub cerul înnorat al Dobrogei, care parcă plînge şi el la spectacolul tragediei ce se desfăşoară sub el“.

În poezie, Beniuc se exersează doar ca traducător, făcînd dovada cunoştinţelor sale prozodice şi lăsînd să se întrevadă un anumit timbru elegiac al viitoarelor sale *Cîntece de pierzanie*. E vorba de poezia *Clopotele de seară* a romanticului irlandez Th. Moore (1779—1852), transpusă cu virtuozitate:

„O, clopote de seară, dulci clopote de seară
Cu vocea tînguioasă îmi amintiţi voi iară
De zilele trecute, de-acasă şi de ceasul
Cînd pe cărări străine mi-am îndreptat eu pasul.

S-au dus acele vremuri, azi nu-s decît poveste
Din cei ce v-ascultară nici unul nu mai este
S-au dus, s-au dus departe în groapa solitară
Şi nu vă mai ascultă, o, clopote de seară.

Tot astfel cînd din lume mă voi fi dus şi eu
Doar tînguitul vostru va răsuna mereu
Dar alţi poeţi vor trece prin valea milenară
Şi vor cînta din liră, dulci clopote de seară.“

Muzeul memorial „M. Eminescu“ de la Ipoteşti

LUCIA OLARIU NENANTI

La 8 km de Botoşani, cotind spre stînga din drumul spre Dorohoi, se deschide panorama de rezonanţă poetică eminesciană — Ipoteştii. Natala vîlcioară nu s-a schimbat cu mult în daturile ei esenţiale în secolul scurs de la ţîşnirea Luceafărului de aici. Se mai păstrează încă obiceiul de-a da pereţilor exteriori ai caselor culoarea albastră — un albastru voroneţean ce sporeşte farmecul locurilor eminesciene. Codrul, deşi s-a mai retras la adăpostul dealurilor, păstrează culoarea şi lumina imortalizată în poezia eminesciană. Drumeţul neostenit străbate 4 km de pădure şi ajunge în poiana înconjurată ca o catedrală de albăstrimea copacilor ce se reflectă în apele lacului tainic, cîndva contemplat de Eminescu: „lacul codrilor albastru...“

Pe cea mai înaltă poziţie a satului se află actualul muzeu ce, din păcate, nu e amenajat în vechea casă a copilăriei poetului, dărîmată în 1924 prin vitregia vremurilor, ci într-un imobil refăcut în 1935 pe acelaşi loc, dar cu aspectul destul de diferit faţă de cel al vechii case. În interior expunerea are o structură mixtă: o cameră adăposteşte o expoziţie documentară urmărind cele mai importante momente din viaţa şi formaţia eminesciană; iar alte două încăperi conturează, în atmosferă de epocă cu mobilier adecvat, camera de zi şi odaia de dormit ale casei căminarului.

Ca obiecte originale muzeul posedă printre altele: icoana originală a mamei poetului, o casetă cu inițialele poetului incrustate în monogramă metalică pe capac, o linguriță din zestrea mamei poetului, ediții ce au figurat în vechea bibliotecă a familiei, documente scrise și semnate de căminar etc. În ultimul timp s-au achiziționat numeroase obiecte și documente cu semnificație muzeistică precum: Jurnalul original al societății „Junimea" cu procesele verbale scrise de A. D. Xenopol, o medalie bătută la serbarea de la Putna, o altă medalie comemorativă din 1909 bătută la Galați, o scrisoare a Veronicăi Micle cu un romantic „edelveiss", fotografii ale poetului, surorilor și fraților săi, scrisori ale acestora etc.

Bănuim că nu mai este o noutate acea fericită coincidență a istoriei care ne-a investit cu norocul de-a fi noi aceia care am descoperit, căutînd vechile temelii ale casei de serviciu a Eminovicilor, o așezare carpato-dacică cu cioburi de vase din care am putut reconstitui o frumoasă amforă și o cățuie.

Dar ceea ce există acum la Ipotești constituie doar începutul drumului spre acel visat Complex memorial Eminescu de la Ipotești pe măsura dimensiunilor universale ale acestui nume. Aici dorim să ia ființă, în afară de casa memorială refăcută în întregime ca atare, un muzeu memorial Eminescu care să cuprindă o expoziție documentară sugestivă, o bibliotecă exhaustivă cu fișier bibliografic de înaltă ținută științifică, o sală polivalentă în care să aibă loc manifestări cu publicul, sesiuni de comunicări, simpozioane, cenaclu literar etc. Intenția noastră este ca și în perimetrul satului să fie așezate sub clopot de sticlă cîteva case din epoca copilăriei eminesciene care se mai păstrează încă. La fel cu natura înconjurătoare, acel muzeu Eminescu în aer liber să fie readus pe cît posibil la forma inițială, aceea care trăiește vie în conștiința oricărui iubitor de poezie.

Toate acestea sperăm a le realiza într-un viitor nu prea îndepărtat și ele să creeze la Ipotești un autentic loc de pură reculegere eminesciană spre cinstirea celei mai luminate frunți poetice românești.

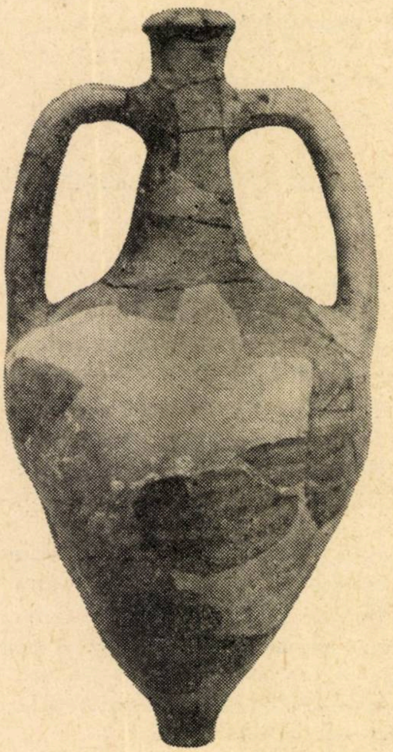

Continuăm publicarea corespondențelor primite în ultimul trimestru al anului trecut, cu speranța că, în acest an, cei menționați pe coperta revistei noastre vor trimite cu regularitate informații referitoare la activitățile din școală: cenaclu, cercuri, reviste școlare, participări la festivalul național *Cîntarea României.*

Rugăm pe corespondenții noștri ca textele trimise pe adresa redacției revistei noastre să nu depășească o pagină dactilografiată (la două rînduri) și să cuprindă informații despre activități care merită să vadă lumina tiparului.

ALEXANDRIA

S-a înființat recent cenaclul literar muzical al tineretului din orașul Alexandria, la care participă elevi, muncitori, funcționari etc.

Dintre elevi se remarcă Marin Dumitrescu și Cristian Dică de la Liceul de construcții, care au obținut premii la recenta ediție a Concursului național de poezie „Nicolae Labiș" (Suceava, 1976) și Stoian Floricica, Nenu Suzana, Eugen Andreescu, Viorica Angelescu și alții.

Organizatorii și-au propus, de asemenea, să sprijine cenaclurile din școlile orașului. Elevii liceului real-umanist au definitivat o plachetă de versuri *La aniversare* care va fi editată cu ocazia împlinirii a zece ani de existență a liceului.

MIHAELA FRUMOSU
Liceul real-umanist din Alexandria

BLAJ

Cenaclul „Timotei Cipariu", de la Liceul industrial din Blaj, a inaugurat un ciclu de manifestări cultural-educative, cu tema „Centenarul Independenței". La realizarea primei ședințe și-au adus contribuția următorii elevi: Eugen Cană — conducătorul cenaclului, Stela Ardelean, Elena Mîtcă și Eugenia Nistor — recitatoare, Leontina Cristea — muzică folk, și Cornel Borcea — muzică folk.

EUGEN CANĂ
Liceul industrial din Blaj

BORȘA

Cenaclul literar „Mihai Beniuc" de la Grupul școlar minier din Borșa, județul Maramureș, a intrat în acest an școlar în cel de-al 13-lea an de activitate, fiind îndrumat, de la înființare și pînă în prezent, de prof. Corneliu Iureș. După inerenta fază a căutărilor, cenaclul a devenit, cu timpul, un valoros laborator al cunoașterii și al educației. Activitățile din cadrul cenaclului i-au făcut pe membrii săi „...să privească cu alți ochi tot ceea ce îi înconjoară, să îndrăznească să dea o formă aleasă propriilor gînduri, să fie sensibili la frumosul viabil atît în faptele cotidiene, cît și în marile opere ale culturii naționale și universale". Rînd pe rînd, cele mai bune creații au fost popularizate la gazeta de perete *Luceafărul,* cu apariție bilunară, după care cei mai buni au debutat în presa județeană, în publicațiile de specialitate centrale sau în plachetele editate la nivelul județului *(Generații, Trepte în lumină, Nord 75).*

Între activitățile recente, menționăm întîlnirea elevilor grupului școlar minier cu prof. univ. dr. Gavril Scridon de la Facultatea de filologie din Cluj-Napoca și organizarea unei ședințe de comunicări, prilejuită de aniversarea celor 96 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu. Au prezentat comunicări : Livia Incea, Alexandru Botez și au citit versuri : Maria Stețco, Irina Ghergheș și Lăcrimioara Pricopie.

DORA ȘTEȚCU
Grupul școlar minier Borșa-Maramureș

BUCUREȘTI

După tradiționalul rămas bun de la colegii lor de cenaclu care au absolvit în vara anului 1976 liceul (Liviu Papadima, Lelia Munteanu, Irina Vainovski), „săgetătorii" bucureșteni și-au reluat activitatea care în acest an va fi consacrată participării la festivalul național „Cîntarea României". La faza de mase și județeană a concursului de creație literară pentru elevi, inclus în festival, s-au remarcat : Ioana Crăciun, Constanța Păduraru, Cristina Petre, Iulia Stoica, Maria Omăt, Marian Florinescu, Grațiela Bogdan, Mirela Mitrofanovici, Anca Oprea, Anca Isăcescu, Beatrice Verzea, Irina Airinei.

Reușite au fost întîlnirile cu scriitorii Șt. Aug. Doinaș, Constanța Buzea, Agatha Bacovia, Florin Mugur, Ștefan Iureș, ca și festivalurile de poezie patriotică și simpozionul de literatură închinat independenței de stat a României și răscoalei din 1907, pe care „săgetătorii" le-au susținut public în sălile Casei corpului didactic.

În cinstea festivalului național „Cîntarea României" și a aniversării unui deceniu de la înființarea cenaclului, va apărea în curînd, sub egida Comitetului municipal U.T.C. și a Inspectoratului școlar, cea de a IX-a ediție a tradiționalei antologii *Săgetătorul*, care, alături de creațiile membrilor actuali, cuprinde o retrospectivă a bogatei și variatei activități a cenaclului, precum și o prezentare a cîtorva dintre foștii „săgetători" a căror activitate literară a primit confirmarea editorială (Doina Uricariu, Vasile Poenaru, Dinu Adam, Doina Doru, Anca Armaș, Oana Chelaru, Mihaela Minulescu, Bogdan Ulmu etc.).

ELENA SĂSĂRMAN
Liceul „N. Bălcescu", București

CARANSEBEȘ

La Liceul real-umanist din Caransebeș, sub conducerea tovarășelor profesoare Maria Aron și Maria Bologa, funcționează cenaclul „Lyceum" cu secțiile : creație și critică literară.

S-au remarcat prin bogata lor activitate elevii : Daniel Cornea, Petru Băloni, Radu Daniel, Sergiu Thirtheu, Nicolae Brancu.

În prima jumătate a lunii decembrie 1976, cenaclul „Lyceum" și grupul „Reflex A" ai liceului, compus din Radu Bala, Adriana Diaconescu și Marian Lungu, au organizat un spectacol dedicat vieții și operei lui Nicolae Labiș. Secția de critică literară a cenaclului a organizat o masă rotundă cu tema „Rolul militant al literaturii".

De asemenea, o bogată activitate o au și cele două grupuri folk de la liceul pedagogic care au dat spectacole în incinta școlii și la căminul cultural din comuna Borlova, remarcîndu-se anul I C învățătoare (Gabriela Boșcaiu, Ileana Carnaru, Alexandrina Budea) și anul III învățătoare (Mihaela Boșcaiu, Adriana Rachici, Dorina Terigău). Nu putem omite pe Lucian Măgărin, de mai multe ori laureat la etapele finale ale concursului „M. Eminescu", a cărui participare literară la viața școlii este unanim apreciată.

PETRU BĂLONI
Liceul real-umanist, Caransebeș

CÎMPULUNG-MUSCEL

La Liceul „Dinicu Golescu" există un cenaclu literar condus de profesorul Şerban Ţicăloiu. Membrii săi se întrunesc din două în două săptămîni pentru a-şi citi creaţiile. Momente de muzică şi poezie sînt urmate de discuţii completate de îndrumările profesorului coordonator al cenaclului şi de recomandări bibliografice. Paralel cu lectura creaţiilor originale, în cadrul cenaclului au loc şi mese rotunde care dezbat, după o prealabilă pregătire, probleme estetice ridicate de elevi, urmărindu-se astfel nu numai descoperirea şi cultivarea talentelor noi, dar şi transformarea membrilor cenaclului în propagatori ai artei şi literaturii zilelor noastre.

Regretăm că revista liceului, *Răsadul* (cu o tradiţie de 50 de ani), şi-a încetat apariţia, lipsind elevii de o activă tribună de manifestare a talentelor şi a preocupărilor polivalente ale tineretului de azi.

NICOLETA MARIAN
Liceul „Dinicu Golescu", Cîmpulung-Muscel

CONSTANŢA

Activitatea literară a elevilor Liceului „Mircea cel Bătrîn" a debutat în acest an şcolar cu întîlnirea de la începutul lunii octombrie, dintre elevii liceului şi mai mulţi poeţi şi prozatori : Romulus Vulpescu, Mircea Dinescu, Nicolae Motoc, Gheorghe Pituţ, Violeta Zamfirescu, Paul Anghel, Constantin Nisipeanu, Carmen Tudora, Sanda Ghinea, Aurel Dumitrescu, Francesca Ricinski, Ileana Mălăncioiu. Invitaţii au prezentat creaţii personale, sau ne-au vorbit despre activitatea şi planurile lor.

În şedinţa de inaugurare a cenaclului „Nicolae Labiş", a fost expus un medalion dedicat vieţii şi creaţiei poetului de la a cărui moarte s-au împlinit 20 de ani. Cu acest prilej membrii cenaclului au citit versuri.

Prima fază (pe şcoală) a festivalului „Cîntarea României" a fost marcată de montajul literar-muzical din ziua de 23 decembrie 1976, dedicat împlinirii a 500 de ani de la moartea lui Vlad Ţepeş. S-a prezentat un amplu şi detaliat portret al voievodului, insistîndu-se asupra năzuinţelor de libertate şi unitate naţională care l-au călăuzit în politica sa ; portretul a ilustrat caracterul ferm, setea de adevăr şi de dreptate. A fost urmărită personalitatea lui Vlad Ţepeş în literatura română şi universală. S-au prezentat poezii şi fragmente de proză semnate de scriitori contemporani, dedicate domnitorului. Programul muzical a conţinut creaţii orale, prelucrări de folclor şi cîntece pop şi folk, interpretate de elevii liceului.

Din activităţile de vacanţă menţionăm concursul „Tinere condeie" (faza pe şcoală) şi un spectacol în cinstea zilei de 30 Decembrie.

CAMELIA ROBE
Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanţa

IAŞI

Elevii Liceului „G. Ibrăileanu" din Iaşi au participat la redeschiderea şedinţelor cenaclului „Prietenii muzeului".

Cu o vechime de un an, această reuniune ce se desfăşoară în atmosfera înălţătoare a muzeului „Vasile Pogor" are drept scop îmbogăţirea orizontului de cunoştinţe literare, elucidarea unor probleme de limbă şi scriere, afirmarea unor tinere talente.

Menţionăm, de asemenea, deschiderea cenaclului româno-englez. Programul acestui cenaclu cuprinde prezentarea unor creaţii originale în ambele limbi, discuţii referitoare la limba şi literatura română şi engleză, prezentarea unor lucrări din domeniul ştiinţei şi muzicii.

În prima ședință au prezentat lucrări proprii elevele: Camelia Lupu, Anca Mițu, Irina Cojocaru, D. Bejan.

Sub îndrumarea tovarășei profesoare Murgoci M., elevii Liceului „G. Ibrăileanu" pregătesc un nou număr al revistei *Ani de școală* în care vor fi îmbinate armonios poezia, proza, grafica și știința.

DOINA BEJAN
Liceul „G. Ibrăileanu", Iași

SATU MARE

Cercul de literatură din liceul nostru a antrenat toți elevii anilor I—IV la un concurs cu tema: „Războiul pentru Independență în literatură", a cărui etapă pe școală va avea loc în trimestrul al III-lea.

Intenționăm să organizăm în luna mai 1977 o expoziție literară cu aceeași temă, pentru care am început să adunăm materiale. Unii dintre membrii cercului de literatură au participat în vacanța de vară la excursia organizată în țară și în R. P. Bulgaria pe urmele eroilor de la 1877—1878. Fotografii cu monumentele de la Grivița, Plevna, pasul Șipca își vor găsi locul în această expoziție, alături de opere literare și desene ale colegilor noștri inspirate din lupta eroică a ostașilor români.

Cenaclul școlii („Muguri") pregătește o seară de poezie cu creații personale pe această temă. Cele mai bune creații vor fi trimise revistei *Limba și literatura română.*

RODICA CURTEANU
Liceul real-umanist nr. 2, Satu-Mare

* * *

„Un cuget am avut: binele patriei, liniștea și pacea ei, înnoirea mădularelor și capului ei, fericirea într-un cuvînt a contimporanilor mei și un viitor mai bun pentru urmași. Acesta mi-a fost singurul meu cuget și m-am uitat pe mine și pe copiii mei... și mă pociu mîngîia că n-am fost simbrioși, ci adevărat fiu al patriei mele, căreia am slujit ca un rob".

(I. HELIADE RĂDULESCU)

„Să lăsăm în lături potecile piezișe și, călcînd drept înainte către țelul spre care am înaintat treptat în curs de douăzeci de ani, să nu mai pregetăm, azi, cînd totul ne îmboldește, a afirma cu vorba și cu fapta că voim și că putem să fim un stat român independent".

(AL. ODOBESCU)

„Independența este suma vieții noastre istorice"

(M. EMINESCU)

„Între elementele care formează comoara sufletească a poporului românesc, nici unul nu cuprinde mai mult și nu oglindește mai adevărat decît însăși limba lui."

(NICOLAE IORGA)

* * *

Domniţa Palii

S-a născut în 1960 la Ploieşti. Este elevă în anul I la liceul pedagogic din localitate. A fost laureată la concursurile de literatură din anii 1974 şi 1975 şi premiată a concursului „Tinere condeie", ediţia 1976. A debutat în revista *Cutezătorii* şi în emisiunile pentru pionieri de la radio-televiziune. A publicat în diverse antologii.

Camelia Petre

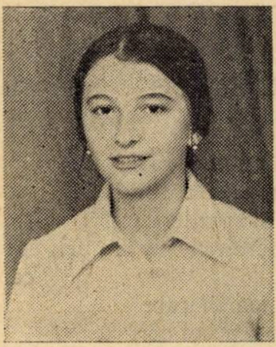

S-a născut în anul 1963 în municipiul Tg. Jiu. Este elevă la Şcoala generală nr. 3 din localitate. Laureată a concursurilor pionereşti şi a taberei naţionale a pionierilor de la Timişul de Sus. A publicat în antologii pionereşti locale şi naţionale.

Îndemn

Şi pentru că trăim
o vîrstă de bronz,
o vîrstă de fier
şi-o vîrstă de pîine,
secunda s-o lăsăm să sune
mai plin şi mai grav,
mai măreţ !
Şi pentru că aici
mii de ancore aşteaptă
catargul ce-l avînţi
în spaţiul de geometrii al verticalei,
să ne multiplicăm gîndurile
în piatră, în beton şi în sticlă.
Da ! Pentru că trăim
o vîrstă de bronz,
o vîrstă de fier,
o vîrstă de pîine
şi-o vîrstă a noastră
ce ne va cere mărturia drumului
cînd vom ajunge Coloană.

Odă Gorjului meu

Gorjul e statura aspră şi dură a dacului,
e mîna noduroasă şi bună a bunicului
ce-mi dezmiardă creştetul,
clepsidra de umbre ce-o-ntoarce Parîngul

seara, cînd îşi culcă legendele,
e spaţiul de taină al undelor Jiului
purtînd chipurile înfricoşate ale haiducilor,
coloana infinită pe care urcă sufletul meu
cînd iscodeşte
perimetrul floral al ţării
şi vrea să-i cunoască
chipul de aur al viitorului.

Violeta Rotaru

S-a născut în Iaşi, la 7 aprilie 1958. Elevă a Liceului „Mihail Sadoveanu" din localitate, este laureată a concursului pionieresc „Tinere condeie" şi a concursului „M. Eminescu"; a obţinut premiul I pentru poezie la concursul din tabăra naţională de la Năsăud. A publicat în *Amfiteatru* şi în *Cronica*.

Înclinaţie

Înclin către curgerea aceasta piezişă de ape,
Către pămînturi primitoare
În care ciutele sorb cu nări dilatate azurul,
Calmul de neclintit al pădurii cu mii de braţe vînjoase.
Mă poartă domol spre mare rîurile,
Cu gîndul, împrospătată de lumină.
Rămînerea pe un teritoriu ideal
Însemnînd neputinţa de dezlipire
A rădăcinilor din adîncul solului matern.
Gîtul mamei alb şi pur.
Din copilărie mă ţine lîngă el,
Acasă, lîngă ochii blînzi,
Lîngă munca plină de sens,
Lîngă ceea ce înseamnă viaţă,
Putere de a striga : trăiesc.
Simt asta în fiece clipă,
Respir la un sîn cald, tinereţe...

Luiza Predescu

S-a născut la 24 mai 1959 în comuna Lucieni, judeţul Dîmboviţa. Este elevă a Liceului „I. Văcărescu" din Tîrgovişte. A obţinut menţiune la faza republicană a concursului „M. Eminescu", ediţia 1976; laureată a taberei naţionale de la Năsăud.

Drum în poveste

De-aici e-mpărăţia mea
Treci Dunărea
şi te-nchini în faţa grîului
şi-a munţilor
şi-a pietrelor...
Aici e-mpărăţia mea
presărată cu flori
sub care străbunii
meditează tăcuţi...
Mergi uşor,
pămîntul împărăţiei mele
e plin de pietre funerare
şi vase de lut
ce se-ntrec în ani
pînă la fiul lui Scorilo...
Aici e-mpărăţia mea
desenată rotund
ca scuturile dacilor
cu cronici, cu zimbri, cu cai
lumea în care
cerul a coborît
credincios istoriei
în ziduri de Voroneţ.
Aici e-mpărăţia mea
şi dacă treci Dunărea
şi te-nchini în faţa grîului
şi-a munţilor
şi-a apelor,
intri-n poveste...

Sunet de bucium

BEATRICE VERZEA
Liceul „Matei Basarab“, București

Berze de soare tîrziu apus
au scuturat din aripile lor noapte
pe pleoape, un fel de liniști adînci
și din zboruri împrăștiate uitări.

Eu neîncetat alergam
cu sufletul clipei în palme
pe pajiștea dintre noapte și zi
și simțeam cum luna destramă
străluciri fără număr, albastre,
în timp ce turma de stele
pe dealuri mătăsos înnoptate
suna prelung, mi se pare a toamnă.

Sufletul clipei, sunet de bucium
de-atunci înflorește mereu
pe pajiștea dintre noapte și zi,
acolo unde, de mult am uitat
o turmă de stele albastre
lîngă o lună de flăcări
și poate un început de alean
ce sună într-una
prelung, a toamnă.

Frescă

MIHAELA MĂGUREANU
Liceul „V. Alecsandri“, Bacău

Acolo cerul se odihnește senin
Pe umerii brazilor ;
În cîntecul văratec al ciocîrliilor
Se leagănă neguri albastre.
Voronețu-i născut de cînd lumea
Dintr-un cînt de pasăre,
Din primăverile noastre.
La temelia lui, nevăzute,
Stau Ane cu surîsul încremenit.
Albastru pe ziduri,
Voronețu-i o parte din noi
Cînd visăm curcubeul.

* * *

„Nu există adevărată poezie fără mare înțelepciune.“
„Obiectul poeziei : a zugrăvi cu vigoare, claritate, delicatețe și armonie.“

(VOLTAIRE)

Coloana lui Marc-Aureliu (Antonina)

ADRIAN NICULESCU
Anul II A (secţia clasică)
Liceul „Ion Creangă" din Bucureşti

Liceul „Ion Creangă" are privilegiul de a fi deţinătorul[1] unei frumoase reprezentări a coloanei lui Marc-Aureliu din Roma, operă a gravorului G. Firanesi[2], un dar din partea Institutului Italian de Cultură din Bucureşti (prof. G. Palmieri).

Columna Antonină derivă prin filiaţiune directă din columna Traiană şi anunţă începutul romanităţii tîrzii. În timpul lui Hadrian, se tinde spre o renaştere a clasicismului. Arta, arhiectura încearcă să reanime o artă a elitei, să reînvie calităţile cele mai de preţ ale helenismului. Concomitent cu această artă oficială există însă şi o altă artă, mult mai prozaică şi anticlasicistă. Iar columna este un monument reprezentativ al anticlasicismului. Ea a fost ridicată pe Cîmpul lui Marte, astăzi Piazza Colonna din Roma, după moartea împăratului, în anii 180—193, prin grija Senatului, recunoscător marelui său conducător. Numele său, Antonina, după cum apare şi în gravura lui Piranesi se explică prin marea dragoste pe care a purtat-o Marc Aureliu tatălui său adoptiv, Antoninus Pius. Columna are 40,5 m înălţime (35 m are columna Traiană), 6,5 m diametru, iar în vîrf o statuie a anticului împărat, astăzi înlocuită cu o reprezentare a Sf. Apostol Pavel. Friza este continuă, spiralată şi narează faptele de arme ale romanilor, conduşi de Marc-Aureliu în cele două războaie marcomanice.

Singura cezură a întregului o reprezintă Victoria, zeiţă meditativă, care înscrie pe un scut împodobit numele învingătorului după primul război. Cum este şi firesc pentru un monument ce-i glorifică faptele, figura împăratului apare de mai multe ori, dar niciodată în atitudine agresivă, ci, întotdeauna, moderatoare. Imaginile de luptă sînt mai brutale, măcelurile mai crude, ca dovadă a violenţei prin care se făurea drama istoriei.

Foarte important este, în acest dur realism, noul sens al divinităţii. Dacă în columna Traiană apar scene în care sînt reprezentate figurile mitologice, în columna Antonină imaginea divinităţii descinde din Panteonul său şi participă efectiv la luptă. Cel mai evident exemplu este imaginea lui Jupiter care, coborît din cer cu braţele larg deschise, dă printr-un gest maiestuos ploaia binefăcătoare romanilor şi în acelaşi timp pare că oprimă duşmanii. Este simbolul destinului, contra căruia oamenii sînt neputincioşi.

Compoziţia este adesea discontinuă, are uneori accente dramatice, insuficient motivate, iar episoadele — de multe ori — sînt intercalate confuz (unele chiar lipsesc), ceea ce duce la concluzia că ele au fost zugrăvite din memoria pietrarului cu inerentele nepotriviri în succesiunea logică a faptelor narate.

Altfel zis, coloana este alcătuită, ca şi faptele înseşi, din umbre şi străfulgerări geniale. Figurinele sînt modelate destul de sumar, dar întotdeauna există un mic amănunt, fie acesta un gest sau o grimasă, suficient de frapant pentru a da viaţă imaginii.

Columna lui Marc-Aureliu are meritul obiectivităţii (cu unele limite evidente) în faptele narate. O serie de detalii dovedesc această atitudine. Nu sînt trecute sub tăcere barbariile romanilor, cum nu sînt omise nici vitejiile duşmanilor. Avem latitudinea să dezaprobăm pe militarii romani ce înjunghie o mamă cu un prunc, condamnăm brutalitatea, jafurile şi măcelurile soldaţilor lui Marc-Aureliu, tot astfel cum avem latitudinea să preţuim un act de pietate ostăşească atît al germanilor, cît şi al romanilor.

---

[1] Coloana lui Marc-Aureliu la care ne referim se găseşte în reproducere în Cabinetul de limbi clasice al Liceului „Ion Creangă", iar comunicarea s-a făcut urmărind scenele gravate de Piranesi.

[2] Gianb. Piranesi (1720—1778), autor al unei serii de aquaforte cu imagini ale Romei antice (din care face parte şi coloana aceasta), care au inspirat pe artiştii neoclasici.

Obiectivitatea este valabilă însă numai în detaliu. În liniile majore ale desfășurării și ale deznodămîntului, reprezentarea se îndepărtează vizibil de adevărul istoricește demonstrat. Pe columnă, ambele războaie se încheie prin triumful biruitorului, adică al lui Marc-Aureliu. În realitate știm că ele s-au încheiat cu totul altfel : primul printr-o pace trecătoare și de circumstanță, iar al doilea prin însăși moartea împăratului.

Aceste aspecte contradictorii însă nu trebuie să ne surprindă, deoarece — știm — monumentul a fost conceput cu scopul declarat de a glorifica faptele de arme și memoria viteazului împărat Marc-Aureliu ; ea este epopeea unei epoci și a unui om.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

N. MIHĂESCU

Îndrumări pentru studiul limbii române
București, Editura didactică și pedagogică, 1976.

În contextul actual, lucrarea lui N. Mihăescu constituie o apariție *oportună*.

Îndrumări pentru studiul limbii române se adresează deopotrivă elevilor, profesorilor și celorlalți iubitori de limbă și cultură românească.

Partea întîi, *Cuvintele*, cuprinde principalele elemente de vocabular, cu numeroasele exemple, partea a doua, *Elemente de morfologie*, și partea a treia, *Structuri sinctatice*.

Sînt interesante subcapitolele : *Pleonasmul și tautologia*, *Cuvintele cu valoare superlativă*, *Arhaismele și regionalismele*, *Repetițiile*, *Substantivul... Forme derivate de la nume de persoane*, *Pronumele „al său" și „al lui"*, *Alte aspecte ale acordului gramatical* și *Conexiuni incomplete*...

Nimeni nu poate contesta că limba evoluează și că inovațiile sînt necesare. Acad. Al. Graur are dreptate cînd afirmă că „nu orice inovație trebuie combătută din principiu..." Totuși, în condițiile în care cultura și răspîndirea ei constituie sarcini de stat, rolul lingviștilor, chiar dacă nu ei fac limba, trebuie să crească.

Moda de-a deriva adjective din substantive proprii începe să fie de-a dreptul periculoasă. Să ne amintim adjectivul *blagian* (de la Blaga) atît de criticat și totuși atît de folosit — în virtutea inerției — tocmai de „specialiști"... Oare este așa de greu să se înțeleagă că „operațiunea" nu este posibilă în toate cazurile ? Dacă de la *Sadoveanu*, *Eminescu*, *Coșbuc*, *Caragiale* putem ajunge la *sadovenian*, *eminescian*, *coșbucian*, *caragialean*, numele lui *Slavici*, *S. Micu*, *Budai-Deleanu*, *Delavrancea* nu permit — fără riscul schilodirii limbii — asemenea schimbări de categorie gramaticală. Cum s-ar putea impune adjectivele : *miciuan* (de la Micu), *crengăian*, *creangăian*, *creangian* (de la Creangă) !

Exprimările „subțiri", „ultrarafinate" pe care cei fără cultură temeinică și fără simțul limbii se grăbesc să le copieze conduc la apariția șablonului și a cuvintelor de umplutură. Mulți elevi — și nu numai elevi ! — consideră că este deosebit de „distins" ca între două-trei cuvinte, să intercaleze cîte un : *știu eu ?*, *undeva*, *ceva*, *în fine*, *nu-i așa*, *mi se pare*.

Există — și N. Mihăescu înregistrează acest fenomen (pag. 12—13) — tendința de-a face apel în mod abuziv la neologisme. Uneori, se merge atît de departe, încît exagerările sînt transformate în argumente pentru „receptivitatea" și „forța integratoare" a limbii române. Ne întîlnim cam prea des cu : *specios*, *abhora*, *abulic*, *a ergota*, *spatulat*, *naupatie*, *munific*, *insolit*, *anxios* și altele.

Ce bine ar fi dacă, din cînd în cînd, am reciti lucrarea lui T. Maiorescu — *Despre scrierea limbei române*.

N. Mihăescu a strîns cu grijă și a comentat numeroase fapte de limbă, pe care profesorii și elevii sînt datori să le cunoască.

Prof. AUGUSTIN MACARIE

ION CREANGĂ

Amintiri din copilărie

Prefaţă, tabel cronologic, note, bibliografie şi glosar de G. I. Tohăneanu şi I. Funeriu

Bucureşti, Editura Albatros, 1976, 151 + XXXVIII p.

Amintirile din copilărie ale lui Ion Creangă, editate de G. I. Tohăneanu — cunoscut exeget al operei lui Creangă — şi I. Funeriu, oferă cititorilor (şi nu numai elevi) o utilă „schiţă filologică-stilistică a creaţiei celui mai mare povestitor român".

Caracterul „mai special" al prezentării rezultă din însăşi structura artistică a operei lui Creangă. O cîtuşi de sumară repovestire a operei sale ar fi suportat cu greu concurenţa cu textul însuşi. Fără îndoială că anumite aspecte de ordin social, etic, etnografic suscită oarecare interes sau multe întîmplări hazlii farmecă cititorul, dar *Amintirile*, fără formidabila revărsare de spirit popular, cu trudă meşteşugit de autor, ar fi fost o simplă relatare a unor întîmplări nu prea deosebite. Copilăria lui Nică este cea a copilului universal (G. Călinescu).

Pornind tocmai de la aceste premise, autorii — după ce schiţează datele biografice semnificative într-un tabel cronologic — marchează în prefaţă coordonatele majore ale artei scriitorului, din perspectivă stilistică.

Pentru că humuleşteanul scrie pentru a fi ascultat, textul presupune o lectură cu voce tare. Dacă la Bălcescu se remarcă o tehnică a basoreliefului în determinări temporale (T. Vianu), la Creangă se conturează un relief — spun autorii comentariului — de altă natură, anume al intonaţiei. Diferenţele de nivel sînt realizate prin felurite mijloace relevate de topică, propoziţii cu nuanţă exclamativă introduse prin locuţiunea „unde nu", locuţiune care vesteşte acţiuni de durată sau neprevăzutul, interjecţii onomatopeice, construcţii incidente, care reprezintă „tot atîtea căderi ale vocii" etc.

Creangă este un narativ. Se constată lipsa descrierilor şi a portretelor, o consecinţă firească a preponderenţei acţiunii, spaţiul fiind „blocat de forfota personajelor", mereu în criză de timp. Urmare a energiei debordante a eroilor, a trăirii intensive a oricărui moment este frecvenţa superlativelor. Scriitorul nu acordă nici un prilej de răgaz cititorului, verbe ca *a se trezi, a se pomeni*, alternanţa timpurilor, folosirea lui *şi* narativ, care imprimă fluenţă povestirii, fiind tot atîtea mijloace de captare a atenţiei.

În dialog, Creangă dă întreaga măsură a geniului său. O avalanşă de cuvinte se rostogoleşte în dialogurile personajelor antrenînd ziceri şi expresii populare, vorbe de clacă, cuvinte rimate. Alteori autorul „se sfătuieşte" cu sine, astfel că monologul interior mai „fură" din naraţiune.

Epitetele sugestive şi deosebit de variate, vorbirea aluzivă, exprimarea antifrastică vin să completeze gama de procedee stilistice folosite cu măiastră intuire a limbajului artei.

Participarea afectivă a scriitorului la evenimentele evocate de el însuşi — remarcă autorii — dau o notă de puternică subiectivitate. Davidică, murind de tînăr, este „sărman", iar „săraca" opincă este vitregită de modă. Angajarea afectivă a scriitorului se realizează şi prin autoadresare, sau prin forme de dativ etic etc.

Punctul „forte" al comentariilor îl constituie notele din subsolul paginii. Referinţe diverse, cuprinzînd elemente de istorie, etimologie, lexic, gramatică, dialectologie, teorie literară şi mai ales de stilistică, oferă posibilitatea pătrunderii în substanţa creaţiei lui Creangă, fiind în acelaşi timp un model de analiză la obiect a textului. Alianţa acestor discipline în studiul literaturii îndeamnă către o gîndire asociativă, depăşind tratarea limitată în favoarea perspectivei multidisciplinare.

IOAN IERCAN

NICOLAE MANOLESCU

Sadoveanu sau utopia cărţii

Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, 259 p

Oricît s-ar părea de neverosimil, pînă de foarte curînd critica literară s-a definit faţă de opera lui Sadoveanu mai curînd printr-o atitudine de evocare decît printr-una de interpretare. Admirativ sau negativ, criticii s-au lăsat seduşi de universul imaginat de scriitor, l-au inventariat şi i-au degajat semnificaţiile parţiale, l-au redus prin analiză sau au încercat să-l sugereze prin stilul relatării ; a lipsit însă încercarea de situare a diversităţii epice sub semnul unei idei unificatoare, în funcţie de care întreaga operă, indiferent de varietatea ei tematică, să fie regîndită şi reanalizată. A renunţa la sugestia stilistică, la reconstituirea tematică, la complexa analiză a tuturor semnificaţiilor personajelor sadoveniene, pentru a regîndi opera eliberat nu atît de propoziţiile anterioare emise în legătură cu ea, cît mai ales de tiparele de gîndire în care ea a fost închisă, este un act de temeritate interpretativă, primul în felul său în bibliografia sadoveniană. Importanţa eseului lui N. Manolescu se află în reaşezarea actului critic pe o bază de interpretare personală, în descoperirea unui unghi de vedere în deschiderea căruia să poată încăpea cele mai reprezentative opere, în înţelegerea unui univers literar în funcţie de o idee coordonatoare, care să depăşească prin generalitate fragmentele particulare şi, în acelaşi timp, să includă esenţialul din semnificaţia lor. Unghiul de vedere personal poate fi fără îndoială completat cu altele la fel de personale, ori chiar negat în numele lor, dacă preopinentul s-ar dovedi mai intolerant cu gîndirea aproapelui ; sînt analize care pot fi îmbogăţite sau amendate, de vreme ce ele au fost realizate printr-un proces conştient de simplificare în numele ideii sub care au fost aliniate, rămîne însă principiul care a generat această carte despre Sadoveanu, principiu a cărui valoare metodologică nu putem să n-o recunoaştem.

Judecăţile noi de valoare, ierarhia nouă a operelor în funcţie de capacitatea lor de a ilustra o anume idee reprezintă consecinţele acestui mod unificator, dar prin forţa lucrurilor şi pauperizator, de a considera literatura. Opera lui Sadoveanu, trebuie s-o recunoaştem, n-a mai fost supusă pînă la N. Manolescu unui examen de unitate ideoloigcă, iar demersul critic actual îi dezvăluie semnificaţii latente, care trecuseră neobservate. N. Manolescu schimbă termenii în care era analizată creaţia sadoveniană : în locul unei forţe epice spontane, tăindu-şi drum fără determinări exterioare, prin simpla ei vocaţie de re-creare a unei lumi, criticul pune o gîndire sistematică, înaintînd, cu fiecare ficţiune, spre o finaltiate de natură intelectuală. A regîndi universul sadovenian nu în funcţie de semnificaţia fiecărei opere în parte, ci în funcţie de semnificaţia ansamblului tuturor operelor, a le considera pe fiecare în primul rînd semne ale unei concepţii unitare, şi abia apoi individualităţi, reprezintă un act critic ce-şi asumă riscurile reducerii literaturii la idee, dar nu mai puţin reprezintă şi un act critic care îmbogăţeşte sensurile unei opere considerate pînă acum mai ales pe parcele tematice.

Studiul este conceput în scopul de a demonstra modalitatea livrescă a lui Sadoveanu de a aborda existenţa şi de a concepe literatura, în cercuri concentrice, axate toate în jurul sentimentului generator, mai curînd decît a ideii lucide sadoveniene, că singura putere pe care omul o poate opune dispariţiei şi uitării este puterea cuvîntului rostit ori scris. „Utopia cărţii", proiectarea într-un univers al valorilor perene, în care cele trecătoare nu au decît rolul de paradigme, devine astfel elogiul cuvîntului, iar un mod de a concepe arta literară devine o soluţie existenţială. A reface universul sadovenian în funcţie de o gîndire filozofică superioară, care să înglobeze nu numai ideea metafizică a fiecărei cărţi, ci toate cărţile laolaltă, indiferent de anecdotica lor, este o întreprindere temerară, căreia nu i se va putea opune decît o alta de aceeaşi natură, o alta care va încerca să demonstreze că forţa generatoare a universului sadovenian nu este aspiraţia spre cuvîntul atotcuprinzător şi speranţa într-o carte, ci, să spunem, acceptarea evenimentului, oricare ar fi el, eroic sau banal, cu presentimentul caducităţii lui, dar şi al unei forţe închise în el, a cărei definire ne scapă. O astfel de tentativă nu anulează deloc posibilitatea de a cerceta opera lui Sadoveanu din cu totul alte perspective şi cu totul altă metodă de interpretare.

În eseul lui N. Manolescu se mai află

și cîteva analize concrete ce-i ilustrează teza, analize ce se vor înscrie, prin originalitatea lor, ca puncte de referință în exegeza operei lui Sadoveanu : *Baltagul* și *Frații Jderi, Hanu Ancuței, Creanga de aur și Zodia Cancerului* apar nu numai ca verigile aceluiași lanț, ci și ca unități semnificative prin ele însele. Vitoria Lipan considerată ca o zeiță a răzbunării în formele unei vieți sociale statornicite de un ritual consacrat, mecanismul istoric în care individul posedă o posibilitate de inițiere în legi umane și istorice ce-i sînt superioare, raporturile patriarhale dintre domnitor și boierimea de țară, tehnica povestirii ca mijloc de exorcizare a efectelor trecerii timpului sînt ideile de organizare a analizelor ce merită să fie relevate.

În ansamblu, eseul are același aer lipsit de orice crispare pe care îl au toate cărțile lui N. Manolescu și care poate înșela pe mulți, gata să confunde ușurința cu superficialitatea. Pot fi spicuite multe observații de amănunt care, pentru un spirit mai pedant, ar putea constitui sursa unor vaste (și încărcate de mult mai numeroase argumente) studii de specialitate : despre romantismul funciar al romancierului român, de exemplu („Sentimentalismul romanului nostru are la origine nu o cecitate, ci o dorință de a trăi în iluzie ca Don Quijote"), sau despre fantasticul în cadru cotidian din *Mergînd spre Hîrlău* și din *Prisaca de altădată,* sau despre parabola filozofică din *Ostrovul lupilor*. Ne aflăm, într-un cuvînt, în fața unui studiu conceput pe temeiuri originale, care merită a fi considerat prima încercare de interpretare a operei sadoveniene în lumina unei idei unificatoare.

ROXANA SORESCU

Reviste literare românești de la începutul secolului al XX-lea

București, Editura Academiei, 1976, 168 p.

Țintind la realizarea unei istorii a revistelor noastre literare prin monografii, Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu" din București își continuă munca sa de prospectare și de prezentare a celor mai reprezentative periodice literare de la începutul secolului al XX-lea, printr-o lucrare colectivă semnată de Stancu Ilin, Ovidiu Papadima, Dana Popescu, Bucur Țincu și D. Vatamaniuc. Recentul volum, apărut la Editura Academiei, cuprinde în sumar patru reviste : *Convorbirile critice* (1907—1910) și *Falanga literară și artistică* (1910), editate de Mihail Dragomirescu, *Flacăra literară, artistică și socială* (1911—1916) a lui C. Banu, *Pagini literare, revistă enciclopedică* (1916), condusă la Arad de Victor Stanciu și *Transilvania* (1901—1918), organul oficial al Astrei. Toate cele patru reviste au un rol important în stimularea și îndrumarea forțelor literare locale, în lupta de idei a timpului. Reține atenția mai întîi momentul reprezentat de *Convorbiri critice* și *Falanga*, care prin Mihail Dragomirescu s-au străduit să păstreze linia vechiului junimism ortodox, împotriva chiar a corectivelor aduse ideologiei de către Titu Maiorescu însuși. Atitudinea sa refractară și rigidă este contracarată de Caragiale, care, în paginile revistei și în corespondența purtată cu directorul ei, dă un exemplu grăitor de perspicacitate și gust literar. Opinia sa va trage greu în cumpănă, corectînd în parte însăși poziția lui M. Dragomirescu, revenit la opinii mai conciliante. Interesantă este și așezarea revistei sub zodia semănătorismului, prin literatura publicată de ea, deși în mod teoretic cele două direcții erau cît se poate de diferite una de cealaltă.

Nu mai puțin bogată în idei ni se pare prezentarea revistei *Flacăra,* una dintre cele mai bune reviste literare ale începutului de secol. Deși eclectică din punct de vedere ideologic, conciliind simbolismul cu semănătorismul, ea anunță viitorul modernism (tradiționalism) interbelic și prin scriitorii pe care îi aliniază, și prin rezultatele pe care le obține. Revista seamănă cu un uriaș laborator în care se pregătește poezia și arta viitoare, nu străină de traducerile masive din Fr. Jammes, H. de Regnier, Baudelaire, Rémy de Gourmont, care alcătuiesc *climatul* acestei resurecții, hotărîtor pentru deschiderea spre universal.

Fenomenul literar transilvănean este reprezentat de două reviste : *Pagini literare* de la Arad, într-un fel continuatoare a *Românului* lui V. Goldiş, şi *Transilvania* de la Sibiu. În timp ce a doua reprezintă formula predilectă a provinciei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin scientismul său protocolar, prin preocupările savante de limbă, literatură şi folclor şi, ca atare, prin menţinerea într-un tradiţionalism şi regionalism îngust, cea de la Arad este expresia înnoirilor care s-au produs la nivelul mentalităţilor odată cu apariţia *Luceafărului.* Părăsind rigorismul creat de tiparul Bariţ-Cipariu, revistele transilvănene se eliberează din chingile unor vechi prejudecăţi, spre a înflori libere sub semnul esteticului. Ducînd un război declarat pentru „artă naţională", ea va reuşi prin pana unor scriitori ca Agârbiceanu, Ciura, M. Gaşpar, E. Isac, T. Mureşan, Al. T. Stamatiad, Ar. Cotruş să se racordeze la mişcarea literară de dincolo de munţi, cu un glas proaspăt şi propriu. Apariţia acestor reviste este, aşa cum se subliniază în lucrare, „un act politic în cel mai înalt înţeles al cuvîntului", pregătirea unităţii naţionale fiind ţelul lor principal.

MIRCEA FOPA

IOAN MIHUŢ

Simbolism, modernism, avangardism, Îndrumări metodice
Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1976, 192 p.

Primul capitol, intitulat *Înnoirile liricii. Definiri,* al lucrării lui Ioan Mihuţ are, între altele, meritul de a fi strîns, în mai puţin de şase pagini, materialul care trebuie cunoscut şi reţinut în legătură cu ceea ce a fost modernismul în epocă (în literatura noastră), cu definirea lui, cu atitudinile pro şi contra, manifestate din partea a numeroase personalităţi ale scrisului românesc. Sînt evidenţiate atît înnoirile aduse de modernism în domeniul liricii, cît şi exagerările, faţă de care au luat atitudine severă, printre alţii : G. Ibrăileanu, R. Ionescu-Rion, N. D. Cocea, T. Arghezi, L. Rebreanu, I. L. Caragiale, G. Topîrceanu. Este apreciată succint, dar cu relief, contribuţia lui Eugen Lovinescu în direcţionarea şi promovarea fenomenului modernist în cultura românească.

În cel de-al doilea capitol, *Izvoare. Poeţi simbolişti,* se realizează o succintă prezentare a apariţiei şi evoluţiei noilor orientări şi grupări literare pe plan european, ca şi în literatura noastră (parnasianism, simbolism).

O atenţie mai mare acordă autorul lui Alexandru Macedonski, realizînd un portret valoric în cadrul literaturii române.

Volumul cuprinde prezentări demne de reţinut ale celor mai reprezentativi poeţi simbolişti : Ion Minulescu, George Bacovia, Şt. Petică, Iuliu Cezar Săvescu, D. Iacobescu, Tr. Demetrescu, D. Anghel etc., relevîndu-se, de fiecare dată, specificul fiecăruia.

Capitolele *Modernismul acut, extremist ; Publicaţii de avangardă. Poeţi avangardişti. Primeniri* şi, în sfîrşit, *Aspecte metodice ale predării curentelor moderniste. Modalităţi de apropiere a elevilor de înţelegerea poeziei moderne* îşi propun să realizeze o sinteză, bazată pe un material bogat.

Autorul valorifică numeroase aprecieri critice, propune unele soluţii de interpretare a diferitelor manifestări ale modernismului în literatură şi artă, întreprinde cîteva analize şi interpretări literar-artistice (*Noaptea de decemvrie* de Al. Macedonski, *Luceafărul* şi *Sara pe deal* de M. Eminescu, *Riga Crypto şi lapona Enigel* de Ion Barbu ş.a.).

Selecţia din aprecierile critice asupra problemelor de care se ocupă, o bogată şi utilă bibliografie, ca şi o microantologie poetică şi o selecţie de articole şi manifeste modernist-avangardiste completează lucrarea, pe care o recomandăm cu căldură elevilor şi studenţilor, ca şi tuturor celor ce se interesează de literatură.

GH. Ş.

Curier

Începem acest *Curier* cu bucuria de a reîntîlni corespondenţi cunoscuţi. Dintre aceştia, Marioara Moldovan (Liceul pedagogic, Năsăud), rugîndu-ne a nu-i „ignora" scrisoarea („sînt una dintre cei ce cunosc aşteptările în adevărata lor culoare"), ne trimite cîteva pagini de proză, romantic scrise, despre iubire. Aşteptăm texte cu alt conţinut, şi cu mai puţine puncte de suspensie !

Şi Camelia-Liliana Lobonţ (Liceul „C. D. Loga", Timişoara) este o cunoştinţă a noastră mai veche. Şi ea scrie proză, cu delicateţe şi cu talent. Iată un fragment :

„Uliţele acestea sînt ale noastre.

Le cunoaştem acum şi le iubim. Ele ne-au unit două săptămîni şi ne-au turnat în suflete, ca nişte rîuri din poveşti, privirile calde ale oamenilor de aici, zările unduite sperios peste acoperişurile caselor.

«Vîrfurile» acestea care umplu orizontul sînt ale noastre acum.

Le-am simţit mirosul de iarbă sub tălpi, le-am ascultat frămîntarea din cariere şi le-am aflat apropierea pădurii, tăcută şi misterioasă, unde se tupila ploaia ca să-i fie mai uşor jocul de-a «v-aţi ascunselea» cu soarele.

Din Crişul acesta limpede şi cuminte ne-am cules cuvintele, ca pe nişte peştişori de aur izvorîţi din inima muntelui".

Marin Dumitrescu (Liceul industrial, Alexandria) ne trimite, în schimb, poezii. Reproducem cîteva fragmente : *Aici pămîntul rodeşte cu stele / şi Ana mai doarme tîrziu / învelită în strigăt de greier / la marginea drumului viu / de-atîta surpare de somn* sau : *Vrînd să cuprindă mişcarea din ferigi, / Izvorul iese cu o mînă din pămînt / Pe fruntea mea a coborît un licurici / Şi eu, pînă la umeri, mă înspăimînt,* care dovedesc un interesant curaj în inovaţia expresiei. Mai trimite-ne !

Mira Sanda Rucăreanu (Liceul „N. Tonitza", Bucureşti) are versuri demne de remarcat : *Cîteodată totul mă doare, mă frînge / Şi zborul păsărilor care mă leagă de pămînt / Şi cerul, care se deschide prea larg afară din mine* dar, din păcate, expresia lirică i se frînge, repede, în prozaism. Să ne mai trimiţi !

Din versurile (de două ori trimise) ale Corinei Hornoiu (Liceul nr. 9, Bucureşti) am putea cita : *Pătrunde adînc în nopţi de furtună / Culege flori albe pe ţărmuri de spumă.* Mai trimite !

Ne-au plăcut şi rîndurile scrise de Victoria Samoilă (an. V, Liceul pedagogic, Brăila) : mature, pline — dar versurile sînt însă nefiltrate în expresie (*mănînc din reavănul trecut* ! ; de ce nu încerci a scrie proză ?).

Să mai vedem : Sorin Seceleanu (Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanţa), George Musliu (Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej) : versuri vetuste şi încă nedezlipite din banalitatea expresiei : *Privesc în larguri cum se-aprind / Pe sîngele luminii / Imense spaţii ce, murind, / Menţin esenţa firii),* Nicolae H. Caragea (ortografia, ortografia ! Scrii : *ianoarie, poezi, însu-mi, spune-ţi* şi eşti elev în anul II al liceului din Drăgăşani !), Andreea Cristiana Toranulis (Liceul real-umanist, Constanţa) : *am intrat în albastrul mării... am fost prietena cerului* sînt interesante, dar mai ai nevoie de lectură şi de şlefuire a expresiei literare), Ştefan-Marius Hera (Liceul industrial nr. 1, Gheorghe Gheorghiu-Dej) : prea multe şabloane : *zbucium de veacuri a apela încătuşate, mînie înăbuşită* etc., Daniel Cornea (Liceul real-umanist, Caransebeş) : ai curajul unui lexic bogat : *constelaţii ca stînci de porfir şi rămuriş înstelat, viscol însămînţat în pămîntul de aripi şi stalagmite,* George Popescu (Caracal) : versuri cam desuete, à la 1900 : *Tîrziu, cînd negura aşterne / Eternitatea peste valuri / izbind talazurile vremii / Un cînt răsună-n depărtare,* M. Barbu (Petroşani ; o sinceritate copilărească, dar o expresie încă lipsită de înălţările poetice), Adriana Tomescu (Moldova Nouă ; poezie meditativă : *vibraţia timpului / ne aduce aminte / de ruinele solare / ale unui anotimp / nestatornic),* Adina Stanciu (an. IV, Pătîrlagele) :

Aş dori să curg, izvor, / Peste-al patriei ogor, / Lîngă margine de crîng / Cer din ape să îmi strîng / Să adun din vîrf de stîncă / Doine necîntate încă, Petre Bistriţeanu (Liceul industrial, Piatra-Neamţ) : eşti bun să scrii versuri umoristice ; încearcă !, Emilia Raiu (Piatra Neamţ : *Valul a ajuns pînă la mine / Şi mi-a stricat castelul,* dar pînă la poezie mai ai drum lung), Felicia Tudorache (cl. VI, Ghermăneşti-Snagov : *Strîng astăzi buchetul în mîini / Din florile acestui pămînt / Partidului, dar aducînd / Din cîmpuri, din dealuri, din văi),* Irena Lotar (Liceul nr. 1, Constanţa) : prea puţin putem spune dintr-o singură poezie, Smirdar Rodrig Andrişan (an. IV, Liceul „Spiru Haret", Bucureşti) : o expresie originală, îndrăzneaţă : *atunci tristeţea ai avut-o, nu ai avut-o / cerul plezneşte / iar caii umblă prin noaptea nebună ;* scrie, trimite-ne !, Mariana Burlan (Liceul industrial de electrotehnică, Constanţa) : mai trimite-ne încă !, Aurelia-Ana Iancu (an. IV, Liceul „D. Bolintineanu) : *Adun în palme toate florile pămîntului / Pe care le arunc în jurul frunţilor / Şi rîsul copiilor îl strîng / Presărîndu-l pe buzele arse de vreme ;* mai scrie ! îndepărtează şabloanele, Dumitru Branc (Liceul real-umanist, Ineu) : treci la o expresie mai lină, mai fără *batere cu timpul în cap*).

Deocamdată *nu* : Ana Stanciu (Liceul „D. Gherea", Ploieşti) (prea prozaic !), L. Leana (Arad), Mairiam Maeream (Rona de Sus, Maramureş), I. Goga (LICM, Sadu — Gorj), Mircea Popovici (Cîmpulung Moldovenesc), Cătălina Rusu (Liceul real-umanist, Cehu-Silvaniei), Lucian Fufezcu (Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Abrud), Nicu Procop (Liceul nr. 1, Caracal), Elisabeta Lungu (Tg. Lăpuş), Ana Rădulescu (an. IV, Tîrgovişte), Maria Silav (Liceul de chimie, oraş Victoria), Nina-Gabriela Marin (Scărişoara — Olt), Tina Ciumacenco (Liceul agro-industrial, Tulcea), Nela Carasova (Liceul industrial nr. 23, Bucureşti), Sorin Tudosescu (Liceul „G. Bariţiu", Cluj : prea facil, prea formal), Mirela Jianu (Liceul Piatra, Teleorman), Tina Zotta (Şcoala generală nr. 18, Bacău), Costanda Dimaca (Liceul nr. 2, Constanţa, Groşniczki Mariana (Liceul „Dragoş Vodă", Sighetu Marmaţiei), Diana Ioan (Liceul pedagogic, Turnu Măgurele), Emilia Zahiu (Vispeşti — Buzău), Angelica Serdaru (Liceul „Al. I. Cuza", Iaşi : desprinde-te de lecturi !), Ileana Sichitiu (Liceul real-umanist, Petroşani), Adriana Căluşeru (Şcoala generală nr. 8, Tg. Jiu).

ALEXANDRU NICULESCU

Calendar cultural-literar 1977

(IANUARIE — MARTIE)

4 ianuarie — 100 de ani de la naşterea lingvistului şi filologului Sextil Puşcariu (1877—1948), fondatorul Muzeului limbei române de la Cluj şi al revistei *Dacoromania.*

6 ianuarie — 175 de ani de la naşterea lui I. Heliade Rădulescu (1802—1872), îndrumător al scriitorilor generaţiei de la 1848, poet, prozator, dramaturg, critic literar.

24 ianuarie — 118 ani de la Unirea Ţării Româneşti şi a Moldovei, care a pus bazele statului naţional român modern.

29 ianuarie — 125 de ani de la naşterea lui I. L. Caragiale (1852—1912), dramaturg şi prozator, „un observator direct şi un auditiv care sintetizează prin gest şi vorbire structura tipic socială a personajelor“ (Şerban Cioculescu).

ianuarie — 450 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului Petru Rareş, eroul unor piese de teatru (N. Iorga şi Horia Lovinescu).

7 februarie — 200 de ani de la naşterea lui Dinicu Golescu (1777—1830), cărturar iluminist, fondator, împreună cu I. H. Rădulescu, al Societăţii literare, autorul lucrării *Însemnare a călătoriei mele în anul 1824, 1825 şi 1826.*

8—21 februarie — 70 de ani de la incidentul din satul Flămînzi (jud. Botoşani), care marchează începutul marii răscoale a ţăranilor din 1907.

14 februarie — 50 de ani de la moartea lui C. Mille (1861—1927), publicist şi scriitor, autorul romanului *Dinu Milian.*

1 martie — 140 de ani de la naşterea lui Ion Creangă (1837—1889), prozator clasic al literaturii noastre, autorul *Amintirilor din copilărie.*

1 martie — 110 ani de la apariţia revistei *Convorbiri literare,* la care au colaborat, între alţii, M. Eminescu, I. Slavici, I. L. Caragiale, I. Creangă.

18 martie — 100 de ani de la promulgarea legii chemării sub arme a 14.000 de tineri din contingentul anului 1877 ; la 19 martie Turcia respinge prevederea protocolului privind îmbunătăţirea situaţiei popoarelor din partea europeană a Imperiului otoman ; războiul devine iminent.

21 martie — 50 de ani de la moartea lui C. Sandu-Aldea (1874—1927), agronom şi prozator de orientare semănătoristă.

29 martie — 100 de ani de la naşterea lui Ion Scurtu, critic şi istoric literar, editor al unei părţi din publicistica lui M. Eminescu.

Taxele poştale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7152/1976

BIBLIOTECA ASTRA

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română“

ALBA — Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan“, Alba Iulia.
ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad ; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici“, Arad.
ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu“, Piteşti.
BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri“, Bacău ; Emilia Done, Liceul industrial nr. 1, Gheorghiu-Dej.
BIHOR — Pascu Balaciu, Liceul „Samuil Vulcan“, Beiuş ; Gabriela Gurgui, Liceul „E. Gojdu“. Oradea.
BISTRIŢA-NĂSĂUD — Cleopatra Lorinţiu, Liceul „L. Rebreanu“, Bistriţa.
BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1, Braşov.
BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu“, Buzău.
CLUJ-NAPOCA — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr“, Cluj-Napoca ; Corina Şerdeanu, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca ; Elena Suciu, Liceul „M. Viteazul“, Turda.
CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul nr. 1, Constanţa.
COVASNA — Dobre Radu, Liceul industrial de construcţii, Sfîntu Gheorghe ; Dorina Toma, Liceul nr. 2, Sfîntu Gheorghe.
DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alecsandrescu“, Tîrgovişte.
DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu“, Craiova ; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti“, Craiova ; Virginia Vîrtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.
HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.
HUNEDOARA — Delia Golcea, Liceul „A. Iancu“, Brad.
IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul nr. 1, Călăraşi ; Elena Dobrin, Liceul Slobozia.
IAŞI — Georgeta Orbocea, Liceul „G. Ibrăileanu“, Iaşi ; Loreta Sava, Liceul „M. Sadoveanu“, Iaşi.
MARAMUREŞ — Ioana Ulici, Liceul nr. 3, Baia Mare ; Dora Şteţcu, Grupul şcolar minier, Borşa.
MUREŞ — Doina Fologea, Liceul „Papiu Ilarian“, Tg. Mureş ; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.
NEAMŢ — Marta Mancaş, Liceul „P. Rareş“, Piatra Neamţ ; Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ ; Constantin Nedelcu, Liceul nr. 1, Roman.
OLT — Aurelian Dumitrescu, Liceul nr. 1, Caracal.
PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti ; Constanţa Spurcaciu, Liceul „I. L. Caragiale“, Ploieşti ; Mircea Vasilescu, Liceul „M. Viteazul“, Ploieşti.
SATU MARE — Rodica Curteanu, Liceul nr. 2, Satu Mare.
SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.
SIBIU — Mihaela Dumitru, Liceul „Gh. Lazăr“, Sibiu.
SUCEAVA — Ofelia Antonovici, Liceul, „Petru Rareş“, Suceava.
TELEORMAN — Maria Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria ; Mihaela Frumosu, Liceul nr. 1, Alexandria.
TIMIŞ — Sorina Pleşu, Liceul nr. 3, Timişoara ; Andreea Gheorghiu, Liceul „C. D. Loga“, Timişoara ; Monica Rohan, Liceul „C. Brediceanu“, Lugoj.
TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret“, Tulcea.
VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.
VÎLCEA — Matei Dana, Liceul „N. Bălcescu“, Rm. Vîlcea ; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani ; Cucu Cristina, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea.
VRANCEA — Virgil Panait, Liceul „Unirea“, Focşani.

Lei 4

Societatea
de științe
filologice

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

2
1977

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL III (IV), NR. 2 (APRILIE – IUNIE), BUCUREȘTI, 1977

COLECTIVUL DE REDACŢIE

MARICA ANGHELESCU (redactor), GHEORGHE ANTONESCU, CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, OANA CHELARU, VLADIMIR DOGARU, **MIRCEA FRÎNCULESCU (redactor)**, **ION HANGIU (redactor şef)**, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANŢU, NICOLAE I. NICOLAE, TUDOR OPRIŞ, NICOLAE PĂUNESCU, STERIE RĂDOI, NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ŞOVU, G. G. URSU

Revista LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia : str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti, cod. 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Bucureşti.

Sumar

AL. PHILIPPIDE — Dinicu Golescu — un începător al scrisului românesc modern 5
DAN SIMONESCU — Periodicele și rolul lor în dezvoltarea literaturii române 6
I. HANGIU — Centenarul independenței 10
GH. BULGĂR — Odă limbii române 13

Gramatică, vocabular

B. CAZACU — Cîmpul lingvistic 14
VIOREL HODIȘ — Despre cuvintele polisemantice 15
D. CRAȘOVEANU — Observații privind verbele copulative 18

Stil, compoziție

ION VASILE ȘERBAN — Realitate și ficțiune (IV) 21
ANA DUMITRESCU — Cuvînt și expresivitate 24

Caiet de analize

PAVEL RUXĂNDOIU — Despre proverbe (cu aplicație la opera lui I. Creangă) 26
IORDACHE DIACONIȚĂ — George Coșbuc : *O scrisoare de la Muselim-Selo* 28
ILEANA OANCEA — Lucian Blaga : *Izvorul nopții* 32

Literatură universală

AL. DIMA — Voltaire — o figură reprezentativă a luminismului 34

Concursuri, examene

Etapa județeană a celei de-a XX-a ediții a Concursului de literatură „Mihai Eminescu“ 36

Cenacluri, reviste

GEORGE ŞOVU — Cronica revistelor şcolare 45
MONICA FODOR — Cenaclul literar „Mugurii" 47

De la corespondenţii noştri 48

Tinere talente

CAMELIA CERCEL — *Privesc prin ochiul pîinii* 54
ŞTEFAN BRATOSIN — *Cîntec* 54
GRAŢIELA MIHAELA BOGDAN — *Dorinţă* 55
DELIA STRĂUŢ — *Spic de zi* 55
DAN BODNAR — *Omenie* 56
HORIA TALFES — *Aduceri aminte* 56
VALENTINA MUREŞANU — *Şerpi ai liniştilor* 57
IOANA CRĂCIUN — *Recoltă* 57

Debut

CAMELIA-LILIANA LOBONŢ — *Aici e ţara visată* 58
DUMITRU PETRU — *Osînda ritmului* 58

Însemnări pe marginea cărţilor

JEAN BOUTIÈRE, *Viaţa şi opera lui Ion Creangă* (Ion Buzaşi) ; *Pagini vechi despre Eminescu.* Antologie, texte stabilite, note şi prefaţă de GH. BULGĂR (V. M. Ungureanu) 59

G.G. URSU — Curier 61

Dinicu Golescu — un începător al scrisului românesc modern

Acad. AL. PHILIPPIDE

S-au împlinit 200 de ani de la nașterea lui Dinicu Golescu. Un bun prilej ca să răsfoim din nou însemnările de călătorie ale acestui boier valah, care, în anii 1824, 1825 și 1826, a vizitat Ungaria, Austria, Bavaria, Italia de nord și Elveția.

Într-o prefață *Către cititor*, Golescu recunoaște că „la noi nu s-au văzut o acest fel de carte“. Și mai departe : „Înfrenat de cunoștința micșoririi mele în științe și ascultării întru învățături, nu aș fi îndrăznit niciodată să apuc condeiul. Dar cum puteam, ochi avînd, să nu văz, văzînd, să nu iau aminte, luînd aminte, să nu aseamăn, asemănînd, să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților mei ? !“ Aceste rînduri definesc limpede atitudinea lui Golescu în călătoria lui și scopul pentru care își așterne pe hîrtie însemnările.

Însemnările lui Golescu nu sînt un simplu jurnal de voiaj, așa cum la aceeași epocă scriau în Occident mulți scriitori. Preocuparea principală a lui Golescu nu este de a se distra privind și admirînd ; contemplația lui are întotdeauna un substrat moral. Nu poate, „văzînd, să nu ia aminte, luînd aminte, să nu asemene“ ; nu poate să nu compare, să nu judece. Preocuparea aceasta de a trage foloase și învățături îl urmărește tot timpul. Este o atitudine care, nouă celor de astăzi, ni se pare destul de străină. Ne-am obișnuit, călătorind în străinătate, să nu mai privim doar unele aspecte ale realității și numai pentru luare-aminte. Asta nu împiedică deloc ca însemnările lui Golescu să fie în același timp de un mare interes literar.

Este un prilej de delectare lectura însemnărilor lui Golescu. Descrierea marilor orașe occidentale pe care le vizitează e plină de culoare, de pitoresc și de savoare. Explicațiile pe care le dă Golescu sînt cîteodată de o delicioasă naivitate. Este (sau ar trebui să fie) celebră descrierea vaporului, care pe vremea aceea era o noutate senzațională chiar pentru Europa întreagă, nu numai pentru noi :

> Vaporul este o corabie care merge pe mare cu un meșteșug de foc, care este în cămara corăbiei, iar afară se vede numai un coș de fier, lung ca de 4 stînjeni prin care iese fumul, și doo roate mari de fier întocmai ca roatele de la mori, ce umblă în apă, una de o parte, afară din corabie, și alta de ceilantă parte [...]

Fie că vorbește de vapor, de „Cabinetul firesc“ (adică Muzeul de istorie naturală) din Viena, de Domul din Milan, de așezămintele culturale sau de spitalele orașelor pe care le vizitează, Golescu se îngrijește mereu să descrie cît mai exact și să explice cît mai amănunțit, pe limba tuturora, tot ce vede. Cînd ne gîndim cît de săracă era limba noastră în epoca lui, nu putem decît să admirăm ingeniozitatea cu care Golescu găsește expresii plastice și precise pentru lucruri de care compatrioții lui n-auziseră vorbindu-se niciodată. Lămuririle lui, de altfel, nu se referă numai la astfel de lucruri. Amatorii de comparații, care ar vrea să măsoare evoluția morală a societății românești din epoca lui Golescu pînă azi, ar putea să facă triste și dureroase considerații. Din acest punct de vedere, lectura lui Golescu, ca și aceea a lui Filimon, poate fi foarte folositoare. Literatura noastră este una dintre cele mai sărace în opere de satiră socială. Eminescu a fost o excepție în cercul Junimii, care practica zeflemeaua cu seninătate și nepăsare. Trebuie să ne întoarcem la Golescu și la Filimon ca să găsim acest spirit amar și mușcător al satirei, pe care Caragiale — *jouisseur* și zeflemist — nu-l are.

Dar să nu vorbim decît de calitățile de stil ale *Însemnării*... lui Golescu. Acestea există. Golescu scrie cum ar vorbi, simplu, natural, limpede. Preciziunea și fidelitatea descripțiilor îl preocupă mai mult decît frumusețea frazei și expresia artistică. Totuși, arta îl interesează. Dovadă descrierea palatului Schönbrunn, a castelului Nymphemburg, a bibliotecii și a muzeului din München. Și aici Golescu știe să găsească, dacă nu expresia cea mai frumoasă, vorbele cele mai nimerite pentru a exprima cu exactitate ceea ce observă.

Golescu a fost, la noi, primul europenizant. Pe vremea lui spiritul occidental putea încă să pară ca un panaceu atotputernic pentru starea de înapoiere de la noi. Golescu are o încredere adîncă în acest spirit europenesc. De altfel, din călătoria lui prin Europa nu observă (sau nu descrie) decît lucrurile bune pe care el le întîlnește, ceea ce nu înseamnă că atunci și după acea dată nu existau, în acea parte a continentului, și destule racile și mizerie. El a fost preocupat mereu să adune exemple și învățăminte de folos. De la el încoace situația s-a cam schimbat. De la Europa n-am învățat numai lucrurile bune și, în același timp, ne-am deprins să observăm, și în occidentalismul atît de prețuit odinioară, părți nesănătoase.

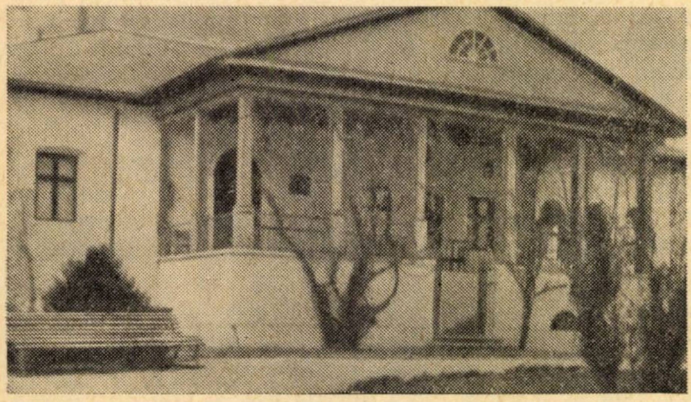

Casa de la Golești

Periodicele și rolul lor în dezvoltarea literaturii române

DAN SIMONESCU

Istoria publicațiilor periodice, fie pe plan mondial, fie pe țări aparte, pune începuturile acestui important gen de tipărituri pe seama comunicărilor orale, care înștiințau populația despre diferite evenimente politice și administrative. Asemenea ieșiri în publicul cel mare se făceau periodic, ori de cîte ori autoritățile aveau nevoie de a difuza în mase știri care, prin natura lor, întăreau poziția statului și a cîrmuirii de atunci.

Trecînd la o nouă etapă a evoluției genului periodic, cercetătorii așază a doua lui fază în comunicările scrise cu mîna : *periodicul manuscris.* Forma obișnuită a acestuia a fost comunicarea dintre instituțiile statelor vecine : un stat *vestea oficial* alt stat despre ținerea unor tîrguri comerciale, îi indica mijloacele și drumurile de acces pînă la locul pieții de desfacere a mărfurilor, îi atrăgea atenția asupra vreunui pericol, cum era, de exemplu, apariția și înaintarea în Europa a trupelor otomane. Literatura periodicelor cunoaște multe asemenea exemple aparținînd epocii medievale și orînduirii economico-sociale corespunzătoare, feudalismul.

Aplicînd această metodă științifică la istoria literaturii periodicelor de pe teritoriul patriei noastre, constatăm că și poporul român și-a creat mijlocul necesar de a comunica știri, în mod periodic, încă din evul mediu, din secolul al XVI-lea. Prima scrisoare în limba română ajunsă pînă la noi datează din anul 1521 : boierul Neacșul din Cîmpulung-Muscel anunța pe brașoveni că pericolul invaziei otomane se apropie și de Brașov. Acesteia i se adaugă scrisorile comerciale dintre moldoveni și bistrițeni (publicate de acad. Al. Rosetti), dintre munteni, brașoveni și sibieni (publicate de Nicolae Iorga) — exemple tipice ale genului periodic manuscris. Forma periodicului manuscris se baza pe ideea intereselor comune dintre popoare și pe aceea a reciprocității : *do ut des,* adică îți dau știri care te interesează în măsura în care și tu îmi vei da asemenea știri. Cancelariile regale și imperiale organizau, prin funcționarii lor, asemenea corespondențe interstatale, premergătoare periodicelor tipărite.

După invenția tiparului, s-a trecut, firește, la *periodicul tipărit.* Forma acestuia a fost, la început, *foaia volantă.* Noutatea consta în lărgirea temelor prezentate și în atitudinea subiectivă în modul de prezentare a evenimentelor. Reforma lui Luther și Războiul țărănesc german au fost marile și revoluționarele mișcări de masă care au dat foilor volante periodice acest nou conținut.

Românii au cunoscut și au propagat în Europa, încă din secolul al XVI-lea, acest gen de periodic. În timpul campaniei antiotomane a lui Mihai Viteazul (1593—1601), au fost imprimate în străinătate numeroase foi volante (așa-numitele *aviso, avisi),* care reproduceau știri interne din Țara Românească, referitoare la mersul războiului dus de Mihai Viteazul, de cele mai multe ori comunicate de însuși domnitorul român străinilor veniți în țara noastră, fie cu misiuni de alianță militară, fie ca simpli informatori, ca *reporteri de presă,* cum le-am zice azi[1]. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, *foile volante tipărite,* cu rol de publicații periodice, se înmulțesc și în țările noastre. Ele se înfățișau — în Țara Românească și Moldova — ca formulare administrative bisericești (hirotonisiri de preoți), iar în Transilvania ca „țirculare“ cu știri de încorporări militare, măsuri luate împotriva soldaților români dezertori din armata imperială, măsuri pentru stingerea incendiilor etc. Numărul unor asemenea foi volante, în bibliotecile din țara noastră, este impunător. Au fost întocmite și cataloage descriptive și rezumative ale acestui fond special de tipărituri, atît de important pentru istoria periodicelor românești[2]. Unele dintre aceste foi volante apăreau nu numai în limba română, ci și în limba germană sau erau bilingve, tipărite pe două coloane, în limbile română și germană. Pentru că ele făceau ocolul teritoriului cu locuitori români și germani, au fost numite *Kreisschreiben* sau „țirculare".

---

[1] De aici, titlul ingenios : *Mihai Viteazul, primul corespondent de presă român ?,* dat de Dinu Dumitrescu unui articol publicat în *Ramuri* (Craiova), 3, nr. 12, 15 nov. 1966, p. 17.

Inițiativele cercurilor culturale românești de a înființa periodice în limba română s-au ivit, mai întîi, în Transilvania, spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

Deși au fost luate în discuție și au fost susținute de cărturarii sași și maghiari progresiști, totuși ele nu au fost aprobate de cancelaria de la Viena. Au rămas, însă, ca mărturie a năzuințelor spre o cultură mai înaintată, propunerile — „înștiințările" — tipărite de înșiși editorii-tipografi sași și maghiari. Aceste „înștiințări" sînt citate de istoricii presei românești unguri și români, care le-au reprodus, in extenso, în publicațiile lor[3]. În ordine cronologică, aceste încercări, în limba română sînt :

Gazeta românească pentru țărănime, Sibiu, 1789. Proiect susținut și de guvernatorul Transilvaniei, Gheorghe Bánffy. Cererea oficială a românilor, redactată în limba germană, traduce titlul *Wallachische Zeitung für den Landmann.* Nerealizat.

Foaia românească pentru economie. Sibiu, 1790. Proiect inițiat de Ioan Piuariu-Molnar, în numele *Soțietății filosofești a neamului românesc în mare Prințipatul Ardealului*[4]. Nerealizat.

Vestiri filosofești și moralicești, Sibiu, 1793—1795. Variantă a *Foii* precedente, cerută tot de Ioan Piuariu-Molnar, pentru aceeași „Soțietate". Se revine la cererea din 1790. Nerealizat[5].

Novele. Buda, 1814. Proiect al lui Alexie Lazaru ; urma să apară de două ori pe săptămînă. Nerealizat[6].

Fama Lipscăi, Lipsca, 1827. Au apărut cel puțin șapte numere. Primul număr este din iunie 1827, iar ultimul număr cunoscut este din noiembrie 1827. Cercetătorul Octav Păun a descoperit numerele 1, 2, 3 în *Arhiva Goethe* din Weimar. Ziarul, numit de contemporanii germani „Beletristische Zeitung", a fost scos de studenții români în medicină I. Em. K. Rosetti și Anastasie Lascăr[7]. Goethe urmărea cu interes veștile despre România, pe care i le traducea din românește prietenul său Gerhardt.

---

[2] Al. T. Dumitrescu, *Foi volante din colecțiunea Academiei Române. 1642—1865*, în *Creșterea colecțiilor...*, nr. 19, oct.—dec. 1911, p. 265—402 ; A. Veress, *Orînduiri românești vechi tipărite în Ardeal* (1744—1848), în *Revista arhivelor*, 1, 1924 — 1926, p. 338 — 365.

[3] Jakab Elek, *Az erdélyi hirlapirodalom törtenete 1849-ig*, Budapest, 1882 ; Ilarie Chendi, *Inceputurile ziaristicei noastre (1789—1795)*, Orăștie, 1900 ; Ioan Bianu, *Introducere* [la] N. Hodoș și Al. Sadi Ionescu, *Publicațiunile periodice românești*, București, I, 1913, p. III—XXIII.

[4] Ion Lungu, *Școala ardeleană*, în *Istoria gîndirii sociale și filozofice în România*, București, Editura Academiei R.P.R., 1964, p. 104.

[5] Ioan Bianu, *op. cit.*, p. IX—XIV.

[6] Ioan Bianu, *op. cit.*, p. XV—XVII.

[7] Marina Cristea, *Primul ziar românesc : Fama Lipscăi*, în *Gazeta literară*, 3 febr. 1966. Autoarea a descoperit nr. 7 la Biblioteca Muzeului Brukenthal din Sibiu. Vezi și Octav Păun, *Fama Lipscăi pentru Dația*, în *Gazeta literară*, V, 1972, nr. 7, din 10 febr., p. 16 și 19.

Ziarele, gazetele și revistele formează numai un sector al periodicelor, cel mai însemnat, desigur. Un al doilea îl constituie *calendarele* și *almanahurile*, care au o periodicitate anuală. Pentru acest gen de periodice, țara noastră stă pe o treaptă și mai avansată decît pentru presa obișnuită. Cel mai vechi calendar tipărit pe teritoriul patriei noastre a fost în limba germană : *Neue und alter Calender*, Brașov, 1643 [8]. În limba română primul este *Calendar*, editat în anul 1733, tot la Brașov, de Petru Șoanul, urmat de altele, la Iași (1785) și la București (1795). Seria *Calendarelor românești* imprimate la Buda de Samuel Micu, din 1806 și pînă după anul 1830, constituie treapta culminantă și înfloritoare a genului. *Calendarele* lui Vasile Țintilă, tipărite pentru românii din Bucovina (1809 și urm.), *Șematismele* lui Samuel Vulcan (Oradea, 1820 și urm.), scrise pentru români, sînt și ele specii diferite ale literaturii periodicelor anterioare anului 1829, an socotit în mod greșit ca moment de început al publicațiilor periodice în țara noastră [9].

Ultimul gen de publicații periodice — lucrările seriale (anuare, culegeri în serie etc.) — este și el reprezentat în limba română, încă din 1821, prin *Biblioteca românească*, Buda, 1821, care continuă în anii 1829—1830 (patru părți) și 1834 (nouă părți).

După aproape un secol de la primele încercări de înființare ale unor publicații periodice în limba română, apar *Curierul românesc* al lui Eliade (București, 8 aprilie 1829) și *Albina românească* a lui Asachi (Iași, 1 iunie 1829), cu suplimentele lor literare, urmate de *Gazeta Transilvaniei* și *Foaie pentru minte, inimă și literatură* (Brașov, 1838, ambele editate de G. Barit), *Telegraful român* (Sibiu, 1853).

Revistele au un rol primordial în orientarea științei, literaturii și artelor. Există la români reviste care au determinat *curente literare*, cu scriitori de seamă. *Dacia literară* (1840), *Propășirea* (1844) ale lui M. Kogălniceanu au generat curentul literar poporan-istoric. În spirit înnoitor, a continuat pe aceeași linie *România literară* (1855) a lui V. Alecsandri. *Convorbiri literare* (1867), condusă de Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu, a promovat spiritul critic și criteriul estetic în aprecierea poeziei. *Literatorul* (1880) lui Al. Macedonski anunță simbolismul în literatură. *Contemporanul* (1881) lui Dobrogeanu-Gherea declară război ignoranței, „șarlatanismului“ în știință, căpătuielii și altor „stări ticăloase“ din societatea vremii.

Revistele de la începutul secolului nostru — *Semănătorul*, *Ramuri*, *Vieața nouă*, *Viața românească* — ca și cele apărute între anii 1920—1944 — *Sburătorul*, *Gîndirea* etc. au contribuit la dezvoltarea literaturii române, între conducători numărîndu-se N. Iorga, Ov. Densusianu, G. Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Cezar Petrescu ș.a.

Aflate în marea lor majoritate la Biblioteca Academiei R. S. România, în colecții originale sau fotocopii, ziarele și revistele reprezintă mărturii ale trecutului nostru literar și cultural.

---

[8] Julius Gross, *Kronstädter Drucke, 1525—1886*, Kronstadt, 1886, nr. 1545.

[9] Singurul sector al periodicelor românești bine studiat pînă acum este acela al calendarelor, în lucrarea lui Mircea Tomescu, *Calendarele românești, 1753—1830. Studiu și bibliografie*, București, 1957.

În scopul cunoașterii acestora de către generațiile tinere s-au întreprins bibliografii, în majoritatea lor *descriptive* (ca, de exemplu, *Publicațiunile periodice românești,* tom I, Catalog alfabetic, 1820—1906, București, 1913, de Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, cu o *Introducere* de I. Bianu, tom II, 1907—1918 și Supliment 1790—1906, București, 1969, de George Baiculescu, Georgeta Răduică și Neonila Onofrei). O bibliografie *analitică,* cu studii monografice asupra periodicelor literare este *Presa literară românească.* Articole-program de ziare și reviste, vol. I—II, București, 1968, de I. Hangiu. Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu" a publicat o serie de monografii de reviste, Biblioteca centrală universitară „M. Eminescu" din Iași și Biblioteca centrală universitară din București au elaborat indici de ziare și reviste, instrumente de cercetare deosebit de valoroase.

Multe dintre județele țării publică reviste trimestriale cu caracter enciclopedic, care încurajează creațiile științifice, literare și artistice locale : *Argeș* (Pitești), *Tomis* (Constanța), *Astra* (Brașov), *Tribuna* (Cluj-Napoca) ș. a. Uniunile de creație (a scriitorilor, a artiștilor plastici, a compozitorilor și muzicienilor ș.a.) au revistele lor speciale (*România literară* ș.a.). În limbile naționalităților conlocuitoare apar revistele *Korunk, Neue Literatur* ș.a. *Periodicele, categorie principală a civilizației scrise,* prin spontaneitatea și rapiditatea informațiilor, joacă în lumea modernă un rol mai eficient decît cartea însăși.

Putem afirma, în concluzie, că avem o literatură periodică, *în formele ei primare* (manuscrise) încă din secolul al XVI-lea, în *forme evoluate* (foi volante tipărite) începînd cu secolul al XVIII-lea, iar în *forma clasică* (ziar, gazetă, revistă) din secolul al XIX-lea.

Centenarul independenței

I. HANGIU

Cucerirea independenței de stat a României în anul 1877 reprezintă unul dintre momentele fundamentale ale istoriei poporului român. Despre eveniment, M. Eminescu scria acum 100 de ani : „Independența este suma vieții noastre istorice", concentrînd în această sintagmă sensul adînc al năzuințelor și aspirațiilor poporului spre libertate, unitate și independență națională.

Generația scriitorilor de la 1848 a adus o importantă contribuție la dezvoltarea conștiinței unității de neam și limbă. Cum însă libertatea, unitatea și independența nu puteau fi cucerite decît cu arma în mînă, poeții Iancu Văcărescu și Vasile Cîrlova elogiază reînființarea miliției naționale în 1829, chemînd tinerimea să se înroleze în rîndurile ei : „Acea armă ruginită și ascunsă în mormînt / Brațurile să-nfierbinte ; iasă iarăși pe pămînt / Tinerimea s-o-ncunune / Cu izbînde foarte bune ; pe ea facă jurămînt" (V. Cîrlova).

În epoca de pregătire a revoluțiilor burghezo-democrate din Țara Românească, Moldova și Transilvania, M. Kogălniceanu așeza la temelia literaturii naționale istoria și folclorul, urmărind prin *Dacia literară* ca „românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți". În prefața la ediția de *Letopisețe* din 1852, el afirmă : „Artele și literatura, expresiile inteligenței, n-au speranță de viață decît acolo unde ele își trag originea din însăși tulpina popoarelor. Altminterea ele nu sînt decît niște plante exotice pe care cel întîi vînt ori le îngheață, ori le usucă. Ca să avem arte și literatură națională trebuie ca ele să fie legate cu societatea, cu credințele, cu obiceiurile, într-un cuvînt cu istoria noastră".

Unei asemenea opere care să servească societății vremii sale și care să dăinuiască peste veacuri i-a consacrat Nicolae Bălcescu ultimii ani ai vieții. Exilat la Palermo, în Italia, departe de țara pe care o iubise cu atîta ardoare, el deschide „sfînta carte" despre *Românii subt Mihai-Vodă Viteazul* cu intenția mărturisită de a prezenta contemporanilor una dintre cele mai glorioase file ale istoriei naționale. Subliniind în titlurile a două capitole, din cele cinci ale operei rămase neterminate, ideea de *Libertate națională* și *Unitate națională*, Bălcescu era convins că acestea se cîștigă prin luptă și că singura cale pentru cucerirea independenței de stat este existența unei armate bine pregătite. Încă în anul 1844, Bălcescu publicase în *Propășirea* din Iași studiul *Puterea armată și arta militară de la întemeierea Principatului Valahiei pînă acum*, în care proslăvea eroismul înaintașilor. În 1848, V. Alecsandri scrie poeziile *Deșteptarea României*, *Hora Ardealului*, devenită *Hora Unirii*, iar Andrei Mureșanu, marșul *Un răsunet (Deșteaptă-te, române)*.

Unirea Principatelor în 1859, primul pas către cucerirea independenței de stat a României, a însemnat — după Kogălniceanu — „o unire dorită de veacuri de toți românii cei mai însemnați ai amînduror Principatelor, o unire pe care, după spiritul timpurilor, cu armele în mînă au vroit să o săvîrșească Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, care și ajunsese a se intitula : Cu mila lui dumnezeu, domn al Țării Românești, al Moldovei și al Ardealului".

Dacă M. Kogălniceanu considera unirea Țării Românești cu Moldova cheia de boltă a edificiului național, învățatul transilvănean Al. Papiu-Ilarian îl sfătuia pe domnitorul Cuza : „O, principe și domn al românilor ! Fie ca să vă stea în ajutor geniul nației române și să fiți executant fericit al planului celui mai mare domn și român ce a avut vreodată Dacia lui Traian".

Reformele sociale și administrative din timpul domnitorului Alexandru Ion Cuza, între care secularizarea averilor mănăstirești, împroprietărirea țăranilor, obligativitatea învățămîntului primar, organizarea învățămîntului superior, reorganizarea armatei naționale, au constituit premisele cuceririi independenței de stat a României. Întregul popor român era pregătit pentru acest act unic din istoria sa.

În anul 1877, în cursul lunii martie, parlamentul României votează legea chemării sub arme a 14.000 de tineri. După ce Turcia respinge prevederea protocolului privind îmbunătățirea situației popoarelor din partea europeană a Imperiului otoman, războiul devine iminent. La 4 aprilie a fost semnată la București Convenția româno-rusă referitoare la trecerea armatei rusești pe teritoriul României spre Balcani, la obligația guvernului rus de a menține și apăra integritatea teritorială a țării și la respectarea drepturilor politice ale statului român. La 6 aprilie 1877, guvernul român publică decretul de mobilizare generală, chemînd sub arme 100.000 de oameni, după care Rusia declară război Turciei. Armatele turceşti atacă, la 26 aprilie, oraşul Calafat, ale cărui tunuri răspund cu energie ameninţărilor oştilor otomane. Al. Macedonski scria cu acest prilej : „Calafatul a dat ieri semnalul şi lung au vuit ţărmii Dunării şi un osebit strigăt de «Trăiască România liberă şi mare, mare şi glorioasă, glorioasă şi înfrăţită» a ieşit din toate piepturile..."

Războiul de apărare a teritoriului ţării noastre, dus de Mircea cel Bătrîn, Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul, trebuia încheiat printr-o victorie finală.

La 9 mai 1877 România se proclamă stat independent. M. Kogălniceanu, în calitate de ministru de externe, declară în faţa Adunării Deputaţilor : „Sîntem independenţi, sîntem naţiune de sine stătătoare..., sîntem o naţiune liberă şi independentă".

Au urmat luptele grele pentru cucerirea cetăţilor şi redutelor de la Plevna, Griviţa, Rahova şi Smîrdan.

Revista *Albina Carpaţilor,* apărută în august 1877 la Sibiu, scria despre eroismul dorobanţilor : „În luptă ostaşii români se disting prin dispreţul morţii, prin avînt şi prin sînge rece... Atacul asupra Plevnei şi în special asaltul redutei de la Griviţa au dat românilor ocaziunea de a proba şi amicilor şi duşmanilor că naţiunea noastră n-a pierdut absolut nimic din vechile virtuţi strămoşeşti". Asemenea aprecieri se găsesc şi în presa străină, care admira spiritul de ordine şi disciplina în rîndurile armatei române.

Poeţi, prozatori, pictori, muzicieni şi alţi artişti contemporani şi-au pus talentul lor artistic în slujba apărării cauzei poporului. M. Eminescu părăseşte *Curierul din Iaşi* şi intră în redacţia ziarului *Timpul.* La 15 noiembrie 1877, poetul afirma în *Timpul :* „Astăzi ostaşii noştri se aruncă cu bărbăţie în luptă, pămîntul se cutremură sub picioarele lor ; cad şi iarăşi cad şi totuşi merg înainte ; lumea întreagă este uimită". În articolul intitulat *Bălcescu şi urmaşii lui,* ziaristul Eminescu subliniază importanţa apariţiei în volum a *Istoriei românilor subt Mihai-vodă Viteazul,* editată de Al. I. Odobescu sub auspiciile Academiei Române.

Vasile Alecsandri, poetul care scrisese *Deşteptarea României* şi *Hora Unirii,* publică în revista *Convorbiri literare* şi în *Albina Carpaţilor* poeziile cuprinse ulterior în volumul *Ostaşii noştri.* Pictorul N. Grigorescu, în calitate de reporter, participă la cele mai însemnate episoade ale campaniei, pe care le-a imortalizat în pînzele sale : *Spionul, Santinela, Atacul de la Smîrdan* şi altele. În aceeaşi calitate de reporter de război, pictorul şi gravorul Carol Popp de Szathmary, primul nostru fotograf de artă, realizează scene de război.

Cucerirea independenţei de stat a României, rod al luptei celor mai înaintate forţe ale societăţii, produsul legic al dezvoltării istoriei sociale şi naţionale a poporului român, a inspirat poeţi şi prozatori ca, de exemplu, G. Coşbuc, în *Cîntece de vitejie,* M. Sadoveanu, în *Povestiri din război,* Duiliu Zamfirescu, în *În război* ş.a.

*

Organizarea şi desfăşurarea Festivalului naţional *Cîntarea României,* cu prilejul sărbătoririi a 100 de ani de la cucerirea independenţei de stat, este dovada cea mai grăitoare de preţuire a eroismului ostaşilor români, a întregului popor român, greu încercat de-a lungul istoriei, care astăzi construiește societatea socialistă multilateral dezvoltată pe pămîntul României libere și independente.

„Niciodată nu am fost element stăpînitor; niciodată nu s-a manifestat în noi nici chiar tendința de a supune pe alții, ci totdeauna românul s-a mulțămit a fi adăpostit și a se dezvolta pe pămîntul său; dacă vom urma și în viitor tot astfel, lăsînd în pace pe cei ce ne lasă în pace și trăind în bună înțelegere cu cei ce nu ne jignesc, vom aduce societății europene și îndeosebi statelor vecine serviciul pe care nici un alt stat nu-l poate aduce."

(M. EMINESCU)

Odă limbii române

GH. BULGĂR
Universitatea din București

O emisiune de radio binecunoscută, întotdeauna instructivă și bine realizată, cu multe informații atrăgătoare și cu precizări de certă utilitate pentru cultivarea limbii literare, *Odă limbii române*, a împlinit un deceniu de existență. Veritabil act de cultură, această ediție radiofonică a urmărit în mod consecvent să cultive devotamentul pentru „limba veche și-nțeleaptă" prin contribuții substanțiale, totdeauna binevenite, la elucidarea unor probleme de expresivitate, la reliefarea unor succese ale graiului poetic românesc care de secole rafinează materia primă a zecilor de mii de cuvinte din limbă pentru a da imagini plastice memorabile sub pana inspirată a creatorului de artă literară.

Ne amintim cum această emisiune a fost inaugurată de Tudor Arghezi în ultimul său an de viață, cum prin fața microfonului s-au perindat toți marii scriitori ai noștri în viață și cum erudiții specialiști în vastele domenii ale studierii tezaurului limbii noastre naționale ne-au comunicat atîtea amănunte despre resorturile subtile ale structurii, evoluției și cristalizării bogăției acestui idiom romanic despre care în urmă cu două decenii Alf Lombard spunea la Academia Română că e limba „cea mai interesantă din punct de vedere lingvistic din Europa" — el însuși citîndu-l pe V. Kiparski, „recunoscut slavist și bun romanist" *(Studii și cercetări de lingvistică*, 1957, nr. 1, p. 7—8).

Au trecut, prin fața microfonului acestei bogate și atrăgătoare emisiuni săptămînale, mulțime de specialiști din toată lumea, mai ales cu prilejul congreselor internaționale de limbi romanice și de literaturi europene, cum au fost cele din 1968, 1970, 1973 etc. Lista lor ar fi foarte lungă, dar pentru că aduc mari servicii difuzării limbii și literaturii române în lume vom cita măcar pe W. Bahner (Berlin), M. Baffi (Roma), W. Noomen (Olanda), S. Domokos (Budapesta), A. Guillermou (Paris), M. Steriade (Belgia), Alf Lombard (Suedia) etc.

Odă limbii române a analizat pe înțelesul tuturor, adesea cu participarea unor profesori competenți din școlile de pe întreg cuprinsul țării, problemele de bază ale structurii limbii noastre, ale romanității și continuității, în spirit științific riguros, în sinteze elevate, semnate de cei mai de seamă specialiști ai noștri ; a primit, în cadrul dialogurilor despre stilurile limbii, despre arta literară, pe toți scriitorii reprezentativi ai acestui ultim deceniu, încît nu e exagerat să spunem că o antologie, deosebit de originală și de utilă, care ar sintetiza contribuțiile memorabile, foarte multe, la acest microfon al radioului, ar fi și o carte deschisă, uimitoare prin bogăție și adîncime, pentru orice cititor sensibil la infinitele resurse de expresivitate ale limbii noastre, stimulînd innobilarea graiului obștesc, „pentru creșterea limbii românești și a patriei cinstire“, menținînd vie o nobilă tradiție a culturii naționale.

Nu putem încheia aceste rînduri fără a aminti numele celui care a condus, cu pricepere și talent, cu spirit luminat și dăruire, această emisiune : George Mirea.

GRAMATICĂ, VOCABULAR

Cîmpul lingvistic

B. CAZACU
Universitatea din București

Cercetările lingvistice moderne au încercat să arate că, într-o limbă, cuvintele nu reprezintă unități izolate, că se poate vorbi despre o structură a vocabularului, în sensul că între diversele elemente lexicale ale ei există relații sau chiar, în anumite cazuri, o anumită „înrudire“. Astfel, de mult s-a demonstrat că între ansamblul formelor flexionare ale unui cuvînt există o legătură ca, de exemplu, în *cîntă, cîntăm, cîntați* etc., unde putem distinge un radical *cînt* și desinențele care exprimă persoanele indicativului prezent (*-ă, -ăm, -ați* etc.). Valorile modale și temporale ale formelor respective pot fi raportate la același nucleu noțional care înseamnă „a emite cu vocea sau cu un instrument sunete muzicale“.

Dar, pe lîngă aceste legături formale, s-a constatat că, între diversele cuvinte ale unei limbi, mai precis între conținuturile lor semnificative, pot exista raporturi asociative, de nivel superior, noțional, de exemplu de sinonimie *(timp — vreme ; față — obraz* etc.) sau de antonimie (*rece — cald ; vesel — trist* etc.).

În domeniul științelor exacte, ansamblul unor anumiți termeni, între care se pot constata relații reciproce, de pildă : *crap, știucă, somn, caras* etc., poate fi raportat la termenul general *pește*. (Cunoscuta clasificare a plantelor, făcută de naturalistul suedez Linné se bazează pe asemenea relații între noțiuni, ținînd seama de genuri și specii).

Semantica — acea ramură a lingvisticii care se ocupă de studierea semnificațiilor cuvintelor și evoluției acestora — a încercat să stabilească criterii care să justifice relațiile ce se pot stabili între anumiți termeni, cum ar fi denumirile de rudenie sau ale zilelor săptămînii ; în acest din urmă caz, se poate aminti accentuarea, destul de frecventă, pe prima silabă a cuvîntului *dúminică*, pentru forma obișnuită *dumínică*, în care deplasarea accentului se explică prin influența accentuării pe silaba inițială a celorlalte denumiri ale zilelor săptămînii : *miércuri, víneri, sím-*

bătă. Alături de exemple de acest fel, s-au întreprins cercetări și asupra cîmpului semantic al unor termeni referitori la concepte morale ca, de exemplu, „frumusețe“, „bunătate“. Relațiile de acest gen sînt studiate și de psiholingvistică, stabilindu-se că ele au o bază obiectivă.

S-a ajuns astfel la conceptul de *cîmp lexical, cîmp semantic* sau *împ lingvistic* pe care, e drept, dicționarele uzuale nu-l menționează ele amintesc, de pildă, noțiunile de *cîmp magnetic, cîmp electric* etc., nai cunoscute majorității elevilor). Semantica modernă operează cu acest concept de *cîmp lingvistic (lexical, semantic)*, care ar reuni ansamblul unităților (lexicale) care cuprind o totalitate de termeni ce se pot deni cu același concept general. În fond, este vorba, deci, de o modalite a organizării vocabularului, conceput ca un ansamblu pe baza anumir relații mutuale dintre cuvinte. O recentă lucrare a Angelei Biduănceanu *(Analiza structurală a vocabularului limbii române contemane. Numele de culori*, București, 1976) reprezintă o încercare reușită analiză a relațiilor dintre denumirile de culori ; autoarea întreprinde naliză lingvistică, din diverse puncte de vedere, a inventarului de e de culori în limba română contemporană, urmărind să rezolve atît leme teoretice, cît și practice.

În urma cutremurului din 4 martie a.c., evenimentele petrecute cut ca atît în comunicarea orală, cît și în scris, să fie evocate des ile tradiționale ale poporului român, care, și în această împreju- a știut să întîmpine cu bărbăție necazurile, să le țină piept și să păşească.

Dacă ne oprim, un moment, la termenii *virtute* și *bărbăție*, în formele de comunicare amintite, putem afirma că ei aparțin aceluiași cîmp semantic. Primul termen este de origine latină (lat. *virtus, -tutis*, din lat. *vir* „bărbat“) atestat frecvent încă în primele texte din veacul al XVI-lea (de ex. la Coresi, sub forma *vîrtute*, „forță, putere“) și care în secolul al XIX-lea și-a îmbogățit conținutul semantic, sub influența fr. *vertu* și a it. *virtù*, astfel că astăzi acesta nu înseamnă numai „forță, putere“, ci și „însușirea morală a omului, tăria de a săvîrși, printr-un efort de voință, diverse acțiuni pe care le necesită împrejurările“.

Bărbăție „putere, vigoare“, dar și „curaj, vitejie“, termen format pe teren românesc, din *bărbat* (din lat. *barbatus*, la origine „care are barbă“), cu sufixul *-ie*, este atestat, de asemenea, din perioada veche (de exemplu, în secolul al XVIII-lea, la cronicarul Moxa : *Aurul poate birui războiul, poate piiarde toate bărbățiile)*.

Virtute, bărbăție (alături de *eroism, bravură, curaj)* aparțin aceluiași cîmp semantic, însumînd calitățile morale ale poporului nostru, care s-au evidențiat și în acest ceas de impas prin care am trecut.

Despre cuvintele polisemantice

VIOREL HODIȘ
Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca

S-ar putea crede că fiecare cuvînt dintr-o limbă este investit cu un singur sens. Astfel, referindu-ne la limba română, prin substantivul *abajur* vom înțelege un „dispozitiv decorativ care se pune la o lampă pentru ca razele luminoase să fie reflectate într-o anumită direcție" ; prin adjectivul *adolescent* — o „persoană ajunsă la vîrsta dintre copilărie și tinerețe" ; prin verbul *a agrava* vom denumi „acțiunea de a face mai grav, a înrăutăți" — spre a cita doar cîteva exemple extrase din *Dicționarul limbii române moderne* (DLRM).

În realitate, această „performanță" monosemantică este atinsă integral doar de limbile artificiale (ca de exemplu limba *esperanto)*, care sînt premeditat, intenționat construite pe principiul „un singur semn — un singur sens". Limbile naturale, în cea mai mare parte, nu respectă această paritate. Doar 15% din cuvintele limbii române sînt monosemantice. Restul de 85%, adică marea majoritate, sînt polisemantice, cu două sau mai multe sensuri [1].

Nerespectarea principiului parității un cuvînt — un sens îmbracă mai multe forme :

1. Dacă, în evoluția lor milenară, două sau mai multe cuvinte distincte ajung să-și „apropie" din ce în ce mai mult sensurile, spunem că avem de-a face cu *cuvinte sinonime* (exemplu : *spaimă — teamă — groază — frică) ;*

2. Dacă, din contră, alte cuvinte, din aceeași limbă sau din limbi diferite, își păstrează *sensurile distincte, avînd doar pronunția (și scrierea) identică* (astfel e cazul lat. *lacus* 〉 rom. *lac* „întindere de apă stătătoare" și germ. *Lack* 〉 rom. *lac* „preparat chimic obținut din substanțe rășinoase dizolvate"...) avem de-a face cu *cuvinte omonime* ;

3. Cînd două cuvinte cu *fonetism distinct* exprimă *sensuri opuse* le vom numi *antonime* (exemplu : *bine — rău, pace — război) ;*

4. Cuvintele care seamănă între ele ca formă și au înțelesuri diferite se numesc *paronime* (de exemplu : *familiar* „simplu, fără pretenție, cunoscut" și *familial* „care aparține familiei") ;

5. Cel mai frecvent dintre toate fenomenele privind raportul dialectic *cuvînt — sens* este acela al *polisemiei*, adică al cuvintelor polisemantice, despre care va fi vorba mai pe larg în articolul de față.

★

Cum ne spune și numele (provenit din greaca veche : *polis* „multe" și *sema* „semn, sens"), vom considera polisemantic acel cuvînt care are mai mult de un sens. Spre exemplu, cuvîntul *pămînt* întrunește în diverse contexte următoarele sensuri : *1.* „planeta Pămînt" ; *2.* „scoarța terestră" ; *3.* „întindere de uscat, continent" ; *4.* „teren cultivabil, tarla" ; *5.* „țărînă" ; *6.* (figurat) „realitate" (în expresia : *a fi cu picioarele pe pămînt)*. Cum spuneam mai sus, 85% din cuvintele limbii române au două sau mai multe sensuri (unele cuvinte ajungînd să exprime chiar zeci de sensuri).

Această încărcătură semantică pe unul și același cuvînt se explică prin mai multe cauze, dintre care sînt de reținut *tendința spre economie* — comunicarea cu minimum de mijloace (cuvinte) și maximum de înțelesuri (sensuri) —, precum și *nevoia de expresivitate a omului* din totdeauna și de pretutindeni.

Nu toate sensurile unui cuvînt polisemantic sînt — din punctul de vedere al importanței — pe același plan. Acestea se organizează în *relații de opoziție* diverse, astfel :

I. sens principal — sens secundar. Spre exemplu : *tablou* are sensul principal *a)* „priveliște de ansamblu" *(tabloul naturii)*, în opoziție cu sensurile secundare : *b)* „descriere literară a unei priveliști" *(poetul zugrăvește tabloul toamnei)* și *c)* „subdiviziune a unei piese de teatru" *(tabloul al III-lea al dramei) ;*

---

[1] M. Bucă, I. Evseev, *Probleme de semasiologie*, Timișoara, Editura Facla, 1976, p. 35.

II. sens de bază (primar sau etimologic) — *sens derivat. Tiran* are sensul de bază *a)* „stăpînitor absolut al unei cetăţi greceşti antice", în opoziţie cu sensul derivat *b)* „om crud, nemilos, autoritar".

III. Dintre toate acestea, însă, cea mai frecventă, mai pregnantă şi mai uşor de urmărit în vorbire (ca şi în scrierile literare) este opoziţia *sens propriu — sens figurat.* Cîteva exemple :

a) dacă avem în vedere sensurile cuvîntului *aripă* în contextele *aripa păsării* şi *aripa avionului,* vom afla cele două sensuri ale cuvîntului : *propriu* în primul context şi *figurat* în cel de-al doilea. Avem de-a face aici cu „transferul denumirii unui obiect asupra unui alt obiect pe baza asemănării dintre obiectele respective" [2], deci cu o *metaforă.*

b) în contextele : *Damasc, capitala Siriei* şi *cămaşă de damasc,* cuvîntul *damasc* va ilustra aceeaşi opoziţie dintre sensul propriu şi cel figurat, figura de stil numindu-se *metonimie* (denumirea locului pentru produs) ;

c) comentînd expresiile *acoperiş de tablă* şi *familia locuieşte sub acelaşi acoperiş* vom constata că în prima avem de-a face cu sensul propriu al cuvîntului *acoperiş* în timp ce în a doua expresie acesta are sensul figurat „casă, locuinţă, cămin".

Această opoziţie de sensuri face din cuvîntul *acoperiş* o *sinecdocă,* „figură de stil prin care întregul denumeşte partea [...] sau invers" [3].

Polisemantismul vocabularului mai cunoaşte multe asemenea concretizări ale opoziţiei sens propriu — sens figurat, asupra cărora nu vom mai stărui.

Cuvintele polisemantice sînt folosite cu predilecţie în operele beletristice : poezia lirică, proza poetică, epigrama sînt producţiuni literare care pun în lumină polisemantismul.

Iată, spre ilustrare — şi cu aceasta vom încheia — o epigramă şi o scurtă analiză a cuvintelor polisemantice, din *Antichitatea* de V. Bogrea :

„Antichitatea nu-i ruină,
Pe care creşte muşchi modern ;
Antichitatea-i o grădină
Cu flori care zîmbesc etern." [4]

Avem în acest catren, mai multe cuvinte polisemantice, ilustrînd opoziţia sens propriu — sens figurat :

1. Antichitatea cu sensul propriu : *a)* „epoca istorică a civilizaţiei vechi", dar şi sensul *b),* figurat : „cultura, civilizaţia, arta, ştiinţa, filozofia acestei epoci" ;

2. ruină cu sensurile : *a)* „clădire distrusă, părăsită" şi *b)* „cultură, artă, civilizaţie depăşite, abandonate, inutile" ;

3. muşchi : a) „plantă inferioară fără rădăcini, crescînd în locuri umbroase şi umede (denumirea ştiinţifică fiind Bryophyta)" şi *b)* „ecou modern al culturii şi civilizaţiei antice".

4. grădină : a) „teren cultivat cu legume, flori, pomi" şi *b)* „cultură şi civilizaţie vii, încă, active".

5. floare : a) „parte a plantei care cuprinde organele de reproducere sexuată..." şi *b)* „valori literare, artistice, culturale".

---

[2] M. Bucă, I. Evseev, *op. cit.*, p. 55.

[3] *Dicţionar de termeni literari* (coordonator Al. Săndulescu), Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 407.

[4] V. Bogrea, *Sacra via, pagini literare şi publicistică,* Cluj, Editura Dacia, 1973, p. 162.

6. *a zîmbi: a)* „a surîde“ ; *b)* „a străluci, a scînteia, a iradia, a fi veșnic activ“.

Fenomenul numit polisemantism este „în raporturi intime cu sinonimia, antonimia, omonimia, determinînd în multe privințe specificul acestor subsisteme, ca și particularitățile sistemului limbii în general“.[5]

Observații privind verbele copulative

D. CRAȘOVEANU
Universitatea din Timișoara

Tratînd despre categoria sintactică de *predicat*, manualele școlare și lucrările curente de gramatică fac obișnuita distincție : *predicat verbal / predicat nominal*, criteriul principal care stă la baza acestei disocieri fiind, aproape invariabil, acela al realizării „materiale“ a predicatului sau — cum se spune în mod frecvent — al „părților de vorbire prin care (acesta) este exprimat“.

Sînt considerate copulative (sau auxiliare sintactice), deci nepredicative, verbele care „prin natura conținutului lor nu pot forma singure predicatul, avînd nevoie pentru a îndeplini acest rol sintactic de sprijinul unui nume predicativ“. (Cf. Iorgu Iordan, Valeria Guțu-Romalo, Al. Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, 1967, p. 184.) Ne vom opri, în continuare, asupra *verbului copulativ*, ca element component al predicatului nominal.

Este cuprinsă în această definiție o trăsătură dintre cele mai pregnante ale verbelor copulative : necesitatea de a se construi cu (de a guverna) două nominative, — unul în calitate de subiect, celălalt în calitate de nume predicativ, între ele putînd fi observată o concordanță în gen și număr, adică fenomenul de acord : „Eleva *este silitoare*“, „El *a devenit inginer*“, „Fratele meu *pare bolnav*“ etc. Reținînd această caracteristică, discuția noastră poate avansa către un alt aspect : care sînt verbele care se grupează în categoria copulativelor ? Răspunsul trebuie precedat de o constatare. De regulă, seria verbelor copulative începe cu *a fi*, urmat imediat de *a deveni* și *a părea*. Și pe bună dreptate. Întrebuințat ca verb copulativ, *a fi* este, într-adevăr, lipsit complet de sens lexical, rolul său reducîndu-se la acela de a lega numele predicativ de subiect (de unde și numele : *copulă* „legătură“ care i s-a dat și continuă să i se dea în toate gramaticile, nu numai ale limbii române) și de a indica aci categoriile gramaticale de persoană și număr, mod și timp. Cu alte cuvinte, într-un predicat nominal cu *a fi* numele predicativ este cel care asigură conținutul, verbul nefăcînd decît să raporteze acest conținut la subiect și să evidențieze existența unei relații predicative : „Elevul *este atent*“, nu atributive : „Elevul *atent*“. Faptul că într-un asemenea predicat accentul semantic cade exclusiv pe *numele predicativ* explică și denumirea ca atare de predicat *nominal*. În ceea ce privește *a deveni*, el este totdeauna copulativ, și la fel *a părea* atunci cînd — fapt important — este folosit în sens personal, cînd, adică, se raportează la un subiect. În toate întrebuințările lor, aceste verbe reclamă, în chip obligatoriu, prezența numelui predicativ, deci a celui de al doilea nominativ : „Elevul *a devenit fruntaș*“, „Elevul *pare bolnav*“, și nu, doar, „Elevul *a devenit*“, „Elevul *pare*“. Comparate cu *a fi*, se vede clar că, dacă despre acesta se spune că este „prin excelență copulativ“ sau copulativ total (firește, cînd este întrebuințat *copulativ*), atunci despre celelalte două *(a deveni* și *a părea*, personal) va trebui să se noteze că sînt prin excelență *nepredicative*. (Să nu se confunde *a părea*, personal, totdeauna nepredicativ (copulativ), cu *a părea* (= *a se părea*), impersonal, totdeauna predicativ și „cerînd" o subiectivă: „*Părea* / că printre nouri s-a fost deschis o poartă...", Eminescu).

---

[5] M. Bucă, I. Evseev, *op. cit.*, p. 95.

Dar lista verbelor copulative (sau cu întrebuințare copulativă) nu se reduce la atît. Alături de cele deja amintite aici, mai sînt menționate, de obicei, și altele, ca, de pildă: *a ajunge, a ieși, a se face, a se numi*, urmate de nelipsitul „etc.", care, ca totdeauna, lasă să se înțeleagă fie prea mult, fie prea puțin. În locul unei asemenea enumerări (oricum arbitrare, în absența oricăror minime explicații, și comportînd, de aceea, și riscul de a fi memorată strict mecanic) e de preferat o cale mai eficientă, anume observarea faptului că anumite verbe, în anumite condiții de întrebuințare, își modifică înțelesul, în conținutul lor producîndu-se o mutație care le retrage capacitatea de a mai realiza, singure, predicatul și le situează într-un raport de relativă sinonimie și de (posibilă) substituție cu unul din copulativele mai sus amintite. Se înțelege că și particularitatea combinatorie a acestora — construirea cu două nominative — o dobîndesc, atunci, implicit. În felul acesta, seria verbelor copulative (și a celor susceptibile de o atare întrebuințare) ar putea fi ordonată după cum urmează: *1. a fi* și cele care, în condiții particulare, devin (relativ) sinonime cu el: *a însemna:* „Nenorocire *înseamnă* adesea *nevrednicie*" (Iorga); *a reprezenta:* „Această poezie *reprezintă* creația sa cea mai valoroasă"; *a constitui:* „Succesul lui *a constituit o bucurie* pentru noi"; *a se afla:* „Numele meu e Dima Voruntaru... și *mă aflu căpitan* la aceste porți de două luni." (Sadoveanu); *a se chema:* „Sălta din loc în loc, apuca un smoc de iarbă care *se cheamă barba-caprei* și fugea mai departe". (Sadoveanu); *a se numi:* „Și împăratul, fratele craiului, *se numea Verde-împărat.*" (Creangă); *a sta:* Ștefan cel Mare *a stat* domn al Moldovei 47 de ani"; *a se ști:* „De cînd *mă știu copil,* iubeam pădurea". (Labiș); *a(-i) veni* (cu sensul „a fi în raport cu cineva sau cu ceva"): „El îmi *vine văr* primar". *2. a deveni* și cele care, în condiții sintatice anume, i se alătură ca sinonime: *a ajunge:* „Și-auzi! Îi umblă-n cap, tu soră, / *S-ajungă* ea Lucsandrei *noră*". (Coșbuc); *a se face:* „Palma *se făcuse cupă,* / Jar-viață cuprinzînd". (Blaga); *a ieși:* „După terminarea facultății *va ieși profesor*"; *a rămîne* (cu sensul „a obține, a dobîndi o calitate"): „Deși era primul, cu timpul *a rămas ultimul* din clasă"; *a se alege:* „După atîtea necazuri *s-a ales bolnav și sărac*"; *a se găsi:* „Și umbra ta se pierde în negurile reci, / De *mă găsesc* iar *singur* cu brațele în jos / În trista amintire a visului frumos..." (Eminescu); *a se pomeni:* „O! și ce fericită fu ziua în care *mă pomenii singur stăpîn* în prăvălie." (Delavrancea); *a se prinde:* „Ce frumos era în crînguri, / Cînd cu ea *m-am prins tovarăș!*" (Eminescu); *a se vedea:* „Cînd *s-au văzut singuri* în căruța lor..., diacul Radu și Ilie Caraiman s-au uitat cu zîmbete mîhnite unul la altul." (Sadoveanu); *a(-i) cădea:* „Iar el, privind de săptămîni, / Îi *cade dragă* fata." (Eminescu) sau: „Și în haosul uitării, oricum orele alerge, / Ea, din ce în ce *mai dragă ți-ar cădea* pe zi ce merge." (Eminescu). *3. a părea* și cele care, în condiții date, îi ajung (relativ) sinonime: *a arăta:* „Băiatul *arată bolnav*"; *a se preface* (cu sensul „a simula"): „Vulpea *s-a prefăcut moartă*". L-am amintit pe *a rămîne* între copulativele din grupul lui *a deveni;* el este însă copulativ și cînd are sensul „a păstra o calitate": „În ciuda vîrstei, el *a rămas tînăr*". Trebuie adăugat aici că deseori, în exprimarea uzuală sau în stilul poetic, mai pot fi întrebuințate copulativ și alte verbe: *a se băga* („a se face, a deveni"): „O cocleală rămîne pentru noi, / *De nu te bagi iscoadă și slugă* la ciocoi." (Arghezi); *a trece* („a deveni, a ajunge"): „Ionescu *a trecut director,* în locul lui Popescu"; *a se simți:* „Ci eu în lumea mea *mă simt / Nemuritor și rece*". (Eminescu); *a se socoti* („a se considera"): „Tu vrei *un om să te socoți, /* Cu ei să te asemeni ?" (Eminescu) ; *a se ține* : „Ea *se ține mîndră*".

Cu excepția lui *a deveni* și *a părea* (personal), toate verbele enumerate pînă aici sînt, în mod obișnuit, predicative ; de altfel faptul acesta l-am și avut în vedere cînd am precizat că numai în anumite condiții semantice și sintactice ele devin verbe cu întrebuințare copulativă. *Distincția între valoarea predicativă și cea copulativă se face numai în context.* Ca predicative, ele sînt utilizate cu sensul lor de bază, iar termenul care le urmează nu se referă la subiect (nu are nici o legătură formală cu el), ci numai la verb, reprezentînd o determinare (de obicei) circumstanțială — locală sau temporală — a acestuia. Dimpotrivă, întrebuințate copulativ ele primesc, după cum s-a văzut, un alt sens, un sens ce-și caută întregirea într-un termen la nominativ (de regulă un adjectiv) care se referă la subiect, desemnînd o însușire și acordîndu-se cu el în gen și număr ; este chiar cel de al doilea nominativ (= numele predicativ) cu care se construiesc verbele copulative. În chip de verificare, să se compare în acest sens cîteva situații : „Băiatul *este* în curte" (predicativ) — „Băiatul *este bolnav*" (copulativ) ; „Colegul meu *va ajunge* aici peste o oră (predicativ) — „Colegul meu în curînd *va ajunge medic*" (copulativ) ; „Ziua *se face* la ora 7", „La stînga *se face* o stradă", „Masa *se face* din lemn" (predicativ) — „El *s-a făcut galben* la față" (copulativ) ; „El *a rămas* în curte" (predicativ) — „El *a rămas același*", „El *a rămas ultimul* dintre concurenți" (copulativ) ; „El *vine* de la fabrică" (predicativ) — „El îmi *vine văr* de al doilea" (copulativ) etc.

În fine, o altă caracteristică — la fel de importantă și în strînsă corelație cu cea amintită mai înainte — a verbelor copulative (sau cu întrebuințare copulativă) este aceea că ele sînt intranzitive. Unele, cele mai multe (ca : *a fi, a deveni, a părea, a ajunge, a ieși, a veni, a se afla, a sta, a cădea)* sînt numai intranzitive, iar altele devin intranzitive ; pierderea tranzitivului (implicit a caracterului predicativ) este „semnalată" și prin dobîndirea formei de reflexiv în cazul unora *(a se face, a se alege, a se afla, a se chema, a se numi, a se găsi, a se pomeni, a se prinde, a se vedea, a se simți, a se socoti* etc. — vezi exemplele date mai sus), sau ea rezultă pur și simplu din prezența celui de al doilea nominativ, în locul acuzativului, în situația altora *(a însemna, a reprezenta, a constitui, a arăta).* Pentru acestea din urmă e instructiv să se compare : „El și-a *însemnat* ceva în carnet" (tranzitiv și predicativ) — „Sfatul lui *a însemnat un cîștig* pentru mine" (intranzitiv și copulativ) ; „Avocatul mă *reprezintă* în proces", „Ministerul *a constituit* o comisie de verificare" (tranzitive și predicative) — „Succesul lui *a reprezentat (a constituit)* o *bucurie* pentru noi (intranzitive și copulative) ; „El ne *arată* o carte" (tranzitiv și predicativ) — „El *arată trist*" (intranzitiv și copulativ).

Cele două caracteristici, atît de importante, ale verbelor copulative se află în strînsă legătură una cu cealaltă, și ambele sînt determinate, în ultimă instanță, de factorul semantic (înțelesul lexical), adus în discuție încă la începutul rîndurilor de față. Din perspectiva lui și a întregii discuții de aici, poate fi formulată, acum, în încheiere, constatarea că, exceptînd pe *a deveni* și, folosit în sens personal, *a părea*, nu verbele se clasifică — *ab initio* — în predicative și copulative, ci situația concretă (contextul) în care sînt întrebuințate impune considerarea lor într-un fel sau altul (căci „același verb se poate încadra de cele mai multe ori în mai multe clase în funcție de contextul concret în care apare". — Iorgu Iordan, Valeria Guțu-Romalo, Al. Niculescu, *op. cit.*, p. 185). Exemplele menționate mai sus, comparativ, ilustrează grăitor acest lucru și e neîndoielnic că o analiză atentă pe text poate elimina ezitările și evita, astfel, confuziile.

Realitate și ficțiune (IV)

ION VASILE ȘERBAN
Universitatea din București

Afirmam în articolul precedent că imaginația nu este altceva decît o facultate naturală a omului. Trebuie să ne întrebăm acum ce modificări presupune activitatea poetului, încît *ficțiunile* lui pot fi considerate creații, plăsmuiri, *opere*, iar imaginația ce le produce e denumită *creatoare*.

Dificultatea răspunsului a făcut loc celor mai diverse interpretări. La începuturi, poeții au fost așezați în rîndul șamanilor și vrăjitorilor, căci ceea ce îi unea era forța stranie, inexplicabilă a imaginației lor. Numai ei, dintre toți oamenii, puteau întruchipa închipuirile lor, puteau nu doar să viseze, ci să dea o realitate visului. Atunci cînd filozofii încep să mediteze asupra genezei operelor, ideea creației ca act mistic, datorat unei ființe transcendente, se impune în primul rînd. Teoria creației iraționale, inaugurată de Platon în cunoscutul său dialog *Ion*, va circula predominant pînă în secolul al XVI-lea, cînd începe să se impună o explicitare raționalistă și antropomorfică a actului creator. Chiar dacă termenii mistici se mai păstrează, ei sînt folosiți fie ca simplă convenție literară, fie într-o accepție metaforică.

Laicizarea gîndirii estetice își află temei tot în textele antice. „Darul poetic — afirma Aristotel în *Poetica* — mi se pare la locul lui mai curînd la indivizii mai armonios înzestrați decît în exaltați." Sugestia stagiritului apărea cu atît mai fecundă, cu cît în opera lui a fost atestat prima dată conceptul de imaginație. Definită ca „parte a sufletului" și descrisă în sensul imaginației reproductive a lui Kant, ea avea funcția — aproape similară memoriei — de reprezentare a obiectului real în absența lui.

Explicarea genezei creației prin determinarea psihologică a imaginației creatoare va urmări să individualizeze anumite trăsături specifice acesteia. Prima dintre ele e socotită *invenția*, capacitatea de a combina elemente cunoscute în structuri inedite. Procedeul stă în vecinătatea rememorării ; lumea trecută se retrăiește în peisaje imaginate. Versurile eminesciene din *Scrisoarea IV* vorbesc, printr-o personificare, de această putere a imaginației : „Fantezie, fantezie — cînd sîntem numai noi singuri, / Ce ades mă porți pe lacuri și pe mare și prin crînguri !" Invenția se însoțește deseori cu darul povestirii, căci dominanta acesteia e evocarea, amintirea. Eposul s-a născut din această posibilitate și disponibilitate a omului, iar perpetuarea lui în timp s-a bazat pe mecanismul de combinare a unor elemente păstrate în memoria colectivă, prin „invenția personală" a povestitorului. Tot în acest context, putem selecta exemple de început ale scriitorilor, cînd gestul creator se reducea adesea la relatarea (nu întru totul fidelă) a unei amintiri ori la o nouă înlănțuire a faptelor descoperite nu doar în viață, ci și în cărți (*Florea Corbeanu, haiducul*, întîiul roman sadovenian îndatorat lecturilor din proza lui N. D. Popescu).

Orice evocare solicită însă povestitorului nu doar exactitatea relatării, ci participarea lui la aventura istorisirii. Se poate astfel opera, pentru înțelegerea actului creator, o distanțare de memorie, mutîndu-se accentul de la *reprezentare* la *înființare*. Poetul vrea să creeze o lume independentă, dar comparabilă cu universul real, o „țară a iluziei" în al cărui adevăr adevărat nu mai crede nimeni. Estetica preromantică va putea socoti că „cea mai înaltă virtute a geniului e *invenția originală*" (s.n.). Definițiile operei insistă acum deopotrivă asupra spiritului *formativ* al imaginației, cît și asupra autonomiei și originalității lumii fictive. Sublinierea voinței constructive a imaginației creatoare ne-o poate oferi și biografia scriitorilor. După experiența romanescă amintită, Sadoveanu mărturisește în *Anii de ucenicie :* „În anul ultim al gimnaziului, într-o zi de noiembrie, mi-a venit un îndemn să fac altceva [...]. Am fost cuprins într-o febră aprigă de nevoia să scriu o istorisire care ar ieși oarecum din *propria mea substanță*" (s.n.). Iar poetul englez Byron se va exprima mai clar prin glasul unuia din personajele poemului *Cain :* „formați în sufletul vostru o lume inteligibilă, independentă, învingătoare, care [...] să supună natura".

Romanticii sînt de altfel cei care vor da imaginației, ca facultate proprie poetului, cele mai mari privilegii. Ei o disting explicit de imaginația obișnuită care nu acționează decît pe principiul asociației și juxtapunerii, combinînd „lucruri fixe și definite" din depozitul memoriei. Realitatea nu-i mai oferă poetului nimic de-a gata, el trebuie să cîștige totul. Imaginația creatoare „dizolvă, difuzează, risipește spre a re-crea". De aici evidențierea unei alte trăsături caracteristice : *puterea unificatoare*. Edificînd o lume nouă și autonomă, poetul năzuiește la instituirea unor structuri organice și coerente. Imaginația realizează temperatura necesară „fuziunii" operei ; reconciliind contrariile și armonizînd discordanțele, ea dă coeziune elementelor formative. Nenumărate destăinuiri ale scriitorilor amintesc această aproape obsesivă căutare a unității operei și a lumii înființată de ea. E prea cunoscută mărturisirea lui Rebreanu despre romanul *Ion,* unde fiecare din faptele și amănuntele vieții „au trebuit înnodate în anume fel ca să se poată întoarce în cuprinsul acțiunilor principale care și ele, la sfîrșit, trebuiau să se unească, să se rotunjească, să ofere înfățișarea unei lumi unde începutul se confundă cu sfîrșitul".

Descoperind imaginației forța unificatoare ce le împlinea spiritul însetat de infinit și de nostalgia originilor, romanticii au corelat-o strîns cu inspirația, ca moment fast și inexplicabil al creației. O aură mistică înconjura gestul poetului, amintindu-ne de înțelegerea poeziei la începuturi ; numai că misterul nu mai era sub „stăpînirea zeilor", ci al omului de geniu, el însuși cu puteri zeiești. I-a revenit gîndirii poetice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea rolul să evidențieze o latură esențială a imaginației creatoare : *intenționalitatea*. Poetul devine înainte de toate o *conștiință lucidă ;* creația nu poate fi frenezie emotivă, ci rigoare, avînd — cum scrie poetul american E. A. Poe — „precizia și consecvența rigidă a unei probleme de matematică". Imaginația este concepută ca o „operare intelectual dirijată", ca act volițional. Inspirația, ca momentul cel mai favorabil dispoziției creatoare, nu se primește în dar, ci se cîștigă cu prețul unei munci intense. Poetul trebuie „asemenea saltimbancului ucenic să riște să-și rupă de o mie de ori oasele în taină, înainte de a dansa în fața publicului ; [...] inspirația [...] nu e decît o recompensă a exercițiului zilnic“ (Baudelaire).

A fost astfel reliefată voința conștientă a poetului și logica rațională a procesului creator. În același timp, acesta a fost net separat de poezia însăși ; universul poetic se află sub jurisdicția altor legi, „alogice“ după expresia lui Macedonski, fiind produs pur al imaginației creatoare. Puterea ei formativă capătă o calitate nouă : *vocația vizionară*. Prin imaginație poetul poate percepe „raporturile secrete ale lucrurilor“ și realizează — între realitatea *raportată* și realitatea *autonomă* a operei — o ciudată alchimie. Imaginația produce viziuni cu însuși materialul lumii, dar în forme niciodată cunoscute acesteia, fiind singura ce poate explica dublul adevăr al operei. „Ea este analiza, ea este sinteza ; [...] Ea este sensibilitatea [...]. Ea descompune întreaga creație [realitatea lumii — n.n.] și, cu materialele adunate și dispuse după reguli a căror origine nu poate fi descoperită decît în străfundurile sufletului, creează o lume nouă [...]“, scria Baudelaire.

Oprim aici răspunsul care am vrut să fie descriptiv și istoric. Conceptul de imaginație creatoare va continua să aibă un loc privilegiat în desemnarea eului creator. Dar interpretările noi vor fi de nuanță și de amănunt ; identitatea ce i s-a stabilit va rămîne aceeași în datele ei fundamentale.

Imaginația (fantezia, fantasia) creatoare este o facultate a spiritului, cea mai importantă dintre toate. Dăruită de natură, ea este totodată rodul muncii și al culturii poetului. Ea reprezintă voința lucidă a conștiinței care, unind conștientul cu inconștientul, devine impulsul principal al creației și o prezență a întregului ei proces. Forța imaginației stă în capacitatea inteligenței și sensibilității poetului de a cuprinde și înțelege formele lumii, spre a le transforma în forme ale operei — univers nou cu o semnificație proprie. Imaginația creatoare percepe, analizează, modifică, sintetizează, construiește. Însemnele ei sînt *capacitatea inventivă, spiritul formativ, forța unificatoare* și *vocația vizionară*. Imaginația semnifică, în gradul cel mai înalt, destinul creator al omului.

Deși nu puțini sînt teoreticienii care continuă să caute genezei operei cauze neobișnuite (anormalitatea sau inconștiența misterioasă a creatorului), se afirmă azi, aproape unanim, caracterul natural al creației. Desigur, distanța dintre geniu și omul comun este enormă, dar diferența nu stă în forma structurii psihice, ci a posibilităților ei. „Fantezia creatoare a artistului — spunea încă Hegel — e fantezia omului înzestrat cu o minte și o inimă excepțională.“ Avem, deci, în cazul artistului, o excelență a tuturor factorilor care determină imaginația, o exaltare a fiecăreia din funcțiunile ei. Personalitatea capătă un rol esențial în exprimarea inteligenței imaginative ; posibilitățile percepției, capacitatea memoriei, sensibilitatea emotivă, fluiditatea și flexibilitatea gîndirii se manifestă în forme pe care experiența comună nici nu le poate bănui. De aceea, în ciuda faptului că am înlăturat rațional ideea originii transcendente a creației, și noi — ca și artiștii înșiși — uimiți în fața operei, sîntem tentați să credem în puterea supraomenească a celui ce a zămislit-o. Într-un poem *(Dați-mi un trup voi munților)*, Blaga mărturisește nevoia poetului de a-și depăși condiția umană, ființa obștească fiindu-i un lăcaș neputincios și mărginit. Iar în una dintre cele mai frumoase poezii rămase de la N. Labiș ne întîmpină conștiința destinului nelumesc al poetului : „Eu sînt spiritul adîncurilor, / Trăiesc în altă lume decît voi“.

Indiferent de progresul înțelegerii noastre, vom vedea în lucrarea fanteziei — ca Leonardo da Vinci — „ceva ceresc“ și ne vom uimi în fața puterii vizionare a poetului. Căci el certifică, într-un sens excepțional, însăși condiția noastră de oameni. Existența omului, ca om, a fost posibilă datorită darului său plăsmuitor. Mitul, magia, religia — ca răspunsuri existențiale absolut necesare în diferitele epoci de devenire ale omului — au fost rodul unei fantezii demiurgice. „Imaginația — scria Marx —, acest mare dar care a contribuit atît de mult la dezvoltarea omenirii, a început să creeze [...] literatura nescrisă a miturilor, legendelor și tradițiilor [...]“. Și astăzi a poeziei. În acest fel, omul, așezat în realitate și în ficțiune deopotrivă, — și reluăm în încheiere propoziția lui Marx pe care am așezat-o drept motto acestor însemnări — omul poate să se contemple „pe sine însuși într-o lume creată de el“. Universul poeziei e un continent al acestei lumi.

Teoria literaturii își poate propune de acum un alt subiect : spațiul ficțiunii și structura operelor.

Cuvînt și expresivitate

Prof. ANA DUMITRESCU
Liceul „Zoia Kosmodemianskaia“, București

„Un cuvînt cîntărește un miligram și alt cuvînt poate cîntări greutatea muntelui răsturnat și înecat în patru silabe. Cuvinte fulgi, cuvinte aer, cuvinte metal, cuvinte întunecate ca grotele și limpezi ca izvoarele pornite din ele“ preciza Tudor Arghezi în *Tablete de cronicar (Scrisoare cu tibișirul),* invitîndu-ne să medităm asupra expresivității și folosirii cuvintelor. Ele sînt materia esențială a oricărei literaturi, dar și a comunicării noastre permanente. Cum le folosim ? Avînd la îndemînă bogăția limbii, selectăm mijloacele lingvistice cele mai potrivite cu ideea și cu intențiile noastre. Deosebim, astfel, stilul individual de cel artistic, științific, administrativ, publicistic, ale căror trăsături specifice sînt determinate de particularitățile comunicării într-un anume domeniu de viață. Noțiunea de stil e mult mai largă decît sfera literaturii artistice. Dacă gîndirea logică îmbracă forma exactă, precisă, neutră expresiv a stilului științific, dacă formulele stereotipe îl caracterizează pe cel administrativ, cuvîntul imagine, încărcat de sensuri și expresivitate definește stilul artistic. În ceea ce privește expresivitatea, se poate observa o gradare de la stilul științific, tehnic, administrativ, la cel publicistic, artistic, în care participarea autorului la acțiune, introspecția psihologică conferă scrierii o mai pronunțată notă subiectivă. Stilul artistic este cel mai complex pentru că se poate folosi de particularitățile celorlalte pentru a comunica ceva, reușind în același timp să emoționeze afectiv și estetic (I. L. Caragiale).

Ca „expresie a unei individualități“, stilul grupează operele literare tocmai în legătură cu personalitatea artistică ce le-a dat naștere, diferențiindu-l pe Z. Stancu de L. Rebreanu sau M. Preda, pe Sadoveanu de

I. Creangă etc. Scriitorul selectează și organizează într-un fel al său, propriu, un material existent la îndemîna tuturor :

> Apele curg la vale, munții urcă spre cer, culorile lunii sînt vii, iar zvonurile ei clare. Mestecenii ard, asemeni unor lumînări albe, în enorma catedrală a pădurilor. La intervale rare, clinchetul tălăngilor picură în auz, fiind curgerii timpului cea mai dulce măsurătoare. O tinerețe a firii, ce nu se trece măcar cu o clipă, suie din văi spre cele mai înalte culmi.
>
> (Geo Bogza, *Rarăul*)

Preocuparea „de a da cuvintelor duritate, relief, culoare și însuflețire“ poate deveni și o preocupare a activității zilnice a elevului. În scris și în vorbire, ne dezvăluim profunzimea gîndurilor într-o formă care ne caracterizează expresiv tocmai prin intermediul cuvîntului.

Comentînd versurile :

Lucrătorule, cu șorțul de piele albastră
tu știi că frumoase sînt
numai lucrurile ieșite din puteri omenești.

Tu știi că nici o stea
n-a fost făcută de mîna ta,
și-ți zici : orice-ar spune prea mulții
gureșii poeți,
nici o stea nu-i frumoasă.

(L. Blaga, *Lucrătorul*)

o elevă din anul I scria : „Poetul ne spune că omul nu prețuiește un lucru care nu a fos urzit de tainele inimii și cu rodul minții sale, chiar dacă acesta este cîntat în stihuri de aur de către poeți“. Se remarcă folosirea neutră a verbului „spune“, utilizarea incorectă a cuvintelor în expresiile : „urzit de tainele inimii“, urzit „cu rodul minții“ care confirmă sărăcia vocabularului și înțelegerea superficială a versurilor. O altă elevă, dovedind mai multă siguranță în mînuirea cuvîntului și profunzime în interpretare, observa : „Omul, cu forța brațelor și inventivitatea minții, creează frumosul vieții de fiecare zi, într-o activitate continuă, plină de dăruire și satisfacții. Și pentru că rodul muncii sale include pasiune, el este deosebit de frumosul existent în natură, cîntat de «prea mulții gureșii poeți». Folosirea apelativului traduce admirația și respectul poetului față de cel care muncește, permanența activității umane fiind subliniată și prin folosirea frecventă a verbelor la timpul prezent.“

Contextul e cel care clarifică și îmbogățește sensul. Recomandăm observarea atentă a acestuia și, în cadrul lui, a cuvîntului cu sens propriu, figurat sau metaforic.

Titlul primului volum de poezii al lui T. Arghezi, *Cuvinte potrivite*, anticipînd întreaga creație a acestuia, mărturisește trudnica muncă pentru a afla cuvîntul „ce exprimă adevărul“.

Alegerea cuvîntului potrivit ne duce, de cele mai multe ori, către exprimarea simplă, uneori neutră, în limba curentă, dar care dobîndește în context rezonanțe multiple și o capacitate amplificată de emoționare și sugestie (expresiile și locuțiunile populare în operele lui I. Creangă, M. Sadoveanu, T. Arghezi etc.). Sinonimele nuanțează exprimarea, iar operele literare lărgesc sfera sinonimică. Din seria : *a inventa, a scorni, a plăsmui, a născoci, a descoperi, a urzi,* T. Arghezi preferă verbul *a* *născoci,* cuvînt cu o anume muzicalitate și forță de sugestie, potrivită ideilor din poezia *Născocitorul (Cîntare omului).* Repetarea verbului devine un procedeu artistic prin care se subliniază rolul omului în „născocirea“ treptată, „pe-ncetul“ a obiectelor, fără a da naștere monotoniei, inevitabilă în asemenea situații. Dar nu orice repetiție poate fi un procedeu artistic. Folosită cu măsură, dictată de ideile și de sentimentele exprimate, ea poate deveni un mijloc de amplificare a expresivității.

Considerînd că toți elevii doresc să scrie și să vorbească frumos și bine românește la recomandăm :

a) să învețe din experiența marilor condeie care ne farmecă prin siguranța conferită de talent și de munca asiduă ;

b) bogăția sinonimică a limbii să-i conducă spre folosirea cuvîntului propriu, cel mai potrivit pentru evitarea confuziilor și sporirea expresivității ;

c) efortul pentru clarificarea ideii, amplificînd forța de sugestie a cuvîntului trebuie să fie permanent ;

d) nici folosirea forțată, căutată a cuvintelor, a podoabei stilistice, mai ales abundența de epitete, nu este recomandabilă. Ea duce la o expresie falsă, incapabilă să emoționeze cu adevărat.

CAIET DE ANALIZE

Despre proverbe (cu aplicație la opera lui I. Creangă)

PAVEL RUXĂNDOIU
Universitatea din București

În *Povestea lui Harap Alb,* înainte ca eroul și însoțitorii săi năzdrăvani să pătrundă în casa de aramă încinsă ca jăratecul, pe care împăratul Roș le-o oferise pentru găzduire, Gerilă îi oprește, atrăgîndu-le atenția, ironic, asupra „bunătății“ și „milostivirii“ nemaipomenite a împăratului. Explicîndu-le apoi că nici „fetișoara“ lui nu e mai grozavă, fiind „bucățică ruptă tată-său în picioare“, înțeleptul personaj își încheie pledoaria cu următoarele cuvinte : „Vorba ceea : Capra sare masa și iada sare casa“. Prin această propoziție scurtă, al cărei sens propriu se referă la lumea animală, vorbitorul vrea să sublinieze că fata împăratului este mai rea decît împăratul însuși, lucru pe care, în discursul ținut tovarășilor săi, nu-i subliniase suficient.

În *Povestea unui om leneș,* după ce „cucoana“ se oferă să-l adăpostească pe „trîntor“ și să-l hrănească cu pesmeți, sătenii i se adresează acestuia, mirîndu-se de norocul care a dat peste el fără să aibă nici un merit. Și în acest caz, discursul este încheiat cu o expresie similară cu cea de mai sus, rostul ei fiind de a sublinia mai puternic gîndurile exprimate anticipat : „Bine-a zis cine-a zis : Boii ară și caii mănîncă“.

Astfel de expresii, intercalate într-un discurs, într-o convorbire, într-o narațiune etc. cu scopul de a întări, nuanța sau completa afirmații anterioare, se numesc proverbe sau paremii. În limbajul culturii populare tradiționale, care a conservat astfel de expresii într-un număr impresionant de mare, ele sînt cunoscute sub denumiri ca : *zicători, vorbe vechi, vorbe din bătrîni* etc., denumiri care subliniază vechimea lor și autoritatea pe care tocmai această vechime, deci experiența acumulată de veacuri, le-o conferă.

Reîntorcîndu-ne la cele două exemple pe care le-am extras din opera lui Ion Creangă, putem deduce, prin analiză, cîteva dintre caracteristicile de bază ale proverbelor.

În primul rînd, observăm că aceste expresii sînt folosite independent și nu aduc în textul respectiv o informație nouă, ci se referă la ceva ce s-a spus anterior. Deși au în sine un înțeles deplin, proverbele nu apar niciodată, în limbaj, ca expresii izolate, de-sine-stătătoare, ci sînt totdeauna raportate la un anumit context ; în momentul în care sînt formulate, ele se referă obligatoriu la ceva ce s-a spus (sau s-a întîmplat) anterior sau, mai rar, la ceva ce urmează să se spună.

Mai observăm, din cele două exemple, că proverbele sînt introduse în text printr-o anumită formulă : „vorbaăluia“, „bine-a zis, cine-a zis“, care are rostul de a semnala interlocutorului sau cititorului apariția lor, de a marca mai puternic intenția cu care sînt spuse și importanța lor pentru înțelegerea și aprecierea situațiilor la care se referă.

Uneori, aceste formule care fac tranziția de la discursul propriu-zis la limbajul sentențios al proverbelor lipsesc, integrarea lor în frază fiind realizată prin mijloace sintactice comune, așa cum se întîmplă în următorul fragment, extras din proza lui Creangă :

> Și părintele mă ie la dragoste și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și *altă făină se măcina acum la moară.*
>
> (*Amintiri din copilărie*, E.P.L., ed. 1964, p. 197.)

În acest caz, prezența proverbului în context este marcată, la fel de puternic, prin modificarea bruscă a cîmpului semantic delimitat de subiectele propozițiilor anterioare (părintele, Smărăndița, bădița Vasile / făină).

Esențial pentru înțelegerea rostului proverbelor în limbaj este raportul ce se instituie între acestea și contextele în care sînt folosite, calitățile, atît ale proverbului, cît și ale contextului, însușite în virtutea acestui raport.

Primele două proverbe citate sînt fraze relativ simple, formate din două propoziții ; al treilea este formulat în limitele unei singure propoziții. Acestea sînt modalitățile sintactice cele mai frecvente ale proverbelor, concizia și simplitatea construcției fiindu-le caracteristice. Important este însă faptul că aceste propoziții sau fraze nu sînt construite *ad-hoc* de vorbitor, ci preluate dintr-un repertoriu preexistent.

Ele există, deci, în limbaj, ca unități stabile și independente, fiind investite cu un sens. Primul proverb citat, de exemplu, reține o observație concretă referitoare la comportamentul specific al unor animale domestice, observație reformulată însă la dimensiuni hiperbolice. În alte cazuri, caracterul concret al observației este atît de puternic, încît ai impresia că proverbul a rezultat dintr-o întîmplare autentică (*Buturuga mică răstoarnă carul mare).*

Luată în mod izolat, această observație nu pare să aibă un sens aprobator sau reprobator, decît cel mult pentru un crescător de capre. Reintegrată în context, aceeași observație capătă însă un evident sens reprobator, cu puternice accente ironice. Acest sens reprobator este la fel de stabil ca şi proverbul, el manifestîndu-se în fiecare context în care proverbul este utilizat. Sensul nu vine deci de la contextul concret, ci este o valoare cu care proverbul a fost învestit de tradiție, funcționînd ca un consens colectiv.

Cînd proverbul este raportat la un context concret, sensul se particularizează și el devine semnificație, desemnează obiectul pe care contextul îl conține sau calitățile lui. În cazul analizat de noi, raportul dintre descendență și dimensiunile atributelor comportamentale — ca sens al proverbului — desemnează expres răutatea ierarhică a celor două personaje (împăratul și fata), indică gradul lor de nocivitate pentru protagoniști, avînd deci și funcția unui avertisment.

În cazul celui de-al doilea proverb, este interesant faptul că observația în sine nu poate cuprinde nimic reprobator, pentru că în sistemul agrar tradițional caii aveau și ei partea lor de muncă. Experiența de viață grefată pe această observație neutră îi imprimă însă un sens care vizează relații sociale interumane.

Cele cîteva aspecte pe care le-am semnalat se referă în mod exclusiv la proverbe, deci nu privesc și *zicătorile*. Deși între cele două categorii sînt relații strînse și cu toate că poporul nu le diferențiază practic, proverbele se deosebesc de zicători atît prin structură și conținut, cît și prin funcție. Primele sînt propoziții sau fraze încheiate, cu înțeles deplin, exprimînd integral o judecată, pe cînd zicătorile sînt numai sintagme în cuprinsul unei propoziții și, deci, nu exprimă integral o judecată, ci numai un termen al ei (de regulă, predicatul logic). Dacă proverbele au, cum am văzut, sens deplin, prin care exercită o funcție de semnificare la fel de deplină, zicătorile au, în contextele în care apar, numai o funcție caracterizatoare, așa cum se poate vedea din următoarele pasaje :

> Iedul cel mare și cu cel mijlociu *dau prin băț* de obraznici ce erau [...]
>
> (*Capra cu trei iezi*, ed. cit., p. 16.)
>
> [...] căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, *cum tace peștele în borș la foc.*
>
> (*Ibidem*, p. 20.)

George Coşbuc: *O scrisoare de la Muselim-Selo*

Prof. IORDACHE DIACONIȚĂ
Liceul metalurgic, Tecuci

Dezvoltînd tradiția poeziei românești inspirate din istoria poporului — tradiție inaugurată de forțele scriitoricești ale anului 1848, ca D. Bolintineanu și V. Alecsandri, și pe care a continuat-o Eminescu —, G. Coșbuc a creat un număr însemnat de poeme oglindind episoade din istoria patriei ; el a parcurs întreaga istorie a poporului, de la lupta dacilor împotriva romanilor pînă la evenimentele timpului său, ca Războiul pentru independență din 1877. Totodată, diferitele poeme se înrudesc prin ideea care stă la baza lor, prin viziunea poetului asupra istoriei ca inspirație neîntreruptă pentru libertate.

Coşbuc observă istoria cu ochii poporului şi o reprezintă printr-un lirism obiectiv, vorbind în numele ostaşului, al țăranului îmbrăcat în haină militară. Era firesc ca evenimentele cuceririi inpedendenței să ofere posibilitatea apariției unor poezii pline de avînt și entuziasm. Un întreg ciclu, intitulat *Cîntece de vitejie* (1904), este dedicat anului 1877.

Poezia *O scrisoare de la Muselim-Selo*, apărută mai întîi în *Gazeta săteanului*, în 1901, este expresia profundului patriotism al poetului. Sîntem introduşi în miezul preocupărilor țăranului-soldat, legate de comunitatea satului, de gospodărie, de oamenii din sat. Apărarea acestora constituie temeiul dragostei lui de țară, de popor, de glia strămoşească.

Cît privește titlul poeziei, trebuie să arătăm că Muselim este un sat de lîngă Dunăre, în care, în timpul Războiului pentru independență, a existat un spital militar. De pe aceste meleaguri își imaginează poetul că un ostaş, căprarul Nicolae, trimite, rugat de camaradul său Ion, pe cînd mai era în viață, o scrisoare mamei sale.

Autenticitatea stilului oral utilizat în această „carte" este exprimată prin formele tipice ale limbajului popular, prin intervenții directe ce subliniază nota de realism, trăsăturile sufletești și preocupările poporului nostru. Stilul epistolar țărănesc, ca și mentalitatea și psihologia soldatului : dorul, modestia, asociațiile specifice mentalității rustice, sînt admirabil surprinse de poet.

Poezia are unsprezece strofe de cîte 8 versuri rimate încrucișat în ritm iambic de 8 silabe și este construită pe continua trecere de la situația de pe front la grijile și dorul de casă.

Poezia se deschide direct, cu o formulă tradițională în care merită să fie evidențiate diminutivul cu o sensibilă valoare afectivă „măicuță" și cuvîntul „carte" (pentru „scrisoare") care astăzi are o coloratură arhaică :

„Măicuță dragă, cartea mea
Găsească-mi-te-n pace !"

Întreaga obsesie este sintetizată în versul : „Pe aici e vînt și vreme grea". Poetul acordă o dublă valoare cuvintelor ***„vînt"*** și *„vreme grea"*, sugerînd în structura lor nu numai starea vremii, a anotimpului, ci și starea sufletească a luptătorilor.

Încărcătura emoțională și artistică a poeziei este produsă și de modestia soldatului, care își contopește propria suferință în durerea generală a celor de pe cîmpul de luptă. Compasiunea pentru cei suferinzi își face loc la primele cuvinte :

„Şi-Anton al Anei zace
De patru luni, și-i slab și tras
Să-l vezi, că-ți vine plînsul,
Că numai oasele-au rămas
Şi sufletul dintr-însul."

În continuare, Ion amplifică imaginea de pe cîmpul de bătălie, lăsîndu-ne pentru un moment impresia că are o condiție fizică ceva mai bună decît a altora :

„Apoi, să știi, c-a fost război
Şi moarte-aici, nu șagă !
Cădeau pe dealuri, dintre noi,
Ca frunza, mamă dragă."

Ostașul a dat piept cu moartea, însă a rămas calm, senin, nu se laudă și, ca să nu înspăimînte, dă o întorsătură glumeață comunicării :

„Și acolo-n deal, cum fulgera,
Un plumb simții că vine,
Și n-avu loc, cît larg era
Decît în piept la mine."

Apoi el își imaginează întoarcerea acasă, sfătuindu-și mama să-i facă o primire modestă :

„Să nu mai faci cum ai făcut,
S-aduni la tine satul,
De veselă că ți-ai văzut
Acasă iar băiatul."

Dar imaginea dispare repede, fiind prea personală, pentru ca în locul ei să apară iarăși atrocitățile războiului. Și acum ostașul manifestă mai multă milă și grijă față de alții decît față de sine. Durerea și compasiunea față de cei în suferință sînt exprimate cu ajutorul exclamațiilor retorice :

„Să vezi pe aici și ciungi, și ologi !
Cristos să-i miluiască !"

Pe acest fond de idei apare o subtilă aluzie la presimțirea sfîrșitului său ; el o roagă pe „măicuța dragă" să meargă la preotul din sat „o slujbă să-i citească" ; versurile sugerează condiția materială limitată a mamei sale, deci a țărănimii noastre :

„Tu mergi la popa-n sat să-l rogi
O slujbă să-mi citească.
Puteri de nu vei fi avînd
De plată, vorbă-i lasă
Că-i voi lucra o zi, oricînd,
La-ntorsul meu acasă."

Soldatul este copleșit de lanțul amintirilor, amintiri ce-i provoacă o profundă stare emoțională și care sînt introduse de autor cu multă abilitate în conținutul scrisorii. Își amintește de Nuțu, „cu creștetul cît masa" și ne emoționează grija pentru lucrurile casnice, mărunte. Sentimentul patern este subliniat și mai mult cu ajutorul interogațiilor retorice micșorînd, parcă, distanța, în spațiu, dintre ostaș și cei dragi. Așteptarea unui răspuns ușurează, poate, sufletul soldatului :

„O fi acum ștrengar voinic
Și vă răstoarnă casa ?
Făcutu-i-ați și lui la fel,
Căciulă, cum am vrut-o ?
Aveam o piele-n pod, de miel,
Doar nu veți fi vîndut-o ?"

Este de remarcat utilizarea verbului *am vrut* în locul sinonimului *am dorit* pe care Coșbuc l-a evitat, probabil, nu numai din motivul că este mai vag decît celălalt, ci și din cauză că nu era popular, cum nu este nici astăzi.

„Predispoziția lui de a lua amăgirea drept realitate e atît de accentuată, că se și vede acasă, dirijîndu-și gospodăria"[1] și, de aceea, solicită soției iubite să-i cumpere o coasă și-și dorește cu ardoare să se revadă la munca și în mediul său firesc. Eroismul semenilor din spatele frontului este pus în paralel cu cel al apărătorilor țării :

---

[1] D. Micu, *George Coșbuc*, București, Editura tineretului, 1966, p. 91.

„Ea lupte-se cum biet o ști,
C-așa ne dete soarta,
Căci și noi ne-am luptat pe aci
Cu greul și cu moartea."

Comparația îi oferă posibilitatea poetului de a reveni, prin asociație, la lupta de pe front. Războiul nu apare decît în cîteva versuri, iar victoria e menționată doar ca un fapt firesc :

„Și i-am făcut, măicuță, vînt,
L-am scos de tot din țară,
Măcar stetea pe sub pămînt
Și nu ieșea pe-afară."

Versul „măcar stetea pe sub pămînt" cu valoare de metaforă, dezvăluie hotărîrea celor ce luptau pentru neatîrnarea țării.

Limbajul soldatului cuprinde numeroase cuvinte și expresii orale : *păi, pesemne, hopa-tropa,* care subliniază, totodată, mîndria și certitudinea celui care vorbește. Dar ostașul nostru nu insistă asupra războiului, motivînd că „taica popa" le „va fi spus de prin gazeturi" cum s-au desfășurat luptele. Și, iarăși prin asociație, revine la grijile de acasă :

„El cum și-a dat juncanii ?
Acum i-aș cumpăra să pot,
Dar nu mai am, azi, banii."

Din preocupările lui pentru ce se întîmplă în sat, reiese speranța nebună că se va întoarce, în ciuda faptului că se știe grav rănit. Din „carte" nu răzbate nici un vaiet, nici un ecou al zbuciumului său. El nu dorește să-i întristeze pe cei lăsați în urmă, dîndu-le speranța întoarcerii în satul său, speranță ce îl mîngîie sufletește :

„Mă doare-n piept, dar nu să țip,
Și-așa mi-e dor de-acasă..."

Construcția adversativă „dar nu să țip" scade din intensitatea suferinței ostașului, mîngîindu-i pe cei de acasă. Umanitatea lui delicată, modestia, dragostea de patrie constituie trăsături definitorii ale acestui Ion, personaj cu valoare de simbol. Sfîrșitul are notația unei știri oarecare, deși este concluzia tragică a întregului poem :

„Așa mi-a spus Ion să-ți scriu,
Iubească-ți-l pămîntul !
Ș-am tot lăsat pîn-a fost viu,
Și-mi țin acum cuvîntul."

Trecerea de la reproducerea întocmai a sentimentelor și gîndurilor soldatului mort la intervenția în final a căprarului, se face lin, pentru că și cel care scrie aparține tot mediului sătesc :

„Și-am scris această carte eu
Căprarul Nicolae."

Faptul că substantivul „căprarul“ este însoțit de pronumele personal „eu“ mărește puterea de individualizare a celui în cauză și dă prestigiu spuselor vorbitorului.

Observăm că valoarea epică a poeziei este mărită de repetarea conjuncției *„și“* sau *„să“* („Și-Anton al Anei zace“ ; „Și n-avu loc“ ; „Să vezi pe-aici“ ; „Apoi să știi“ etc.).

În poezie „gradarea efectelor este executată cu multă finețe. Poetul are o știință a compoziției surprinzătoare. Totul pare pregătit pentru un final optimist. Eroul crede, într-adevăr, în reîntoarcerea sa acasă și din această duioasă și ingenuă autoiluzionare provine lirismul poemului“ [2].

Lucian Blaga: *Izvorul nopții*

ILEANA OANCEA
Universitatea din Timișoara

Sentimentul iubirii — una din temele fundamentale ale poeziei lirice de totdeauna, deci adevărat arhetip al lirismului — fuzionează organic la Blaga cu contemplarea „corolei de minuni a lumii“, dragostea fiind pentru marele poet o stare existențială de comuniune cu marele tot. Așadar, ca participare la substanța originară a lumii, iubirea nu mai este un eveniment pur biografic, ci, esențializată, se constituie ca trăire totală a eului smuls din contingent și integrat marilor ritmuri ale universului.

Consubstanțială cu natura, devenită natură, femeia este adorată de poetul copleșit de superioritatea ei ontologică, părtaș, prin iubire, la însuși misterul absolut al existenței. Frenezia sentimentului erotic este frenezia participării la un mare ritual, de dezmărginire a simțirii, în care femeia-natură săvîrșește o mereu rîvnită contopire a umanului cu tainele lumii.

Semnificația existențială a erosului la Blaga apare pregnant în modul în care femeia iubită, văzută deci ca întrupare a legilor ascunse ale firii, devine pragul de înfăptuire a unei metamorfoze cu o mare densitate vizionară, activînd textul poetic prin generarea sensurilor lui simbolice : „Unde sfîrșești nu vei afla / Privind ființa ta se prelungește / pînă la cea din urmă stea“ *(Odă către lună)*. Femeia încetează să mai fie o realitate morală sau psihologică, „individualizarea“ ei fiind prilejul unui salt în imaginar, care o absoarbe, restituind-o apoi intensificată, detaliile, necesar vagi, dobîndind, grație unei sensibilități metafizice neobișnuite a poetului, o încărcătură simbolică. Imaginea femeii se dovedește astfel strict dependentă de text ; nemaiexistînd în afara lui ea este textul însuși.

Centrată pe imaginea ochilor [1] negri ai iubitei, contemplați extatic de poet, poezia *Izvorul nopții* se organizează în jurul motivului *femeia-lumină*, iubirea poetului desfășurîndu-se într-un univers apolinic, străbătut însă, în interior, de reținutul clocot al forțelor dionisiace, izvorîte din durata pură a unui eu eliberat de zgura istoriei „concrete".

---

[2] Petru Poantă, *Poezia lui George Coșbuc*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976, p. 131.

[1] Imaginea ochilor, fereastră a interiorității, dar și punte către lume, este o prezență obsesivă în poezia erotică a lui Blaga. Avid să se oglindească, poetul caută ochii iubitei : „Lacomi și flămînzi îmi strigă ochii, veșnic nesătui ei strigă / după ochii tăi“ *(Primăvara)*. Alteori ochii închiși ai poetului înconjoară imaginea strălucitoare a iubitei cu umbră protectoare : „Iar eu încet, nespus de-ncet / pleoapele-mi închid / îmbrățișînd cu ele tainic / icoana ta din ochii mei, / surîsul tău, iubirea și lumina ta“ *(Noapte)*. Asociat *luminii*, cuvîntul *noapte* (din titlu) conține latent motivul pe care se clădește tensiunea stilistică din poezia *Izvorul nopții*.

Structura lingvistico-stilistică a poeziei este profund revelatoare pentru lirismul esențializat, de o mare concentrare, caracteristic eroticii lui Blaga. Lexicul, de o sobrietate extremă, este alcătuit în întregime din termeni aparținînd vocabularului fundamental al limbii. Majoritatea sînt substantive : *seara, izvorul, noaptea, văi, munți, șesuri, pămîntul, mare, întuneric, lumină* ; adjective-epitete (avînd de obicei funcție sensibilizatoare în poezie) sînt doar două : *așa de negri*, în care valoarea cromatică propriu-zisă este spiritualizată, și *tainic*, adjectivul *adîncii* fiind ipostaziat ca substanță, procedeu frecvent în poezia lui Blaga ; verbele : *(ți)-s, stau, (îmi) pare, sunt, curge, (așa)-s* au toate, cu excepția lui *curge*, un caracter static. Materialul lexical are o valoare *generalizantă*, preponderent *nominală*. El este constituit din termeni-entități, poetul neurmărind să fixeze aspecte pitorești, și deci efemere, ale universului, ci o realitate, prezentă în fenomenalitatea ei esențială. Singurul verb care introduce mișcare în acest peisaj static este *curge*, care dobîndește în text demnitatea unui prezent etern (curge mereu), acțiunea, suportul unui act originar, săvîrșindu-se într-un timp fără timp. Scăpat din chingile contingentului, ieșit din clipă, poetul fixează imaginea unui univers absolut, nemișcat în propria mișcare, contemplarea extatică a ochilor negri ai iubitei constituindu-se în oglinda magică a revelării.

Înfiripat treptat, pînă la înstăpînirea lui într-o lume în care contururile au dispărut, *întunericul*, țîșnit din ochii negri ai iubitei, devine simbol absolut al unei *taine existențiale, al reveriei, obscurității* și *profunzimii*. Cele două versuri scurte, *frumoaso, lumina mea* (începutul și sfîrșitul poeziei) închid și ilustrează desfășurarea acestui lirism *sublimat, imnic, incantatoriu*, în care *iubita-lumină* nu tulbură obscuritatea și taina. Identificarea metaforică *lumină-noapte* adaugă nivelului imaginar ideea de *vastitate* și *intensitate*. Ochii iubitei — izvor al nopții — sînt negri, intensitatea lor scăpărătoare fiind sugerată tocmai prin asocierea finală cu *lumina*. Versul ultim *Așa-s de negri ochii tăi, lumina mea*, se înalță pe metafora generalizată (ochi) *negri, noapte / lumină*. Prin anularea opoziției *noapte / lumină*, lumina devine opacă iar noaptea este iluminată, identificarea făcîndu-se prin generalizarea semnificațiilor contextuale de *profunzime* și *taină*. În felul acesta *lumina*, care împreună cu primul vers *(frumoaso)* structurează planul afectiv al poeziei, estompează și mai mult imaginea iubitei atît de general prezentată. În acest univers esențializat nu răzbat ecouri ale lumii sensibile, iubita fiind ea însăși o esență într-o lume de esențe. Mișcarea circulară a semnificației duce la nivelarea sensurilor obișnuit antinomice și la îmbogățirea lor contextuală printr-o reciprocă reflectare. Experiența existențială a poetului redată textual prin metafora generalizată (ochi) *negri / noapte / lumină* are astfel ca sens profund ideea de nemărginire, identitate eleată a contrariilor dar și intensitate, iubirea poetului dovedindu-se ferment dionisiac într-un absolut originar ; de aici impresia de seninătate, de liniște, dar și de trăire extatică.

În plan stilistic, ideea de intensitate, dilatare este susținută și prin propoziția cu valoare de superlativ : *(ți-s ochii atît de negri) încît seara [...] îmi pare*, construcție care deschide alunecarea în imaginar a poetului, ca și prin sensul însuși al substantivului *noapte* și mai ales prin sintagma *o mare de-ntuneric*.

Saturat de conotațiile din poezia romantică, marea apare aici ca simbol al nemărginirii și al universului originar. Felul în care în pură atemporalitate noaptea se revarsă, mereu și mereu, asupra lumii, într-un timp primordial, este ilustrativ pentru această nemișcare pe care poetul o încălzește cu vibrația sa.

Lexicul atît de esențializat al acestei poezii este însuflețit de subtile valori conotative, el fiind alcătuit în întregime din termeni dominanți ai creației lui

Blaga, cu o bogată încărcătură simbolică, pe care numai o lectură verticală (în intertextualitate) ar putea-o reliefa adecvat. Sporul semantic al lexemelor *negri / noapte / lumină* învederează faptul că marea artă își extrage densitatea și bogăția din polivalența contextuală, metaforică, a cuvintelor uzuale. „Dilatarea" întunericului este marcată și prin tectonica poeziei, fragmentarea prozodică a descrierii : „că ochii tăi, adîncii, sunt izvorul / din care tainic curge noaptea peste văi / și peste munți și peste șesuri / acoperind pămîntul / c-o mare de-ntuneric" este astfel profund sugestivă. În versul „și peste munți și peste șesuri", repetarea lui *și* are aceeași valoare de intensificare. Fiind scrisă în vers liber, dispunerea neregulată a versurilor și înconjurarea lor cu spațiu alb are astfel o motivație stilistică. Decuparea frazei în fragmente neunitare, reliefînd articularea semnificativă a întregului, este în perfect acord cu sensurile poeziei. Scufundarea poetului în imaginar se face prin intermediul versului scurt *îmi pare* ; izolat și prin virgulă de subiectiva care urmează, violîndu-se astfel regulile gramaticii, versul este suspendat și viu reliefat prin pauză expresivă, el fiind tocmai locul de balansare a sensurilor, pîrghia de susținere a fuziunii dintre imaginar și real. Chintesența supremă a fuziunii : *iubită / natură, noapte / lumină* printr-un fel de osmoză — transubstanțiere înfăptuită în eul absolut al poetului (care apare în plan stilistic prin constituirea paradigmei : *ochi / noapte / lumină)* — o regăsim, potențată, în acordurile sonore întunecos-luminoase ale cuvîntului final al poeziei. *Lumina* în însuși corpul său sonor închide într-o gradație delicată trecerea de la vocala *u* (închisă, „întunecoasă") la vocala *a* (cu deschidere maximă) ; se produce astfel un fericit acord, pe care doar marea poezie îl săvîrșește, între semnificat și semnificant, ultimul vers închizînd în structura sa motivată semnificația majoră a poeziei ; *continuum* sonor și *continuum* semantic care anulează contrariile. În felul acesta, structura sonoră a cuvîntului *lumina* își dezvelește țesătura lui ascunsă, de transcendere a dualității, sintetizînd mișcarea simbolică a sensurilor.

Renunțînd la elementele de „biografie" a sentimentului, supunînd obiectul poetic fanteziei sale vizionare, Blaga se înscrie în mișcarea liricii moderne care se dovedește a fi în primul rînd explorare a posibilităților limbajului : „Limbajul poetic capătă caracterul unui experiment de unde rezultă combinații care, departe de a fi proiectate de sensul poemului, produc abia ele însele acest sens" [2].

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Voltaire — o figură reprezentativă a luminismului

AL. DIMA

Printre cele mai frecvent citate nume de scriitori străini legați de literatura noastră, cel al lui Voltaire se impune cu un relief pregnant. Istoriile literaturii române îl amintesc de numeroase ori. În cele ce urmează le vom cita cu titlu ilustrativ. Ne vom referi, de pildă, doar la interesul pe care-l arăta Voltaire lui Dimitrie Cantemir prin relațiile fiului acestuia — Antioh — cu scriitorul francez. Vom accentua, apoi, înrîurirea exercitată de Voltaire, figură tipică a luminismului european, asupra mișcării naționale din Transilvania de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începuturile celui următor. Traducerile din scriitorul francez au început în această epocă și s-au continuat și mai tîrziu, neîntrerupt, pînă în vremea noastră. Ele s-au ivit, în principate, din pana lui Alexandru Beldiman, pe la 1820, căruia i s-au asociat apoi comisul Vasile Pogor, chiar și Vasile Cârlova, traducătorul unui act din tragedia *Zaire*, Grigore Alexandrescu care a transpus renumita epopee *Henriada*, Costache Negruzzi, și el traducător de tragedii, G. Sion și alți scriitori mai mărunți, ca de exemplu, Scavinski, autor și acesta al traducerii tragediei *Brutus*. Scriitorii noștri din primele decenii ale veacului trecut, printre care Ienăchiță și Iancu Văcărescu sau Matei Milu, cunoșteau și apreciau opera lui Voltaire. Toți aceștia reprezentau, alături de cărturarii Școlii ardelene, spiritul luminist al secolului al XVIII-lea, factorul ideologic cel mai însemnat al timpului, care combătea aprig vechea orînduire feudală în descompunere.

---

[2] Hugo Fredrich, *Structura liricii moderne*, București, E.P.L., 1969, p. 13.

Semnificativ e, desigur, faptul că pînă astăzi, Voltaire alcătuiește încă un model al luptei înverșunate împotriva opresiunilor sociale, de unde și reluarea traducerii operei sale în literatura noastră contemporană. Nu se poate spune, așadar, că scriitorul francez aparține doar istoriei literare, din moment ce scrierile sale sprijină, mai departe, ideea de progres moral, politic și științific.

Voltaire, care a trăit între 1694 și 1778, urmînd deci a fi comemorat peste un an, a apărut între relativ liniștitul secol al XVII-lea, supranumit al lui Ludovic al XIV-lea și veacul frămîntat și setos de libertate al celui următor. Mai puțin și, de fapt, mai mult formal legat de cel dintîi, scriitorul s-a integrat celuilalt prin convingerile sale politice și sociale. Educat în spiritul clasicismului antic și francez, Voltaire l-a depășit totuși, cu vigoare, respingînd opreliștile de tot felul. Considerat ca succesor al lui Corneille și Racine, spiritul său polemic l-a diferențiat de amîndoi, deopotrivă în teatru cît și în alte domenii literare.

Activitatea scriitorului a fost vastă și variată în multe genuri și specii literare ca tragedia, pe care a ilustrat-o prin opere reputate ca *Zaire* și *Mahomet*, epopeea prin *Henriada*, poemul epic, ca cel despre dezastrul din Lisabona, nuvela și povestirea, prin *Zadig* și *Candide*, spre a nu le cita decît pe cele cu relief deosebit la care se adaugă bogata sa corespondență, scrisorile și renumitul său dicționar filozofic, ca și acidulatele sale pamflete de mare răsunet european. Trebuie citate, desigur, și scrierile sale pur filozofice ca *Tratatul de metafizică*, precum și cele istorice, ca *Secolul lui Ludovic al XIV-lea* și *Istoria lui Carol al XII-lea*.

După cum se vede, Voltaire și-a exercitat talentul literar și de istoric în mod prodigios, acoperind numeroase tărîmuri ale artei literare și istoriografiei.

În toate acestea el și-a afirmat raționalismul, spiritul tolerant, independența judecății împotriva fanatismului religios, a privilegiilor feudale și a prejudecăților obscurantiste de tot felul. Se înțelege că astfel de atitudini au provocat reacțiuni violente, că scriitorul a trebuit să suporte asprimile Bastiliei, ale mai multor condamnări, ale exilului petrecut în parte în Anglia, ale ostracizării oficiale a timpului. Au rămas, apoi, în amintirea posterității, strălucitele sale intervenții împotriva nedreptății cu prilejul, de pildă, al celebrului proces intentat lui Calas, acuzat fără probe că și-ar fi asasinat fiul din motive religioase.

Un merit deosebit al lui Voltaire a fost, prin urmare, lupta sa civică și justițiară. Reprezentanții aristocrației și ai clerului s-au opus, de aceea, pînă și la înmormîntarea sa după canoanele obișnuite, fiindu-i tăinuit locul de odihnă veșnică. Revoluția franceză i-a consacrat, însă, opera, zidindu-i trupul, în 1791, într-o criptă a Panteonului, alături de cele mai renumite figuri ale Franței.

Deși scrierile lui Voltaire, analizate individual, au putut ridica unele obiecții, mai ales de caracter estetic, care se refereau chiar la tragediile lui, opera sa trebuie apreciată în ansamblul ei, pe toate domeniile literaturii, istoriei, moralei și acțiunilor politice și civice, ca una din întrupările cele mai eficace ale spiritului luminist. Goethe, reamintindu-și înrîurirea exercitată asupra tinereții sale, avea dreptate să afirme că Voltaire a fost un spirit dominant al veacului al XVIII-lea. Undele lui s-au propagat — după cum am arătat — și în cuprinsul epocii renașterii noastre culturale și politice de la începutul veacului trecut.

Marele scriitor a creat, prin opera lui, acel spirit voltairian devenit o trăsătură a culturii și propășirii de totdeauna a umanității.

CONCURSURI, EXAMENE

Etapa județeană a celei de-a XX-a ediții a Concursului de literatură „Mihai Eminescu"

În anul sărbătoririi centenarului cuceririi independenței de stat și a împlinirii a șapte decenii de la marile răscoale din 1907, s-a desfășurat — la 20 februarie a.c. — sub flamurile Festivalului național „Cîntarea României", etapa județeană a concursurilor de limba și literatura română, limba și literatura maghiară, limba și literatura germană, limba și literatura rusă, cărora li s-au adăugat, pentru prima dată în acest an, concursurile de limba și literatura franceză, limba și literatura engleză. La această etapă au participat peste 30.000 de elevi din întreaga țară.

Organizate pentru prima dată în Franța, după Congresul de la Viena, și la noi după războiul de independență de către Societatea „Tinerimea Română", înființată în 1877, concursurile au contribuit la cultivarea sentimentului național, la educarea și instruirea tinerelor generații de elevi.

Lipsa spațiului nu ne va îngădui să publicăm dări de seamă amănunțite despre toate concursurile organizate în acest an. De aceea, în numărul de față includem lista subiectelor date la etapa județeană a concursului de literatură romînă „Mihai Eminescu", precum și lista elevilor participanți la etapa de la Iași, urmînd ca în numărul viitor să publicăm rezultatele finale.

SUBIECTE

Anul I

(toate tipurile de licee)

1. Compunere: Figura lui Ștefan cel Mare în opera lui Ion Neculce.

(14 puncte)

2. Trăsăturile principale ale romantismului, cu exemplificări din operele cunoscute.

(3 puncte)

3. Comentați semnificația versurilor; scoateți în evidență procedeele stilistice:

„Aceasta-i marea-ți forță: faci clopot de argint
din inimile noastre, ori tunuri pe crenele,
dur aliaj în care eu recunosc distinct
părinții mei, iubirea și visurile mele.

(N. Labiș, *Partidului)*

(3 puncte)

Anul II

(toate tipurile de licee)

1. Alcătuiți o compunere pornind de la aprecierea lui George Călinescu: „Creangă este expresia monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român, sau, mai simplu, e poporul român însuși, surprins într-un moment de genială expansiune".

(14 puncte)

2. Precizați termenii antitezei din poemul *Scrisoarea III* de M. Eminescu.

(3 puncte)

3. Comentați versurile din *Epigonii* dedicate poetului Vasile Alecsandri.

(3 puncte)

Anul III

(toate tipurile de licee)

1. Compunere: Octavian Goga, înnoitor al liricii patriotice, cîntăreț al năzuințelor poporului român.

(14 puncte)

2. Culori dominante și semnificația lor în poezia lui George Bacovia.

(3 puncte)

3. Semnificația versului:

„Veniți: privighetoarea cîntă și liliacul a-nflorit!"

(3 puncte)

Anul IV

(toate tipurile de licee, cu excepția liceelor pedagogice)

1. Alcătuiți o compunere despre creația artistică a lui Lucian Blaga, pornind de la citatul: „Pentru ce vină neștiută am fost pedepsit cu darul de a zămisli frumuseți?"

(14 puncte)

2. Explicați sensul metaforei: „Jocul ideilor, / Jocul ielelor".

(3 puncte)

3. Izvoarele dramei *Meșterul Manole* de Lucian Blaga.

(3 puncte)

Anul IV

(licee pedagogice)

1. Compunere : *Răscoala* de Liviu Rebreanu, roman al marilor mişcări de mase.

(14 puncte)

2. Drama sufletească a lui Ştefan Gheorghidiu.

(6 puncte)

Anul V

(licee industriale şi sanitare)

1. Compunere : Ecoul răscoalei din 1907 în romanul *Desculț* de Zaharia Stancu.

(14 puncte)

2. Comentați textul : „Largul şuvoi revarsă acum oamenii şi brazii printre stele, ca pe nişte meteori ciudați, ducîndu-i tot mai adînc în cosmos.“ (Geo Bogza, *Cartea Oltului).*

(6 puncte)

Anul V

(licee pedagogice)

1. Alcătuiți o compunere liberă avînd drept motto cuvintele tovarăşului Nicolae Ceauşescu, exprimate la Congresul educației politice şi al culturii socialiste :

„Şcoala trebuie să asigure pregătirea tineretului pentru muncă şi viață“.

(14 puncte)

2. Alegeți 1—2 strofe dintr-o poezie de după Eliberare ; comentați semnificația versurilor respective.

(6 puncte)

ELEVII PREMIAȚI

ALBA

Anul I : Simona Stăvariu, Liceul real-umanist, Sebeş (19). Anul II : Attila Tamás, Liceul real-umanist, Cugir (19). Anul III : Adriana Lăpăduş, Liceul pedagogic, Alba Iulia (20) ; Olga Simionescu, Liceul pedagogic, Abrud (19). Anul IV : Mirela Niculescu, Liceul industrial nr. 2, Alba Iulia (19).

ARAD

Anul I : Otilia Hedeşan, Liceul „I. Slavici“, Arad (19). Anul II : Roxana Coconoiu, Liceul „I. Slavici“, Arad (20) ; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici“, Arad (19). Anul IV : Dorel Bacoş, Liceul Gurahonț (20) ; Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad (20) ; Mariana Gligor, Liceul pedagogic, Arad (19). Anul V : Cornelia Cosma, Liceul pedagogic, Arad (20) ; Traian Tencalec, Liceul industrial, Arad (20).

ARGEŞ

Anul I : Ion I. Jinga, Liceul „Dinicu Golescu“, Cîmpulung (19,50) ; Constantin Manea, Liceul „N. Bălcescu“, Piteşti (19). Anul II : Graziela Bîrlă, Liceul „Vlaicu-Vodă“, Curtea de Argeş (19,50). Anul III : Erika E. Dewald, Liceul nr. 4, Piteşti (19,75) ; Allora Şarp, Liceul nr. 4, Piteşti (19,50) ; Camelia C. Vasile, Liceul „Zinca Golescu“, Piteşti (19).

BACĂU

Anul I : Nina Aftănase, Liceul sanitar Bacău (19). Anul III : Emilia Mareş, Liceul economic, Bacău (19). Anul IV : Mariana Bute, Liceul industrial nr. 2, Gh. Gheorghiu-Dej (19).

BIHOR

Anul I : Lucia Dragu, Liceul nr. 2, Oradea (19). Anul II : Adriana Budai, Liceul nr. 1, Oradea (20) ; Maria Moca, Liceul nr. 2, Oradea (19). Anul III : Marinela Enache, Liceul nr. 2, Oradea (20) ; Doina Bențea, Liceul nr. 1, Oradea (19). Anul IV : Otilia Filip, Liceul „E. Gojdu", Oradea (20) ; Elena Albuțiu, Liceul nr. 2, Oradea (19) ; Crinuța Pop, Liceul pedagogic, Oradea (19). Anul V : Eleonora Toderici, Liceul pedagogic, Oradea (19).

BISTRIȚA-NĂSĂUD

Anul II : Mariana Doboacă, Liceul pedagogic, Năsăud (19) ; Minerva Iepureanu, Liceul „G. Coșbuc", Năsăud (19). Anul III : Gheorghe Cot, Liceul „L. Rebreanu", Bistrița (19) ; Doina Botezatu, Liceul electrotehnic, Bistrița (19). Anul V : Maria Pop, Liceul pedagogic, Năsăud (19) ; Marioara Moldovan, Liceul pedagogic, Năsăud (19).

BOTOȘANI

Anul I : Camelia Avădănoaie, Liceul „A. T. Laurian", Botoșani (20). Anul III : Marcela Aciobăniței, Liceul „M. Eminescu", Botoșani (20) ; Pușa Anton, Liceul „M. Eminescu", Botoșani (20) ; Nicolina Deică, Liceul industrial, Bucecea (19) ; Ștefania Ciobanu, Liceul economic, Botoșani (19). Anul IV : Maria Constantinescu, Liceul pedagogic, Botoșani (20) ; Liliana Vlascu, Liceul industrial de construcții, Botoșani (20) ; Coca Nacu, Liceul industrial, Trușești (19). Anul V : Doina Găină, Liceul pedagogic, Botoșani (20) ; Florica Pușcașu, Liceul pedagogic, Botoșani (18,50)

BRAȘOV

Anul I : Mihaela Tatu, Liceul „A. Șaguna", Brașov (20) ; Dorina Anca Marian, Liceul „Ioan Meșotă", Brașov (19). Anul II : Adina Popescu, Liceul „Ioan Meșotă", Brașov (20) ; Liana Ionescu, Liceul „A. Șaguna", Brașov (19). Anul III : Gabriela Blebea, Liceul „A. Șaguna", Brașov (20) ; Ion Marian, Liceul „Unirea", Brașov (19) ; Ovidiu Grama, Liceul nr. 1, Făgăraş. Anul IV : Elena Șerban, Liceul din Orașul Victoria (20) ; Herta Irene Meter, Liceul industrial, Rupea (19). Anul V : Edith Fleckhammer, Liceul pedagogic, Brașov (20) ; Ștefan Anghel, Liceul industrial, Orașul Victoria (19).

BRĂILA

Anul I : Manuela Vlad, Liceul real-umanist „Gh. Murgoci", Brăila (20) ; Mihaela Munteanu, Liceul real-umanist „N. Bălcescu", Brăila (19). Anul II : Ștefan Toader, Liceul real-umanist „N. Iorga", Brăila (20). Anul III : Nineta Coman, Liceul pedagogic, Brăila (19) ; Florica Grăjdan, Liceul sanitar, Brăila (19). Anul IV : Camelia Budan, Liceul real-umanist „N. Iorga", Brăila (19) ; Maria Voinea, Liceul industrial de construcții, Brăila (19). Anul V : Mirel Cană, Liceul pedagogic, Brăila (20) ; Anișoara Șeitan, Liceul industrial de chimie, Brăila (19) ; Elena Bâtcă, Liceul pedagogic, Brăila (19).

BUZĂU

Anul I : Marina Macău, Liceul „M. Eminescu“, Buzău (19). Anul II : Ionel Morteciu, Liceul industrial nr. 4, Buzău (19). Anul III : Nicolae Cristescu, Grupul școlar, Buzău (19). Anul IV : Aurelia Leonte, Liceul „B. Petriceicu-Hasdeu“, Buzău (20) ; Costel Marin, Liceul industrial de mecanică nr. 1, Buzău (19). Anul V : Georgeta Hulduban (19).

CARAŞ-SEVERIN

Anul I : Alexandrina Buda, Liceul pedagogic, Caransebeş (19). Anul II : Milița Vasilovici, Liceul pedagogic, Caransebeş (19). Anul III : Maria Iliasă, Liceul real-umanist nr. 1, Reşița (19). Anul IV : Adina Dumitrescu, Liceul real-umanist nr. 2, Reșița (19). Anul IV : Lucian Măgărin, Liceul pedagogic, Caransebeş (19).

CLUJ

Anul I : Despina Neagoe, Liceul nr. 15, Cluj-Napoca (20) ; Dana Marcu, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (19) ; Călin Ordeanu, Liceul „N. Bălcescu“, Cluj-Napoca (19) ; Adrian Gădălean, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca ; Monica Alba, Liceul sanitar, Cluj-Napoca. Anul II : Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca (20) ; Virgil Misarăş, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (20) ; Monica Chiorean, Liceul „N. Bălcescu“, Cluj-Napoca (19) ; Ana Maria Finta, Liceul economic, Cluj-Napoca ; Olga Saiciuc, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca. Anul III : Mariana Rus, Liceul industrial de chimie nr. 3, Turda (20) ; Liliana Marca, Liceul de informatică, Cluj-Napoca (19) ; Cristina Felea, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca. Anul IV : Ioan Milea, Liceul industrial de chimie nr. 1, Turda (20) ;Ioana Sabău, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (19) ; Otilia Sitar, Liceul de arte plastice, Cluj-Napoca (19) ; Mircea Bențea, Liceul nr. 6, Cluj-Napoca ; Dorina Hidiș, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca. Anul V : Lia Doina Pop, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca (19) ; Mircea Ciociu, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca.

CONSTANȚA

Anul I : Mădălina Ciurea, Liceul „Mircea cel Bătrîn“, Constanța (19). Anul III : Maria Butnaru, Liceul pedagogic, Constanța (19). Anul IV : Viorica Țoncu, Liceul nr. 1, Constanța (19). Anul V : Georgeta Chebuță, Liceul pedagogic, Constanța (19).

COVASNA

Anul II : Mircea Crișan, Liceul industrial nr. 1, Sf. Gheorghe. Anul IV : Radu Dobre, Liceul real-umanist nr. 2, Sf. Gheorghe (20).

DÎMBOVIȚA

Anul I : Mădălina Platcu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (20) ; Daniela Scutaru, Liceul „Gr. Alexandrescu“, Tîrgoviște (19). Anul II : Victoria Mușetoiu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (19). Anul III : Mariana Ilina, Liceul pedagogic, Tîrgoviște (20) ; Gheorghița I. Gheorghe, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (19) ; Luiza Predescu, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (19). Anul IV : Paula Braga, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (20) ; Niculina Dumitru, Liceul industrial de chimie, Găești (19) ; Livia Răduță, Liceul „Ienăchiță Văcărescu“, Tîrgoviște (19) ; Veronica Manta, Liceul pedagogic, Tîrgoviște (19). Anul V : Lizica Ivan, Liceul pedagogic, Tîrgoviște (19) ; Stela Gheorghe, Liceul industrial de chimie, Găești.

DOLJ

Anul I : Liviu M. Jianu, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (20) ; Iulia C. Trăilă, Liceul real-umanist nr. 1, Craiova (20) ; Adriana Ilea, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (19) ; Rodica Firănescu, Liceul real-umanist nr. 1, Craiova (19). Anul II : Daniel Gherghina, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (20) ; Alina Ungureanu, Liceul real-umanist nr. 1, Craiova (20) ; Dumitru N. Manțog, Liceul industrial nr. 2, Craiova (20) ; Diana Balint, Liceul de artă, Craiova (19,50) ; Luminița Țăranu, Liceul de artă, Craiova (19) ; Camelia Frumosu, Liceul industrial nr. 1, Craiova (19) ; Dan Orfanu, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (19) ; Dorin M. Călin, Liceul „T. Arghezi“, Craiova (19) ; Mona Burcheșin, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (19). Anul III : Zina Postolache, Liceul real-umanist nr. 1, Craiova (20) ; Rodica Mitrică, Liceul pedagogic, Craiova (19) ; Mihaela Dicu, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (19) ; Elena Olteanu, Liceul real-umanist nr. 1, Craiova (19). Anul IV : Camelia Constantinescu, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (20) ; Ștefan Vlăduțescu, Liceul industrial nr. 1, Craiova (19,50) ; Adriana Grosan, Liceul pedagogic, Craiova (19) ; Ramona Scafă, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova (19) ; Adina Mihăilescu, Liceul „Frații Buzești“, Craiova (19). Anul V : Mariana Pîrvulescu, Liceul pedagogic, Craiova (19) ; Margareta Manea, Liceul pedagogic, Craiova (19) ; Mariana Badiu, Liceul industrial nr. 7, Craiova (19) ; Georgeta Nică, Liceul pedagogic, Craiova (19).

GALAȚI

Anul I : Carmen Ichim, Liceul „V. Alecsandri“, Galați (19). Anul II : Felicia Munteanu, Liceul „V. Alecsandri“, Galați (19). Anul III : Gabriela Mohorea, Liceul sanitar, Galați (19) ; Ileana Bolocan, Liceul pedagogic, Galați (19) ; Jenica Marcu, Liceul pedagogic, Galați (19). Anul IV : Adriana Ștefănescu, Liceul „Al. I. Cuza“, Galați (19). Anul V : Alexandra Daroga, Liceul sanitar, Galați.

GORJ

Anul I : Angelica Popescu, Liceul pedagogic, Tg. Jiu. Anul II : Mianda-Tincuța Șerban, Liceul pedagogic, Tg. Jiu. Anul III : Elena Baloșin, Liceul pedagogic, Tg. Jiu.

HARGHITA

Anul III : Niculina Olar, Liceul pedagogic, Odorheiul Secuiesc (19,50) ; Ileana Ciubucă, Liceul real-umanist nr. 2, Miercurea Ciuc (19).

HUNEDOARA

Anul III : Tiberiu Dăioni, Liceul „Decebal“, Deva (19) ; Lucia Popa, Liceul de chimie, Orăștie (18,50). Anul IV : Mircea Olariu, Liceul „Decebal“, Deva (19). Anul V : Cornelia Șurean, Liceul pedagogic, Deva.

IALOMIȚA

Anul I : Carmen Ionescu, Liceul Slobozia (19). Anul II : Florida Reitu, Liceul Țăndărei (19). Anul III : Marin Stan, Liceul Lehliu (19) ; Aurelia Ogreanu, Liceul pedagogic, Slobozia. Anul IV : Virginia Vâlcan, Liceul nr. 2, Călărași. Anul V : Florin Stancan, Liceul pedagogic, Slobozia (19) ; Viorica Stanciu, Liceul pedagogic, Slobozia (19).

IAȘI

Anul I : Ioana Ciongradi, Liceul nr. 2, Iași (20) ; Luminița Vatavu, Liceul de informatică, Iași ; Marilena Popic, Liceul nr. 2, Iași ; Daniela Șrainer, Liceul nr. 2, Iași ; Otilia Grünberg, Liceul de muzică, Iași ; Liliana Candet, Liceul nr. 2, Iași, Anul II : Marcela Iacob, Liceul nr. 2, Iași (20) ; Elena Baselic, Liceul de informatică, Iași. Anul III : Cornelia Roșu, Liceul M.I.U., Iași (20) ; Veronica Toma, Liceul de electrotehnică nr. 2, Iași (19) ; Ionel Onofraș, Liceul industrial de construcții nr. 1, Iași (19) ; Doina Sava, Liceul nr. 2, Iași (19) ; Mihaela Botez, Liceul industrial energetic Iași (19). Anul IV : Nicolae Dascălu, Liceul de informatică, Iași (20) ; Dumitru Iacoviță, Liceul industrial de construcții nr. 1, Iași.

ILFOV

Anul I : Daniela Popa, Liceul real-umanist, Urziceni (19). Anul II : Speranța Manole, Liceul real-umanist, Oltenița. Anul III : Gică Dobre, Liceul real-umanist, Brănești (20). Anul IV : Victor Simion, Liceul industrial de construcții, Giurgiu (19). Anul V : Valentina Săndoi, Liceul pedagogic, București (19) ; Eugenia Tarcă, Liceul industrial de construcții, Giurgiu (19).

MARAMUREȘ

Anul II : Nicoleta Petrușca, Liceul „Gh. Șincai", Baia Mare. Anul IV : Elena Fedeniuc, Liceul pedagogic, Baia Mare (19) ; Maria Dialog, Liceul pedagogic, Baia Mare (19). Anul V : Otilia Oros, Liceul pedagogic, Baia Mare (19).

MEHEDINȚI

Anul I : Adela Ciocoiu, Liceul „Traian", Drobeta-Turnu Severin (19). Anul II : Ioana Mihai, Liceul pedagogic, Drobeta-Turnu Severin (19) ; Anul V : Ștefania Petria, Liceul pedagogic, Drobeta-Turnu Severin (19) ; Alexandru Cobneac, Liceul pedagogic, Drobeta-Turnu Severin (19).

MUREȘ

Anul III : Mariana Popa, Liceul nr. 1, Tîrnăveni. Anul IV : Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tg. Mureș (19).

NEAMȚ

Anul I : Maria Jochiac, Liceul nr. 2, Roman (19). Anul II : Carmen Toma, Liceul nr. 2, Roman (20) ; Doina Covrig, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț (20) ; Angela Ciubotaru, Liceul Tîrgu Neamț (19). Anul III : Luminița Vasile, Liceul „Petru Rareș", Piatra Neamț (19) ; Viorica Gribincea, Liceul nr. 2, Roman (19) ; Violeta Luca, Liceul industrial de construcții, Piatra Neamț (19) ; Rodica Țuțu, Liceul nr. 2, Roman (19) ; Dumitru Bîrleanu, Liceul „C. Hogaș", Piatra Neamț (19). Anul IV : Maria Tiubeică, Liceul industrial de chimie, Piatra Neamț (19) ; Viorica Columban, Liceul Săbăoani (19) ; Iolanda Lupescu, Liceul Borca (19) ; Angela Maftei, Liceul industrial de chimie, Piatra Neamț (19). Anul V : Zîna-Adriana Pruncu, Liceul „Gh. Asachi", Piatra Neamț (19) ; Monica Socea, Liceul „Gh. Asachi", Piatra Neamț.

OLT

Anul IV : Daniela Dragomir, Liceul „Ion Minulescu", Slatina (20). Anul V : Gheorghița Jugulete, Liceul pedagogic, Slatina (20).

PRAHOVA

Anul I : Consuela Vîlcu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (20) ; Domnița Rodica Palii, Liceul pedagogic, Ploiești (19) ; Rodica Dumitrescu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești (19). Anul II : Eugenia Ciocoiu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (20) ; Elena Stuparu, Liceul pedagogic, Ploiești (19) ; Lidia Alexandru, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești (19) ; Steliana Vișan, Liceul economic, Ploiești (19). Anul III : Ion Ștefan, Liceul „D. Cantemir", Breaza (19) ; Cristiana Stroescu, Liceul industrial „1 Mai", Ploiești (19) ; Lucian Brujban, Liceul pedagogic, Ploiești (19). Anul

IV : Cristina Bănică, Liceul „I. L. Caragiale“, Ploieşti (20) ; Crinela Moise, Liceul „Mihai Viteazul“, Ploieşti (19) ; Maria Şerbănescu, Liceul economic, Ploieşti (19) ; Cozetta Hogea, Liceul pedagogic, Ploieşti (19). Anul V : Ioan Ene, Liceul pedagogic, Ploieşti (20).

SATU MARE

Anul I : Stela Coşarcă, Liceul „M. Eminescu“, Satu Mare (19) ; Coculeana Perea, Liceul real-umanist nr. 2, Satu Mare (19). Anul II : Viorica Ardelean, Liceul sanitar, Satul Mare (19) ; Lucia Şimon, Liceul pedagogic, Carei (19). Anul III : Simona Nastai, Liceul „M. Eminescu“, Satu Mare. Anul IV : Florica Rusmir, Liceul „M. Eminescu“, Satu Mare (19) ; Alexandrina Ionescu, Liceul pedagogic, Carei (19).

SĂLAJ

Anul I : Dana Budu, Liceul real-umanist, Jibou (20) ; Ana Pop, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Adriana Amariei, Liceul industrial, Zalău (19) ; Violeta Butaş, Liceul pedagogic, Zalău (19). Anul II : Lucia Georgescu, Liceul real-umanist, Zalău (20) ; Voichiţa Opriş, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Dina Chiribişan, Liceul industrial nr. 2, Zalău (19). Anul III : Natalia Pop, Liceul real-umanist, Şimleu Silvaniei (20) ; Maria Matyas, Liceul real-umanist, Zalău ; Maria Ştirb, Liceul pedagogic, Zalău (19). Anul IV : Ligia Chişbora, Liceul real-umanist, Şimleu Silvaniei (19). Anul V : Floare Pop, Liceul pedagogic, Zalău (20) ; Mariana Popa, Liceul pedagogic, Zalău (19).

SIBIU

Anul I : Rodica Brad, Liceul „Gh. Lazăr“, Sibiu (19). Anul II : Maricica Oros, Liceul „Gh. Lazăr“, Sibiu (20). Anul III : Maria Popa Matei, Liceul „Ştefan Roth“, Mediaş (19).

SUCEAVA

Anul III : Camelia Cormoş, Liceul real-umanist, Gura Humorului (20) ; Ofelia Antonovici, Liceul „Petru Rareş“, Suceava (19) ; Mihai Macuc, Liceul militar, Cîmpulung Moldovenesc (20).

TELEORMAN

Anul I : Mihaela Mitrache, Liceul real-umanist nr. 1, Roşiorii de Vede (20) ; Carmen Cotoară, Liceul real-umanist, Alexandria (19). Anul II : Silvia Isar, Liceul real-umanist nr. 1, Roşiorii de Vede (20) ; Mihaela Bunea Liceul real-umanist, Alexandria (19). Anul III : Lucian Matei, Liceul „Unirea“, Turnu Măgurele (20) ; Mihaela Frumosu, Liceul real-umanist, Alexandria (19). Anul IV : Emilia Ciotariu, Liceul real-umanist, Alexandria (19).

TIMIŞ

Anul I : Ancuţa Moise, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19,50) ; Alexandra Mircov, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19). Anul II : Lucia Turmac, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19,50) ; Daciana Şerban, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19). Anul III : Andreea Gheorghiu, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19,50) ; Dakmara Popa, Liceul pedagogic, Timişoara (19,50). Anul IV : Carmen Ban, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara (19,50) ; Annemarie Raici, Liceul industrial de chimie, Timişoara (19). Anul V : Maria Mila, Liceul pedagogic, Timişoara (19,50).

TULCEA

Anul I : Carmen Chițimia, Liceul real-umanist, Tulcea (19). Anul II : Valentina Stupineanu, Liceul real-umanist nr. 1, Tulcea (19). Anul III : Crin Antonescu, Liceul real-umanist nr. 1, Tulcea (20) ; Luminița Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (20) ; Ticulina Luca, Liceul real-umanist, Tulcea (19). Anul IV : Neli Denisiuc, Liceul „Spiru Haret", Tulcea (20) ; Eva Kiss, Liceul real-umanist, Măcin (19).

VASLUI

Anul II : Cristina Iorga, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui (19). Anul III : Paula Baichis, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu", Bîrlad (20) ; Julieta Iorga, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu", Bîrlad (19). Anul V : Marcela Silav, Liceul pedagogic, Bîrlad (19).

VÎLCEA

Anul I : Mihaela Simantos, Liceul „N. Bălcescu", Rm. Vîlcea (19). Anul II : Simona David, Liceul Horezu (20) ; Adriana A. Rusu, Liceul sanitar, Rm. Vîlcea (19). Anul III : Corina Filatov, Liceul „V. Roaită", Rm. Vîlcea (19). Anul V : Mihai Cazacu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea (20) ; Elisabeta Dobrițoiu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea (19) ; Vasile Greere, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea (19) ; Dănuț Tudor, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea (19).

VRANCEA

Anul II : Rodica Bran, Liceul pedagogic, Focșani (19). Anul III : Petre Dumitru, Liceul pedagogic, Focșani (19). Anul IV : Valeria Buric, Liceul pedagogic, Focșani (20) ; Stana Apostu, Liceul pedagogic, Focșani (19). Anul V : Georgeta Manea, Liceul pedagogic, Focșani (19).

MUNICIPIUL BUCUREȘTI

Anul I : Raluca Georgescu, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Adelina Patrichi, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Daniela Pleșa, Liceul „I. Neculce" (19) ; Luminița Adriana Batali, Liceul „Gh. Lazăr" (19) ; Emil Săucan, Liceul „I. L. Caragiale" ; Luminița Milcescu, Liceul de informatică ; Anca Velicu, Liceul real-umanist nr. 2. Anul II : Natalia Doina Ciobanu, Liceul „I. L. Caragiale" (20) ; Alexandru Morogan, Liceul „I. L. Caragiale" (19) ; Nicușor Tănase, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Luigi Toma, Liceul „N. Bălcescu" (19) ; Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr" (19) ; Carmen Tomuță, Liceul „I. Neculce" ; Mihnea Gafița, Liceul „N. Bălcescu" ; Renata Caragiani, Liceul „George Enescu" ; Ștefan Marincea, Liceul „Mihai Viteazul" ; Magda Cernat, Liceul „I. L. Caragiale" ; Mariana Biji, Liceul real-umanist nr. 2. Anul III : Alexandru Șerban, Liceul „C. A. Rosetti" (19) ; Carmen Vasilescu, Liceul „N. Tonitza" (19) ; Carmen Gh. Jianu, Liceul pedagogic de educatoare (19) ; Magda Constantin, Liceul „Gh. Șincai" (19) ; Iulia Anastasescu, Liceul real-umanist nr. 11 ; Constantin Nuță, Liceul „Mihai Viteazul" ; Livia Rădulescu, Liceul real-umanist nr. 12 ; Grațiela Bogdan, Liceul pedagogic de educatoare ; Mugur Popovici, Liceul „Mihai Viteazul". Anul IV : Amelia Dordea, Liceul „C. A. Rosetti" (20) ; Rodica Zafiu, Liceul „I. L. Caragiale" (20) ; Ina Calmanovici, Liceul „N. Tonitza" (19) ; Constantin Zărnescu, Liceul „Tudor Vladimirescu" (19) ; Cristina Furman, Liceul „Mihai Viteazul" ; Iorgu Petrescu, Liceul „I. L. Caragiale" ; Carmen Răduță, Liceul „I. Creangă" ; Georgeta Nersthaimer, Liceul pedagogic de educatoare. Anul V : Camelia Bîrsan, Liceul pedagogic de educatoare (19) ; Viorica Stegaru, Liceul pedagogic de educatoare (19) ; Ștefan Gașler, Liceul industrial nr. 14 (19) ; Levanda Burachu, Liceul pedagogic de educatoare.

Cronica revistelor şcolare

GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

Mai întîi o selecţie impusă de aniversări.

a) Excelsior — antologie lirică din creaţia elevilor participanţi la Concursul naţional „Tinere condeie" — şi *Săgetătorul* — publicaţie anuală a Cenaclului cu acelaşi nume, al celor mai talentaţi elevi bucureşteni (cenaclu condus de prof. Tudor Opriş) — au ajuns la cea de a X-a ediţie.

Cu acest prilej, ne permitem o scurtă retrospectivă. Ideea ambelor antologii s-a născut în vara anului 1967, cînd C.C. al U.T.C. şi Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului au decis să organizeze prima tabără naţională de profil pentru *tinerele condeie* din rîndul liceenilor. În această tabără (desfăşurată la Buşteni), elevii participanţi au propus şi votat în unanimitate editarea unui organ literar al celor care, an de an, se vor aduna să-şi confrunte ideile în domeniul literaturii, să-şi împărtăşească experienţa de creaţie, să-şi măsoare forţele în concursuri. Aşa a apărut *Excelsior*, antologia lirică a tinerilor poeţi, prima ediţie fiind tipărită la Ploieşti, în timp record — de 48 de ore — şi difuzată semnatarilor ei chiar în ultima zi a taberei din Buşteni.

Ca organ al taberelor de creaţie, intrate în tradiţie, prin măsura luată de C.C. al U.T.C. şi M.E.I., *Excelsior* a apărut în şase ediţii în perioada 1967—1973, lansînd numeroase nume de tineri poeţi care, încă din timpul şcolarităţii, au publicat volume şi au cîştigat prestigioase premii naţionale. Printre aceste nume, amintim pe : Doina Uricariu, Mircea Dinescu, Vasile Poenaru, Gabriela Hurezean, Anamaria Pop, Olga Neagu, Dinu Adam, Domniţa Petri, Viorel Varga, Viorica Mereuţă, Bogdan Ulmu, Dan Damaschin, Ostahie Cosmin etc.

După 1973, *Excelsior* a devenit antologia Concursului naţional de creaţie literară „Tinere condeie" (înfiinţat în 1972, tot la sugestia participanţilor la taberele de creaţie).

Elevii bucureşteni, participanţi la tabăra de la Buşteni, au hotărît, tot atunci, să creeze primul cenaclu municipal din ţară şi să editeze o antologie anuală. S-a semnat astfel actul de naştere al *Săgetătorului* care, de asemenea, îşi serbează împlinirea a zece ani de existenţă rodnică, atît ca cenaclu, cît şi ca distinsă, elevată publicaţie, aşa cum am mai avut prilejul s-o prezentăm în revista noastră.

Cea de a X-a ediţie a antologiei *Excelsior*, volum de peste 220 de pagini, editat de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, este structurat în şase capitole, intitulate semnificativ : *Cîntare vouă, Partid şi România, Înmuguriri, Şoapte de dragoste, Cîntece de muncă şi eroism, Omagiu, Picături de gînduri.*

„Să-ţi iubeşti patria şi limba poporului tău, să cinsteşti gloria înaintaşilor, să munceşti, la rîndu-ţi, în acest spirit, cu dăruire şi cinste, să fii om şi să-ţi cultivi omenia, să fii demn şi chibzuit moştenitor al bunurilor materiale şi spirituale ale poporului — iată cîteva din temele majore care dau gravitate şi valoare educativă acestui volum semnat de elevi din toată ţara" — afirmă, în *Cuvîntul înainte* al cărţii, poeta Constanţa Buzea.

Pentru sinceritatea simţirii, împlinită, din cînd în cînd, în imagine artistică, cităm poezia *Există un om*, pe care Anca Isăcescu, din Bucureşti, a dedicat-o *Preşedintelui ţării :*

„Există un om
Ce-și poartă sufletul
Ca ploaia
lunecînd printre frunze,
Ca lumina spre oameni.

Există un om
pentru oameni !

Există un om
care ține în palme
destinul țării.
Rază nestemată
mereu spre inimi rotită
ca lumea să-i vadă,
să-i urmeze strălucirea
ivită din lumina istoriei
din lumina țării.

Există un om
Pentru oameni !“

b) Orizonturi — revista Liceului industrial nr. 21 din București — realizează un *număr festiv*, cu prilejul împlinirii unui deceniu de la înființarea liceului. Ceea ce impresionează cu deosebire în activitatea colectivului de elevi și profesori de la acest liceu de construcții, colectiv condus de prof. ing. Eugenia Bălașa, sînt, după cum glăsuiește și revista, preocupările pentru cercetare : științifică, tehnică, literară, pentru creație și interpretare, cu alte cuvinte — pentru cultură și artă. Celelalte preocupări, cele practice, constituie, fără îndoială, pîinea fiecărei zile, aerul fiecărei clipe, fapt pentru care ne permitem să nu le mai remarcăm, deși revista consemnează rezultate atît de interesante, printre care : moderna cantină din curtea școlii, construită și decorată în întregime de către elevi, mai multe blocuri care fac concurență celor realizate de cei mai destoinici meșteri constructori din București, căsuțele de vacanță, pentru tabăra de pionieri și școlari din Buda-Argeș, atelierele școlii, care se înalță văzînd cu ochii etc.

Un articol informează despre munca de cercetare din cadrul liceului și despre rezultatele practice ale acestor eforturi ale elevilor și cadrelor didactice (între altele, proiectări și amenajări de laboratoare, cabinete, ateliere) ; altul despre organizarea tradiționalelor sesiuni de comunicări științifice ; sînt consemnate rezultate ale folosirii diferitelor modalități și procedee de formare a gîndirii matematice la elevi, succese ale cenaclului literar artistic „Mihai Eminescu“ din liceu, între care *premiul I* la Concursul național „Tinere condeie“, primit de elevul George Rogojinaru, cu poezia *Columna* :

„Strămoșii-n vremi nu-ți ridicară temple
Și nici statui la care să te-nchini.
Cresc brazii drept în munții tăi de piatră
Cioplіți de vînt, ani, ape și lumini.

. . . .

Sub cerul tău pe care ard legende
Izvoarele-ți doinesc duios din undă
Urcă istoria prin noi columnă
În care azi te împlinești rotundă“

afirmă tînărul poet în pateticul său dialog cu țara. Revista îi publică premiantului și alte poezii, între care și acest frumos *Urcior* :

„Rod, din trunchiul de strămoși,
Semănat
Între brazdele gliei ;
Spirală de lut
Rotită-n zborul înalt
Al ciocîrliei

Amforă
Plină cu cîntec
De vii și livezi,
Cenușă de stele ;

Urnă,
În care arde,
Sub flacăra sevelor verzi,
Sămînța viselor mele.“

Sînt studiate, de asemenea, „Variante ale baladelor *Miorița* și *Ciobănașul* în Valea Vîlsanului — Argeș“ ; se fac însemnări despre „Teatrul popular haiducesc“ sau „Precizări asupra noțiunii de lirică peisagistă“ ; este urmărită, în fine, „Concepția științifică despre folclor din presa comunistă“ (1921—1924).

Revista are nevoie, poate, de o ilustrație mai bogată, mai inspirată, mai expresivă.

c) Numărul 10, omagial, al *Tribunei viitorului economist*, revista Liceului economic de contabilitate și comerț nr. 3 din București, cuprinde, la rîndu-i, numeroase materiale : științifice, literare, de analiză etc., care pun în evidență realizări ale unui deceniu de activitate a liceului. Din *Albumul liric*, care acoperă mai multe pagini ale revistei, desprindem aceste versuri semnate de Mariana Dragomirescu :

„Mîngîi porțile de lemn
ale țării mele ;
Și lemnul țipă,
Și povestește de sudoarea
picurată de pe fruntea
meșterului ostenit.
Îmi lipesc urechea
de sufletul lui
Și aud cum îi bate inima
În doine și-n murmurul codrilor.“

(Copilărie)

Dintre revistele pe care le cercetăm pentru prima dată, amintim publicația Liceului nr. 1 „Gheorghe Gheorghiu-Dej“ din Bîrlad — *Aripi tinere*. Numărul 9, pe care îl avem în față, vorbește despre o revistă matură, bine ancorată în realitatea școlii și a timpului, scrisă de elevi, dintre care mulți știu să strunească bine cuvîntul spre a sugera cît mai potrivit tumultul de gînd și simțire. Ne face plăcere să amintim dintre ei pe : Laura Nechita, inclusă și de publicația noastră printre *tinerele talente*, Ioan Popa, Carmen Dragomir, Marcel Martin, Ana Anton ș.a.

Remarcăm și de data aceasta, cu aceeași satisfacție, publicații școlare de prestigiu, care, prin noile lor numere, continuă, ascendent, drumul valorilor deosebite : *Revista noastră* — publicație a elevilor Liceului „Unirea“ din Focșani — și *2000*, revista bilingvă (română-germană) a Liceului real-umanist nr. 3 din București.

Consemnăm, de asemenea, noi și reușite apariții ale publicațiilor : *Azur* — revista Școlii generale nr. 1 din Botoșani — și *Năzuințe* — revista elevilor Liceului pedagogic din Craiova —, care se dovedesc, în continuare, adevărate tribune ale vieții și activității colectivelor în care se nasc, expresii ale gîndurilor, frămîntărilor, aspirațiilor și împlinirilor sutelor de tineri conduși de inimoșii lor dascăli.

Cenaclul literar „Mugurii“

MONICA FODOR
Casa pionierilor, Hunedoara

Rînduri scrise pentru primăvară, pentru pămîntul din care ies aburi calzi și care miroase a grîu verde, rînduri pentru oamenii care îl strîng în pumni să i se scurgă tot aurul, mîndri pentru aceste zile limpezi care te îndeamnă la reverie.

La noi în Hunedoara totul e ca un vis, iar copiii sînt aceia care scriu despre acest vis al copilăriei, timp minunat în care totul se vede cu alți ochi, cu mai mult farmec, și aceasta e o certitudine și poate este și cauza pentru care în urmă cu doi ani a apărut în cetatea oțelului un cenaclu literar cuprinzîndu-i pe cei mai buni reprezentanți ai cercurilor literare din școlile hunedorene, care se întîlnesc în ședințe de lucru săptămînale și, od ată pe trimestru, prezintă colegilor lor în cadrul unor șezători tot ceea ce au realizat în ultimul timp și merită a fi consemnat.

Cenaclul l-am numit „Mugurii — nume simbolic indicînd ceva tînăr și proaspăt, nume care exprimă speranța explodării, în viitor, a acestor „muguri", deocamdată, și l-am împărțit în două secții : una pentru clasele II—IV și cealaltă pentru clasele V—X.

Cu toții am scris mult despre gîndurile noastre, despre oamenii din jurul nostru sau despre părinții noștri oțelari, adunîndu-le între filele volumelor : *Omagiu, Hunedoara, pămînt strămoșesc, De dragul independenței de stat a României*. Membrii cenaclului au participat cu versurile lor la alcătuirea plachetei de versuri *Anotimpul poeziei*, tipărită de Consiliul județean Hunedoara al Organizației pionierilor.

Un loc important în activitățile noastre îl ocupă schimbul de experiență, fapt pentru care am organizat o serie de întîlniri cu alte cenacluri literare din județ. Corespondăm, de asemenea, cu revistele *Cutezătorii*, *Luminița*, *Bucuria Copiilor*, revistă iugoslavă, cu ziarul județean *Drumul socialismului*, precum și cu studioul de radio București — secția pentru pionieri și tineret, unde nu o dată au apărut numele colegilor noștri : Ica Pop, Aurora Cubineț, Narcisa Gheorghe, Monica Cerchez, Ioana Măgherusan, Gabriela Oproiu, Mariana Man, Horia Talfes și Viorel Arion.

Am lucrat intens de la începutul anului și pînă în prezent la o serie de creații în versuri sau proză, cu care vom participa la concursurile literare „Tinere condeie", „Eroi au fost, eroi sînt încă", „Cutezători pe drum de glorii". În curînd vom începe să adunăm și să triem materialele pentru un nou volum dedicat zilei de 23 August, volum cu care noi, „Mugurii", aducem un omagiu fierbinte Patriei și Partidului Comunist Român.

În viitorul apropiat, mai precis în vacanța de vară, ca o recompensă pentru munca depusă în timpul anului, vrem să organizăm o excursie în toată țara, vizitînd vestigii istorice, localități cunoscute și, printre altele, cîteva case memoriale : Liviu Rebreanu, M. Eminescu, G. Coșbuc, I. Creangă, C. Hogaș, Șt. O. Iosif, care ne vor ajuta la întocmirea unui jurnal cît se poate de interesant și variat.

Dorim să realizăm sub conducerea tov. prof. Marius Constantinescu, cît mai multe asemenea excursii, pentru că toate ne vor ajuta mai tîrziu să devenim din „muguri" trandafiri în floare.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

București : *Prețul unei secunde*

Demența din miezul pămîntului a răbufnit tîlhărește, fulgerător și timp de cîteva „secunde" natura a fost neiertătoare.

Au murit oameni. Au murit părinți. Au murit copii. Au murit prieteni și colegi. Cu toții aveau dreptul la viață. Aveau dreptul să se bucure de tot ceea ce această țară, prin oamenii ei inimoși, a realizat în măreața operă de construcție a socialismului, a propriului ei destin.

Prietene, în ziua cînd vei păşi în viaţă, în viaţa ta adevărată, în ziua cînd o vei cunoaşte cu legile ei, cu necazurile şi bucuriile ei, aminteşte-ţi de cei care te-au adus pe lume, pentru a doua oară. Natura nu iartă. Ea nu cunoaşte această noţiune şi totuşi mulţi dintre noi am spus vibrînd de emoţie : „M-am născut a doua oară“.

Toţi ştim aceste lucruri şi parcă nu ne vine să credem. Am retrecut prin locurile unde la numai cîteva ore după catastrofalul cutremur care şi-a înfipt atît de adînc unghiile în inimile oamenilor, începuse o bătălie crîncenă contra cronometru. Bătălia pentru viaţă. Şi nu-mi venea să cred. Unui străin de aceste locuri i s-ar părea totul normal. Dispăruse orice urmă. Am văzut trecători, vîrstnici şi tineri, făcînd plecăciuni in faţa acestor locuri, gîtuiţi de emoţie şi cu lacrimi în ochi.

Dar niciodată aceste urme nu vor dispărea din conştiinţa noastră. Ele se vor pietrifica şi vor rămîne nealterate pînă la adînci bătrîneţe, cînd timpul ne va închide ochii.

Văd şi acum pe acel Om care, întors dintr-o lungă călătorie, a fost mereu la datorie. Nu a cunoscut tihnă şi pace. Cu lacrimi în ochi şi el, ca şi ceilalţi semeni, a fost mereu prezent acolo unde clipele vieţii se numărau în secunde, în ore, în zile. Îmi vibrează şi acum în ureche acele comenzi scurte, precise, date fără întrerupere timp de opt zile. Simt şi acum durerile celora care răscoleau molozul cu palmele, fără milă, pînă la sînge, cînd observau licărirea parcă imaginară a unei mîini ce se agita a deznădejde din abisul ruinelor.

Un front neînfrînt. Un front în care toată suflarea acţionează ca un singur om, ca o singură voinţă fără încetare, pentru a înlătura cît mai repede urmările dezastrului, pentru a şterge cît mai repede acest îngrozitor coşmar de pe chipul patriei.

Oameni şi fapte. Dăruire şi abnegaţie. Cu pleoapele grele, cu ochii încercănaţi, cu inimile sfîşiate, cu mîinile însîngerate, ei nu au încetat nici o clipă să creadă că sub ruine nu ar mai fi supravieţuitori. Perseverenţa şi simţul datoriei au dat roade. Munca nu era în zadar. Speranţele creşteau. Stăpînirea de sine şi calmul acestor oameni-cetăţeni, oameni-eroi, care zile şi nopţi au fost în luptă continuă cu natura dezlănţuită, au scos de sub dărîmături pe cei care destinul şi şansa le-au dăruit viaţa. Dintre aceştia, un om care ani de zile a educat şi învăţat oameni, o profesoară, se poate bucura, în continuare, de viaţă. Iată însă şi pe un om căzut la datorie. Un om pe care l-am văzut şi cu care am colaborat. Neîntrerupt, el şi echipa lui de cascadori, s-au expus timp de opt zile pericolului, redînd viaţa mai multor oameni. Şi-a dăruit viaţa în schimbul celorlalte zeci de vieţi salvate. E cascadorul Tudor Stavru. Aşa l-au învăţat comuniştii să fie. Nu-l vom uita niciodată pe cel care a murit alături de noi. Nu-l vom uita niciodată pe cel care a murit ultimul în încleştarea cu natura. Ceasuri de cumpănă în inima ţării. Oamenii nu au aşteptat să fie chemaţi. Au hotărît singuri să lupte şi să învingă. Uniţi în cuget şi în simţiri, umăr la umăr, cetăţenii patriei şi-au făcut datoria.

C. CARAPCEA, Liceul „Gh. Lazăr“

TURDA

Membrii cercului de creaţie literară „Tinere speranţe“ de la Şcoala generală nr. 6 din Turda, condus de prof. Cărăuş Anca, au hotărît să prezinte cele mai reuşite creaţii ale elevilor la festivalul naţional „Cîntarea României“.

Iniţiativa lor s-a bucurat de un meritat succes în faţa celor aproape o mie de părinţi, profesori şi elevi prezenţi la spectacol. Au citit din creaţiile lor, apreciate și aplaudate, elevele : Viorica Stela Bara, Emilia Ceclan, Daniela Ilieș, Corina Grigoraș și Alina Crișan.

La propunerea membrilor cercului, elevii școlii s-au angajat să depună în contul omeniei, în folosul sinistraților de la cutremur și pentru reconstrucție, numai de la manifestații cultural-artistice, suma de 12 000 de lei, din care 6 000 au fost depuși în luna martie.

Și cu ocazia olimpiadei și a concursului de creație „Tinere condeie", membrii cercului „Tinere speranțe" ne dau... speranțe. Lucrările elevilor Florinela Beldiman, Paul Gașpar, Viorica Stela Bara și Gabriela Gordan au fost selecționate pentru faza superioară.

IOANA BEMBEA
Școala generală nr. 6, Turda

ARAD

Cu ocazia sărbătoririi a 127 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, elevii Liceului pedagogic din Arad s-au întîlnit cu Zoe Dumitrescu-Bușulenga și cu Valeriu Râpeanu, directorul Editurii Eminescu.

Cu prilejul lansării cărții *Eminescu — cultură și creație*, criticul Valeriu Râpeanu, care a revenit cu aceeași căldură, pentru a treia oară în mijlocul nostru, ne-a vorbit despre laborioasa muncă a prof. univ. dr. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, după care autoarea a prezentat o emoționantă evocare a vieții și activității marelui poet.

Am călătorit din nou, fascinați, pe cărările de poveste ale Ipoteștilor ce-și deschideau cu mai bine de un veac în urmă porțile spre codrii vrăjiți, în fața unui copil beat de dor și de izvoare, de răcoare și freamăt de crînguri, de zbor înalt de păsări și gîze străvezii, am reconstituit cu emoție drumul tînărului Eminescu, legat cu entuziasmul vîrstei de cincisprezece ani de trupa de teatru ce colinda țara, am retrăit ca într-o vrajă emoția încercată de un tînăr sufleur ascuns în culise, dar vibrînd la fiecare vorbă șoptită, am simțit gustul bucuriei cu care Eminescu colinda țara, căutînd perlele creației populare ascunse prin vreme, am vibrat în fața vorbelor rostite, dezvăluindu-ne cu atîta artă cursul dureros al unei vieți chinuite, puse în slujba frumosului și dăruirii.

Mai mult de o oră am plutit printre luceferi, prin nopți fermecate ori prin lumina arzîndă în miile de flori de tei, ne-am rătăcit prin codri, printre stejarii ce „poartă suflete sub coajă", am ajuns la izvoare și apoi buciume ne-au chemat tainici și ne-am întors odată cu turmele „sara pe deal".

Un ropot prelung de aplauze a răsunat ca un ecou. Cîteva garoafe roșii au încercat să transmită puțin din prea plinul bucuriei și emoției ce clocotea în noi.

FLOARE BELEAN
Liceul pedagogic, Arad

TIMIȘOARA

Societatea „Preludii bănățene", al cărei președinte de onoare este poetul Anghel Dumbrăveanu, și-a sărbătorit, în primăvara acestui an, un deceniu de existență. Înființată cu sprijinul Comitetului județean și municipal U.T.C. și al filialei Timișoara a Uniunii scriitorilor, societatea funcționează cu secție de folclor, artă plastică și teatru, sub îndrumarea profesorilor Dorina Mărgineanțu și Nicolae Țiroi. Dintre activitățile cele mai însemnate ale societății menționăm : ședințe de comunicări, seri literare, emisiuni la radio etc. Societatea participă la toate etapele Festivalului național *Cîntarea României.*

CAMELIA-LILIANA LOBONȚ
Secretara Societății

Ploiești : *În zborul nostru spre lumină*

L-am simțit cu toții... A venit asupra inimilor noastre reîntinerite de primăvară ca o zăpadă tîrzie asupra ghioceilor abia răsăriți. Cruntă și nevrednică răzbunare a adîncurilor. În seara aceea, ce va rămîne înscrisă cu litere întunecate în memoria noastră, ne trăiam cu toții viața de tineri ai României, visînd, învățînd și muncind întru împlinirea visurilor noastre. Și ne-am trezit dintr-o dată plini de griji, cu o urmă de neînțeleasă spaimă în suflet și parcă dintr-o dată îmbătrîniți. Dar nu ! Am fost doar maturi, tinerețea noastră fiind mai trează ca oricînd, gata pentru muncă și sacrificii. Din momentele imediat următoare calamității, am avut, încă o dată, demnul și călăuzitorul exemplu al partidului, care, ca forță conducătoare a întregii națiuni, a stabilit imediat măsurile necesare pentru salvarea supraviețuitorilor și bunurilor materiale, astfel ca, în cea mai scurtă vreme, să se poată readuce totul la normal.

Liceul nostru, văzut din exterior, nu părea prea grav afectat. Bucuria acestui gînd, însă, ne-a fost spulberată odată ce am ajuns în interior. Clasele, altădată luminoase și primitoare, aveau acum un aspect trist : bucăți mari de tencuială căzuseră, pe pereți apărînd petele roșiatice ale cărămizilor („Ce bine că acestea au rezistat" — mă fulgeră un gînd). Partea cea mai afectată a fost aripa mai veche a clădirii — care a avut de suportat și cutremurul de la 1940 — în care erau toate laboratoarele : de fizică, de chimie, de biologie, atelierele de electrotehnică și lăcătușerie. Laboratoarele acestea erau printre cele mai bine dotate din țară, însumînd munca plină de pasiune a atîtor generații de elevi și atîtor neobosiți profesori...

Și atunci, în momentele acelea pline de tristețea zilei de ieri, am simțit cu toții îndemnul celei de mîine. Împărțiți în brigăzi, sub îndrumarea tovarășilor profesori, am ajutat la degajarea claselor de moloz, la depozitarea aparatelor și materialului didactic în locuri care nu au avut de suferit ; pentru că, așa cum ne-a anunțat, cu voce tremurîndă, tovarășul director, în aripa veche, activitatea nu va putea fi reluată pînă la sfîrșitul acestui an școlar.

Cu toții am avut în față exemplul viu al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întîiul om al țării, care, cu vorba și fapta, s-a aflat tot timpul acolo unde se iveau situații grave, unde ceva mai putea fi recuperat, unde un om putea fi redat societății, astfel ca încercarea aceasta grea să fie trecută cu bine. Ni s-a strecurat atunci în minte gîndul că noi sîntem viitorul țării, că trebuie să durăm mai departe ceea ce a fost început, iar pentru aceasta trebuie să învățăm mai bine, aceasta fiind cerința ce ne-o adresează patria. Astfel, cursurile au fost reluate după numai 3 zile de întrerupere. E adevărat, nu ca înainte, capacitatea liceului reducîndu-se acum la mai puțin de o treime. Treptat, însă, vom reveni la ceea ce am fost, unul din sutele de licee în care învață viitorii comuniști ai României, și, prin truda și voința noastră, nu unul oarecare. Acele cîteva clipe întunecoase din seara de 4 martie nu au putut să ne doboare, în zborul nostru spre lumină.

MIRCEA VASILESCU
Liceul „Mihai Viteazul“

SIBIU

Societatea literară „Radu Stanca“, coordonată de profesorii Ioan Popa, Gheorghe Rațiu și de redactorul Traian Suciu, poate fi considerată drept o asociație reprezentativă : membrii societății fac parte din mai multe licee sibiene, precum și din unele întreprinderi și desfășoară o intensă activitate în cadrul ședințelor săptămînale de cenaclu. Creațiile citite aici fac dovada talentului și a originalității, însă „atmosfera“ ar fi incompletă dacă nu am adăuga la acestea pertinentul și ascuțitul spirit critic al participanților.

Dintre manifestările Societății literare „Radu Stanca“ din ultima perioadă pot fi amintite : șezătorile literare, întîlnirile cu poeți, pictori și actori locali, cu o seamă de scriitori bucureșteni. Popularitatea Societății „Radu Stanca“ a crescut mult în urma serilor de poezie care au avut loc în diferite licee. Menționăm două dintre cele mai recente : seara de poezie patriotică susținută la Liceul energetic și cea desfășurată la Liceul real-umanist „Octavian Goga“. Foarte prețioase sînt pentru noi schimburile de experiență cu membrii cenaclului „Transilvania“, colaboratori ai prestigioasei reviste sibiene.

În prezent pregătim o nouă plachetă de versuri închinate evenimentelor politice, numeroase dintre acestea fiind dedicate centenarului independenței. S-au afirmat în mod deosebit în cadrul cenaclului : Valentin Martinov (Liceul „Octavian Goga“), Ana Dumitru (Liceul „Gh. Lazăr“), Dan Suciu (Liceul „Gh. Lazăr“), Florin Predescu (Liceul „Gh. Lazăr“), Mihaela Uncheșel (Liceul „Gh. Lazăr“), Gabriela Mihu (Liceul „Octavian Goga“), Ioan Vințeler (Liceul „Octavian Goga“), Gabriela Ilie (Liceul „Octavian Goga“), Mihai Posada, Victor Rotar și alții. Pentru a contura mai precis imaginea unei seri de cenaclu trebuie să amintim traducerile din literatura universală, discuții pe teme care deschid un vast orizont cultural, precum și seri muzicale.

CARMEN NEGULEI
Liceul energetic

CLUJ-NAPOCA

Cercul de literatură română al claselor V—VIII de la Liceul „Nicolae Bălcescu“ din Cluj-Napoca s-a constituit la 15 septembrie 1976, sub îndrumarea tovarășei profesoare Silvia Penga. Se lucrează după o planificare precisă, reținîndu-se sugestiile venite din partea elevilor ; de exemplu, ultima temă, propusă de o elevă din clasa a VIII-a, a fost „Tablouri dintr-o expoziție“, subiect în care au intrat cu predilecție descrieri, atît în versuri, cît și în proză.

De la ședința constitutivă și pînă în prezent ne-am întrunit, cu regularitate, din două în două săptămîni, elevi din clasele cu profil teoretic și chiar din cele cu profil sportiv, ședințele desfășurîndu-se sub forma unor concursuri, cu un juriu format din cîte un reprezentant delegat de fiecare clasă care dă note lucrărilor citite. Cîştigătorului acestui concurs i se acordă un premiu constînd dintr-o carte pe care se scrie un gînd pentru elevul respectiv, fiind semnat de toţi participanţii. De fiecare dată se întocmeşte cîte un proces-verbal în care se menţionează data desfăşurării, tema, cîştigătorul concursului.

La cercul nostru participă elevi din toate clasele şi de toate naţionalităţile, prezentînd lucrări în proză sau în versuri, informări despre apariţii editoriale în librării, în acest sens remarcîndu-se printr-o activitate deosebită elevii : Crinela Gocan, Crina Moldovan, Simona Boldor, Julia Ajtai, Alexandru Imreh (din clasele sportive) şi Wanda Morariu, Mirela Drăgotoiu, Adriana Zaciu, Anca Irimie, Simona Opriţă (din clasele teoretice).

În cercul nostru se discută şi probleme de gramatică şi chiar de critică literară ; de asemenea, se traduc şi se explică proverbe latineşti pentru ca elevii să-şi îmbogăţească cunoştinţele şi să remarce asemănarea dintre limba latină şi cea română.

Prin specificul său şi prin modul de desfăşurare, cercul de literatură a atras mulţi elevi din clasele V—VIII, astfel că în prezent s-a ajuns la un număr de peste 60 de membri.

CRISTINA TĂTARU
Liceul „N. Bălcescu"

Camelia Cercel

S-a născut la 25 noiembrie 1962 în Arad. Este elevă la Școala generală nr. 6 din aceeași localitate. Laureată a fazei naționale a concursului de creație literară „Tinere condeie“ și a concursului organizat în tabăra națională de creație de la Timișu de Sus (1976).

Ștefan Bratosin

S-a născut la 22 septembrie 1957, la Călărași, jud. Ialomița. Este elev în ultimul an la Liceul nr. 1 din aceeași localitate. Membru al cenaclului „George Dan“ din Călărași și al cenaclului literar județean ; a publicat în ziarul județean *Tribuna Ialomiței* și în revista *Luceafărul.*

Privesc prin ochiul pîinii

Privesc prin ochiul pîinii
spre marea galbenă de spice feciorelnice
scăldate de sudoarea mîinilor
bătătorite de bucuria muncii.
Pe retina albă, pufoasă,
s-au așternut imense bărăgane,
și-mi văd strămoșii
trudnic plecați peste seceri
tăind paiul cît trestia,
cu boabe cît vrabia
pentru îndestularea strănepoților
ce, azi,
privesc prin ochiul pîinii
spre marea galbenă de spice feciorelnice.

Cîntec

Geme pădurea de frunze fecioare —
copacii abia se mai țin pe picioare.
Mă îmbată un dulce leșin —
pămîntul stoarce o boabă de vin
în noaptea aceea să priviți înapoi —
semințele mă vor azvîrli între voi
marea ne va duce iar în blîndul ei trup
pînă catargele cad toate și se rup
și copilul mă va arunca din mînă :
sună tot ca o frunză bătrînă.

Grațiela Mihaela Bogdan

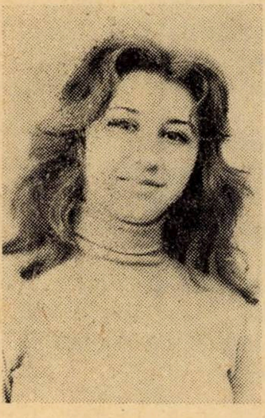

S-a născut la 8 martie 1959 în București. Este elevă la Liceul pedagogic din Capitală. A publicat în revista *Amfiteatru* și în antologiile *Săgetătorul* și *Excelsior.*

Delia Străuț

S-a născut la 20 decembrie 1958 la Lupeni. Este elevă la Liceul de informatică din Timișoara, membră a Societății literare a elevilor din localitate și a cenaclului „Orizont".

Dorință

Mă lasă, țară, să-ți văd
măsura luminii,
Aici — unde zborurile
s-au înmiresmat în cîntec
și pădurea m-apleacă pe brațe...
Copacii cern vremea
zbătîndu-se-n ore,
și nu trebuie să-i întreb
de unde vin.
Doar aici
se întorc și ierburile
adulmecînd amețite copilăria...

* * *

Spic de zi

De cine-s rodită
de iubesc atît căldura
din fructele împlinite,
ce vîrtejuri mă seacă
de înmuguresc în fiecare răsărit de lună,
ce caut cu degetele pe ochi de apă.
numai porțile dinainte de mare știu.
O singură întîlnire îmi tremură genele
a certitudine
păsările albe și păsările roșii
trezindu-ne pe același spic de zi.

Dan Bodnar

S-a născut la 23 mai 1961 la Suceava. Este elev la Liceul „Ştefan cel Mare“ din aceeaşi localitate. Laureat la concursurile judeţene şi naţionale de creaţie literară ; a obţinut un premiu pentru poezie în 1976, la tabăra naţională pionierească de la Timişu de Sus.

Horia Talfes

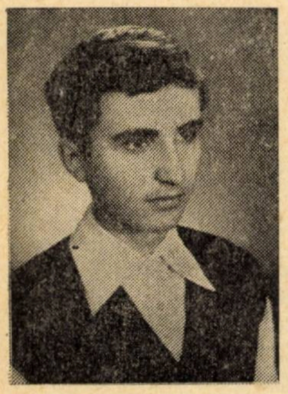

Sa născut în anul 1962 la Hunedoara. Este elev la Liceul nr. 1 din aceeaşi localitate. Activează în cadrul cenaclului literar „Mugurii“ şi a publicat în revista *Cutezătorii*, în ziarul judeţean *Drumul socialismului* ; este colaborator al studioului de radio Bucureşti.

Omenie

Primeşte lumina să-ţi lunece-n brîu,
primeşte luna să-ţi curete faţa,
primeşte bobul din lanul de grîu,
primeşte oricînd de la oameni povaţa !...

Primeşte puterea regescului leu,
primeşte a lebedei tainică graţie,
primeşte cîntarea în suflet mereu,
primeşte, visînd, a penei vibraţie !...

Primeşte oricînd, de la cine ţi-o da
Dulceaţă, durere, tărie...
Doar astfel te-nalţi, lucind ca o stea
Pe cerul numit omenie...

Aduceri aminte

Miros cireşii-a jertfă de ţăran ;
Miroase şi pămîntul, miroase toată ţara...
Semn că nu am uitat învăpăiatul an
Cînd am chemat cu lacrimi, pe-ogoare,
primăvara.

Miroase-a gloanţe nucul lui Ionuc,
A sete şi a foame, miroase cimitirul
Şi visul scurt al celui mai mic prunc,
E semnul celui ce nu-şi mai plăteşte birul.

Dar peste toate e miros de luptă,
Miros de crini, de roşii trandafiri,
Însemn al celui care-nfruntă
Trecutul rău... Miroase-a împliniri !

Respir prin pieptul ţării mele-ntinerite
Cu sute de eroi necunoscuţi,
Cînd pe altarul luptei împlinite,
Am scris atîtea nume, cîte izvoare-n munţi.

Valentina Mureşanu

S-a născut la 5 noiembrie 1959 la Cîmpina. Este elevă la Liceul sanitar din Satu Mare şi membră a cenaclului „Cetatea“; laureată a concursului de poezie din tabăra naţională de literatură de la Năsăud.

Şerpi ai liniştilor

Şerpi ai liniştilor scuturaţi în noi
Clopoţei cu clinchetire lină
Să răsară-n coapsa lumii-altoi
De vibrări înalte şi lumină.

S-auzim sub lave şi nisip
Svon neliniştit de germinări,
Să simţim cum florile iau chip
Şi coralii înfrunzesc sub mări.

Vă pîndesc cînd ispitindu-mi duhul
Glezna-mi inelaţi insinuant
Şi-mi abateţi dorul în văzduhul
Răsunînd sub roţi de diamant.

Şerpi ai liniştilor grave şi profunde
Gîndurile mele vă descîntă
Să-mi turnaţi făptura-n crîngul unde
Sufletele oamenilor cîntă.

Ioana Crăciun

S-a născut la 26 martie 1958 la Constanţa. Este elevă la Liceul „C. A. Rosetti“ din Bucureşti. Laureată a concursului de creaţie literară „Tinere condeie“ (1971—1976) şi a Concursului de literatură „Mihai Eminescu“; a colaborat la antologiile *Vîrstele primăverii*, *Săgetătorul*, *Excelsior*, la *Caietele de poezie ale editurii „M. Eminescu“* şi la revistele *Amfiteatru*, *România literară*, *Luceafărul*.

Recoltă

Bivol obosit, îmi şchioapătă soarele-n palmă.
Ucenic nătîng, felinarul aninat la căruţă,
Tocită-i coasa flămîndă a satului meu.
Sătui, sacii proaspeţi,
Femeile — grele. Fiecare bătătură — o pîine bună.
Fiecare rid — un prunc bun.
Bem şi ne veselim în palmele ţarinei.

Aici e țara visată

CAMELIA-LILIANA LOBONȚ
Liceul „C. Diaconovici-Loga“, Timișoara

Noi n-am căutat, ahtiați de averi,
Niciodată vreun Eldorado !
Cu pămîntu-am rămas, răsărind primăveri
Și credința ne-am semănat-o.

Noi nu ne-am pierdut rătăcind ca bejenaci
Prin coclauri și drumuri străine.
Ne-am legat veșnicia de vechii munți daci
Și de zările noastre senine.

Ne e aur curat spicul galben de grîu
Și comori ne sînt holdele grele
Bogății nu vînăm în nisipul din rîu
Căci avem avuția în ele.

Iar acum, cînd de griji ne e clipa prea grea,
Condensăm între pumni fericirea
Că din stîncă, topind minereu am putea
Să turnăm, oțelind, împlinirea.

Osînda ritmului

DUMITRU PETRU
Liceul pedagogic, Focșani

Pe genele frunze —
Vis răsucit printre crengi —
Brățările ploii
Au început să zornăie.
Buzele
frînte,
Cu tremur nedomolit,
Sorb
Clinchetul lor umed.

JEAN BOUTIÈRE

Viața și opera lui Ion Creangă

Iași, Editura „Junimea", 1976, 344 p.

Monografia lui Jean Boutière, *La vie et l'oeuvre de Ion Creangă* (1930) este primul studiu temeinic despre viața și opera marelui povestitor. Citată mereu în studiile despre Creangă, lucrarea a devenit rarisimă și editura ieșeană a avut ideea salutară de a pune la îndemîna cercetătorilor, a profesorilor filologi și a tineretului studios versiunea românească a acestei monografii. Tălmăcirea în românește aparține profesorului ieșean Constantin Ciopraga, el însuși un cercetător recunoscut al creației lui Creangă, care semnează și o pertinentă prefață.

Lucrarea lui Boutière a impresionat la data apariției prin sistematizare și rigurozitate științifică. La origine teză de doctorat, cartea profesorului francez (mort la 29 ianuarie 1967) abordează universul creației lui Creangă, utilizînd clasica dihotomie viață / operă. După o descriere amănunțită a manuscriselor lui Creangă, a edițiilor și traducerilor din opera sa, Boutière se ocupă de *Creangă și critica*, arătînd că pînă la acea dată „G. Ibrăileanu a emis despre Creangă și opera sa aprecierile cele mai judicioase" (p. 31). Biografia este structurată în cinci capitole: I. *Copilăria și adolescența*, II. *Formația*, III. *Anii de încercări*, IV. *Activitatea literară* și V. *Ultimii ani.* Desigur, exegezele ulterioare (G. Călinescu, Vl. Streinu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Savin Bratu, George Munteanu) completează sau rectifică unele amănunte biografice din această lucrare și Constantin Ciopraga dă în prefața amintită lista acestor erori. Ocupîndu-se de opera „țăranului cel mare...", Boutière dovedește aceeași rigoare sistematică: după o „privire generală" asupra operei, sînt analizate poveștile lui Creangă (temele, sursele și opțiunea lui Creangă, originalitatea lui, locul său printre povestitorii europeni). Așa cum remarcă prefațatorul, „Jean Boutière excelează în stabilirea structurilor tematice și în explicațiile filologice" (p. 12). Pînă la apariția cărții lui Ovidiu Bîrlea, *Poveștile lui Creangă* (E.P.L., 1969), studiul folcloristic al lui Jean Boutière a fost cel mai temeinic. Vorbind despre „utilizarea temelor", Creangă este inclus între scriitorii care transformă materialul folcloric în operă personală, ca Ch. Perrault, Ch. Nodier, P. Merimée. Între povestitorii români „numai el a avut talentul de a introduce în basmele populare un element esențial ce le lipsea: *viața; iar asta constituie profunda sa originalitate*" (p. 192). „Culoarea locală" este o trăsătură fundamentală a poveștilor sale, impunîndu-le unicitatea. Monografistul francez a făcut o paralelă convingătoare între povestitorul humuleștean și Ch. Perrault; a atras atenția asupra înrudirii dintre Creangă și Rabelais (jovialitatea, realismul fabulos ș.a.). G. Călinescu va susține mai amănunțit analogia. Referirile la *Amintiri din copilărie* sînt mai ales de ordin filologic și lingvistic, dovedind o erudiție impresionantă, dar puțin concludentă în relevarea *artei* lui Creangă, ceea ce făcea pe G. Călinescu în prefața monografiei din 1938 să constate că „mereu folositoare, teza d-lui Boutière lasă mai departe deschisă nevoia unei opere de sinteză critică".

Utilă și astăzi sub raport informativ, lucrarea învățatului francez a dobîndit pentru noi și merite de ordin afectiv: este prima monografie temeinică despre Creangă; ea a avut darul de a deschide interesul cercetătorilor străini, prin studiul comparatist întreprins de Jean Boutière.

ION BUZAȘI

Pagini vechi despre Eminescu

Antologie, texte stabilite, note şi prefaţă de GH. BULGĂR
Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, 207 p.

Pentru nenumăraţii admiratori ai Luceafărului poeziei româneşti, o carte care atestă prezenţa sa în conştiinţa contemporanilor şi a posterităţii este totdeauna binevenită. O asemenea carte este recenta antologie *Pagini vechi despre Eminescu*, însoţită de o prefaţă, convingătoare „expunere de motive", şi de note competente, care completează cu date interesante unele amănunte din articolele reproduse. Volumul cuprinde texte mai puţin cunoscute, dar nu mai puţin valoroase, despre biografia şi opera eminesciană, prezentate cronologic (1874—1946) şi semnate de unii dintre prietenii apropiaţi ai poetului (Ioan Slavici, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Scipione Bădescu, Iosif Vulcan, Z. C. Arbore, A. D. Xenopol), de alţi contemporani ai săi (Iancu Alecsandri, C. Calmuschi, Const. V. Vasiliu, N. A. Bogdan, Ioan Cotta), de exegeţi şi editori ai operei sale (Ion Scurtu, Lucian Blaga, G. Murnu, N. Iorga, D. Murăraşu, Perpessicius), precum şi de alte nume prestigioase de diferite formaţii intelectuale (Sextil Puşcariu, Panait Cerna, Ion Petrovici, Gala Galaction, C. Rădulescu-Motru, M. Sadoveanu, Eugeniu Sperantia, Octavian Goga, Ion Agîrbiceanu, Ovid Densusianu, S. Mehedinţi, Elena Văcărescu, Victor Papilian, Martha Bibescu, Şerban Cioculescu, Gh. Eminescu).

Destinată în primul rînd marelui public, antologia nu putea fi decît o coajă de nucă faţă de corabia lui Ulise, cu care s-ar putea compara imensul material documentar existent. De aici, nu va surprinde pe nimeni acel inevitabil „coeficient de arbitrar" cu privire la selecţie, recunoscut şi de editor, care ne mărturiseşte în prefaţă că s-a străduit să reproducă doar „ceea ce conţine nou, ca şi necunoscut deci cititorilor obişnuiţi, marelui număr de admiratori ai poetului şi ziaristului Eminescu... — nou sub raportul analizelor subtile ale aspectelor complexe ale acestei opere eminesciene".

De la Ioan Slavici, prietenul poetului încă din timpul studenţiei vieneze, şi pînă la Gh. Eminescu, fiul fratelui său Matei, astăzi octogenar, autorii reuniţi în această suită de „pagini vechi" sînt prezenţi prin scrisori, evocări şi exegeze care, în general, corespund în mod fericit cu principiul enunţat.

Aşa, de pildă, rîndurile adresate de I. Slavici lui I. Negruzzi (1874) cuprind un admirabil portret al poetului, care avea atunci 24 de ani : „Dar să cunoşti pre Eminescu şi vei afla un om de felul în care natura nu produce decît în momentele sale de preocupaţiune... Eminescu este dintre acei puţini oameni care nu sunt meniţi a vieţuí în societate, pentru că nu-şi află semeni. Îndeobşte el este nesuferit pentru că ştie cine este el, ştie cine sunt alţii, nu-i pasă de o lume pe care trebe s-o despreţuiască şi stă ca şi o carte deschisă înaintea tuturora". Scrisoarea lui Titu Maiorescu către însuşi Eminescu, aflat pentru tratament la Viena (1884), este un document revelator pentru dragostea şi grija deosebită a criticului faţă de poetul greu încercat de prima confruntare cu boala. Impresionează modul cum caută să-i explice îmbolnăvirea („...din cauza căldurilor mari, ce erau pe la noi în iunie 1883, d-ta ai început a suferi o meningită sau inflamaţie a pieliţei creierilor, mai întîi acută, apoi cronică, din care cauză ai avut un deliriu continuu de peste 5 luni, pînă cînd s-a terminat procesul inflamaţiunii"), să-i insufle optimismul atît de necesar refacerii sănătăţii şi să-i comunice hotărîrile luate în acest scop, încheind cu exprimarea preţuirii sale la culme : „...petrece în excursia prin frumoasa Italie, şi la întoarcere, mai încălzeşte-ne mintea şi inima cu o rază din geniul d-tale poetic care *este şi* *va rămîne cea mai înaltă încorporare a inteligenței române"* (s.n.).

Aspectele deosebite ale vieții și operei poetului evidențiate în această carte-omagiu sînt multiple. Ele credem că pot fi sintetizate oarecum prin acest fragment dintr-o conferință a lui N. Iorga : „A fost atunci pentru noi un drum al Damascului. Mergeam, ca Saul acela care nu înțelegea Cuvîntul. Și deodată a venit puternic această inexorabilă lumină și cu toții ne-am lăsat la pămînt înaintea zeului care trecea. Și Zeul acesta n-a ieșit niciodată din sufletul nostru, și noi și toată generația noastră sîntem înainte de toate *ai lui*. Limba lui o vorbim, gîndul lui îl avem, și viața lui curată de muncă închinată țării noastre, viața aceasta de jertfă, disprețuind satisfacțiile materiale și ignorînd preocupările de interese particulare, — viața lui o trăim..."

La sfîrșitul lecturii acestor *Pagini vechi despre Eminescu*, încredințăm cititorul că va avea doar o singură părere de rău, aceea că „aducerile-aminte pe suflet cad în picuri"... O ediție amplificată a lucrării, pe care editorul a și promis-o, de altfel, este necesară și va fi primită cu un interes sporit de către cititori, pentru că, reluînd cuvintele altui poet dispărut în floarea vieții, „Eminescu este astăzi mai viu ca totdeauna. Sufletul său îl simțim pururea printre noi" (Panait Cerna).

V. M. UNGUREANU

Curier

În perioada 6 ianuarie — 30 martie 1977, am primit cîteva sute de poezii de la elevi și numai cîteva proze. Le-am citit cu toată atenția înfiorîndu-ne cînd am simțit o scînteie de talent. Vîrsta adolescenței e un paradis al ingenuității și amintirea ei, pentru noi, cei vîrstnici, este o încîntare. Încercăm să ne facem datoria, răspuzînd la toți, mai ales că au mai rămas și corespondenți ai noștri mai vechi, fără răspuns.

Andreea Dumitrescu, Liceul „Ion Neculce", București : Încerci, după cum se vede, și ritmul clasic și o versificație liberă, cu unele rezultate. Parțial, o reușită : poezia *Unda*. „O undă de apă răpește ușor, cu trupul o urmă, cu larma, un zbor". Ne-a plăcut modestia scrisorii. Mai trimite.

Ana Daminescu, Timișoara : Atît în proză, cît și în versuri, sînt unele lucruri bune, care pot fi detașate. Citām : „Privesc ploaia cu consternarea unei flori, cu durerea unui copac, cu credința unui pescăruș". Regretabile erori de ortografie.

Dana Jenifer, Liceul industrial nr. 1, Reșița : Nimic concludent ; un pesimism care n-a fost convertit în artă.

Ionel Stoichițiu, Craiova : destulă confuzie, uneori o stăpînire a versului clasic.

Ovidiu Dan Rucăreanu, Liceul „Gh. Șincai", București : Încă neconcludent. Mai trimite.

Cace Rodica, Liceul agroindustrial, Slatina : Lăudabilă admirația față de Eminescu, dar versurile sînt departe de ceea ce merită genialul poet. Versurile șchioapătă. Între subiect și predicat nu se pune virgulă.

Mara din Măcin : E bine să-ți dai numele întreg, școala și clasa, deoarece revista noastră este a elevilor. Poeziile sînt încercări pe ritmurile lui Goga și Coșbuc, împrumutînd chiar imagini : „O, țara mea, cu cîmpuri de mătasă". Ritmul, deseori, e șchiop, uneori ortografia suferă și ea. Ai plecat de la maeștri, influențele sînt inerente, dar nu trebuie să ajungi pînă la pastișă.

Mirela I. Rus, clasa a VIII-a, Școala generală nr. 3, Bistrița : Oarecare meșteșug în versificație, dar poezia e altceva : transfigurarea realului, sublimarea vieţii. Lectură şi iar lectură a poeziei clasice şi moderne, stăpînire a unei limbi de circulaţie universală, iată ce trebuie tinerilor aspiranţi la arta poetică.

Ştefan Anghel, anul V, Liceul de chimie, Oraşul Victoria : Un tumult care-şi caută expresia originală şi adesea reuşeşte. O formă cristalizată în *Îndoială uitată*.

Marioara Moldovan, anul V, Liceul pedagogic, Năsăud : Alegem o strofă din poezia *Alb şi negru* pentru prospeţimea ei :

> „Mi-e dor de viorele, de fîn cîntat de greieri,
> De ploi cu gust de mure-n miros de măcieşi,
> Mi-e dor de mîna caldă — nisip curat şi moale,
> De ochii îngropaţi, în flori culeşi".

Denis Zăgreanu, anul II, la ce şcoală, de unde ? Notăm din *Înserare* : „Cerul îşi pierde mantia norilor, lăsîndu-se pradă stelelor". Aşteptăm alte poezii.

Nina Aftănase, Buhuşi : Frumoase sentimente faţă de patrie, faţă de părinţi ; exprimarea lor nu are însă nimic original.

Rodica Oanără, anul III, Liceul industrial, Medgidia : versuri şchioape, departe de zborul înalt al poeziei. Greşeli grave de ortografie.

Roxana Constantinescu, Liceul nr. 9, Bucureşti : Rare imagini gingaşe. Mai încearcă.

Laura Traicu, Liceul „V. Alecsandri", Bacău : Neconvingător, deocamdată. Mai aşteptăm.

Marinela Horvath, Liceul pedagogic, Brăila : Sentimente delicate ; reuşite parţiale.

Adrian Schmidt, clasa a VIII-a, Şcoala generală nr. 1, Reşiţa : Sentimentele patriotice înălţătoare au nevoie de o expresie artistică corespunzătoare.

E. M., anul IV, Slobozia : Citeşte poezie românească şi universală.

Maria Dan, clasa a VIII-a, Şcoala generală, Valea Mare, jud. Olt : Învaţă în primul rînd gramatica limbii române.

Ana Buduroeş, anul IV, Liceul pedagogic, Bacău : Mai mult proză versificată. Poezia e sensibilitate şi fantezie, proza e observaţie realistă.

Olga Simionescu, anul III, Liceul pedagogic „Horia, Cloşca şi Crişan", Abrud, jud. Alba : Caligrafie, exprimare corectă. Fereşte-te de retorism, de prozaism ; poezia e zbor.

Mihai Sălceanu, Tîrnăveni : O proză mînuită cu destulă vioiciune, cu scene tinereşti, dar melodramatismul o îndepărtează de realizare.

Daniela Dumitrache, Gabriela Onişcă, Anca Lupşa, com. Daneş, jud. Mureş, Cornelia Rădulescu, Zimnicea : Versuri, versuri, dar numai proză, proză.

Ana Maria Zlat, Bîrlad : Ai adoptat prozodia clasică, dar nu o stăpîneşti deloc, nici ca măsură şi ritm, nici ca rimă. Nu paştişezi numai pe Coşbuc, ci şi pe Eminescu : „mereu, mereu, eu voi dormi". Pentru roman ai experienţa necesară ? Scrisoarea nu e deloc autocritică. Nu tema e totul, ci realizarea.

Florian Lazăr, Liceul real-umanist, Marghita, jud. Bihor : Frumoasă scrisoare, poezia este eminesciană. Încearcă o decantare proprie a folclorului.

Dănuţ Sbîrcea, Liceul nr. 2, Constanţa : Sentimentele nobile merită o exprimare pe măsura lor.

Marius Vizer, Liceul „Ştefan cel Mare", Cîmpulung Moldovenesc : În *Teiul lui Petre* — o formă muzicală, folclorică. Mai încearcă.

Dan Mităr, Vrani : Erori de ortografie, chiar în scrisoare.

Sanda Bucelea, anul I, Liceul nr. 2, Constanţa : Versuri melodioase în *Aş vrea să fiu*. Mai trimite.

Ana Anton, Liceul „Gh. Gheorghiu-Dej", Bîrlad : Frumoasă scrisoare, frumoase versuri. De remarcat, prin concentrare, poeziile *Aruncînd cu pietre în lună* și *Nu-mi cereți să fiu arbore.*

Paula Baichis, anul III, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu", Bîrlad : Notabilă *Și iată-mă.* Mai trimite.

Margareta Baciu, anul II, Liceul real, Cîmpia Turzii : Ești departe de poezie, chiar de punctuație.

Horia Talfes, Hunedoara : Îți publicăm în numărul de față *Aduceri aminte.* Dintre celelalte poezii se detașează : *Aniversare* și *Și ei eroii.* Ferește-te de retorism. Caută expresia sugestivă.

Dorina Sorinca, Hunedoara : Același îndemn. Totuși, notabilă *Istoria.*

Ica Pop, Hunedoara : Pot fi reținute versuri răzlețe din poezia marii aniversări 1877.

Aurora Cubineț, Hunedoara : Mult mai puțin decît ceilalți colegi de la cenaclul „Mugurii".

Talida Barbu, anul IV, Liceul industrial nr. 4, Constanța : Ortografia lasă de dorit.

Gh. Achim, anul II, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca : De reținut pentru acuratețea compoziției *Capul viteazului.*

Elena Bortă, anul I, Liceul „C. A. Rosetti", București : De ce nu-ți exprimi în proză nobilele sentimente ?

Dorin Bobeică, com. Șotînga, jud. Dîmbovița : Deși nu te interesează părerea noastră și o spui cu ostentație, noi îți urăm succes în activitate.

Ion Gurgu, Breaza, jud. Prahova : Frumoasă scrisoare, versurile arată un tînăr sensibil, care își caută drumul. Mai încearcă, pe baza unei lecturi temeinice a poeziei moderne.

Viorica Stanciu, Liceul pedagogic, Slobozia, jud. Ialomița : Neconcludent. Mai trimite.

Ștefan Petcu, Liceul agricol, Tulcea : Remarcabil laconismul expresiei, amintind de Bacovia. Mai trimite.

V. Alinescu, anul II, Liceul „Al. Sahia", București : Stăpînire a prozodiei clasice, imagini și ritmuri eminesciene. Trebuie să te detașezi de influențe înrobitoare, căutînd un timbru propriu.

Elena Monica Sigartău, Cehu Silvaniei : Impresionant cultul lui Eminescu în liceul unde înveți. Mai trimite.

Iulian Enache, Liceul real, com. Bălcești : Interesantă preocuparea de a cultiva diferite modalități ale poeziei. Mergi mai departe și mai trimite.

Mariana Stroe, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești : Ne-au plăcut mai ales versurile ce evocă o trăire sufletească proprie : *Toamna mea, Maturizare.* Citește poezie clasică și modernă. Mai așteptăm.

Ion Ealconim Onean, Liceul „N. Bălcescu", Tîrgoviște : Tensiunea lirică scade. Mai trimite.

Ion Grozovici, com. Obreja, jud. Caraș-Severin : Ce înseamnă că dorești să publici poezii inedite de Eminescu ?

Liviu Tudoroiu, Pașcani, jud. Iași : La 15 ani, poezia *Despre mine* promite. Mai trimite.

Israel Mureșan, Cîmpia Turzii, Gheorghe Popa, Cîmpulung Moldovenesc : Învățați mai întîi gramatica limbii române, citiți poezie, apoi vă încercați în ale creației literare.

Ofelia Dumitra, Dărmănești : Ești însuflețită de sentimente frumoase. Mai încearcă.

Maria Apetri, Rădășeni, jud. Suceava : Delicatețe de simțire. Notabilă *Cărările soarelui.*

Marilena Rîmbu, Zărneşti, Elena Constantiniu, Drobeta-Turnu Severin, Marian Pătru, Slatina : Tot ce ne-aţi trimis nu poate fi hotărîtor. Sînt încercări nediferenţiate. Citiţi, citiţi, citiţi.

Radu Ciobotea, Liceul Orşova : Da, *Vulturul*, pentru tensiunea dramatică şi stilul adecvat.

Cristina Anca Ştersu, Fălticeni, Doina Bărbieriţă : Oarecare vibraţie în *Imn celor de dedesubt*, respectiv *Rugăciune*.

Mihai Lormin, Liceul Mangalia : Remarcăm *Banii fîntînilor* pentru efortul spre o expresie proprie.

Laura Pop, Liceul Corabia, jud. Olt : Sensibilitate în *Singurătate*. Mai încearcă.

Rodica Zafiu, Liceul „I. L. Caragiale" : Imagini disparate ce încearcă să se închege într-o structură.

Tiberiu Dăioni, Liceul „Decebal", Deva : Remarcabilă poezia *Anotimp*.

Mircea Olariu, Liceul „Decebal", Deva : Mai puţină discursivitate. Mai aşteptăm.

Georgeta Nistoroi : Unele imagini proaspete în *Hora*.

Anca Oprea, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi : Remarcabilă poezia *Clopote*.

Ritulia-Corina Petruşca : Reţinem *Circ*.

Cornelia Lupu : Se distinge *Măsura timpului pierdut*.

Lidia Viziteu, anul IV, Liceul real-umanist Săveni, jud. Botoşani : Am reţinut doar prima strofă din *Confesiune*.

Elena Ştefan, anul II, Liceul real-umanist, Balş : *Răscoala* poate fi considerată un exerciţiu de stil, cu ritmuri parţial izbutite.

Simona Daltu, Constanţa : Eseul liric despre Eminescu are cîteva străfulgerări de inspiraţie autentică.

Teodora Lupu, cl. a VIII-a, Şcoala generală nr. 5, Gh. Gheorghiu-Dej. Ai făcut progrese. Ne-a plăcut *Nu doarme Domnul Ştefan*.

Ioan Neculcia, Şcoala generală nr. 18, Braşov : Versificaţie corectă şi... cam atît.

Daniela Lungu, clasa a VIII-a, Liceul teoretic, Eforie-Sud : Apreciem intenţiile tale frumoase, dar mai întîi ortografia : „Învingea puhoaiele de *Turcii* şi *tătarii ;* în care erau *traşii* / Barbarii de *tiranii" ;* „O falnică pădure de *ţepii* / *Ţepii* aurite" (?) etc. nu-ţi fac cinste.

În încheiere, o chestiune de etică : profesoara Viorica Nebel ne semnalează că eleva Geta Boşneagă (anul III, Liceul Tg. Bujor, Galaţi) şi-a trecut pe numele său o poezie de Marin Sorescu şi ne-a trimis-o pentru publicare. Este prima dată cînd se întîmplă o astfel de incorectitudine. Sperăm să fie şi ultima.

G. G. URSU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Calendar cultural-literar 1977

(APRILIE — IUNIE)

2 aprilie — 100 de ani de la naşterea lui Tiberiu Brediceanu, folclorist şi compozitor român, artist al poporului.

4 aprilie — 100 de ani de la semnarea la Bucureşti a Convenţiei româno-ruse, referitoare la trecerea armatelor ruseşti pe teritoriul României spre Balcani.

6 aprilie — 100 de ani de la publicarea decretului de mobilizare generală (100 000 de oameni) ; trupele române ocupă poziţii de apărare pe Dunăre la 12/24 aprilie, Rusia declară război Turciei.

26 aprilie — 100 de ani de la începutul luptelor. Al. Macedonski : „Calafatul a dat ieri semnalul şi lung au vuit ţărmii Dunării şi un acelaşi strigăt de „Trăiască România liberă şi mare, mare şi glorioasă, glorioasă şi înfrăţită“ — a ieşit din toate piepturile...“

aprilie — 50 de ani de la apariţia revistei *Sinteza,* sub redacţia lui G. Nichita şi G. Călinescu.

9 mai — 100 de ani de la proclamarea independenţei de stat a României ; M. Kogălniceanu declară în faţa Adunării Deputaţilor : „Sîntem independenţi, sîntem naţiune de sine stătătoare..., sîntem o naţiune liberă şi independentă“.

14 mai — 100 de ani de la scrierea de către V. Alecsandri a poeziei *Balcanul şi Carpatul,* în care dă expresie năzuinţelor seculare ale poporului român de a fi liber şi stăpîn pe soarta sa. În plin război, scrie şi publică *Peneş Curcanul, Sergentul* şi altele din ciclul *Ostaşii noştri.*

— 20 de ani de la moartea lui Camil Petrescu, poet, prozator, dramaturg şi eseist.

22 mai — 20 de ani de la moartea lui G. Bacovia (1881—1957), poet simbolist.

26 mai — 100 de ani de la apariţia ziarului *Socialistul,* care scria : „Azi însă e timpul cînd românii, în avîntul şi entuziasmul suvenirilor trecute, iau armele pentru a-şi apăra independenţa“

9 iunie — 100 de ani de la publicarea de către Delavrancea a poeziei *Stanţe* : „Cu coroana triumfală / Din durerile trecute / Prin unire şi credinţă noi impunem ca popor !“

26 iunie — 50 de ani de la moartea lui V. Pârvan, istoric al antichităţii greco-romane, autor al unor valoroase lucrări (*Getica* şi *Dacia*).

Taxele poştale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7152/1976

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română“

ALBA — Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan“, Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad ; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici“, Arad.

ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu“, Piteşti.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri“, Bacău ; Emilia Done, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Pascu Balaciu, Liceul „Samuil Vulcan“, Beiuş ; Gabriela Gurgui, Liceul „E. Gojdu“, Oradea.

BISTRIŢA-NĂSĂUD — Cleopatra Lorinţiu, Liceul „L. Rebreanu“, Bistriţa.

BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1, Braşov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu“, Buzău.

CLUJ-NAPOCA — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr“, Cluj-Napoca ; Corina Şerdeanu, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca ; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul“, Turda.

CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul nr. 1, Constanţa.

COVASNA — Dobre Radu ; Dorina Toma, Liceul nr. 2, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alecsandrescu“, Tîrgovişte.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu“, Craiova ; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti“, Craiova ; Virginia Vîrtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.

HUNEDOARA — Delia Golcea, Liceul „Avram Iancu“, Brad.

IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul nr. 1, Călăraşi ; Elena Dobrin, Liceul Slobozia.

IAŞI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu“, Iaşi ; Loreta Sava, Liceul „M. Sadoveanu“, Iaşi.

MARAMUREŞ — Ioana Ulici, Liceul nr. 3, Baia Mare ; Dora Şteţcu, Grupul şcolar minier, Borşa.

MUREŞ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu Ilarian“, Tg. Mureş ; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.

NEAMŢ — Marta Mancaş, Liceul „Petru Rareş“, Piatra Neamţ ; Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ ; Constantin Nedelcu, Liceul nr. 1, Roman.

OLT — Aurelian Dumitrescu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti ; Constanţa Spurcaciu, Liceul „I. L. Caragiale“, Ploieşti ; Mircea Vasilescu, Liceul „Mihai Viteazul“, Ploieşti.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.

SIBIU — Mihaela Dumitru, Liceul „Gh. Lazăr“, Sibiu.

SUCEAVA — Ofelia Antonovici, Liceul „Petru Rareş“, Suceava.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria ; Mihaela Luminiţa Ionescu, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIŞ — Sorina Pleşu, Liceul nr. 3, Timişoara ; Andreea Gheorghiu, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“, Timişoara ; Monica Rohan, Liceul „C. Brediceanu“, Lugoj.

TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret“, Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Dana Matei, Liceul „N. Bălcescu“, Rm. Vîlcea ; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani ; Cristina Cucu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Virgil Panait, Liceul „Unirea“, Focşani.

Lei 4

Societatea
de științe
filologice

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

3

1977

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

Calendar cultural-literar 1977

(IULIE—SEPTEMBRIE)

12 iulie — 180 de ani de la naşterea lui Ienăchiţă Văcărescu, autorul primei gramatici tipărite (*Observaţii sau băgări de seamă asupra regulilor şi orînduielilor gramaticii româneşti*, 1787) şi al cunoscutului *Testament*: „Urmaşilor mei Văcăreşti / Las vouă moştenire / Creşterea limbii româneşti / Şi-a patriei cinstire."

12 august — 40 de ani de la moartea scriitorului comunist Al. Sahia, autorul nuvelelor *Revolta din port* şi *Uzina vie*.

15 august — 100 de ani de la moartea lui Francisc Şirato, pictor, grafician şi critic de artă român.

18 august — 100 de ani de la apariţia, la Sibiu, a revistei *Albina Carpaţilor*, în care V. Alecsandri publică unele poezii inspirate din războiul de independenţă.

20 august — 100 de ani de la trecerea trupelor române pe podul de peste Dunăre de la Corabia, moment ilustrat de pictorul Sava Henţia.

22 august — poetul Ion Neniţescu scrie în 1877, la Tr. Măgurele, poezia *'Nainte*: „Sus ţara mea! Ia spada-n mînă Şi spre război păşeşte, Ea singură să-ţi fie stăpînă! Te luptă vitejeşte!"

23 August — 33 de ani de la Eliberarea naţională a României.

25 august — 70 de ani de la moartea lui B. P. Hasdeu, istoric, filolog, poet, prozator şi dramaturg, autorul monumentalei lucrări *Etymologicum Magnum Romaniae*.

30 august — 100 de ani de la eroicul asalt asupra redutei Griviţa 2.

31 august — 70 de ani de la apariţia revistei lunare *Viitorul social* — „un nou organ de luminare, de critică şi de luptă în mîinile proletariatului din România".

6 septembrie — 160 de ani de la naşterea lui Mihail Kogălniceanu, om politic, orator, istoric, scriitor, îndrumător al limbii şi literaturii române prin revista *Dacia literară*.

Taxele poştale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7152/1976

SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL III (IV), NR 3 (IULIE — SEPTEMBRIE) BUCUREŞTI, 1977

COLECTIVUL DE REDACŢIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebeşti, jud. Satu Mare), CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAŞI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANŢU (Timişoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENŢIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timişoara), TUDOR OPRIŞ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reşiţa), STERIE RĂDOI (Iaşi), NICOLAE SAFTU, GEORGE ŞOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACŢIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor şef

Revista LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia : **str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti,** cod. 70738, tel. 15.17.92., **cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Bucureşti.**

Sumar

B. CAZACU — Limba română literară în concepţia lui **Ion Heliade Rădulescu** . . 5

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii : „Ducă-se opt şi cu-a brînzei nouă!" 8
G. BELDESCU — Ortografie şi etimologie 9
LUIZA SECHE — Compunerea cu ajutorul abrevierilor 12

Stil, compoziţie

ION DUMITRESCU — Metafora (II) 15
G. G. URSU — Însemnări pe marginea compunerilor premiate la concurs 19

Caiet de analize

A. GH. OLTEANU — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare* 22
ION C. TĂNASE — Geo Bogza : *Dobrogea ! Dobrogea !* 25

Concursuri, examene

Concursul de literatură „M. Eminescu". Etapa finală (Iaşi, 7—13 aprilie 1977) . . 27
I. HANGIU — Din nou la Iaşi, veche cetate de cultură românească 27
CONSTANTIN CIOPRAGA — Cuvînt de deschidere 28
GH. EMINESCU — Impresii de la un jubileu 29
Subiectele concursului de literatură română 31
Premianţii etapei finale 31
D. ANDRONACHE — Cuvînt la festivitatea de premiere 36
CLOŞCA STĂNESCU — Cuvînt la festivitatea de premiere 37

Aniversări

100 de ani de la înfiinţarea „Tinerimii române" 38

Cenacluri, reviste

G. G. URSU — Mihai Gafiţa, elev de liceu 41
NAE ANTONESCU — *Ţara visurilor noastre* 42
GEORGE ŞOVU — Cronica revistelor şcolare 43

De la corespondenţii noştri 47

Tinere talente 51

VICTOR AURELIAN MIRCESCU — *Aici, pe Olt, în jos!...* 51
DANIEL GHERGHINA — *Paşii* 51

MIRCEA BENŢEA — *Elegie* 52
IRINA AIRINEI — *Pe drumul plin de sorţi* 52
CAMELIA-LILIANA LOBONŢ — *Poem pentru mama* 53
MARIAN FLOREA — *O voce suie* 53

Debut

LIVIA INCEU — *Românie, numele tău...* 54
ILEANA MIHĂILĂ — *Cîntec pentru un vis* 54
IULIA TRĂILĂ — *Copilărie* 55

Însemnări pe marginea cărţilor

AL. ANDRIESCU, *Stil şi limbaj* (Cezar Tabarcea) ; ELENA GORUNESCU, *Exerciţii de limba franceză* (Dan-Ion Nasta) ; *Arta şi literatura în slujba independenţei naţionale* (Săluc Horvat) ; *Ceea ce nu se uită. Din lirica românească antifascistă* (Ion Buzaşi) ; *Din cartea patriei* (Rodica Cocan) ; TUDOR OPRIŞ, *Reviste literare ale elevilor* (G.Ş.) ; Cărţile foştilor noştri colegi (Constanţa Pădurarul) 55
G. G. URSU — Curier 62
N. SAFTU — Jocuri literare 64

Limba română literară în concepţia lui Ion Heliade Rădulescu*

B. CAZACU
Universitatea din Bucureşti

Se ştie că, în istoria unei societăţi, fiecare epocă — adică oamenii, evenimentele, ideile, problemele etc. — este interpretată, comentată şi apreciată, cu mai mult sau mai puţin spirit critic, chiar de către cei care o trăiesc. Viaţa şi variata operă a lui Ion Heliade Rădulescu, om politic, scriitor, filolog, filozof şi publicist reflectă contradicţiile epocii frămîntate în care a trăit.

Acest fiu al polcovnicului Ilie Rădulescu, născut în pragul veacului al XIX-lea (1802), este un om al generaţiei sale, care a lăsat un număr considerabil de lucrări în diverse domenii, „un enciclopedist", cum îl caracteriza D. Popovici, în remarcabila monografie *Ideologia literară a lui I. Heliade Rădulescu* (Bucureşti, 1935).

În ciuda contradicţiilor complexei sale personalităţi, nu se poate însă contesta lui I. Heliade Rădulescu că, în domenii importante ale vieţii noastre culturale, el a venit cu iniţiative şi îndrumări corespunzătoare nu numai momentului, dar şi dezvoltării, în general, a culturii şi a literaturii româneşti din secolul al XIX-lea.

* * *

Oamenii de cultură din perioada lui I. Heliade Rădulescu prezintă ca trăsătură caracteristică faptul că acordă o însemnătate deosebită limbii române literare ; am putea spune chiar că problemele formei exprimării literare domină cultura românească din secolul al XIX-lea. Ar fi fastidios să înfăţişez aici, în mod didactic, părerile lingvistice ale lui I. Heliade Rădulescu, concepţia sa în domeniul limbii şi modul cum a aplicat-o în practica scrisului de-a lungul timpului [1], precum şi influenţa lui asupra contemporanilor şi a urmaşilor. Aceste aspecte ale activităţii sale au fost analizate în diverse articole şi lucrări [2] şi au fost incluse în manualele şcolare, fiind la îndemîna unui public mai larg. În acest moment festiv, aş încerca să precizez, o dată mai mult, cu riscul de a repeta anumite lucruri, poziţia lui I. Heliade Rădulescu referitoare la problemele limbii române literare.

---

* Comunicare prezentată la Academia R. S. România, cu prilejul împlinirii a 175 de ani de la naştere.

[1] Examinarea remanierilor la care au fost supuse textele publicate iniţial de I. Heliade Rădulescu sînt, ca şi la Gr. Alexandrescu, deosebit de instructive.

[2] Vezi, în ultimul timp, volumul util pentru învăţămînt : *Ion Heliade Rădulescu. Scrieri lingvistice. Ediţie, studiu introductiv, note şi bibliografie* de Ion Popescu-Sireteanu, Bucureşti, 1973.

Aş sublinia, în primul rînd, pasiunea pe care a manifestat-o I. Heliade Rădulescu pentru studiul diverselor aspecte ale limbii române, căreia i-a consacrat numeroase lucrări şi articole. Din acest punct de vedere, reputaţia lui I. Heliade Rădulescu se datoreşte mai ales apariţiei *Gramaticii româneşti* (Sibiu, 1828) care s-a bucurat de un răsunător succes şi asupra căreia merită să insistăm mai mult. La aceasta, am adăuga *Repede aruncătură de ochi asupra limbei şi începutului romanilor*[3], în care se precizează clar latinitatea limbii române (*Noi vorbim o limbă ce este o fiică a latinei*) şi caracterul specific al locuitorilor acestui pămînt (*Noi avem limba noastră, religia noastră, obiceiurile noastre şi ne numim rumâni*). În aceeaşi ordine de idei, se cuvin amintite : *Scrisorile către C. Negruzzi*[4], unde autorul, valorificînd tradiţia, pledează pentru formarea unei limbi literare, pe baza limbii textelor religioase (*Singurul mijloc ca să ne unim la scris şi să ne facem o limbă generală literară este să urmăm limbii cei bisericeşti şi pe tipii ei să facă cineva şi limba filosofului, matematicului, politicului...*) şi *Scrisorile către G. Bariţ*[5], redactorul revistei *Foaia literară* din Braşov, semnificative pentru părerile autorului în domeniul ortografiei, ca şi *Scrisoarea către Petrache Poenaru*[6] unde se exprimă necesitatea „cultivării limbii" (*Cine voieşte să aducă pe români pe calea civilizaţiei şi a mîntuirii, trebuie să le formeze şi să le desăvîrşească limba*) şi se pledează pentru ideea unei limbi unitare pentru toţi românii (*Românul care nu e numai muntean, nici numai moldovean, ci e român în toată puterea vorbei şi cunoaşte ce e stricat şi ce e bun... va face o limbă, o grămatică, un dixionar românesc în adevărata însemnare a vorbei... priimite de toţi românii...*).

În sfîrşit, după 1840, în a doua parte a activităţii autorului, cînd se accentuează direcţia italienizantă, apar : *Paralelism între limba română şi italiană* (partea I, în *Curier de ambe sexe*, 1840—1842), cu exagerările din *Paralelism între dialectele român şi italian* (partea a II-a, în volum, 1841), şi *Vocabular de vorbe streine în limba română, adică slavone, ungureşti, turceşti, nemţeşti, greceşti* etc. (Bucureşti, 1847), încercare de a înlătura elementele străine şi de a impune anumite norme în contradicţie cu evoluţia istorică a limbii.

Este remarcabilă atenţia minuţioasă pe care o acordă I. Heliade Rădulescu formei exterioare a limbii (ca şi anumitor părţi de gramatică), într-o perioadă de incertitudine ortografică. Prima lucrare amintită, *Gramatica românească*, reprezintă una dintre cele mai importante contribuţii în vederea codificării limbii literare a epocii; în prefaţă, autorul susţine necesitatea unei ortografii fonetice (*...pentru ce să nu scri[e]m după cum pronunţiem, cînd scri[e]m pentru cei cari trăiesc, iar nu pentru cei morţi ?*) şi reducerea alfabetului chirilic, propune soluţii pentru îmbogăţirea vocabularului prin împrumuturi — mai ales din latină şi din limbile romanice — şi indică forme concrete de adaptare a neologismelor. Această gramatică a influenţat într-o mare măsură recunoaşterea, în toate regiunile româneşti, a variantei munteneşti a limbii literare şi, prin soluţiile date rezolvării diverselor probleme, a contribuit la unificarea şi modernizarea românei literare. (Se ştie că, sub influenţa lui Heliade Rădulescu, C. Negruzzi a eliminat din scrierile sale anumite particularităţi moldoveneşti). Inspirîndu-se din lucrările unor gramatici francezi (Condillac, Destutt de Tracy), și cum au arătat ultimele cercetări ale lui N. A. Ursu (*Modelul francez al Gramaticii lui I. Eliade Rădulescu*)[7], din *Grammaire française à l'usage des pensionnats* a lui Charles-Constant Le Tellier, I. Heliade Rădulescu și-a redactat textul în „spiritul gramaticelor românești anterioare" (N. A. Ursu). Folosită ca manual, gramatica a putut să exercite o influență directă asupra tineretului, acționînd în sensul standardizării exprimării literare, orale și scrise. Se remarcă, pentru dezvoltarea stilurilor limbii române literare, utilizarea unui gen de maieutică, prin folosirea limbii conversației curente pentru prezentarea unor adevăruri științifice:

---

[3] Apărută, mai întîi, în *Curierul românesc*, 1832.

[4] Prima scrisoare apărută în *Muzeul Naţional*, 1836 ; următoarele două în *Curierul românesc*, 1838—1839 şi ultima, cu caracter particular, datată din 1840, în *Convorbiri literare*, 1881—1882.

[5] Ambele scrisori au apărut în *Curierul românesc*, 1836.

[6] *Curierul românesc*, 1839.

> *Ei! dar ce fel de carte e asta?!!! uită-te, minune!!! aci lipsesc o grămadă de slove! ăștia vor să ne lase săraci! Aci fălosul și purtătorul de ortografie* н' *lipsește; mărețul și îngîmfatul* ѡ, *asemenea;* оу *cel bogat în loc nu se mai vede; în loc de* ѣ, *unde și unde se vede* еа; *în loc de* ю, іȣ! *Vai de mine, ce grosime și mojicie!!! ia te uită că ăștia și pe delicatul și plinul de dulceață* ѳ *l-au scos! nu zău, ăștia sînt rumâni groși, bădărani de la țară, nu vor să aibă cît de puțină evghenie [=boierie, noblețe] pă dînșii!... Ait! s-a stricat!! s-aaa duuus acum și limba...*
>
> *Așa, domnule, s-au dus și acuma și dumneata să fii sănătos; ele s-au dus și nu se vor mai întoarce, căci le-a gonit o soțietate întreagă, le-a gonit dreptul cuvînt...*

Sub o fermecătoare bunăvoință, transpare totuși rigoarea recomandărilor gramaticului. Stilul din acest fragment ne îndreptățește să-l considerăm pe I. Heliade Rădulescu drept un precursor al lui I. Ghica, autor care a folosit de asemenea, în scrisorile sale, limba conversației curente în tratarea unor probleme literare, istorice etc.

*
* *

Exprimîndu-și părerile asupra celor mai diferite probleme, dotat cu o imensă forță de muncă, precum și cu inițiativă și imaginație, avînd o informație bogată — uneori, este drept, de a doua mînă — I. Heliade Rădulescu a fost considerat un fel de compendiu al științei din epoca sa. Unele manifestări din a doua parte a activității sale, caracterul orgolios, fraza grandilocventă, butadele care nu cruțau pe contemporani — neezitînd să difameze calitățile omului pentru a-și atinge scopul (de pildă, atitudinea față de Grigore Alexandrescu) — i-au creat nenumărați inamici.

Nu este însă mai puțin adevărat că, datorită competenței în anumite probleme și, mai ales, activității sale de publicist, el a avut o deosebită ascendență asupra opiniei publice a contemporaneității; aceasta i-a creat lui I. Heliade Rădulescu un prestigiu deosebit și i-a adus numeroși admiratori, iar, mai tîrziu, unii urmași au văzut în el pe „părintele literaturii române".

◆

---

[7] În *Limba română*, X, 1961, nr. 4, p. 322—333.

GRAMATICĂ, VOCABULAR

Expresii: „Ducă-se opt şi cu-a brînzei nouă!“

Acad. IORGU IORDAN

Expresia a luat naştere pe vremuri îndepărtate, în legătură cu unele datini vechi, de natură religioasă, dar avînd la bază reguli de higienă. Posturile au fost la început recomandări de ordin medical, mai ales în ţările calde, dar şi în regiuni cu climă temperată sau chiar rece, unde nu s-a cunoscut rostul recomandărilor iniţiale. Expresia se întrebuinţează cînd vorbitorul a scăpat, direct sau indirect, de cineva care nu-i place, pe care îl consideră rău sau primejdios, fie pentru sine însuşi, fie pentru alţii sau pentru o colectivitate întreagă. *Opt* şi *nouă* arată numărul săptămînilor pe care le au, de obicei, cîşlegile Crăciunului. Se ştie că la 25 decembrie este prima zi „de dulce“ sau „de frupt“ după un post care durează, dacă nu mă înşeală memoria, şase săptămîni. Cîşlegile care încep, după asta, în ziua amintită, au o durată variabilă, în funcţie de data Paştelui, ea însăşi nefixă. Această sărbătoare a primăverii este precedată de postul cel mare, de şapte săptămîni încheiate, mare nu numai ca întindere în timp, ci şi, mai ales, ca severitate : în prima şi ultima lui săptămînă, cei care respectau prescripţiile bisericii — pe vremuri, toţi ţăranii şi 85⁰/₀ din populaţia României, care, de altfel, posteau şi în zilele de dulce, fiindcă nu prea aveau ce să mănînce — nici măcar nu gustau dintr-o mîncare gătită cu untdelemn de măsline, ca să nu mai amintesc alte lucruri, şi mai „spurcate“, de pildă, peştele. (Pentru acesta exista dezlegare o singură zi : 25 martie, sărbătoarea Bunei-Vestiri.) Dacă Paştele cădea devreme, spre sfîrşitul lui martie (stil vechi), pentru respectarea celor şapte săptămîni ale postului mare se impunea, bineînţeles, scurtarea cîşlegilor Crăciunului, şi invers : o dată tîrzie a sărbătorii primăverii (care putea să cadă, mi se pare, chiar în ziua de 24 aprilie stil vechi) însemna prelungirea cîşlegilor, spre bucuria mai cu seamă a copiilor. De obicei, aceste date extreme ale Paştelui constituiau aproape o excepţie, în favoarea celor medii, între 10 şi 15 aprilie. Aşa se face că, de cele mai multe ori, cîşlegile în discuţie durau opt sau nouă săptămîni.

De ce în zicala noastră a doua cifră este urmată de „a brînzei“, adică „săptămîna brînzei“ ? Ultima zi de frupt înaintea unui post era *lăsatul* (sau *lăsata*) *secului*, cu *sec* ca sinonim al lui *post*. În această zi, şi cei mai săraci oameni mîncau bine şi mai mult, ca să le... ţină pentru vreme îndelungată. La cei cu stare, masa, bogată şi variată, dura toată noaptea. Vă aduceţi aminte de „Conu Leonida...“ al lui Caragiale, cu gălăgia chefliilor din cartier, care i se părea curajosului revoluţionar că e începutul „reacţiunii“ ? Cînd află de la servitoare despre ce este vorba, de bucurie că i-a trecut spaima, Efimiţa îşi permite o glumă cam tare la adresa soţului pe care altfel îl admira la culme, făcînd un joc de cuvinte (de fapt, îl face Caragiale) : „Lăsata secule !“ Sfîrşitul cîşlegilor Crăciunului, deci, ca urmare, începutul postului mare, se sărbătorea de două ori, în duminicile imediat anterioare acestei lungi suferinţe gastronomice : în prima se lăsa sec de carne, adică începînd de luni nu se mai găteau mîncăruri cu carne. Locul acesteia îl luau brînza şi alte produse lactate, cum se spune azi. De aceea, această săptămînă era numită *a brînzei.* Zicala noastră însemna, deci, că cel plecat, pe care îl detesta, ura etc. vorbitorul, să se ducă şi „dusul“, adică plecarea, drumul parcurs, să dureze opt săptămîni, plus a noua, care e *a brînzei.* Altfel spus, să se ducă foarte departe.

În atîta timp, chiar mergînd pe jos, omul ajunge la distanţe de cîteva sute de kilometri.

O zicală apropiată prin conţinut şi la fel de expresivă este *ducă-se învîrtindu-se ca ciocîrlia!* Se ştie că această pasăre face în aer, la înălţimi mari, adevărate acrobaţii, cu capul cînd în sus, cînd în jos, cînd în lături, mai ales coborînd. Pentru om, aceste mişcări sînt ameţitoare şi prin ele însele, dar şi prin iuţeala cu care sînt făcute.

Ortografie şi etimologie

G. BELDESCU
I. C. P. P. D., Bucureşti

Ortografia noastră este, fundamental, fonetică : ea tinde să redea pronunţia literară actuală notînd în general fiecare sunet, ca unitate ortoepică, prin cîte o literă. Regulile de scriere sînt hotărîte însă şi după alte criterii, care dau unitate principiului fonetic, îl contrazic ori sînt indiferente la normele de pronunţare [1] şi în rîndul cărora acţiunea celui etimologic e mai puţin cunoscută.

O scriere este etimologică atunci cînd reflectă un mod de rostire a cuvintelor depăşit de evoluţia limbii. În concepţia reprezentanţilor Şcolii ardelene, de exemplu, etimologismul se întemeia pe convingerea superiorităţii stadiului arhaic al limbii noastre în raport cu cel contemporan lor, „corupt" de influenţe străine. De aceea, idealul de limbă al acestor entuziaşti cărturari patrioţi era un idiom relatinizat, în care ortografiei îi revenea rolul de a întoarce formele evoluate („corupte") la prototipul (etimonul) latin al cuvintelor moştenite. Vocala [î], sunet inexistent în latină, trebuia scrisă, de pildă, în trei feluri, potrivit cu sunetele din transformarea cărora provenea şi în scopul de a le evoca şi a dovedi astfel originea latină a cuvintelor care le conţin : *â* în c*â*mp (lat. c*a*mpus), *ê* în jur*ê*mênt (lat. jurame*n*tum) şi *î* în r*î*pă (lat. r*i*pa).

O întărire a caracterului latin al limbii noastre s-a produs prin evoluţia obiectivă a limbii şi într-un sens pe care latiniştii nu-l puteau prevedea : pe calea împrumuturilor din limbile romanice şi chiar din limba latină. Am împrumutat şi împrumutăm cuvinte (evident, şi din alte limbi), uneori traducîndu-le (fr. prédire = prezice ; germ. Beeinfluss = înrîurire), de obicei însă încorporîndu-le cu o formă mai mult sau mai puţin apropiată de cea originară, etimologică. În cazul din urmă, ortografia reflectă gradul de adaptare a neologismelor, iar regulile de scriere sînt stabilite, firesc, şi după criteriul etimologic.

Cele mai multe neologisme se supun, mai curînd sau mai tîrziu, normelor limbii noastre, procesul de acomodare fiind îngreuiat cînd acelaşi cuvînt vine din limbi diferite. Un împrumut se poate afla deci la un moment dat în situaţia de a fi integrat în limbă complet, adaptat fonetic, morfologic şi ortografic, de a fi acomodat parţial, cînd păstrează particularităţi morfologice, fonetice sau ortografice din limba de origine, sau de a rămîne încă „străin", în afara normelor noastre gramaticale, de pronunţare şi de scriere (white-spirt, engl.) — împrejurare care nu ne interesează.

---

[1] Vă puteţi informa asupra principiilor ortografiei noastre din : Th. Hristea, *Probleme de ortografie*, în *Sinteze de limba română*, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1972 ; acelaşi autor, *Principiul simbolic în ortografia actuală*, în *Radioteleşcoală*, 1974, nr. 38.

Dificultăţi în scrierea împrumuturilor există totdeauna, pentru că nu toată lumea cunoaşte etimonul şi nici măsura adaptării lui. Pentru început, iată cîteva neologisme deplin integrate în limbă, în ortografia şi pronunţarea cărora se fac însă adeseori greşeli : aisberg (fr., engl. iceberg), capodoperă (it. capo d'opera), chiuvetă (fr. cuvette), dormeză (fr. dormeuse), epuiza (fr. épuiser), glasvand (germ. Glaswand), hailaif (engl. high-life), jongler (fr. jongleur), laitmotiv (germ. Leitmotiv), lebărvurşt (germ. Leberwurst), lider (engl., fr. leader), loial (fr. loyal), premisă (fr. premisse), sandviş (fr. engl. sandwich), sesiune (fr. session, lat. sessio,-onis), simpozion (germ. Symposion), şezlong (fr. chaise-longue), şvaiţer (germ. Schweizer [käse]), trepied (fr. trépied), vizavi (fr. vis-à-vis) etc. Unele au pronunţia modificată mai mult : autobuz (fr. autobus), chermeză (fr. kermesse), sesiza (fr. saisir), ori au pătruns cu ortografia originară adoptată şi ca normă de pronunţare : clovn (fr., engl. clown), dumping (engl. dumping), mercerie (fr. mercerie), notes (fr. notes), pachebot (fr. paquebot), raid (engl. raid) etc.

Dificultăţile de scriere cresc cînd împrumuturile se constituie în opoziţii ortografice determinate de etimologia diferită, dar şi de felul adaptării :

—*i* sau *î* la iniţială : *i*ndemnizaţie (fr. indemnisation), *i*nsera (fr. inserer, lat. inserare), *i*nsufla (fr. insufler), *i*nvesti (fr. investir, lat. investire), *i*nvestiţie (germ. Investition), *i*nveterat (fr. invétéré) ; faţă de *î*nvesti (fr. investir), *î*ncasa (it. incassare), *î*nmatricula (fr. immatriculer) ;

—*oa* sau *ua :* bud*oa*r (fr. boudoir), cr*oa*zieră (fr. croisière), cul*oa*r (fr. couloire), f*oa*ier (fr. foyer), fum*oa*r (fr. foumoir), lav*oa*r (fr. lavoir) ; însă : c*ua*ntă (fr. quante), c*ua*rţ (germ. Quarz, fr. guartz), g*ua*şă (fr. gouache), sc*ua*r (fr. square) etc.

—*exc* sau *esc* : e*xc*ava (*fr.* excaver), e*xc*elent (fr. excellent), e*xc*epţie (fr. exception, lat. exceptio), e*xc*lama (fr. exclamer, lat. exclamare), e*xc*ursie (fr. excursion, lat. excursio) ; dar e*sc*adră (fr. escadre), e*sc*adrilă (fr. escadrille), e*sc*ală (fr. escale), e*sc*alada (fr. escalader), e*sc*ortă (fr. escorte), e*sc*roc (fr. escroc) ;

—*exp* sau *esp* : e*xp*edia (fr. expédier), e*xp*erienţă (fr. expérience, lat. experientia), e*xp*loata (fr. exploiter), e*xp*lica (fr. expliquer, lat. explicare) ; dar : e*sp*adrilă (fr. espadrille), e*sp*lanadă (fr. esplanade) ;

—*ext* sau *est* : e*xt*az (fr. extase), e*xt*enua (fr. exténuer), e*xt*emporal (germ. Extemporale, lat. extemporalis), e*xt*ern (fr. externe, lat. externus), e*xt*inde (lat. extindere), e*xt*rage (lat. extrahere) ; dar e*st*ima (fr. estimer, lat. estimare), e*st*ompa (fr. estomper), e*st*radă (fr. estrade), e*st*uar (fr. estuaire) ;

—*sp.* sau *şp* : *sp*alier (germ. Spalier), *sp*icher (engl. speaker) ; dar : *şp*aclu (germ. Spachtel), *şp*alt (germ. Spalte), *şp*an (germ. Span) ;

—*st* sau *şt :* *st*and (fr. engl. stand, germ. Stand), *st*art (engl. start), *st*arter (engl. starter), *st*at de funcţii (lat. status, ital. stato) ; *st*oc (engl. stock), *st*ocaj (fr. stockage), *st*ofă (germ. Stoff, it. stoffa), *st*uc (it. stucco, fr. stuc), *st*ucatură (it. stucattura) ; faţă de : *şt*achetă (germ. Staket), *şt*afetă (germ. Stafette), *şt*ampilă (fr. estampille), *şt*anţă (germ. Stanze), *şt*angă (germ. Stange), *şt*rudel (germ. Strudel) ;

— cu sau făr *n* : co*n*ju*n*ctiv (fr. conjonctif, lat. conjunctivus), co*n*ju*n*ctură (fr. conjoncture), co*n*ju*n*cţie (fr. conjonction, lat. conjunctio,-onis), co*n*tige*n*t (fr. contingent, lat. contingens,-ntis), deli*n*cve*n*t (lat. delinquens,-ntis), i*n*te*n*dent (fr. intendant, lat. intendens, -ntis) ; dar : corespunde (fr. correspondre), corupe, corupt (lat. corrumpere), incoruptibil (fr. incorruptible, lat. incorruptibilis), identic (fr. identique, lat. identicus), itinerar (fr. itinéraire, lat. itinerarius), traversa (fr. traverser) ;

—*k* sau *c*, *ch* : *k*aizer (germ. Kaiser [fleisch]), *k*a*k*i (fr. kaki), *k*aliu (germ. Kalium), *k*ilogram (fr. kilogramme), *k*ilometru (fr. kilomètre), *k*ripton (fr. krypton) ; dar *c*alciu (fr. calcium), *ch*ila navei (fr. quille), *c*riptă (fr. crypte, lat. crypto) etc.

—*x* sau *cs* : bo*x* (fr. boxe), lu*x*aţie (fr. luxation, lat. luxatio), ta*x*i (fr. taxi) etc. ; faţă de : co*cs* (germ. Koks), ru*cs*ac (germ. Rucksack), va*cs* (germ. Wachs).

În cîteva împrejurări, pronunţia şi ortografia noastră s-au adaptat ele la forma cuvintelor străine, împotriva normei fonetice tradiţionale. *E* pur la începutul cuvintelor şi hiatul, nemoştenite, au fost introduse prin neologisme de către cei care cunoşteau aspectul fonetic al cuvîntului din limba de origine şi care au fost influenţaţi de acesta :

—*e* la iniţială : *e*cher (fr. équerre), *e*ducaţie (fr. éducation, lat. educatio), *e*lev (fr. élève), *e*ră (fr. ère), *e*taj (fr. étage), *e*voca (fr. évoquer, lat evocare) etc. ;

— vocale în hiat : *ae*d (fr. aède), m*ae*stru (it. maestro) — faţă de : c*aie*r (lat. * caiulus), b*aie*ră (lat. bajula) ; al*ee* (fr. allée), f*ee*rie (fr. féerie), lic*ee* (fr. lycée) — faţă de : curcub*eie* (etimologie necunoscută), cr*eie*r (lat. c(e)rebellum) ; b*oe*m (fr. bohème), p*oe*zie (fr. poésie) — faţă de : b*oie*r (slboljarinŭ) ; alc*oo*l (fr. alcool), z*oo*logie (fr. zoologie) ; d*ue*l (fr. duel), d*ue*t (it. duetto) — faţă de *vuiet* (vui — onomatopee + -et) ş.a.m.d.

Unele cuvinte împrumutate s-au acomodat fonetic şi ortografic, nu însă şi morfologic. Inovaţia morfologică mai răspîndită adusă de neologisme este anularea unor alternanţe fonetice :

—(*é* — *eá*) burl*e*scă (fr. burlesque, it. burlesco), grot*e*scă (fr. grotesque), livr*e*scă (fr. livresque) — tradiţional : tiner*e*sc — tiner*ea*scă (tînăr + -esc, -ească), la care s-a adaptat pitor*ească* (it. pittoresco, fr. pittoresque) ;

—(*ó* — *oá*) bar*o*că (fr. baroque), echiv*o*că (fr. équivoque), recipr*o*că (fr. réciproque), anal*o*gă (fr. analogue), pedag*o*gă (fr. pédagogue) ; — tradiţional : ol*o*g — ol*oa*gă, la care s-au adaptat : escr*oa*că, omol*oa*gă ; ev*o*că — să ev*o*ce, inv*o*că — să inv*o*ce, rev*o*că — să rev*o*ce ; abr*o*gă — să abr*o*ge, ar*o*gă — să ar*o*ge, der*o*gă — să der*o*ge ; exp*o*rtă — să exp*o*rte, imp*o*rtă — să imp*o*rte, sup*o*rtă — să sup*o*rte (toate, din fr. sau lat.) — modelul tradiţional fiind : t*o*c — t*oa*că — să t*oa*ce, la care s-au adaptat : conv*o*c — conv*oa*că — să conv*oa*ce şi prov*o*c — prov*oa*că — să prov*oa*ce ;

— (*z* — *j*) albane*z*i (it. albanese), confu*z*i (fr. confus, lat. confusus), obe*z*i (fr. obèse) — faţă de modelul tradiţional : viteaz — vite*j*i.

Multe neologisme şi-au păstrat haina originară introducînd în ortografia noastră dublete grafice nediferenţiate în rostire sau litere pe care alfabetul nostru nu le are :

—*p* şi *b* rostite [p] înainte de consoane surde : ca*ps*ă (germ. Kapsel), ca*ps*ulă (fr. *capsule*), ecli*ps*ă (fr. éclipse), dar : a*bs*ent (fr. absent), a*bs*olvi (germ. absolvieren), *obs*erva (fr. observer ; a*pt*itudine (lat. aptitudo, fr. aptitude), o*pt*ativ (fr. optatif, lat. optativus), o*pt*ic (fr. optique), însă : o*bt*uz (fr. obtus), su*bt*il (fr. subtil), o*bt*urator (fr. obturateur) ; o*pţ*iune (fr. option), faţă de o*bţ*ine (fr. obtenir) etc.

—*y* : *y*ankeu — *y*ankei (engl. yankee), *y*en — *y*eni (fr. yen), *y*oga (fr., engl. yoga) ;

—*w* : *w*att — *w*aţi (engl. watt), *w*arant — *w*arante (engl. warrant), *w*eber — *w*eberi (fr. weber), *w*olfram (germ. Wolfram) etc.

Adaptarea ortografică parţială caracterizează şi alte cuvinte : gau*ss* — gau*ş*i (fr. gauss), o*h*m — o*h*mi (fr. ohm), d*ie*sel (pron. [dizel] ; germ.

Diesel), j*ou*le — j*ou*li (pron. [jul]; fr. joule), l*ie*d — l*ie*duri (pron. [lid]; germ. Lied) etc. În terminologia muzicală au pătruns cuvinte italiene cu forma originară: mezzoforte, pianissimo, pizzicato etc.

Sînt cazuri cînd împrumuturile mențin sunete caracteristice limbii de origine — transcrise potrivit cu ortografia dată, de exemplu [ö][2]: bl*eu* (fr. bleu), bl*eu*marin (fr. bleu marine), past*eu*riza (fr. pasteuriser), bl*u*f (engl. bluff), f*oe*n (fr. foen, germ. Föhn), l*oe*ss (fr. loess) sau [-ü]: ecr*u* (fr. écru) etc.

În concluzie, cele de mai sus, deși nu epuizează chestiunea (ar merita o discuție specială scrierea numelor de persoane și de locuri din alte părți), pot sugera cît de importantă e acțiunea criteriului etimologic în ortografia noastră și cît de necesar este unui tînăr dicționarul, pentru învățarea scrierii corecte.

Compunerea cu ajutorul abrevierilor

LUIZA SECHE
Institutul de lingvistică, București

Consecință a nevoii de a se exprima cît mai multe idei în cît mai puține cuvinte, compunerea cu ajutorul abrevierilor este o modalitate de formare a cuvintelor, deosebit de frecventă, în majoritatea limbilor moderne[*]. Compusele din abrevieri au fost folosite, mai întîi, în limbile engleză, rusă și franceză, după modelul cărora au fost întrebuințate și în alte limbi. În limba noastră, acest tip de compunere a căpătat, mai cu seamă în ultima vreme, o foarte mare amploare, devenind o puternică și permanentă sursă de îmbogățire a vocabularului.

Inițialele elementelor constitutive ale numelui unor organizații, instituții, societăți, firme etc. sînt citite într-o succesiune curentă și directă, întocmai ca literele alfabetului, adică urmate de vocala *e*, cu excepția consoanelor urmate de vocală, care — datorită poziției — se pot citi fără acel *e*, pus înainte sau după ele. Rezultă, de aici, un nou substantiv — *acronimul* — care denumește, într-o variantă prescurtată, aceeași realitate lingvistică ce fusese exprimată în formularea integrală a grupului lexical supus abrevierii.

În procesul de formare al acronimelor distingem două etape esențiale:

a) prima, constînd în operația de prescurtare a cuvintelor care fac parte din denumirea desfășurată a organizației, societății, firmei sau obiectului avute în vedere (de exemplu, As[ociațiunea] Tra[nsilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român] → *ASTRA*, O[rganizația] N[ațiunilor] U[nite] → *O.N.U.*, F[rontul] U[nității] S[ocialiste] → *F.U.S.*;

---

[2] Îl pronunțăm și noi aproximativ așa în cuvinte cu diftongul eo: l*eo*rpăi, d*eo*dată etc.

[*] Procedeul internațional de formare a cuvintelor cu ajutorul abrevierilor se numește *acronimie*, iar formația lexicală rezultată din acest mod economic, productiv și original de compunere *acronim*, prin analogie cu alte cuvinte din terminologia lingvistică de tipul *antonim, omonim, sinonim, paronim, matronim, patronim, antroponim*, respectiv, *antonimie, omonimie, sinonimie, paronimie* etc. *Acronimul* (< engl. *acronym* < gr. *acro-* „ascuțit", „culme, extremitate, vîrf", „extrem" și *onyma* „nume") este cuvîntul format din literele sau din segmentele inițiale ale altor cuvinte. De exemplu *aragaz, radar, ozn, pfl, pas*, sau *IPROCHIM, TAROM, NATO, TV, CFR, ASTRA* etc.

Cuvintele *acronim* și *acronimie* nu au fost înregistrate de nici un dicționar sau studiu de specialitate românești. Oferim, cu acest prilej, „prima atestare" și recomandăm includerea acestor termeni în viitoarele dicționare.

b) a doua, care priveşte operaţia de îmbinare a literelor sau a segmentelor de cuvinte care vor alcătui noile creaţii lexicale (de exemplu, *FSM* = *F*[ederaţia] *S*[indicală] *M*[ondială], *I.F.A.* = *I*[nstitutul de] *f*[izică *a*[tomică] sau *aragaz* = gaz lichefiat, *o.z.n.* etc.

În cadrul acronimiei întîlnim două tipuri de creaţii lexicale:

1. formaţii reprezentînd rezultatul lecturii literelor iniţiale ale cuvintelor care intră în denumirea unor organizaţii, instituţii economice, sociale, politice, culturale etc. (de exemplu *C.A.E.R.* = Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, *A.R.L.U.S.* = Asociaţia Română pentru Legăturile de Prietenie cu Uniunea Sovietică, *O.N.T.* = Oficiul Naţional de Turism, *T.A.P.L.* = Trustul de Alimentaţie Publică Locală etc.);

2. cuvinte formate prin sudarea silabelor iniţiale sau a unor segmente iniţiale de cuvinte, reţinute din denumirea integrală a diferitelor asociaţii, uniuni, întreprinderi sau firme şi caracterizate, de obicei, prin lungime şi prin explicitare (*CENTROFARM* = Oficiul Central Farmaceutic = *centro-* + *farm*[aceutic], *ROMARTA* sau *ARTAROM* = Arta Românească etc.).

În componenţa lor, acronimele nu păstrează decît literele, silabele sau fragmentele iniţiale ale cuvintelor, care au un sens lexical. Nu sînt puse însă la contribuţie toate cuvintele cu conţinut lexical existente în titlurile respective. Elementele de legătură (prepoziţii şi conjuncţii), articolele sau alte instrumente gramaticale sînt lăsate la o parte. Este de observat faptul că, în general, ordinea acestor elemente respectă ordinea cuvintelor din denumirea integrală, motiv pentru care ele pot fi analizate cu uşurinţă de vorbitori, dacă, bineînţeles, aceştia cunosc titulatura sau formaţia din care a provenit respectiva abreviere. Acronimele care au la bază un titlu sau o îmbinare de cuvinte româneşti şi care — datorită marei lor frecvenţe — au intrat în conştiinţa vorbitorilor sînt foarte uşor de „recunoscut" sau de „descifrat" (*PTTR*, *CFR*, *CEC*, *UTC*, *RSR*, *URSS*, *ARLUS*, *ONT*, *ONU*, *TV* etc.); nu la fel stau lucrurile însă cu formaţiile mai puţin uzuale sau cu acelea care circulă numai în domenii restrînse ori specializate (de exemplu, *A.D.I.R.I.* = Asociaţia de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale, *A.I.E.A.* = Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică). Acronimul rămîne o enigmă, dacă el prescurtează o denumire străină şi, în acest caz, încercarea de reconstituire a respectivului titlu sau cuvînt — pe baza literelor sau a segmentelor iniţiale — nu mai este posibilă (de exemplu, *F.A.O.* = *Food and Agriculture Organization* = Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură; *UNESCO* = *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* = Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură; *UNICEF* = *United Nations Children's Fund* = Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii etc.).

Din punct de vedere gramatical, acronimele sînt substantive. După cum s-a putut vedea şi din exemplele de mai sus, acronimia este activă mai ales în sectorul numelor proprii. Indiferent dacă are loc într-o altă limbă, limba noastră preluîndu-le de acolo gata abreviate (*laser* 〈 engl. *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation* „amplificarea luminii prin emisia stimulată a radiaţiei", *radar* 〈 engl. *Radio detecting and ranging* „detectare şi reglare prin radio", *tranzistor* 〈 engl. *trans[fer res]istor* „rezistenţă de transfer"), sau pe teren românesc (*aragaz* 〈 A*[stra]* R*[omână]* + *gaz*, *pas* 〈 *[acid]* p*[ara]*-a*[mino]*s*[alicilic]*, *p.f.l.* 〈 *p[lăci]* f*[ibro]* l*[emnoase]*, *o.z.n.* 〈 *o[biecte]* z[bur*ătoare]* n*[eidentificate]*, după engl. *unidentified flying object*), acronimele au o serie de trăsături distincte care le diferenţiază de restul vocabularului. Ele s-au adaptat cu uşurinţă la sistemul lexical şi la cel gramatical ale limbii noastre, comportîndu-se ca nişte substantive obişnuite, cu flexiune, plural, articol etc. Spre deosebire de celelalte nume proprii, acronimele substantive proprii prezintă unele particularități, ca, de pildă, după fiecare literă se pune, de obicei, punct, care marchează abrevierea (*F.S.I.* = Federația Sindicală Internațională, *O.M.S.* = Organizația Mondială a Sănătății, în pronunțare (mult mai rar în scris), legătura dintre literele noii creații lexicale se face prin intercalarea, după fiecare consoană, a vocalei *e* (*UT*(*E*)*C*(*E*) = Uniunea Tineretului Comunist, *R*(*E*)*S*(*E*)*R*(*E*) = Republica Socialistă România, *S*(*E*)*C*(*E*)*R*(*E*) = Societatea de Cruce Roșie din Republica Socialistă România, *S.S.F.* = Societatea de științe filologice etc.), în mod curent, la inițialele majuscule *Ă, Â, I, Î, Ș, Ț* nu se notează semnele diacritice.

Procedeu universal și relativ recent de formare a cuvintelor, acronimia a căpătat o extraordinară amploare în ultimii 30—40 de ani. Fără îndoială, la baza lui a stat un fapt comercial : economia de timp, de spațiu și de bani pentru confecționarea și pentru afișarea unor firme sau pentru lansarea unor produse, precum și operativitatea și rapiditatea oferite de lectura unui titlu mai scurt, mai original și mai atractiv. Din sectorul comercial, procedeul s-a extins și în alte domenii de activitate, fiind din ce în ce mai productiv și mai frecvent. Denumirile lungi, greoaie, analitice, incomode au fost înlocuite cu aceste formații lexicale scurte, simple, concentrate și inedite. O altă calitate a acestor acronime constă în capacitatea pe care o au de a rezolva unele dificultăți provocate de caracterul prea tehnic al unor denumiri, ca, de pildă, *ACHT* „forma abreviată a adenocorticotropului", *ADP* „denumirea prescurtată a adenozindifosfatului", *ADN* „numele abreviat al acidului dexoxiribonucleic", sau de pronunțarea unor titluri străine, cum ar fi, de exemplu, *General Agreement on Tariffs and Trade* „Acordul General pentru Tarife și Comerț → *GATT*.

Datorită faptului că acronimele sînt formații lexicale livrești, multe dintre ele internaționale (*radar, laser, maser, pH* sau *FAO, ONU, UNESCO, UNICEF* etc.), cu o frecvență foarte mare, cu un suport fonetic fragil, multe dintre ele prea puțin transparente în ceea ce privește sensul, aparținînd unei terminologii labile, supusă modificărilor și înnoirilor permanente, pentru a nu greși și pentru a evita unele echivocuri sau confuzii este necesar ca :

a) în expunerile prezentate la radio, la televiziune, în conferințe sau lecții, acronimele-nume proprii să fie întotdeauna reproduse în forma desfășurată : *Frontul Unității Socialiste*, nu *FUS*, *Frontul Unic Muncitoresc*, nu *FUM*, *Federația Internațională a Luptătorilor din Rezistență*, nu *FIR*, *Banca Internațională de Colaborare Economică*, nu *BICE* etc. ;

b) în prezentări orale sau scrise, forma abreviată a unui titlu de societate, asociație, instituție etc. trebuie să fie întotdeauna precedată de denumirea integrală corespunzătoare, astfel încît să nu rămînă loc pentru neclarități, interpretări eronate sau incerte.

* * *

În concluzie, *acronimia* constituie un procedeu lexical modern, livresc, specific vocabularului contemporan, bine reprezentat pe plan național și internațional, deosebit de viu și de productiv și — tocmai de aceea — vulnerabil și deschis greșelilor sau confuziilor, dacă nu este folosită cu atenție, cu grijă și cu respect pentru corectitudinea și pentru frumusețea limbii noastre.

Metafora (II)*

ION DUMITRESCU

I. C. P. P. D., București

Trei sînt funcțiile principale ale metaforei : funcția filozofică, funcția psihologică și funcția poetică.

Funcția filozofică crește organic din calitatea metaforei de a realiza o sinteză între datele vechi ale conștiinței, constituite în reprezentări limpezi, pentru care există în limbă termenii echivalenți, și intuițiile noi, inedite prin profunzimea, complexitatea, unicitatea lor și care, tocmai de aceea, nu pot fi exprimate altfel decît prin puterea de cuprindere a analogiei. În cîmpul vast al acestora, alături de observația exactă, de constatarea riguroasă, își face loc, hrănindu-se din ele și ipoteza îndrăzneață prin care, de multe ori, în ciuda greșelilor inerente, necunoscutul e convertit în cunoscut. Dintre toate disciplinele, aceea care, prin însăși chemarea ei de a da o interpretare unitară, armonioasă a universului, pe baza datelor generale ale tuturor științelor, este nevoită să recurgă mai frecvent la analogii — deci la condiția genetică a metaforei — rămîne filozofia. Mai ales problemele capitale ale filozofiei, cele care au stat vreme îndelungată învăluite în taină precum sînt : viața, moartea, materia, spiritul, obîrșia și finalitatea lumii etc. au constituit izvor permanent de întrebări pentru conștiințele alese, iar răspunsul a rămas fie suspendat, fie rezolvat printr-o ficțiune, adesea de natură antropomorfică, ori analogică și, în consecință, reductibil, în aceste din urmă două cazuri, la metaforă. Lucrurile se limpezesc la o confruntare atentă cu diferitele mitologii și religii, al căror caracter de metaforă personificatoare este evident. Dar nu numai filozofările populare cristalizate în mituri și cosmogoniile religioase recurg la metaforă ca mijloc de cunoaștere, ci și sisteme de cugetare de mare reputație, elaborate de gînditorii cei mai profunzi pe care, în diferite epoci, i-a avut omenirea. Astfel, de pildă, nu încape îndoială că sistemul *Ideilor eterne,* de absolută puritate și desăvîrșire, față de care lumea cea aievea nu ar reprezenta decît o copie palidă, teză formulată de cunoscutul filozof idealist grec Platon, constituie de fapt o metaforă a noțiunilor. Sau în epoca modernă, ca să ne referim la o concepție despre lume care a înrîurit profund pe Mihai Eminescu, doctrina lui Schopenhauer, aceasta, prin propoziția voinței metafizice ca substrat al întregii existențe, este redusă la expresia cea mai simplă — o metaforă personificatoare. Metafore sînt, de asemenea, *Eul* din doctrina lui Fichte, *Absolutul* din cea a lui Hegel, *Inconștientul* din cea a lui Hartmann. Dar metafora apare în filozofie nu numai spre a defini, prin puterea ei de sugestie și de sinteză, principiul fundamental al unor însemnate concepții despre existență, ci și în scopuri mai limitate, cum este cel al apropierii de specificul lumii noastre sufletești. În această privință sînt de remarcat metaforele prin care, de-a lungul veacurilor, a fost denumită conștiința omenească și care, pînă la un punct, au condiționat cercetările psihologice, uneori ajutînd, alteori împiedicînd, prin analogiile incluse, dezvoltarea lor. Asemenea metafore sînt : *conștiința-tablă ; conștiința-vas ; conștiința-oglindă.* Ele au o aplicare foarte întinsă, care se regăsește la tot pasul și astăzi. Astfel, cînd cineva vorbește despre *gînduri care îi stăpînesc întreg planul conștiinței,* punctul de plecare al figurației este metafora : *conștiința-tablă* (în sens de suprafață întinsă), în vreme ce expresia *în adîncul sufletului* derivă din metafora *conștiința-vas*. Cît despre dificultățile puse în calea cercetării de anumite metafore, ele rezultă limpede din aceea că timp îndelungat psihologia nu a sesizat participarea activă a eului la elaborarea impresiilor stîrnite de lumea din afară, deoarece metafora *conștiința-tablă* sugera că tot ce vine din exterior se grevează pe întinsurile sufletului, fără ca acesta să reacționeze în vreun fel.

---

* Partea I a acestui articol a fost publicată în nr. 1, 1977, p. 17—21.

Funcția psihologică a metaforei a fost intuită încă de Aristotel, cînd în *Poetica* sa a vorbit despre *katharsis*, prin care înțelegea, între altele, liniștirea pe care o aduce în sufletul cititorilor sau al spectatorilor unei opere literare jucate de actori pe scenă contemplarea în ficțiunea artei a gravelor contradicții și frămîntări caracteristice vieții. De atunci, problema a fost mereu reluată și importante contribuții în limpezirea ei au adus psihologia constituită în știință, estetica psihologică inspirată de ea și, în ciuda unor evidente limite, psihanaliza. De asemenea, sînt de luat în seamă numeroasele mărturii ale scriitorilor despre propriul lor proces creator, care însă trebuie interpretate cu grijă, înainte de a se formula generalizări.

Din toate aceste surse multiple, rezultă că operele de artă se nasc din nevoia pe care o simt marii creatori, a căror conștiință este deosebit de sensibilă, de a se elibera de neliniștile sufletești stîrnite de adînci experiențe de viață, prin derivarea lor în lumea imaginară a valorilor estetice. Următoarea mărturie a lui Goethe din *Poezie și adevăr* despre romanul său : *Suferințele tînărului Werther* este semnificativă :

> M-am izbăvit prin această compoziție dintr-un element furtunos, în care mă rătăcisem prin vină proprie și străină, printr-un fel de viață întîmplător și, mai ales, prin premeditare și grabă, prin încăpățînare și neglijență... Îndată m-am simțit ca după o spovedanie generală, vesel, liber și îndreptățit la o nouă viață.

Mărturii asemănătoare se pot aduce și din cadrul literaturii noastre, cum este aceea prin care Liviu Rebreanu destăinuiește că durerea provocată de pierderea fratelui său Emil nu a putut afla alinare pînă cînd nu a materializat-o, cu schimbările inerente, în destinul lui Apostol Bologa. Văzut în această perspectivă, romanul *Pădurea spînzuraților*, după destăinuirea autorului însuși, este o amplă metaforă compensatoare pentru tragica experiență de viață semnalată.

Cea mai însemnată dintre funcțiile metaforei este, evident, cea estetică. Teoreticienii antici și-au cristalizat în această privință crezul prin cunoscuta formulă : *ut pictura poesis*. Formula, care este valabilă deopotrivă pentru Aristotel și pentru Cicero, considerînd poezia asemănătoare picturii, pune accent pe funcția sensibilizatoare a metaforei, adică pe calitatea ei de a da gîndului pe care îl îmbracă strălucire, relief concret, larg caracter sintetic, concizie. Metafora solicită mai viu reprezentarea prin analogiile pe care le stabilește între domeniul vast al abstracțiunilor de tot felul și datele palpabile ale realității. Temeiul vederilor antice asupra funcției sensibilizatoare a metaforei trebuie căutat în concepția despre artă ca imitație a naturii. Un ecou al acestor păreri, recepționat din prelucrări germane ulterioare, străbate în studiul lui Maiorescu despre condiția materială a poeziei.

Cercetările mai noi despre cuvînt și imagine au adus însă precizarea că expresia poetică nu trezește propriu-zis în conștiință reprezentarea concretă, plastică, a ideii pe care o evocă, ci o lume de sugestii, o anumită atmosferă generată de ea, înrudită în esență, dar tot alta de la persoană la persoană, de la moment la moment. Așa se face că o imagine artistică autentică este mereu nouă. Funcția sensibilizatoare a metaforei trebuie întregită cu acest aspect.

De aproape înrudită cu funcţia sensibilizatoare, fără însă a se confunda cu ea, este funcţia metaforei de a intensifica şi potenţa impresiile care solicită conştiinţa în modul cel mai viu. Faptul este firesc, de îndată ce raţiunea însăşi de existenţă a metaforei creşte din nevoia de a se depăşi o incongruenţă a limbii.

Astfel, în prima strofă din poezia *Panteism* de Ion Barbu metaforele au un evident rol intensificator pentru starea de euforie dionisiacă cu care se confruntă sufletul poetului :

> Vom merge spre fierbintea, frenetica viaţă,
> Spre sînul ei puternic, cioplit în dur bazalt,
> Uitat să fie visul şi zborul lui înalt,
> Uitată plăsmuirea cu aripe de ceaţă !

În realitatea textului literar, de cele mai multe ori, funcţia estetică sensibilizatoare a metaforei şi cea de potenţare a impresiilor se împletesc, ca în următoarele versuri din poezia lui O. Goga, *Pe înserate,* în care este prinsă minunea unui tablou din natură scăldat în razele lunii :

> Mireasa ceriului albastru
> Îşi împleteşte-n ape chipul,
> De vraja ei tresare unda
> Şi-nfiorează-se nisipul.

Un alt rol estetic al metaforei este exprimarea atitudinilor disimulate ale eului. Sentimentele care, din diferite motive, nu voiesc să se afirme direct, dar voiesc totuşi să fie recunoscute, se ascund sub văl metaforic. Registrul acestor sentimente este foarte variat : ameninţarea, dispreţul, orgoliul, gloria, linguşirea, politeţea, invidia, umorul, ironia, iubirea şi multe alte atitudini sufleteşti se întîlnesc exprimate adesea în operele literare nu direct, ci prin metaforă. Exemplele sînt numeroase. Numai asupra iubirii care, din orgoliu, din teamă sau din timiditate, nu se destăinuie deschis, ci recurge la căi ocolite, se poate scrie o întreagă monografie. În *Luceafărul* lui Eminescu, îndrăgostirea lui Hyperion de fata de împărat, înainte ca ea să îl cheme prima dată, este arătată, pentru raţiuni artistice bine definite, în chip cu totul discret, mai mult aluziv, prin gesturi cu caracter simbolic : culoarea lui mai aprinsă pe bolta siderală, reflectarea în oglindă, învăluirea ei în raze de lumini cînd merge să se culce etc. În cuvîntul *mreajă* din următoarea strofă este o întreagă lume de avînt şi reticenţă, exprimate metaforic :

> Şi pas cu pas pe urma ei
> Alunecă-n odaie
> Ţesînd cu recile-i scîntei
> O mreajă de văpaie.

Tot astfel, fără a insista cu lămuriri de prisos, autoironia lui Grigore Alexandrescu din *Satiră. Duhului meu* este o metaforă de sub a cărei mască el poate biciui mai sever năravurile anumitor categorii sociale din vremea lui. Cît despre disimularea prin politeţe, ea este ilustrată sugestiv de formulele întortocheate ale stilului administrativ din epoca feudală, ajunse la un obositor exces în perioada fanariotă, şi asupra cărora pana ageră a lui Costache Negruzzi şi-a îndreptat cîndva ascuţişul.

În sfîrşit, o ultimă funcţie estetică a metaforei este să surprindă prin cuvînt unitatea adîncă pe care conştiinţa omenească o resimte între trăirile ei cele mai variate, sau o descoperă între diferitele aspecte ale existenței, ori între ea și aceste aspecte. Acest gen de metafore, prin care se exercită mai frecvent calitatea literaturii ca mijloc de cunoaștere, a fost denumit de simboliștii francezi *corespondențe,* după sonetul lui Baudelaire cu același titlu. Îl reproducem în traducerea lui Al. Philippide, fiindcă este mai grăitor decît orice comentariu asupra funcției unificatoare a metaforei :

> Natura e un templu ai cărui stîlpi trăiesc
> Și scot adesea vorbe ciudate și obscure ;
> Și-n viață omul trece mereu printr-o pădure
> De simbole ce-l cearcă c-un ochi prietenesc.
>
> Ca niște lungi ecouri care din depărtare
> De-a valma se confundă într-un acord profund
> Vast, unitar ca noaptea sau zările solare
> Parfumul și culoarea și sunetu-și răspund.
>
> Sînt proaspete parfumuri ca trupuri de copii,
> Dulci ca un ton de flaut, verzi ca niște cîmpii
> Iar altele, corupte, de preț, triumfătoare,
>
> Avînturi infinite în firea lor purtînd
> Ca moscul, chilimbarul, tămîia, smirna care
> Ne cîntă bucuria din simțuri și din gînd.

Examinarea sonetului lui Baudelaire, care a devenit una din sursele fecunde ale crezului literar simbolist, arată că poetul a pus accent pe trei idei principale :

1. unitatea de adîncime a diferitelor aspecte ale naturii, față de care diversitatea lor aparentă reprezintă adevărate simboluri ce incită gîndurile spre substratul lor ascuns : „Natura e un templu ai cărui stîlpi trăiesc / Și scot adesea vorbe ciudate și obscure" ;

2. înrudirea esențială dintre aceste aspecte și om, asemenea căruia ele au atribute de ordin moral : „Și-n viață omul trece mereu printr-o pădure / De simbole ce-l cearcă c-un ochi prietenesc" ;

3. afinitatea organică dintre senzații deosebite, unitatea lor funciară, adică ceea ce în genere se cheamă *sinestezii :* „Parfumul și culoarea și sunetu-și răspund".

Desigur, sonetul lui Baudelaire prin perspectivele spre adîncime pe care le deschide și prin imensul răsunet pe care l-a avut, rămîne una din poeziile de mare prestigiu ale liricii în genere. Nu este mai puțin adevărat, însă, că metafora sinestezică este larg răspîndită din timpuri imemoriale și în limba obștească, în care aceeași năzuință către cuvîntul cel mai potrivit a dus la un număr fără sfîrșit de expresii figurate în care fuzionează impresiile de ordin abstract cu cele generate de realitatea sensibilă, palpabilă. Se vorbește, astfel, despre o *inimă caldă,* o *durere amară,* o *glumă nesărată, străinătatea neagră, speranțe trandafirii, moravuri pestrițe* etc. În această serie de corespondențe metaforice trebuie încadrat și limbajul culorilor : albul — inocență ; galben — gelozie ; roșu — iubire ; albastru — despărțire etc. Pe sinestezii se înalță, de asemenea, atribuirea unor anume semnificații diferitelor sunete ale limbii și în primul rînd vocalelor. Foarte cunoscut în această privință este sonetul închinat de Rimbaud vocalelor : *Voyelles.* Inspirat din Rimbaud, poetul român Mircea Demetriade scrie și el sonetul *Sonuri și culori,* în care încearcă să surprindă sugestiile metaforice proprii vocalismului românesc. Iată prima strofă din acest sonet :

> Alb A ; E gri ; I roşu, un cer de asfinţire
> Albastru O, imensul în lacuri oglindit
> U, mugetul furtunii şi-al crimei colţ vădit
> Alcovul criptei negre, lugubră prohodire.

Construcţiile metaforice întemeiate pe sinestezii sînt frecvent folosite de scriitori, întrucît fără ele limba nu poate surprinde în esenţa lor ireductibilă sursele generatoare de poezie. Cum ar fi putut Eminescu exprima mai frumos vraja de negrăit a înserării în codru, în balada sa idilică *Povestea teiului* decît recurgînd la metaforele personificatoare şi sinestezice din următoarea strofă :

> Sara vine din arinişti,
> Cu miroase o îmbată,
> Cerul stelele-şi arată,
> Solii dulci ai lungii linişti.

În ceea ce priveşte valabilitatea, ca act de cunoaştere, a apropierilor stabilite prin metafore, între lucruri şi fenomene, uneori ea este reală, alteori însă apropierile rămîn un joc al fanteziei, ceea ce nu afectează cu nimic valoarea artistică a unor asemenea metafore, dacă prin răsunetul lor pun în mişcare straturile adînci ale conştiinţei omeneşti.

Însemnări pe marginea compunerilor premiate la concurs

G. G. URSU

În zilele unui luminos april, s-a desfăşurat etapa finală a concursului de literatură, elevi din toată ţara evoluînd în atmosfera evocativă a Iaşului, despre care profesorul Constantin Ciopraga spunea, cu drept cuvînt, că este „pentru România ceea ce e Oxford pentru Anglia şi Florenţa pentru Italia".

Am cercetat lucrările care au obţinut premii şi menţiuni încununînd munca elevilor de la liceele real-umaniste şi de specialitate şi am constatat cu bucurie nu numai cunoştinţele lor în domeniul literaturii române şi universale, dar şi de atîtea ori talentul, originalitatea acestora, fineţea interpretării fenomenului literar, sensibilitatea deosebită faţă de valorile estetice şi etice ale operei literare.

Lucrările aparţinînd elevilor anului I răspund adecvat, cu vibraţie patriotică, temei respective : „Alcătuiţi o compunere, pornind de la cuvintele lui M. Kogălniceanu : «Istoria românească, mai ales, să ne fie cartea de căpetenie»". Sînt compuneri scrise frumos, cele mai multe în stil poematic, se bazează pe o bogată informaţie, mai ales pe cunoaşterea operelor literare de inspiraţie istorică, evocînd istoria dramatică a poporului român, lupta lui neîntreruptă pentru cucerirea independenţei naţionale. Putem cita, în primul rînd, pe Raluca Georgescu, de la Liceul „N. Bălcescu" din Bucureşti şi pe Domniţa Palii, de la Liceul pedagogic din Ploieşti, apoi pe Mădălina Ciurea de la Liceul „Mircea cel Bătrîn" din Constanţa.

La anul al II-lea, compunerile cu tema : „Mihai Eminescu — expresie integrală a sufletului românesc“ sînt mai analitice, pătrund în universul poetic eminescian, se ridică adesea și la sinteză, căutînd să-l situeze pe marele poet în contextul literaturii universale. În general, lucrările atestă o bună cunoaștere a exegezelor critice mai valoroase, în primul rînd a lui George Călinescu. Cele mai multe compuneri sînt evocări, scrise cu sensibilitate și fantezie, ale vieții și operei poetului național. Mai puține sînt dominate de un spirit științific, cu un stil adecvat, ca lucrarea lui Mihnea Gafița, de la Liceul „N. Bălcescu“ din capitală, care discută cu seriozitate aspecte ale filozofiei în poezia lui Eminescu.

Au scris lucrări vibrante despre opera lui Eminescu, cu bogate și sugestive citate, Cristina Petre, de la Liceul „Gh. Lazăr“ din București ; Lucia Turmac, de la Liceul „Constantin Diaconovici-Loga“ din Timișoara ; Dumitru Manțog de la Liceul industrial nr. 2 din Craiova. Nota românească a romantismului eminescian este surprinsă mai pregnant de Tincuța Șerban de la Liceul pedagogic din Tg. Jiu.

La anul al III-lea, compunerile ilustrează cunoașterea serioasă a operei lui Mihail Sadoveanu, cu sublinierea valorilor etice implicate în structurile artistice. Adesea se fac trimiteri la exegeții operei sadoveniene, de la G. Ibrăileanu și Tudor Vianu la Eugen Simion și Nicolae Manolescu. Sarcina era de a releva pasiunea adevărului și a dreptății la eroii sadovenieni și au împlinit-o elevi ca Alexandru Șerban de la Liceul „C. A. Rosetti“ din București, Tiberiu Dăioni de la Liceul „Decebal“ din Deva, Mihaela Botez de la Liceul industrial energetic din Iași. Interesante incursiuni în arta sadoveniană, în magia amintirii, în muzica limbii sadoveniene, găsim în lucrările elevelor Doina Sava de la Liceul nr. 2 din Iași și Erica Dewald de la Liceul nr. 4 din Pitești. Construită cu imagini din opera lui Sadoveanu e compunerea elevei Adriana Lăpăduș de la Liceul „Horia, Cloșca și Crișan“ din Alba Iulia. Tot la anul al III-lea, lucrările cu altă temă, despre Octavian Goga, tribun național și social, se remarcă printr-o informație bogată și prin patos, evidențiindu-se în acest sens Jenica Marcu de la Liceul pedagogic Galați, Olga Simionescu de la Liceul pedagogic din Abrud, jud. Alba.

Anul al IV-lea e cel mai revelator. Lucrările care comentează original o strofă semnificativă a lui Nicolae Labiș, albatrosul ucis al poeziei, se disting prin cunoștințe deosebite, prin imaginație, sensibilitate, închegare compozițională. Printre ele strălucește Rodica Zafiu, realizînd cea mai bună lucrare din întregul concurs. Această elevă de la Liceul „I. L. Caragiale“ din București s-a remarcat în mod deosebit și la concursul de literatură din 1975. Acum, compoziția ei dezvăluie cu subtilitate semnificația poeziei lui Labiș, evocînd focul ca metaforă a revoluției socialiste.

Remarcabilă e și lucrarea elevei Doina Pologea, de la Liceul „Al. Papiu-Ilarian“ din Tg. Mureș, prin stil metaforic : „dacă moare o pasăre în stol, rămîne în urma ei dîra de argint a cîntecului, dacă o flacără a murit, rămîne arderea“.

La anul al V-lea, au realizat compuneri patetice, despre anul 1907, pornind de la comentarea unei fraze din romanul *Desculț* al lui Zaharia Stancu, elevi ca Mihai Cazacu de la Liceul pedagogic din Rîmnicu Vîlcea, Traian Tencalec, de la Liceul industrial nr. 2 din Arad, Elena Bâtcă de la Liceul pedagogic din Brăila.

Concursul de literatură a dovedit un nivel tot mai ridicat al studiului literaturii în școlile noastre, licee real-umaniste și licee de specialitate. Progresul din ultimii ani se datorește unui anumit proces care trebuie continuat și adîncit. Este vorba de studiul analitic în clasă al textului literar, realizat de elevi sub îndrumarea, din ce în ce mai competentă, a profesorilor prin dezvăluirea valorilor estetice specifice ale operei. Prin considerarea literaturii ca fenomen artistic, cu diferenţierile necesare între poezie şi proză, prin studierea operelor literare valoroase, autentice, vibrante, se realizează educaţia estetică şi patriotică a elevilor care îşi formează treptat gustul literar şi-şi dau seama tot mai mult de originalitatea fiecărui scriitor. A pune pe primul plan valoarea estetică a operei literare nu înseamnă estetism, care e ignorarea voită a semnificaţiei etice, a conţinutului umanist. Legătura dintre opera literară şi istorie e adîncă şi elevii noştri — dovada este în lucrările lor — au scris despre militantismul scriitorilor din generaţia de la 1848, generaţia entuziastă a lui Bălcescu, Alecsandri, Kogălniceanu.

Elevii înţeleg că marii noştri poeţi în frunte cu Eminescu (au tratat şi poezia lui Octavian Goga) au fost exponenţi ai spiritului autohton, ai specificului naţional, cu rădăcinile în tradiţiile străvechi, crescuţi în atmosfera de sat, în mediu folcloric ; ei înţeleg şi universalitatea culturii lor, dar şi asimilarea originală, creatoare, a influenţelor străine. Participanţii la etapa finală a concursului s-au apropiat cu înţelegere de problemele subtile ale exegezei eminesciene : romantismul titanian, viziunea cosmică, setea de absolut, căutarea rosturilor ascunse ale lumii.

Cum e şi firesc, elevii sînt ataşaţi foarte mult şi de literatura contemporană. Ei au înţeles că lupta cu inerţia devine o temă obsedantă a poeziei lui Nicolae Labiş, înălţată sub cerul meditaţiei, motiv al romantismului lui modern, al temperamentului lui generos. Poetul reflexiv căpăta aripi tot mai mari, sub semnul lui Eminescu, ca poet al unor viziuni cosmice, dar al unor viziuni contemporane materialiste, poet al unui romantism al acţiunii. Inerţia devine simbolul tuturor obstacolelor care se ridică duşmănoase în conştiinţa omului, pentru a împiedica procesul de înnoire, inerţia reprezintă tot ce e moştenire retrogradă, tot ce zădărniceşte munca şi lupta pentru cucerirea unei umanităţi superioare.

Elevii au sesizat că personajul sadovenian ţine şi de fondul operei literare, fiind mijloc de realizare artistică şi, în acelaşi timp, purtător de idei, de aceea l-au tratat din toate punctele de vedere, în compuneri armonioase şi complete.

Ne bucură succesele elevilor noştri, care prefigurează, luminos, succesele zilei de mîine, viitorul patriei noastre.

> *„Literatura şi mai ales poezia, care e literatură concentrată, sînt nişte cîntece ale inimii pentru mîngîierile noastre, ale tuturora, şi cred că datoria esenţială a unui scriitor este să mîngîie viaţa cît mai mult, căci oricît de dulce ar fi ea, sufletul e totdeauna însetat de gingaşele nuanţe ale simţirii şi gîndirii cîntate."*
>
> (TUDOR ARGHEZI)

* * *

CAIET DE ANALIZE

Barbu Ştefănescu-Delavrancea: *Apus de soare*

Prof. A. GH. OLTEANU
Liceul „Dimitrie Cantemir", Bucureşti

În 1909, cînd se reprezenta prima piesă din *Trilogia Moldovei* (*Apus de soare*, *Viforul*, *Luceafărul*), drama istorică naţională avea o tradiţie remarcabilă. *Răzvan şi Vidra* de B. P.-Hasdeu, *Despot-Vodă* de Vasile Alecsandri, *Vlaicu-Vodă* de Alexandru Davila reprezentau de acum momente de referinţă ale genului dramatic românesc de inspiraţie istorică. Delavrancea avea să însemne, prin *Apus de soare* îndeosebi, o treaptă în dezvoltarea dramaturgiei noastre.

În jurul problemei conflictului dramei *Apus de soare* s-a acumulat de-a lungul deceniilor o întreagă literatură critică. Întîi s-a reproşat dramei lipsa unui conflict puternic care să o susţină ca operă dramatică, piesa fiind socotită „un spectacol într-un fotoliu" (E. Lovinescu). „Neavînd conflicte şi caractere universale", *Apus de soare* s-ar „deosebi fundamental de teatrul istoric al lui Shakespeare" şi, în consecinţă, n-ar putea aspira către universalitate (Lucian Predescu). S-a vorbit, de asemenea, de existenţa exclusiv a unui conflict psihologic (Ion Trivale), pentru ca numai cu vreo 20 de ani în urmă să se cadă în cealaltă extremă şi să se afirme că, totuşi, conflictul principal este de natură socială, concretizat în „lupta dintre domnitor şi boierimea antipatriotică" (Aurel Martin), conflictul psihologic fiind de ordin secundar. Cum se întîmplă adesea în cazul unor probleme foarte controversate, adevărul se află undeva la mijloc şi cercetări mai recente (Alexandru Săndulescu) au stabilit că, de fapt, în dramă există două tipuri de conflict : unul intern (psihologic) şi altul extern (social şi politic).

Într-adevăr, pentru că atît tema cît şi finalitatea, mesajul operei, ţin de glorificarea apoteotică a domniei marelui voievod, autorul a deplasat ponderea conflictului spre interiorul personajului central, în deplin acord cu orientarea înnoitoare în construcţia dramei moderne, fără însă a neglija raportul şi raportarea lui cu şi la un conflict extern de natură socială şi politică : opoziţia unora dintre boierii lui Ştefan faţă de testamentul lui politic. Cît de bine erau echilibrate aceste două tipuri de conflict arăta încă I. L. Caragiale într-o cronică publicată imediat după premieră :

> *Apus de soare* e o dramă în patru mari tablouri, a căror perfectă unitate se-ncheagă împrejurul tipului cardinal — Ştefan cel Mare. În ele sînt adunate şi coordonate, gradat şi armonic, toate elementele acelei prodigioase figuri istorice şi a mîndrei sale epoce de eroism...[1]

Fiind vorba de glorificarea unui erou de asemenea dimensiuni, cu o tradiţie atît de bogată în conştiinţa poporului său, Delavrancea îşi dădea seama că nu-l putea construi ca pe un personaj oarecare şi a ales alte procedee. Mai potrivit i s-a părut să înfăţişeze imaginea pe care Ştefan o reflecta în conştiinţa contemporanilor săi, a celor din jurul său în primul rînd, dar şi a străinilor (doctorii) şi chiar a duşmanilor (cei trei boieri răzvrătiţi). De aceea, personajul central se încheagă estetic în faţa spectatorului din ceea ce spune şi face el însuși pe scenă, dar și, în egală măsură, din ceea ce spun despre el și sînt gata să facă pentru el cei din jur. Dragostea supușilor lui Ștefan pentru voievodul lor este în același timp și dragoste de țară pentru că domnitorul se identifică în permanență cu ea și cu poporul ei :

---

[1] În *Opere*, vol. IV, ediţie critică de Al. Rosetti, Şerban Cioculescu şi Liviu Călin, cu o introducere de Silvian Iosifescu, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. 462—463.

> *Rareș* (de pe zid) : Abia se văd... Vin... Din Scheia... din Lisaura... din Ciritei... de pretutindeni...
>
> *Ștefan :* Oh ! săracii !... Săracii mei și-ai voștri... Săraci și voi și eu... Ce bogată e Moldova !... ...I-auz și-i văz, îi văz și-i auz... O ! cum se varsă apele în Siret, așa vin șuvoaiele în Suceava la chemarea Voievodului lor !... Auziți ?... „Supt poale de codru verde..." (Actul I, scena 7)

sau :

> *Ștefan* : ...și cum vru Moldova așa vrusei și eu. Că vru ea un Domn drept, și n-am dăspuiat pe unii ca să îmbogățesc pe alții... că vru ea un Domn treaz, și-am vegheat, ca să-și odihnească sufletul ei ostenit... (Actul III, scena 8).

Imaginea voievodului este apoteotică, de zeificare a eroului, și de aceea în jurul puternicei lui personalități țîșnesc expresii de o smerită și plină de respect admirație : (*slăvitul Domn ăl mare ; slăvitul nostru voievod ; leul Moldovei ; Milostivul ; prea slăvitul stăpîn ; Soarele nostru* etc.), auzite uneori chiar din gura potrivnicilor săi :

> *Paharnicul Ulea* :... Ochiul vulturului bătrîn clipește încă... Vărsa văpăi, mă frigea privirea lui... (Actul II, scena 6)

ceea ce face, cum s-a spus, din *Apus de soare,* mai mult un poem dramatic decît o dramă propriu-zisă.

Într-o atare situație, conflictul interior, psihologic, își găsește deplină justificare, pentru că forța unei personalități ca aceea a lui Ștefan nu-și găsea pereche, și conflictul extern, oricum ar fi fost imaginat, rămînea neverosimil, deci tot neconvingător. Cu cine să se poată măsura un voievod împotriva căruia o jumătate de veac nu a îndrăznit nimeni să ridice glasul ? Tradiția cronicărească și cea folclorică așa ni-l înfățișează și Delavrancea nu ar fi avut nici o șansă dacă s-ar fi ridicat împotriva ei. Însuși Ștefan este surprins cînd află că totuși cei trei boieri au îndrăznit să uneltească și, în mintea lui și a credincioșilor, fapta pare de neînțeles :

> *Ștefan* :... Că e rău să puie pe Drăgan și pe Stavăr împotrivă cu vorba lor și vorbele lor împotrivă cu ei înșiși... (joc de priviri între boieri). Că Ștefan n-ar sta la îndoială de ceea ce ar trebui să hotărască dacă sufletul lui ar vrea...
>
> *Clucerul Moghilă* : Prea slăvite Doamne...
>
> *Ștefan :* N-ai înțeles ?
>
> *Clucerul Moghilă* : Iacă sabia... taie-mă, omoară-mă...
>
> *Ștefan* : Așa de curat ? (Jocul privirilor se întețește.) Nimeni din voi n-a... Cum să pricepeți ceea ce nu e de priceput ?? După patruzeci și șapte de ani de domnie... (Actul III, scena 8)

Dar conflictul extern, atît cît este și așa dezechilibrat cum apare în dramă, are rostul de a-l potența pe cel intern. El e un semn pentru marele voievod că sfîrșitul nu e departe și că potrivnicii știu acest lucru. De aceea hotărîrile lui se precipită, dînd dramei un tempo de răsuflare întretăiată : trimite pe Rareș cu carte de pace la turci, înscăunează pe Bogdan în cea mai dramatică dintre scene, cînd voievodul își rostește testamentul politic, atingînd sublimul eroilor antici :

Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrînețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu-i a voastră, ci a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor... (Actul III, scena 8)

Evoluția conflictului psihologic, acela al confruntării tragice dintre voievodul Ștefan — omul politic cu imense răspunderi față de țară și popor, izvorîte dintr-un patriotism dinamic concretizat în atîtea fapte strălucite (evocate, unele din ele, de eroul însuși, altele desfășurîndu-se în limitele dramei) și nu doar declarat în vorbe — și Ștefan Mușatin, omul supus legilor inexorabile ale perisabilității, este astfel punctată și potențată de conflictul extern, care își găsește, din această pricină, deplina lui justificare, chiar dacă forțele ce îl susțin sînt flagrant disproporționate. Nu vom putea aminti aici toate interferențele celor două tipuri de conflict — interferențe cu profunde și dureroase ecouri în psihologia lui Ștefan — și de aceea ne vom opri la o singură împrejurare de acest gen, poate cea mai semnificativă:

Ștefan :... Ah... nimic... Bătrîn, bolnav și neputincios... Mantia asta e prea grea... S-o poarte altcineva mai tînăr... (Mișcare în mulțime. Mirare.) Bogdane!... (I-o pune pe umeri.) Și voi, mărturie a ceea ce ați văzut, spuneți țării (tunetele se întețesc) că voința mea e să se ungă Bogdan de cînd sunt în viață, că voința mea și-a ei a fost pururea una... (Capetele boierilor se pleacă în semn de ascultare.) *Signore*, dă-mi mîna. (Ștefan trage pe Bogdan spre tronul Moldovei.) Bogdane... vino... suie-te... așează-te... pune coroana... Bine... (Îngenunche.) Doamne, binecuvintează... (Dă să-i sărute mîna.) Ah! (Se rostogolește de pe treptele tronului în brațele Mariei ș-a doctorului Cesena.) (Actul III, scena 8)

Cum s-ar putea răspunde la întrebarea: de ce nu sărută Ștefan mîna lui Bogdan, noul domnitor? Oare pentru că într-adevăr îl părăsesc puterile?! Sau pentru că omenescul din Ștefan precumpănește în această împrejurare? Optăm pentru a doua ipoteză: orgoliul marelui voievod nu poate fi ignorat. Omul Ștefan îndurase suficient de mult în scena înscăunării și abandonarea propriei sale esențe autocratice, înstrăinarea de ea prin gestul supunerii din partea unui om care nu cunoscuse supunerea nu mai poate fi depășită. Pentru a nu fi obligat să ducă pînă la capăt gestul, Ștefan recurge dibaci la trucul leșinului. Scena relevă puternic spiritul de sacrificiu al omului politic, dar trebuie să înțelegem și condiția tragică a omului perisabil. Încît chinurile arderii cu fierul roșu par să nu însemne mare lucru — deși tăria morală cu care ele sînt îndurate impresionează profund pe chirurgii medievali — față de adevăratele chinuri, cele sufletești, pe care eroul e dator să le îndure „spre mîntuirea sărmanului său popor..."

Sigur, caracterul poematic al dramei poate izvorî și din asemenea scene de mare tensiune emoțională, dar el rezidă, în primul rînd, în imnul de slavă care se armonizează și crește în jurul eroului, sprijinindu-se pe înseși spusele și faptele lui. În al doilea rînd, limbajul acestei apoteoze este, cum e și firesc, unul metaforic. Nu numai sintagmele care îl definesc pe Ștefan ca pe o zeitate — și la care noi am mai făcut referire — ci și replicile în genere sînt pline de poezie:

Ștefan: Ce e tăcerea asta, fetelor? Parcă sunteți pui de găină cînd trece uleul... Parcă sunteți un stol de vrăbii încremenite în stuhăria din iazuri cînd aud chiotul... Parcă sunteți niște flori de luncă cînd n-adie vîntul... (Actul I, scena 4)

sau:

Clucerul Moghilă : Prinși de toate părțile azvîrliră armele jos. *Și curse sînge pînă la turloaiele cailor...* (Actul II, scena 4) sau :

> *Ştefan :* Unde sînt moşii voştri ?... Unde sînt părinţii voştri ? Pămînt ! *Şi pe oasele lor s-a aşezat şi stă pămîntul Moldovei ca pe umerii unor uriaşi !* (Actul III, scena 8)

sau :

> *Doamna Maria :* Stăpînul meu, toamna a sosit, *soarele apune şi în urma lui o baltă de sînge.* (Actul I, scena 5)

sau :

> *Ştefan :* Aide... vino încoace... bătrîna mea prietenă. Pe creştetul tău să cadă sărutul Voievodului ca ploaia peste holdele verzi. (Actul I, scena 4)

În al treilea rînd, caracterul poematic al dramei trebuie căutat în tiradele retorice rostite de Ştefan, dar care nu par — pentru că nu sînt — nici supărătoare, nici grandilocvente, nici fastidioase, ele fiind perfect acoperite de valoarea umană şi politică a celui care le rosteşte. Asemenea discursuri puteau părea găunoase — şi autorul le-a conceput ca atare — în gura unui Despot-vodă, aventurier fără ţară, dar nu în inima şi în sufletul celui care, cu o exemplară dăruire de sine, a condus destinele Moldovei timp de aproape o jumătate de veac, făcînd ca numele ei să treacă graniţa

> de la Caffa pînă la Roma, ca o minune...
> *Hatmanul Arbore :* Numele tău, măria ta !
> *Ştefan :* Nu... nu !... Eu am fost biruit la Războieni şi la Chilia,
> Moldova a biruit pretutindeni ! Am fost norocul, a fost tăria !... (Actul III, scena 8)

Geo Bogza: *Dobrogea! Dobrogea!*

Prof. ION C. TĂNASE
Şcoala generală nr. 85, Bucureşti

Geo Bogza, reprezentant de frunte al reportajului românesc modern, realizează veritabile poeme în proză. Un lirism monumental străbate priveliştile, dînd descripţiilor grandoare şi o profundă semnificaţie umană. Scriitorul ştie să ne impresioneze prin unele detalii, inteligent alese, care să-i permită concluzii originale şi, totodată, punerea în valoare a cîtorva trăsături esenţiale, în special a legăturii oamenilor cu ţinuturile în care trăiesc.

O caracteristică a scrisului lui Geo Bogza constă în integrarea unor obiecte, privite simbolic, în marele circuit universal. În această mişcare fără de sfîrşit, lucrurile îşi îmbogăţesc semnificaţiile prin noile relaţii ce se stabilesc între ele. Puterea de a fixa un lucru în cadrul cosmic apare ca o trăsătură ce conferă originalitate artistică reportajelor lui Geo Bogza.

Dobrogea ! Dobrogea ! este un reportaj scris în urma unor călătorii făcute de scriitor în această parte a ţării. Geo Bogza ne oferă explicit motivul ce l-a îndemnat să-şi îndrepte atenţia asupra acestui ţinut românesc. Autorul invocă un motiv sentimental :

> În orice ţară ar fi fost să ajung, de orice forme ale vieţii aş fi fost înconjurat, gîndul — iar apoi întreaga mea fiinţă — s-a întors de fiecare dată în Dobrogea [....] Oriunde m-aş fi aflat, dorul de ea mă ajungea în cele din urmă.

Nu m-am născut în Dobrogea și nici în Bucovina, dar în respirația mea primă și ultimă al lor sînt...

Sub semnul soarelui dogoritor, Dobrogea, mîndră de trecutul ei îndepărtat, de popoarele geților și coloniilor grecești de la Pont, balcanică prin atmosferă, „se dovedește în esența ei aceeași, pămînt al pasiunii și nostalgiei solare din adîncimea căruia nu contenesc să urce atîtea zvonuri".

Ca formulă, reportajul se dezvoltă prin juxtapunerea măiestrită a unei Dobroge cunoscute cu ani în urmă, cu Dobrogea zilelor noastre. Contrastul între cele două ipostaze apare în scopul de a se evidenția frumusețea și poezia fiecărui timp istoric ; opoziția celor două realități sociale reliefează marile transformări contemporane.

Viața vechii Dobroge a fost o luptă continuă a oamenilor pentru a supraviețui secetei și pentru a obține, prin munca lor înrobitoare, de luni de zile, produsele necesare existenței.

Am cunoscut bine vechile ei sate, cu ogrăzi fără garduri, în care vîrtejurile de praf se înălțau ca în pustiu, sau cu garduri pe care îngălbeneau tigve de cal, ca în îndepărtatele ținuturi mongole, ceva vechi, foarte vechi, și în același timp nestatornic, părea a fi viața țăranilor dobrogeni.

Astăzi recolta îmbelșugată este strînsă doar în opt zile cu ajutorul combinelor, acele „caravele terestre". Apa, lucrul cel mai de preț, obținută cu efort trudnic, este azi „scoasă din adîncul pămîntului și răspîndită pe fața lui de puterea, în flux neîntrerupt, a electricității". Istoric, ea poate fi considerată un element social, căci acolo unde au fost construite fîntînile s-au fixat comunități omenești. Fîntînile, în jurul cărora s-au format sate, au reprezentat un triumf al omului împotriva secetei, un adevărat „templu al vieții". Acest pămînt al contrastelor și paradoxurilor atît de potrivnice vieții, în care potopul ce urma lungilor perioade de secetă aducea deseori catastrofe, a păstrat din timpuri îndepărtate bogate urme materiale. Un detaliu este ridicat la rang de simbol :

Cînd, în cele din urmă, omul îi oprea [caii, n.n.], nevasta și copiii se zoreau să vînture din pleavă cîțiva pumni de grăunțe. Pînă seara, ridicau alături o grămăjoară pămîntie, un mic tumul, în care geologia era prezentă cu tot felul de pietricele, o întreagă neghină minerală...

Iar eu priveam gînditor tăvălugul, întrebîndu-mă dacă n-a fost cîndva coloană, într-una din cetățile grecești...

Pentru Geo Bogza este necesar un simplu amănunt evocator pentru ca înaintea ochilor săi să se perinde o întreagă lume dispărută în scurgerea veacurilor. Un sentiment de tristețe și de melancolie îl cuprinde pe scriitor atunci cînd contemplă ruinele pontice ale cetăților antice. Aceste vestigii ale expansiunii grecești deșteaptă — prin lărgirea spațiului de meditație — ecourile vieții de aur ateniene, ale serbărilor și spectacolelor dramatice. Chiar dealurile plantate cu viță de vie, pe locuri altădată pustii, îl fac pe scriitor să gîndească la uriașele amfiteatre romane. Fragmentul amintește cunoscuta descriere a Ardealului, realizată de N. Bălcescu. Observăm că Geo Bogza își alege cu iscusință momentul contemplării, cînd priveliștile se lasă pătrunse de vraja amurgului sau de lumina lunii, cu adevărate puteri hipnotice ; alteori lucrurile iau proporții cosmice, capătă dimensiuni infinite :

Farul de pe buza falezei țîșnea drept în sus, părînd, cu dungile lui albe și negre, un jalon uriaș între pămînt și cer, între mărginire și nemărginire.

Peregrinările marine se desfăşoară pe distanţe astrale :

Pe imensitatea albastră a mării, vapoare cu coşuri fumegînde şi rare corăbii cu pînze alunecau în linie dreaptă între miazănoapte şi miazăzi.

Dobrogea veche era o „ţară a morilor de vînt“ şi a drumurilor de calcar. În contrast cu morile de vînt ciudate, asemănate gigantelor reptile preistorice, sau cu „aşa-zisele mori de foc“, de la periferia vechilor tîrguri, morile de azi, moderne, sînt la nivelul marii producţii agricole dobrogene.

De abia înăuntru, sub o lumină de vis şi zumzetul celor o mie şi o sută de motoare care îi dau viaţă, începe marea şi foarte noua ei poezie.

Locul drumurilor de calcar, „orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii“ a fost luat de panglicile negre ale şoselelor asfaltate, una din nenumăratele transformări pe care le-a cunoscut pămîntul Dobrogei în epoca noastră.

Ceea ce reţine atenţia scriitorului, cuprins de sentimentul nemărginirii vegetale, sînt lanurile de grîu, „mările interioare ale Dobrogei“, simbolul bogăţiei şi bunăstării, victoria definitivă a omului în faţa condiţiilor naturale ingrate. Şi frumuseţea lor e aceeaşi, fie că ochiul le contemplă primăvara, vara sau în îmbelşugatele toamne aurii. Iar „conectarea“ cu spaţiul carpatic, cum o numeşte Geo Bogza, s-a făcut pe deplin.

6 → 17

CONCURSURI, EXAMENE

Concursul de literatură „M. Eminescu“

Etapa finală (Iaşi, 7—13 aprilie 1977)

Din nou la Iaşi, veche cetate de cultură românească

I. HANGIU

Etapa finală a celei de-a XX-a ediţii a Concursului „M. Eminescu“ s-a desfăşurat în zilele de 7—13 aprilie a.c., la Iaşi, reunind în această străveche vatră a culturii româneşti pe cei mai buni dintre cîştigătorii etapei judeţene a concursurilor de literatură română, maghiară şi germană.

În anul centenarului cuceririi independenţei de stat a României, eveniment marcat de organizarea, pentru prima dată în ţara noastră, a Festivalului naţional „Cîntarea României“, al împlinirii unui secol de la crearea societăţii „Tinerimea Română“, concursul de literatură română şi-a sărbătorit, la Iaşi, jubileul de două decenii.

Continuînd o veche tradiţie a concursurilor şcolare de acum un secol, etapele finale au fost organizate în anii 1957—1972 la Bucureşti. Din 1972 concursul de literatură română poartă numele poetului M. Eminescu. Pentru a oferi participanţilor la concursuri posibilitatea cunoaşterii altor oraşe ale României socialiste, Iaşul tinereţii lui Eminescu a fost ales ca loc de desfăşurare a celei de-a XVI-a ediţii a concursului din 1973, elevii participanţi la etapa finală avînd prilejul să viziteze bojdeuca lui Creangă, parcul Copoului, în care se află teiul lui Eminescu, Palatul culturii din Iaşi şi nenumărate vestigii ale trecutului literar ieşean. Concurenţii etapei finale s-au întîlnit în anul 1974 la Timişoara, în 1975 la Craiova, în 1976 la Tîrgu Mureş. În anul trecut, oraşul de pe Mureş a reunit, pentru întîia oară, elevii participanţi la etapa finală (români, maghiari şi germani) într-un program comun de activități, de la ședința de deschidere pînă la festivitatea de premiere a cîștigătorilor, simbol al frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

La cea de XX-a ediție a concursului de la Iași, au participat peste 500 de elevi și 100 de cadre didactice din învățămîntul universitar și din învățămîntul de cultură generală[1]. Cele trei comisii centrale, alcătuite din 35 de profesori, au avut ca președinți : prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga — literatura română ; prof. univ. dr. Szábo Zoltán — literatura maghiară ; lector univ. Horst Fassel — literatura germană. La concursul de literatură română au obținut premii și mențiuni 106 din cei 335 de concurenți ; la literatura maghiară — 63 din cei 111 concurenți și la literatura germană — 26 din cei 57 concurenți.

În afara premiilor I, II și III, acordate de M.E.I., au fost oferite premii speciale și mențiuni din partea C.C. al UTC-ului, a redacției revistei *Limba și literatura română*, a editurilor *Albatros*, *Minerva*, *Militară*, *Facla*, *Junimea*, *Kriterion*, *Didactică și pedagogică*, a instituțiilor de cultură din Iași.

Comisiile de literatură maghiară și germană au organizat întîlniri cu scriitori maghiari și germani, cu reprezentanți ai editurilor și publicațiilor de specialitate.

Două acțiuni din programul activităților educative merită să fie evidențiate : o întîlnire instructivă cu scriitori ieșeni (Corneliu Sturzu, Horia Zilieru ș.a.) și o emoționantă și de neuitat întîlnire cu octogenarul Gh. Eminescu, ultimul nepot în viață al poetului nostru național, însoțit de președintele comisiei, prof. univ. dr. doc. Const. Ciopraga.

*

Publicăm în acest număr, așa cum am procedat și în anii trecuți, cuvîntul de deschidere rostit de președintele comisiei de literatură română, prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga, *Impresii de la un jubileu*, semnate de colonel Gh. Eminescu, cuvîntul rostit la ședința de premiere de către delegatul M.E.I., profesor D. Andronache, inspector general, cuvîntul delegatului C.C. al UTC-ului, prof. Cloșca Stănescu, subiectele concursului de literatură română, listele elevilor care au obținut premii și mențiuni la concursurile de literatură română, maghiară și germană la etapa finală și *Însemnări pe marginea compunerilor premiate la concurs* de G. G. Ursu. Compunerea elevei Rodica Zafiu, care a obținut premiul I, va fi publicată în nr. 4/1977 al revistei noastre.

„Să avem permanent în minte principiile eticii și echității socialiste și comuniste, să muncim și să trăim în concordanță cu aceste principii, să facem totul pentru triumful și reflectarea modului de viață comunist în traiul întregului popor.“

(NICOLAE CEAUȘESCU)

Cuvînt de deschidere

Prof. univ. dr. doc. CONSTANTIN CIOPRAGA
Universitatea „Al. I. Cuza“, Iași, președintele comisiei de concurs la literatura română

Alegerea Iașilor ca loc de întîlnire pentru cea de-a douăzecea ediție a Concursului național de literatură română are, fără îndoială, semnificații multiple. Că Iașii reprezintă în conștiința generațiilor un spațiu istoric-spiritual cu rezonanțe speciale este lucru știut. În mod lapidar, Nicolae Iorga spunea : „Sînt români care n-au fost niciodată la Iași, deși n-ar trebui să fie nici unul, căci cine n-a fost aici nu poate să străbată cu înţelegere foile celor mai frumoase cronici, nu se poate pătrunde după cuviinţă de spiritul nostru care trăieşte în acest loc mai viu şi mai bogat decît oriunde aiurea... În conştiinţa lui naţională ar fi o lipsă dacă el n-ar fi văzut oraşul care a fost şi-şi zice încă astăzi, cu mîndrie, «capitala Moldovei»"... Un reputat om de ştiinţă, dr. N. Leon, considera că la baza spiritualităţii ieşene s-ar găsi un *genius loci*, în virtutea căruia aici au strălucit valori precum Alecsandri, Kogălniceanu, Eminescu, Creangă, Maiorescu, Sadoveanu, Ibrăileanu, Ştefan Dimitrescu, N. N. Tonitza, G. Călinescu şi ceilalţi, aşa cum la Jena s-au format Goethe, Schiller, Haeckel, Hegel şi alţii. Sigur este că de la marii cronicari pînă astăzi această *Civitas Iassiorum* deţine cîteva priorităţi elocvente. Să le enumerăm selectiv, nu înainte de a sublinia că la originea celor mai de seamă acte istorice naţionale se găsesc idei şi patrioţi de la Iaşi. Pentru prima dată în scrisul românesc numele Traian — simbolizînd ideea de continuitate — a fost scris aici. La Iaşi s-a întemeiat cea dintîi societate ştiinţifică din ţară („Societatea de medici şi naturalişti"), existentă şi astăzi, activînd în străvechiul ei sediu. În 1816, se reprezenta la Iaşi piesa *Mirtil şi Chloe*, inaugurînd pe plan naţional teatrul cult în limba română. N-am putea trece cu vederea — chiar şi într-o schiţă fugară — grupări şi publicaţii proeminente, *Dacia literară*, *Convorbiri literare*, *Contemporanul*, *Viaţa românească*, nici faptul că aici s-au pus temeliile primei universităţi, ale primei grădini botanice, ale primelor instituţii de învăţămînt artistic.

---

[1] La aceste trei concursuri au participat 503 elevi și 105 cadre didactice, din care : la literatura română — 335 elevi și 45 profesori ; la literatura maghiară — 111 elevi și 15 profesori ; la literatura germană — 57 elevi și 10 profesori.

Vă primeşte aici, iubiţi oaspeţi, un oraş care poartă investitura creatorilor din secole trecute, cu forţa lor modelatoare, şi în acelaşi timp oraşul marilor înnoiri socialiste, cu o ghirlandă de uzine şi fabrici grandioase, cu cinci institute de învăţămînt superior, cu impozante biblioteci şi institute de cercetări, cu cîteva mari aşezăminte artistice, cu publicaţii periodice şi un aşezămînt de editură, cu o reţea amplă de muzee şi case memoriale, cu un splendid muzeu de literatură — pe scurt un oraş în plină efervescenţă de viaţă modernă. Găsiţi aici, iubiţi participanţi la Concursul de literatură „Mihai Eminescu", o atmosferă stimulatoare, invitînd la emulaţie sub semnul *Luceafărului*. Vor fi distinse cu premii lucrările celor mai buni dintre cei mai buni, însă beneficiile unei confruntări ca aceasta sînt de ordin spiritual mult mai larg. Un premiu, fie el şi academic, nu consacră, se ştie, iar în cazul de faţă nu premiul este esenţial, mai importantă dovedindu-se experienţa concursului. Concurenţii vor schimba idei, vor adăuga un plus de cunoaştere spiritului lor şi, mai ales, se vor pătrunde sufleteşte de ideea misiunii lor viitoare în climatul culturii socialiste. Fie-mi permisă şi o rememorare. La concursurile dintre cele două războaie ale Societăţii „Tinerimea română", participant de cîteva ori şi de două ori premiat, am avut eu însumi emoţiile şi satisfacţiile pe care le încercaţi dumneavoastră, concurenţii de acum. Au fost experienţe neuitate, care într-un fel m-au marcat. Pot spune că, într-o măsură, însăşi cariera mea a fost determinată de ambianţa acelor confruntări.

Tradiţionalul *bun venit* în cetatea Iaşilor, adresat, deopotrivă, magiştrilor şi concurenţilor, se asociază caldelor urări de succes destinate participanţilor la întreceri. Vă doresc să duceţi de aici, dacă nu trofee, cel puţin amintiri durabile.

Impresii de la un jubileu

GH. EMINESCU

În zilele de 7—13 aprilie 1977 a avut loc la Iaşi cea de-a XX-a ediţie a concursului de literatură română, maghiară şi germană. Alegerea Iaşului ca oraş-gazdă a fost fericit inspirată. În adevăr, ce alt oraş putea fi mai nimerit decît această cetate a spiritualităţii româneşti în care Mihai Eminescu, poetul tutelar al Concursului de literatură română, a trăit, a visat, a suferit, a scris şi a cunoscut efemera fericire a marei lui iubiri, oraşul în care a împărţit puţinele bucurii şi multele necazuri cu celălalt titan al scrisului românesc, Ion Creangă.

În aula „M. Eminescu" a Universității „Alexandru Ion Cuza", cîteva sute de premianți români, maghiari și germani, înfrățiți sub semnul unor idealuri comune, trăiesc împreună cu profesorii lor emoția marii întreceri. Asupra lor veghează umbrele nevăzute ale domnitorului făuritor al Unirii și ale luceafărului făuritor de mare poezie.

Întîmplătoarea mea înrudire cu Mihai Eminescu mi-a asigurat o dublă favoare, aceea de a fi martor la această reconfortantă manifestare care ne dă nouă, celor ajunși la capătul drumului, încrederea nestrămutată în viitorul neamului și aceea a reîntîlnirii în paginile revistei *Limba și literatura română* cu numeroșii ei cititori, cărora vreau să le împărtășesc fugar impresiile. Am spus *vreau*, dar cred că trebuia să spun, *încerc*, deoarece *a vrea* nu înseamnă totdeauna *a putea*. Cînd sentimentele care te încearcă sînt prea puternice și impresiile prea vii, cuvintele potrivite pentru a le exprima se înșiră greu sub pana acelora a căror viață s-a risipit în profesiuni fără contingență cu poezia și literatura. Dar oare, cuvintele simple nu sînt ele mai convingătoare decît „fraza lustruită" în care se simte chinul căutării ? Sper că da.

În afara unei desăvîrșite organizări, pe care vremea potrivnică nu a reușit s-o tulbure, organizare pe care participanții o datorează entuziastului animator prof. dr. Ion Hangiu, concursul s-a bucurat de prestigioasa președinție a profesorului universitar dr. doc. Constantin Ciopraga, figură proeminentă a culturii ieșene, care, în cuvîntul de deschidere, a făcut istoricul Universității din Iași, a amintit că întrecerile din zilele noastre continuă pe noi dimensiuni, cu alte obiective și sub alte forme, tradiția vechilor concursuri ale „Tinerimii române". Domnia sa a făcut concurenților un sugestiv istoric al monumentelor și instituțiilor ieșene și, pentru a stabili analogii, și-a plimbat auditoriul prin așezăminte cu vechi tradiții culturale din străinătate.

Solicitat să spun și eu cîteva cuvinte, mi-am căutat inspirația în experiența celor 82 de ani, experiență pe care, printr-o confuzie de noțiuni, majoritatea o numește înțelepciune. Înțelepciunea este un dar înnăscut pe care timpul îl poate perfecționa, dar nu îl poate da, pe cîtă vreme experiența, vrei, nu vrei, timpul ți-o îngrămădește. Iată de ce, în cuvintele pe care le-am rostit, a vorbit experiența, și nu înțelepciunea, pe care în orele cînd arunc ancora în mijlocul amintirilor o caut și nu o găsesc.

Le-am spus concurenților că simplul fapt că ei aparțin acelei categorii de tineri la care neliniștile sufletești își caută refugiul în literatură este, cum spunea T. Arghezi, „deja un început de talent". Dar talentul, oricît ar fi de puternic, nu duce pînă la consacrare, care este visul fiecăruia, fără o muncă intensă și neîntreruptă. Porțile acestei imaginare cetăți a poeziei rămîn închise superficialității. Marii scriitori nu s-au ridicat niciodată din rîndul grăbiților și improvizatorilor. Marii scriitori au lăsat timpul să colaboreze la opera lor, fiindcă, așa cum spunea unul din ei, „timpul nu respectă nimic din ceea ce se face fără el". Goethe a lucrat 50 de ani la *Faust*, Anatole France 20 de ani la *Jeanne d'Arc*, Gustave Flaubert 15 ani la *Salambô* și Eminescu nouă ani și jumătate la poemul *Luceafărul*, trecîndu-l prin nenumărate variante și făcînd la o poezie de aproximativ 1500 de cuvinte peste 3000 de modificări și intervenții. O primejdie care pîndește pe toți începătorii, primejdie generată de grabă și entuziasm, este aceea de a confunda poezia cu versul care „sună din coadă". Titu Maiorescu, vorbind despre Andrei Mureșanu, spunea că „a scris multe versuri, dar a făcut o singură poezie : *Deșteaptă-te, Române*".

Alegînd pentru concursul lor patronajul spiritual al lui Mihai Eminescu, concurenții și-au asumat o serie de obligații : obligația de a fi exigenți cu ei înșiși, obligația de a nu se limita niciodată la mediocritate, de a se feri de imitații, fiindcă ceea ce distinge un mare scriitor de scriitorii de serie este că marele scriitor folosește tipare ce nu mai pot fi repetate. În fine, concurenții și-au asumat obligația — care nu cere decît credință — de a-i urma exemplul consacrînd toată munca, toate gîndurile, toată viața idealurilor poporului român.

Epocalele realizări din ultimii 30 de ani au mărit considerabil sursele de inspirație. O poezie nouă, o literatură nouă a făcut explozie în universul nostru literar, o poezie a tehnicii, a zborurilor către stele, a motoarelor, a focurilor siderurgice, a simetriilor geometrice ale construcţiilor, a omului coborît în măruntaiele pămîntului, a omului care nu se mai tînguieşte, ci luptă cu adversităţile, cu natura, căutînd să-i pătrundă tainele, a omului care sfidează imposibilul. Acea febră a căutărilor care a cuprins lumea nouă trebuie să-şi găsească imaginea nedeformată în noua noastră literatură.

Generaţia celor prezenţi la concurs, care este şi a voastră, tineri cititori ai revistei *Limba şi literatura română*, avînd asigurate toate mijloacele, toate posibilităţile de realizare potrivit vocaţiei fiecăruia, este o generaţie menită să scrie istoria şi nu să treacă prin istorie fără a lăsa nici o urmă.

SUBIECTELE CONCURSULUI DE LITERATURĂ ROMÂNĂ

ANUL I

Alcătuiţi o compunere pornind de la cuvintele lui M. Kogălniceanu : „Istoria românească, mai ales, să ne fie cartea de căpetenie".

ANUL II

Alcătuiţi o compunere cu titlul „Mihai Eminescu — expresie integrală a sufletului românesc".

ANUL III

Licee real-umaniste şi industriale — Alcătuiţi o compunere cu titlul : „Pasiunea adevărului şi a dreptăţii la eroii sadovenieni".

Licee pedagogice — Alcătuiţi o compunere cu titlul : „Goga — tribun naţional şi social".

ANUL IV

Alcătuiţi o compunere pornind de la versurile lui Nicolae Labiş :

„Trăim în miezul unui ev aprins
Şi-i dăm a-nsufleţirii noastre vamă.
Cei ce nu ard dezlănţuiţi ca noi
În flăcările noastre se destramă".

ANUL V

Alcătuiţi o compunere despre răscoala din 1907 în literatură, pornind de la citatul : „Peste oamenii împuşcaţi şi îngropaţi adînc, a răsărit iarbă, iarbă nouă, iarbă proaspătă..." (Zaharia Stancu, *Desculţ*).

PREMIANŢII ETAPEI FINALE

Literatură română

Licee real-umaniste

ANUL I

Raluca Georgescu

Premiul I : Raluca Georgescu, Liceul „N. Bălcescu", Bucureşti.

Premiul II : Mădălina Ciurea, Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanţa.

Premiul III : Rodica Brad, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu.

Premii U.T.C. : Anca Marian, Liceul „Dr. I. Meşotă", Braşov ; Manuela Vlad, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila

Premii speciale : Adela Ciocoiu, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin ; Liviu Jianu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Marina Macău, Liceul „M. Eminescu", Buzău ; Iulia Trăilă, Liceul nr. 1, Craiova.

Menţiuni : Camelia Avădănoaie, Liceul „A. T. Laurian", Botoşani ; Adriana Ilea, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Mihaela Mitrache, Liceul nr. 1, Roşiorii de Vede ; Anca Velicu, Liceul nr. 2, Bucureşti.

ANUL II

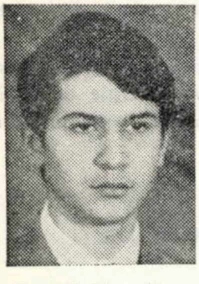

Daniel Gherghina

Premiul I : Daniel Gherghina, Liceul „N. Bălcescu", Craiova.

Premiul II : Gheorghe Achim, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

Premiul III : Diana Balint, Liceul de artă, Craiova.

Premii U.T.C. : Liana Ionescu, Liceul „Al. Şaguna", Braşov ; Speranţa Manole, Liceul „Al. Sahia", Olteniţa.

Premii speciale : Mihnea Gafiţa, Liceul „N. Bălcescu", Bucureşti ; Victoria Muşetoiu, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte ; Cristina Petre, Liceul „Gh. Lazăr", Bucureşti ; Lucia Turmac, Liceul „C. D.-Loga", Timişoara.

Menţiuni : Elena Bîrlă, Liceul „Vlaicu-Vodă", Curtea de Argeş ; Marcela Iacob, Liceul „M. Eminescu", Iaşi ; Alexandru Morogan, Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti.

ANUL III

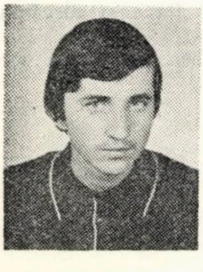

Tiberiu Dăioni

Premiul I : Tiberiu Dăioni, Liceul „Decebal", Deva.

Premiul II : Doina Sava, Liceul „M. Eminescu", Iaşi.

Premiul III : Erika Dewald, Liceul nr. 4, Piteşti.

Premii U.T.C. : Andreea Gheorghiu, Liceul „C. D.-Loga", Timişoara ; Livia Rădulescu, Liceul nr. 12, Bucureşti.

Premii speciale : Crin Antonescu, Liceul nr. 1, Tulcea ; Mihaela Dicu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Alba Iulia ; Alexandru Şerban, Liceul „C. A. Rosetti", Bucureşti.

Menţiuni : Mihaela Iulia Anastasescu, Liceul nr. 11, Bucureşti ; Ofelia Antonovici, Liceul „Petru Rareş", Suceava ; Dumitru Bîrleanu, Liceul „C. Hogaş", Piatra Neamţ ; Magda Constantin, Liceul „Gh. Şincai", Bucureşti ; Gheorghe Cot, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa ; Mihaela Frumosu, Liceul „Al. I. Cuza", Alexandria ; Marian Ion, Liceul „Unirea", Braşov ; Mariana Popa, Liceul nr. 1, Tîrnăveni ; Mugur Popovici, Liceul „M. Viteazul", Bucureşti ; Camelia Vasile, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti ; Carmen Vasilescu, Liceul „N. Tonitza", Bucureşti.

ANUL IV

Rodica Zafiu

Premiul I : Rodica Zafiu, Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti.

Premiul II : Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş.

Premiul III : Constantin Zărnescu, Liceul „T. Vladimirescu", Bucureşti.

Premii U.T.C. : Elena Albuţiu, Liceul nr. 2, Oradea ; Mircea Benţea, Liceul nr. 6, Cluj-Napoca.

Premii speciale : Cameluţa Budan, Liceul „N. Iorga", Brăila ; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova ; Livia Răduţă, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte ; Elena Şerban, Liceul din oraşul Victoria.

Menţiuni : Emilia Ciotariu, Liceul „Al. I. Cuza", Alexandria ; Amelia Dordea, Liceul „C. A. Rosetti", Bucureşti ; Otilia Sitar, Liceul de arte plastice, Cluj-Napoca ; Adriana Ştefănescu, Liceul „Al. I. Cuza", Galaţi ; Virginia Vâlcan, Liceul nr. 2, Călăraşi.

Domniţa Palii

Licee de speciailtate

ANUL I

Premiul I : Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti.
Premiul II : Angelica Popescu, Liceul pedagogic, Tirgu Jiu.
Premiul III : Dana Marcu, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca.
Premii U.T.C. : Alexandrina Buda, Liceul pedagogic, Caransebeş ; Violeta Butaş, Liceul pedagogic, Zalău.
Premiu special : Monica Mihaela Alba, Liceul sanitar, Cluj-Napoca.

Mianda-Tincuţa Şerban

ANUL II

Premiul I : Mianda-Tincuţa Şerban, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu.
Premiul II : Miliţa Vasilovici, Liceul pedagogic, Caransebeş.
Premiul III : Voichiţa Opriş, Liceul pedagogic, Zalău.
Premii U.T.C. : Mihai Ioana, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin ; Dumitru Manţog, Liceul industrial nr. 2, Craiova.
Premiu special : Viorica Ardelean, Liceul sanitar, Satu Mare.

Jenica Marcu

ANUL III

Premiul I : Jenica Marcu, Liceul pedagogic, Galaţi.
Premiul II : Olga Simionescu, Liceul pedagogic, Abrud.
Premiul III : Dakmara Popa, Liceul pedagogic, Timişoara.
Premii U.T.C. : Maria Butnaru, Liceul pedagogic, Constanţa ; Florica Grăjdan, Liceul sanitar, Brăila.
Premii speciale : Ileana Bolocan, Liceul pedagogic, Galaţi ; Nicolae Cristescu, Liceul nr. 3, Buzău ; Cornelia Roşu, Liceul M.I.U., Iaşi.
Menţiuni : Elena Baloşin, Liceul pedagogic, Tîrgu Jiu ; Graţiela Bogdan, Liceul pedagogic, Bucureşti ; Mihaela Botez, Liceul industrial energetic, Iaşi ; Doina Botezatu, Liceul electrotehnic, Bistriţa ; Mariana Ilina, Liceul pedagogic, Tîrgovişte ; Lucia Popa, Liceul industrial de chimie, Orăştie.

Ioana Sabău

ANUL IV

Premiul I : Ioana Sabău, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca.
Premiul II : Dorina Hidiş, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca.
Premiul III : Crinuţa Pop, Liceul pedagogic „I. Vulcan", Oradea.
Premii U.T.C. : Maria Nina Constantinescu, Liceul pedagogic, Botoşani ; Maria Dialog, Liceul pedagogic, Baia Mare.
Premii speciale : Mariana Bute, Liceul industrial de chimie, Gheorghe Gheorghiu-Dej ; Lucian Măgărin, Liceul pedagogic, Caransebeş.
Menţiuni : Adriana Grosan, Liceul pedagogic, Craiova ; Cozetta Hogea, Liceul pedagogic, Ploieşti ; Maria Tiubeică, Liceul industrial de chimie, Piatra Neamţ.

Mihai Cazacu

ANUL V

Premiul I : Mihai Cazacu, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea.
Premiul II : Traian Tencalec, Liceul industrial nr. 2, Arad.
Premiul III : Ioan Ene, Liceul pedagogic, Ploieşti.
Premii U.T.C. : Doina Găină, Liceul pedagogic, Botoşani ; Monica Socea, Liceul pedagogic „Gh. Asachi“, Piatra Neamţ.
Premii speciale : Elena Bâtcă, Liceul pedagogic, Brăila ; Alexandra Daroga, Liceul sanitar, Galaţi ; Maria Pop, Liceul pedagogic, Năsăud ; Mariana Popa, Liceul pedagogic, Zalău.
Menţiuni : Levanda Burachu, Liceul pedagogic, Bucureşti ; Dănuţ Tudor, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea.

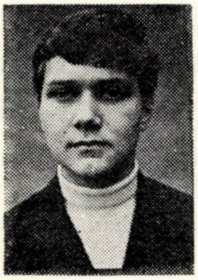

Aron Hajdu

Literatură maghiară

ANUL I

Premiul I : Aron Hajdu, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premiul II : Edit Kozma, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca.
Premiul III : Vanda Cseke, Liceul „Al. Moghioroş“, Oradea.
Premii U.T.C. : Enikő Oraszhegyi, Liceul nr. 1, Arad ; Erzsébet Wolf, Liceul nr. 1, Arad.
Premii speciale Zsuzsa Horváth, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc ; András Keszthelyi, Liceul nr. 11, Cluj-Napoca ; Edit Kozma, Liceul „Ady-Şincai“, Cluj-Napoca.
Menţiuni : Dénes Albert, Liceul nr. 2, Timişoara ; Iulia Czirmay, Liceul „A. Mureşanu“, Bistriţa ; Iudit Gál, Liceul nr. 1, Satu Mare ; Ilonka Gutlur, Liceul „A. Mureşanu“, Bistriţa ; Zsuzsa Horváth, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc ; Mihaly Vargha, Liceul Tîrgu Secuiesc.

Judit Veress

ANUL II

Premiul I : Judit Veress, Liceul nr. 11, Cluj-Napoca.
Premiul II : Maria Fodor, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş.
Premiul III : Mária Izsák, Liceul nr. 1, Sf. Gheorghe.
Premiul U.T.C. : Réka Vitalis, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş.
Premii speciale : Sámuel Csinta, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Edit Csiszér, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc ; Mária Iszák, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Klára Kalamár, Liceul nr 1, Miercurea Ciuc ; Júlia Krasznai, Liceul „J. Arany“, Salonta ; Zsuzsa Szabó, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş.
Menţiuni : Gyöngyvér Arus, Liceul „Salamon Ernő“, Gheorghieni ; János Bartha, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Sámuel Csinta, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Eva Erős, Liceul „Al. Moghioroş“, Oradea ; Klára Kalamár, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc ; Judit Magyari, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş.

Vilmos Tánczos

ANUL III

Premiul I : Vilmos Tánczos, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premiul II : Agnes Szabó, Liceul „Brassai Samuel“, Cluj-Napoca.
Premiul III : Anna Durugy, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş.
Premii U.T.C. : Csaba Lőrincz, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Katalin Kopacz, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premii speciale : Anna Durugy, Liceul „Bolyai“, Tîrgu Mureş ; László Filep, Liceul nr. 5, Bucureşti ; Ferenc Kiss, Liceul nr. 2, Timişoara ; András Kovács, Liceul nr. 1, Satu Mare ; Csaba Lőrincz, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Emese Sándor, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe.

Menţiuni : Enikő Bandy, Liceul Tîrgu Secuiesc ; Edit Ferencz, Liceul nr. 2, Sfîntu Gheorghe, Rita Gábor, Liceul „Bolyai", Tîrgu Mureş ; János Irházi, Liceul nr. 1, Arad ; Ferenc Kiss, Liceul nr. 2, Timişoara ; Maria Marton, Liceul nr. 5, Bucureşti ; Gyöngyver Nagy, Liceul „Bolyai", Tîrgu Mureş ; Magdolna Varga, Liceul nr. 1, Oradea ; Piroska Varga, Liceul nr. 2, Timişoara.

ANUL IV

Walter Willmann

Premiul I : Walter Willmann, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe.

Premiul II : Klára Ibolya Csiby, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc.

Premiul III : Miklós Vas, Liceul de industrializarea lemnului, Tîrgu Secuiesc.

Premii U.T.C. : Ildikó Heresi, Liceul nr. 1, Arad ; Maria Lukács, Liceul nr. 1, Arad.

Premii speciale : Csilla Czegedi, Liceul „Salamon Ernő", Gheorghieni ; József Mészely, Liceul „Bethlen Gábor", Aiud ; Tamás Pálmi, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Miklós Vas, Liceul de industrializarea lemnului, Tîrgu Secuiesc ; Walter Willmann, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe.

Menţiuni : Anna Mária Albert, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc ; Erzsébet Antal, Liceul pedagogic, Oradea ; Melinda Balogh, Liceul Şimleul Silvaniei ; Réka Domokos, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca ; József Mészely, Liceul „Bethlen Gábor", Aiud ; Tamás Pálmai, Liceul nr. 1, Sfîntu Gheorghe ; Veronika Tapodi, Liceul Tăşnad ; Ildikó Tövissi, Liceul nr. 3, Cluj-Napoca.

Literatură germană

ANUL I

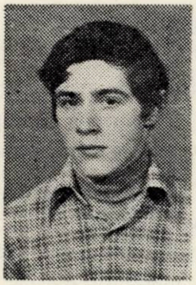
Walter Boltres

Premiul I : Walter Boltres, Liceul „Honterus", Braşov.

Premiul II : German Wetler, Liceul „Lenau", Timişoara.

Premiul III : Elfriede Piskay, Liceul „Lenau", Timişoara.

Premii U.T.C. : Halrun Habenicht, Liceul „Lenau", Timişoara ; Klaus Span, Liceul „Honterus", Braşov.

ANUL II

Berthold Neff

Premiul I : Berthold Neff, Liceul nr. 3, Arad.

Premiul II : Dan Drăgoiu, Liceul nr. 3, Bucureşti.

Premiul III : Hermine Franz, Liceul „Lenau", Timişoara.

Premii U.T.C. : Johannes Bloos, Liceul „Honterus", Braşov ; Monika Vandory, Liceul nr. 1, Sibiu.

Premii speciale : Dorothea Schunn, Liceul „Honterus", Braşov ; Ortrun Franchy, Liceul „L. Rebreanu", Bistriţa ; Thomas Winkler, Liceul „Honterus", Braşov.

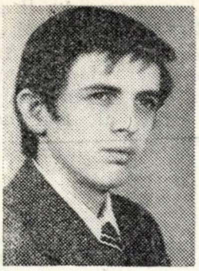

Helmuth
Frauendirfer

ANUL III

Premiul I : Helmuth Frauendirfer, Liceul „Lenau“, Timişoara.
Premiul II : Carmen Schuster, Liceul „Honterus“, Braşov.
Premiul III : Waltraut Konnerth, Liceul nr. 1, Sibiu.
Premii U.T.C. : ~~Consuela Dulea, Liceul nr. 1, Sibiu~~ ; Gabriela Popa, Liceul Sebeş.
Premii speciale : Hedwig Dimster, Liceul „Lenau“, Timişoara ; Monica Hans, Liceul nr. 3, Arad ; Ruth Mantsch, Liceul nr. 3, Bucureşti.

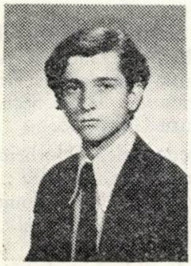

Wolfgang Ambrosi

ANUL IV

Premiul I : Wolfgang Ambrosi, Liceul nr. 3, Bucureşti.
Premiul II : Hella Bara, Liceul „Honterus“, Braşov.
Premiul III : Dagmar Günther, Liceul „J. Haltrich“, Sighişoara.
Premii U.T.C. : Irmagard Schullerus, Liceul nr. 1, Sibiu ; Maria Schullerus, Liceul nr. 1, Sibiu.

Cuvînt la festivitatea de premiere

Prof. D. ANDRONACHE
Inspector general în
Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului

Cu prilejul celei de a XX-a ediţii a Concursului de limbă şi literatură română, care s-a desfăşurat în acest an în centrul universitar Iaşi, îngăduiţi-mi, dragi elevi, să vă transmit din partea conducerii Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului cele mai călduroase felicitări pentru rezultatele deosebite obţinute în munca de însuşire a limbii şi literaturii române şi a celorlalte discipline de studiu, care dau garanţia unei temeinice pregătiri pentru muncă şi viaţă.

Conceput ca o amplă acţiune instructiv-educativă, concursul reuneşte an de an, ca la un festival naţional al educaţiei şi culturii socialiste, pe cei mai talentaţi tineri şi pe cele mai talentate tinere din învăţămîntul liceal, chemaţi să continue, prin încercările lor, vechile tradiţii culturale şi să poarte mîine, cu răspundere, destinele creaţiei artistice româneşti şi, în cazul naţionalităţilor conlocuitoare, ale celei de expresie maghiară şi germană.

În acest an, sentimentul dragostei de patrie şi partid a brăzdat ca un fir roşu lucrările de compoziţie ale celor peste 500 de participanţi. Profesorul universitar ieşean Constantin Ciopraga, preşedintele comisiei centrale a Concursului de limba şi literatura română, aprecia că în majoritatea lucrărilor a simţit exultanţa tinerească şi îngemănarea metaforei cu verbul, în reuşite imagini poetice, prin care s-au înălţat imnuri de slavă trecutului de glorie al poporului şi al devenirii sale socialiste sub conducerea înţeleaptă a comuniştilor.

Concurenţii şi-au lăsat gîndul să zboare îmbrăcat în cele mai alese cuvinte şi expresii româneşti, dînd viaţă unor reuşite eseuri sau reportaje literare în care au scrutat trecutul, prezentul şi viitorul.

Prilejul pe care l-au avut participanţii la această competiţie de anvergură n-a fost numai un examen, preludiu ori avertisment la marile examene ale vieţii, ci şi o neasemuită întîlnire cu Iaşul modern, în plină dezvoltare, aidoma marilor oraşe ale ţării, şi cu farmecul Iaşului de odinioară cu aura lui de legendă istorică şi de veche cetate de cultură românească. Am dori ca imaginea dezvoltării grandioase a oraşului din nordul Moldovei de pe cele şapte coline s-o duceţi cu dumneavoastră şi s-o răspîndiţi în rîndul tinerilor liceeni din toate colţurile ţării ca pe un izvor de bucurie şi fără de asemănare emoţie estetică.

Putem aprecia că în anul 1977 Concursul „M. Eminescu" a constituit pentru toţi elevii de liceu un prilej de bilanţ al muncii şi, mai ales, de chemare la o pregătire mai temeinică pentru o participare activă, responsabilă, la edificarea socialistă a patriei noastre dragi.

Vă urăm să dobîndiţi succese remarcabile în activitatea de pregătire pentru integrarea în producţie, în viaţa socială.

Cuvînt la festivitatea de premiere

Prof. CLOŞCA STĂNESCU
Delegatul C.C. al U.T.C.

Felicitînd în numele Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist pe toţi cîştigătorii locurilor fruntaşe, pe toţi participanţii la etapa pe ţară a Concursului de literatură română „Mihai Eminescu", a Concursului de limba şi literatura maghiară şi germană şi aducînd călduroase mulţumiri pentru eforturile depuse gazdelor ieşene — organelor de partid şi de învăţămînt, ale Uniunii Tineretului Comunist — aş vrea să subliniez cîteva semnificaţii deosebite ale actualei ediţii.

A XX-a ediţie a Concursului de literatură „Mihai Eminescu" are un caracter jubiliar. Desfăşurat sub gloriosul semn al centenarului Independenţei, al „Cîntării României" şi sub simbolicul patronaj spiritual al marelui poet naţional, concursul nostru a împlinit 20 de ani de viaţă aici, la Iaşi, printr-o fericită coincidenţă cu multiple ecouri.

Douăzeci de ani reprezintă vîrsta unora dintre participanţi, trecerea din adolescenţă în maturitate deplină, vîrsta primelor mari iubiri şi afirmări pe tărîmul poeziei, dar mai presus de toate este simbolic faptul că de aici, din Iaşi, din paginile *Convorbirilor literare*, tînărul geniu de 20 de ani şi-a început ascensiunea de Luceafăr.

După ce, în fiecare primăvară, urmînd tainica geografie a cărărilor fugarului din Cernăuţi, sute de păsări călătoare — de-o vîrstă cu cel care l-a nemurit pe profesorul Aron Pumnul — au străbătut pămînturile româneşti, poposind în zborul lor la vetrele vînturilor şi valurilor noastre : Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Craiova, Tîrgu-Mureş, iată-le astăzi făcînd din nou popas la Iaşi, cetatea de leagăn a spiritualităţii româneşti. Unde, aşadar, decît la Iaşi, se putea săvîrşi de către cele mai tinere condeie ale ţării a douăzecea rotaţie în jurul Luceafărului, astrul central al cosmosului românesc ?

În fiecare primăvară, care pentru noi începe la 15 ianuarie şi sfîrşeşte la 15 iunie pentru a reînvia de-a pururi, marcînd anotimpul miraculos al naşterii şi intrării în eternitate a visului românesc, sute de catarge lasă malurile sutelor de Ipoteşti — simbol al milioanelor de ipotetice geneze — pentru a porni la asaltul timpului, al ţărmului gata oricînd să primească o pădure de catarge victorioase.

Vă dorim ca pana dumneavoastră să rămînă mereu în cerneala aspiraţiei spre înalt, matcă a unui viitor care să însemne izbînda luminii, lumina de aur a tinerei Românii, împlinită în dorul ei de veacuri.

Acum, cînd porniţi la realizarea idealului dumneavoastră, fiecăruia în parte şi tuturor vă urăm „Drum bun !".

100 de ani de la înfiinţarea „Tinerimii române“

Convorbire cu inginerul Victor Dumitrescu

Pentru cei care numărăm peste 45 de ani, „Tinerimea română“ este un nume adînc întipărit în memorie, din amintirea anilor de şcoală. Pentru elevii de astăzi, „Tinerimea română“ spune prea puţin, deşi într-un anumit fel bucuria participării la concursurile pe obiecte de studiu, la concursul „Tinere condeie“, la întrecerile pe meserii, la „daciadele“ sportive, îşi au obîrşia în iniţiativele mai modeste, dar mult îndrăgite odinioară ale „Tinerimii române“.

În calitatea sa de participant la activităţile societăţii şi ca fiu al cunoscutului ei preşedinte — deci ca deţinător al unor documente şi mărturii preţioase — tov. inginer Victor Dumitrescu, el însuşi publicist de talent, este poate cel mai în măsură să ne vorbească despre „Tinerimea română“.

Red. : *Ştim că „Tinerimea română“ s-a născut în primăvara anului 1877 în vatra liceului „Matei Basarab“ din Bucureşti, din iniţiativa unui mănunchi de elevi din clasa a III-a, avînd în frunte pe Aurel Şeicaru, primul ei preşedinte. Faptul că data de naştere a acestei societăţi coincide cu declararea independenţei naţionale e o simplă întîmplare ?*

V. D. : Cîtuşi de puţin. Societatea s-a născut în atmosfera de mare entuziasm a anului 1877 şi este fără îndoială produsul unui înflăcărat sentiment patriotic. Sub acest semn, al înaltului patriotism, „Tinerimea română“ şi-a desfăşurat activitatea timp de 66 de ani, parcurgînd toate momentele esenţiale ale făuririi României moderne, deci pînă în 1943 cînd a fost desfiinţată de dictatura fascistă.

Red. : *În amintirea multor generaţii „Tinerimea română“ a rămas vestită prin celebrele ei concursuri. Ne-aţi putea da cîteva date în această privinţă ?*

V. D. : Ideea acestor concursuri a venit de la Ion Zalomit, fost membru al societăţii, rector al Universităţii din Bucureşti. În 1885 au avut loc concursuri pentru şcolile primare din Bucureşti ; în 1893 concursurile cuprind şi şcolile rurale, iar în 1897 se organizează şi concursul pentru şcolile secundare. Din 1937, concursurile se extind şi în universităţi. Din 1895 concursurile se completează cu cele de lucru manual, iar în 1901 cu cele sportive, unde avea întîietate oina, sportul nostru naţional. După 1920, concursurile au luat amploare, antrenînd mii şi zeci de mii de elevi de pe tot cuprinsul ţării. Înfruntarea avea loc la Bucureşti. Pentru liceeni se organizau concursuri la literatura română, istorie, latină, fizică, lucru manual, desen, muzică vocală şi instrumentală, folclor (costum şi joc naţional). Nu au fost cuprinse doar liceele de cultură generală, ci şi şcolile de meserii, de comerţ, de agricultură şi şcolile de ucenici. Iată cum descrie, în ziarul *Adevărul* din 20 mai 1928, scriitorul Radu D. Rosetti un concurs al „Tinerimii române“ :

— „Bine, c'am trăit să văd circulaţia întreruptă din cauza unei manifestaţii culturale ! mi-am zis, fericit. Şi aplecîndu-mă spre un trecător ce privea, ca şi mine, mişcat spectacolul, am îndrăznit să-l întreb despre ce e vorba.

— Ce, d-ta nu ştii ?! Concursurile „Tinerimii române“. Convoiul întreg — aproape 5000 de elevi, de la 350 de şcoli, cu profesorii lor au defilat pe dinaintea lui Vodă şi acum se îndreaptă spre statuia lui Mihai Viteazul, unde cei din cap vor depune, ca-n fiecare an, o coroană.

. . . .

Dar iată terminată festivitatea împărţirii premiilor şi sosit ceasul plecării în excursie... În pelerinajul spre locurile scumpe sufletului românesc, Podul lui Traian sau Călugăreni, pe tot parcursul drumului, mulţimea întîmpină în gări cu flori, banchete şi muzică pe silitorii premianţi, nădejdea vremii ce va să vie şi tinerii se-ntorc acasă încrezători în ei şi în destinele neamului, cu impresii ce li se vor întipări în minte pentru toată viaţa“.

. . . .

Profesorul V. Șuteu, în raportul asupra concursului de română din 1911 scrie: „Rostul concursurilor «Tinerimii române» este de a introduce pe școlari în realitatea vieții, dîndu-le probleme necunoscute în cercul strîmt, familiar al școalelor... La concursurile «Tinerimii» pentru întîia dată au prilejul de a ataca o chestie din punctul de vedere pur obiectiv, științific, întrucît ei nu cunosc pe examinatori, nu le știu preferințele și *sînt siliți să gîndească*... Din teză se vede o foarte lăudabilă tendință de a *judeca personal*, independent de tradiție, de a analiza faptele din trecut nu ca niște entități filozofice, ci ca elemente vii, supuse la critică și *comparabile cu viața de azi*..."

Red.: *Ne puteți indica cîțiva dintre conducătorii și animatorii „Tinerimii române" ca și cîțiva dintre premiații ei?*

V. D.: Printre animatori menționez pe Al. Șeicaru, Al. Șonțu, Vasile Pârvan, Nanu Muscel, Victor Babeș, Gr. Tocilescu, V. A. Urechia, B. P.-Hasdeu, Const. Moisil, V. D. Păun, Șt. Radian, I. Simionescu, M. Dragomirescu, Victor Atanasiu, Ionescu Gion, G. Murnu, I. Găvănescu, Traian Demetrescu, Popovici Bîznoșeanu, Dan Simonescu, Octav Onicescu, D. Pompei, D. Murărașu și mulți alții — nume de rezonanță ale culturii și științei românești. Aș vrea să adaug, fără a face o pledoarie „pro domo", pe tatăl meu, profesorul Nae S. Dumitrescu, membru al societății timp de 60 de ani și președinte al ei aproape 50 de ani, care și-a dedicat viața acestei instituții și care a murit la timpul potrivit, cu puțin înainte ca dictatura fascistă să-i destrame opera realizată cu pasiune și perseverență.

Printre premiați, ca să ne referim doar la cei de după 1920, din care unii sînt personalități în plină activitate, menționez savanți, academicieni ca Traian Lalescu, Miron Nicolescu și N. Sălăgeanu, esteticieni de vază ca Al. Dima — membru corespondent al Academiei R. S. România, Mircea Mancaș, Ovidiu Drimba, istorici și critici literari ca Ovidiu Papadima, I. C. Chițimia, C. Ciopraga, N. Balotă, scriitori ca Anișoara Odeanu, Al. Mitru, Horia Lovinescu, Radu Stanca și mulți alții.

Red.: *Știm că societatea a avut o prestigioasă revistă care a apărut între 1882 și 1902 și între 1920—1943 și la care au colaborat personalități ale timpului. Ce spațiu a rezervat elevilor această revistă?*

V. D.: În prima serie, spațiul rezervat elevilor a fost mai redus, revista fiind concepută mai mult ca o publicație pentru tineri. Se publicau doar listele premianților, analiza concursurilor — documente foarte valoroase. După 1920, paralel cu listele premianților, au început să fie publicate cele mai bune lucrări premiate la concurs și să se ceară colaborarea elevilor.

Red.: *Ne-ați putea da cîteva nume dintre colaboratorii de atunci ai revistei?*

V. D.: Aș putea lega debutul publicistic de numele unor personalități pe care le voi aminti în ordinea alfabetică: I. Apostu, Cornel Brădățeanu, Ion Cioränescu, Al. Dima, căruia în 1922 i s-a publicat valoroasa — și de bun augur pentru viitoarea sa carieră — lucrare *Despre însușirile frumoase ale poporului român*, Grigore Moisil, matematicianul cu spirit enciclopedic, preocupat și de istorie, sociologie, fizică, Octavian Neamțu, Ovidiu Papadima, cu serioasa compunere premiată la concursul din 1928 *Cultul trecutului în operele marilor scriitori din secolul al XIX-lea*, Anișoara Odeanu, David Popescu — excelentul traducător de azi al clasicilor latini —, Florica Răileanu și Octav Ruleanu, distinși profesori secundari și mulți alții.

Red.: *Ne-ați putea semnala și alte inițiative culturale și acte patriotice ale societății?*

V. D.: Da. Ridicarea statuii lui Gh. Lazăr din centrul Capitalei, din fondurile societății și dezvelirea ei în 1886, solidarizarea „Tinerimii române" cu românii din Transilvania implicați în procesul Memorandumului, ceea ce a dus la interzicerea difuzării peste munți a revistei societății, protestul împotriva represiunii răscoalelor țărănești din 1907, care a avut ca urmare „pedepsirea" societății cu închiderea localului ei între 1907—1909, lupta consecventă încă din 1884 pentru ideea unității naționale, cu atît de multiple aspecte încît nu ar fi de ajuns o carte ca s-o relatăm.

Red. : *„Tinerimea română" a avut un frumos sediu. Ne-ați putea da unele amănunte?*

V.D. : Într-adevăr din contribuții benevole ale entuziaștilor, strînse ani în șir, s-a înălțat impunătoarea clădire de pe strada Schitu Măgureanu, vizavi de Teatrul „Lucia Sturza Bulandra". Ea a costat pe atunci 32 de milioane de lei. Aici se organizează un muzeu etnografic, o bibliotecă publică, o universitate liberă după planul și programul stabilite de marele pedagog G. G. Antonescu, o tipografie pentru publicațiile tinerilor, o editură și o librărie a tineretului, precum și un cămin gratuit pentru studentele sărace. Din nenorocire, elanul societății s-a izbit de potrivnicia anilor de război și de ostilitatea dictaturii fasciste.

Red. : *Care e secretul succeselor „Tinerimii române"?*

V. D. : Trei factori au contribuit la menținerea societății și la succesele ei : o temeinică organizare, o ideologie progresistă, polarizată în jurul unor idealuri sociale și naționale generoase, perfectă solidaritate a membrilor societății și spiritul de continuitate între generații. Aș mai adăuga puterea de dăruire pentru o idee mare, care a înflăcărat conștiința tineretului cu vederi luminate, caracterul de masă al acestei entuziaste activități.

Red. : *Acum cînd se împlinesc 100 de ani de la nașterea „Tinerimii române", făcînd abstracție de faptul că sînteți fiul animatorului ei, ați putea, tovarășe inginer, să-i fixați rolul ei istoric?*

V. D. : Judecînd obiectiv, nu ca fiu al lui Nae Dumitrescu și fervent susținător al societății, ci pe baza documentelor de arhivă și de presă, după mărturiile a mii de oameni care au trecut prin anii de entuziasm și realizări ai acestei societăți, pot afirma că în decursul celor 66 de ani de existență, „Tinerimea română", cu toate scăderile ei, legate inerent de unele optici greșite ale timpului, a jucat un rol pozitiv în formarea culturală și în educarea patriotică a generațiilor care au construit România modernă. Cred că nu a existat vreo mare personalitate, respectată azi, să nu se fi format la flacăra idealurilor înalte ale societății și să nu-i fi sprijinit activitatea, măcar cu un sfat sau cu o încurajare.

Red. : *Azi unele inițiative ale „Tinerimii române" au intrat — să zicem așa — în fondul de aur al tradițiilor școlii românești. Ce sentimente trăiți acum, făcînd această legătură organică între trecut și prezent?*

V. D. : Mă bucur că semințele aruncate de „Tinerimea română" au dat roade și că o frumoasă tradiție a școlii românești — consacrată prin longevitatea și efectele ei binefăcătoare — a meritat să fie continuată pe un plan superior în România socialistă, ca urmare a consecventei politici duse de partid pentru valorificarea moștenirii culturale. Sînt convins că un amplu studiu monografic asupra „Tinerimii Române" se va impune ca o necesitate culturală și pedagogică în același timp.

Convorbire realizată de prof. dr. Tudor Opriș

* * *

„Societatea «Tinerimea română», ne dă un exemplu viu de ce poate face o mînă de tineri, însuflețiți de o idee generoasă.

Modestă, abia știută la început, azi numele ei este cunoscut în toate părțile țării... În lucrarea de înălțare culturală a neamului, «Tinerimea română» are o parte meritorie. Prin concursurile sale a reușit a dezvolta emulația în școli ; prin conferințele, prin revistele sale, prin biblioteca ce a organizat, ea a adus contingentul ei la lățirea culturii intelectuale. Ea are meritul de a fi înțeles printre cei dintîi însemnătatea învățămîntului lucrului manual în școli."

SPIRU HARET
(din discursul rostit de ministrul Instrucțiunii Publice la serbarea distribuirii premiilor societății în anul 1898)

Mihai Gafița, elev de liceu

G. G. URSU

Cîtă dreptate a avut poetul Ion Horea, cînd în articolul-recviem din *România literară* (10 martie a.c.) a declarat că noi, supraviețuitorii cumplitului cataclism, ne simțim stingheriți că mai trăim, purtînd ca o povară amintirea atîtor prieteni și colegi cu care ne-am împletit viața, visurile, idealurile, dezamăgirile. Cu atît mai stingherit mă simt eu, cînd scriu despre un fost eminent elev al meu de la liceul „Nicu Gane" din Fălticeni, în anii 1938—1940, elev strălucit, primul din promoția lui, care a plecat prematur pe drumul fără noroc și întoarcere. Nu pot uita cum, cu elan și tenacitate, mi-a cerut să-l ajut să înființeze o revistă pentru elevi. Direcțiunea școlii considera pe atunci un organ de publicitate al elevilor ca pe un act insolit și îmi aduc aminte cu cîtă bucurie a primit Mihai Gafița vestea aprobării oficiale. Astfel a putut apărea sub îngrijirea lui *Revista noastră,* revistă a elevilor Liceului „Nicu Gane" din Fălticeni, la care a debutat, mărturie a vocației lui de editor, manifestată de timpuriu, care l-a dus la împlinirile mature de mai tîrziu.

În întîlnirile noastre de la București, evocam cu nostalgie acest prim moment al biografiei lui, după cum ne aminteam, cu emoție, de primăvara anului 1939, cînd, în fruntea clasei, ne-a condus la gară, cu lacrimi în ochi, pe profesorii mobilizați ce plecam la regimentele noastre. Era vremea neguroasă cînd spectrul sinistru al războiului domina Europa și se apropia de hotarele țării noastre și de grădina liniștii, cum numea Sadoveanu orășelul scump al tinereții lui creatoare. Într-o scrisoare, Mihai Gafița arăta că a plîns atunci pentru că lumea cu sufletul bun pleca să facă război, dar și pentru că *Revista noastră* trebuia să dispară.

Mi-aduc aminte de satisfacția lui că, în anii noștri, în condiții superioare, a reapărut la Fălticeni *Revista noastră,* căreia, într-un articol cerut de direcția Liceului „Nicu Gane", îi uram „să înflorească a doua oară ca un salcîm moldovenesc". Îmi spunea că e atașat de orașul năzuințelor lui, cum eu sînt legat prin atîtea fire de Bîrlad. La E.S.P.L.A., el a tipărit o mică monografie despre poetul Neculai Beldiceanu și pentru că acesta fusese primul profesor de română al vechii școli la care a învățat și el, școala lui Mihail Sadoveanu, E. Lovinescu, Artur Gorovei, Horia Lovinescu, Nicolae Labiș și a altora.

În lungi convorbiri în care prețuiam verva lui excepțională, îmi împărtășea proiectele lui literare și unele izbînzi, fără a-și ascunde unele amărăciuni. Mi-a dăruit toate cărțile lui, cu dedicații evocative. Pe ultima lui carte, *Fața ascunsă a lunii,* el scria: „Profesorului G. G. Ursu, căruia, abia cu această carte, cred că îi întorc mai consistent ceea ce mi-a dăruit cu bunătate și iscusință acum aproape patru decenii. Recunoștința lui M. Gafița, dec. 7".

De altfel, am recenzat această carte în *Limba și literatura română,* punînd în lumină mai ales interpretarea nouă a personalității lui Eminescu, căruia i-a făcut un portret de militant, dinamic și lucid, în succesiunea eroului său Toma Nour.

S-a întîmplat ca în ultimele trei ședințe de la Uniunea Scriitorilor, Mihai Gafița să dorească a sta lîngă profesorul adolescenței sale. Elevul zvelt, cu ochii de azur de altădată, încărunțise, dar își păstra mobilitatea și privirile de atunci. Cine ar fi crezut că nu va trece o lună și se va interpune zidul de care se izbește fragilitatea condiției umane? Cine ar fi crezut că se despărțea de trecutul lui, de anii visurilor lui dintîi? Îi vom căuta cărțile cu înfrigurare, îi vom culege gîndurile, fiind încredințați că din paginile lor va răsări, ca o floare fără moarte, frumusețea amintirii lui.

Ţara visurilor noastre

Prof. NAE ANTONESCU
Şcoala generală Terebeşti, judeţul Satu Mare

Revistele şcolare, cu profilul lor distinct, au îndeplinit întotdeauna o nobilă misiune, servind un ideal : acela de a acorda posibilitate elevilor talentaţi să zboare cu aripile fanteziei şi ale cunoaşterii ştiinţifice. Ele au cultivat lirismul şi meditaţia, încrederea în propriile forţe, un anume entuziasm necesar îndeletnicirilor literare şi artistice. Acele publicaţii care au avut norocul să fie îndrumate de o minte clară şi înţelegătoare, apropiată sufleteşte de individualitatea specifică a adolescenţei, au înscris pagini de glorie în istoria revistelor şcolare româneşti. Una dintre aceste reviste este *Ţara visurilor noastre* din Oradea, socotită, la un moment dat, cea mai bună publicaţie şcolară din ţară.

Au trecut patru decenii de la apariţia primului număr, în decembrie 1937, sub îndrumarea harnicului profesor Augustin Cosma. Preocupările culturale ale acestui dascăl sînt ceva mai vechi. Revista *Familia*, seria a doua, de prin anii 1926—1929, îi consemna neobosita activitate din cadrul Universităţii populare „Emanoil Gojdu", unde s-a ocupat, în repetate rînduri, de viaţa şi opera poetului Vasile Alecsandri. Poate că şi din acest îndemn, societatea de lectură a liceului a fost botezată cu numele poetului moldovean. Înainte de apariţia revistei, s-a consolidat poziţia societăţii de lectură, care şi-a fixat, în programul ei, trei scopuri fundamentale : încurajarea gustului pentru lectura operelor literare, descoperirea şi creşterea tinerelor talente şi promovarea discuţiilor şi a opiniilor libere. Un rol salutar a jucat în această perioadă Ion Şiugariu, poet în formaţie şi colaborator al *Familiei*, elev al liceului. Mai tîrziu el a închinat poezia *Boemă* „prietenilor visători de la «Emanoil Gojdu»". Unele dintre poeziile scrise şi publicate în acest interval de timp au intrat în componenţa volumului *Trecere prin alba poartă*, din anul 1938.

Ţara visurilor noastre a cunoscut trei serii : prima între 1937—1940 la Oradea, a doua la Timişoara între 1941—1945, iar ultima apare în anii noştri, din nou în oraşul de pe Crişul Repede, ca revistă a liceului „Emanoil Gojdu". Ea a pornit la drum cu entuziasmul profesorului Augustin Cosma şi a acelui vrednic animator cultural bihorean Teodor Neş, istoric cultural şi cadru didactic cu largi iniţiative. Pe atunci era directorul liceului, în această calitate semnînd articolul-program al revistei, intitulat *Un cuvînt lămuritor.* El nutrea ideea că o revistă şcolară poate canaliza energiile nebănuite ale adolescenţei spre direcţii utile, dacă are un scop bine determinat. Cu această orientare apare *Ţara visurilor noastre,* nume simbolic, generos, ce înflăcăra idealurile tinereţii acelor vremuri ; nici nu se putea imagina o metaforă mai sensibilă, mai plină de conţinut, cu avînturi lirice şi speranţe ce trebuiau împlinite. Cu *Imnul studenţilor* de G. Coşbuc pe stindard a plecat la drum acest dascăl Augustin Cosma, călduros evocat de Anastasie Ţîrulescu, actualul conducător al revistei : „Clocotea în fiinţa lui o energie spirituală demnă de a mişca din loc obstacole de neînfrînt. A ştiut astfel, călăuzit de intenţiile cele mai nobile şi animat de credinţa cea mai arzătoare că-i este dat să împlinească visurile de creaţie ale micilor săi elevi, a înfrînt toate greutăţile ca să menţină *Ţara visurilor noastre* deasupra generaţiei de atunci, ca un steag de flacără tinerească" (*Trei decenii,* în *Ţara visurilor noastre,* 1968, nr. 3, p. 4).

Ţara visurilor noastre se poate mîndri astăzi, la patru decenii de la apariţie, că a fost o pepinieră de talente, care activează cu succes pe frontul literaturii actuale. Încă de la primul număr, *Familia* (1937, nr. 10, p. 109), Alexandru Olteanu, la rubrica *Revista revistelor,* reţinea numele lui Ovidiu Drimba şi Eugen Groza. Primul dintre aceştia şi-a început ucenicia în paginile acestei reviste cu recenzii şi articole critice despre poezia lui T. Arghezi, N. Davidescu, Adrian Maniu şi alţi scriitori contemporani. Critic literar al revistei este şi Gh. Bulgăr, la început autor de interesante schiţe şi articole de filozofie, note despre cultură. El semnează pertinente recenzii despre poezia lui Ion Minulescu, despre critica lui G. Călinescu etc. Sectorul de critică al revistei devine deosebit de atrăgător pe parcursul apariţiei, încît *Familia* (1938, nr. 9—10, p. 107), prin condeiul unui inspector școlar de atunci, George Bota, are curajul să scrie următoarele : „Revista face cinste colaboratorilor și conducătorilor ei". Cam în același timp își începe colaborarea la revistă Traian Blajovici, cu mici schițe și reportaje, precum și cu un sensibil și călduros cuvînt la moartea poetului învățător Ion Moldoveanu. Aici apar primele încercări ale lui Mircea Malița, mici proze cu acut simț de observație. Am mai menționa și pe Aurel Liviu Boțiu și pe Eugen Groza, care ne-a înveselit tinerețea cu minunata piesă *Delta inspiraților,* comedie în trei acte, frecvent jucată pe scenele școlilor noastre.

Revista a avut și poeții ei preferați. Am amintit deja numele lui Ion Șiugariu. Lui i-au urmat apoi alții : Vladimir Drimba, preocupat mai tîrziu de studii de filologie, Ion Cherejan cu versuri melodioase, de factură simbolistă, Ion Maria Șereș, liric meditativ, autorul volumului *Adolescență* (Oradea, 1940), Horia Lupu, astăzi colaborator statornic al revistei *Transilvania* din Sibiu, Viorica Oțelia, Traian Costa etc.

Seria a doua a apărut la Timișoara, sub îngrijirea profesorului Augustin Cosma. Revista a avut de suferit rigorile refugiului, dar nu a uitat niciodată cetatea Oradiei, de unde a pornit. Pe copertă era trecută redacția veche, cu sediul ei din Oradea, colaboratorii vechi își continuă activitatea, îndeosebi Gh. Bulgăr, apar apoi și alți elevi ai liceelor din Timișoara, Lugoj, Arad, Caransebeș, Beiuș. Acum revista cultiva cu precădere poezia refugiului (V. Mureșanu, *Satul meu din valea Crasnei),* cu nostalgia locurilor părăsite, dar și cu accente protestatare. În fiecare număr se publica o poezie cu titlu general, *Țara visurilor noastre,* cu caracter patriotic. După 1945 revista își pregătea calea reîntoarcerii la Oradea. Iată o mărturie elocventă în acest sens : „Eu voi aștepta mereu *Țara visurilor noastre,* cu bucuria că alții vin în urma noastră, cu regretul că anii trec, cu credința că în jurul ei, ca altă dată, se cultivă dragostea de neam și de om. Și din cînd în cînd voi scrie în paginile ei, să mă întîlnesc acolo cu cei morți pentru dezrobirea Ardealului, cu cei de la care mi-am învățat datoriile, cu cei care vor pricepe de la generația noastră sensul lumii noi" (Ion Gh. Bulgăr, în *Drapelul,* București, 1945, nr. 86, p. 2). Aceste rînduri au fost scrise în preajma revenirii revistei la Oradea și devin expresia simțită a unui colaborator de frunte. Destinul a vrut însă altfel : regretatul profesor Ion Bulgăr a trecut în lumea umbrelor înainte de a ne fi așteptat.

Astăzi *Țara visurilor noastre* înflorește într-o nouă haină, duce mai departe experiența celor patru decenii, realizează credințele și idealurile scumpe, atunci doar visate. Revista fruntașă își va găsi locul printre nenumăratele publicații surori, luminînd drumul altor mlădițe literare pe calea spinoasă a scrisului. Orașul Oradea se poate mîndri cu astfel de tradiție rodnică.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al
municipiului București

Revistele școlare cercetate mi-au demonstrat, încă o dată, un fapt îmbucurător și anume că marile și nobilele adevăruri ale existenței noastre, trecute și prezente, dezvoltă în sufletele tinere tulburătoare elanuri, mature și înalte meditații, frumoase, demne, clocotitoare visuri, strunite, nu de puține ori, în potriviri de vorbe care nasc autentice și luminoase emoții, ca și ecouri în stare să dăinuie dincolo de hotarul clipelor.

Stăpînit de asemenea emoții, îmi permit să pun în lumină cîteva frînturi de suflet și gînd, desprinse dintr-un buchet atît de bogat și tulburător, în același timp, prin frumusețe și prospețime, prin patetică și hotărîtă rostire :

„În țara munților străbuni, unde susurul izvoarelor se face auzit ca un glas plăpînd pornind din adîncuri, unde codrul își cîntă doina cea de jale și dor, unde florile înrourate zîmbesc cerului senin, care își revarsă albastrul infinit peste piscurile înalte, acoperite de falnici brazi cu cetina tot verde, se prăznuiește o zi măreață: ziua Independenței. Flăcăi și fete, bătrîni și copii, rîuri și munți, marea cea înverșunată, Dunărea bătrînă s-au prins la hora bucuriei, înălțîndu-ți un imn de slavă, dulce Românie".

Așa începe Delia Moț, elevă în anul II A la Liceul pedagogic din Arad, avîntata însemnare, intitulată *La aniversare*, pe care o publică în nr. 24 al revistei *Tribuna elevilor*, „număr omagial închinat Centenarului glorios al dobîndirii independenței de stat a României și aniversării a 70 de ani de la răscoalele țărănești din 1907".

„Ciocîrlia își înalță imnul său de laudă spre zările albastre ca să vestească lumii sărbătoarea noastră. Pămînt al doinei strămoșești, al oamenilor harnici și drepți, leagăn de viteji care și-au vărsat sîngele pentru binele fraților lor, România de astăzi este o țară minunată și înfloritoare. Călăuzită de partid pășește pe cele mai înalte căi ale civilizației și progresului. Visul de odinioară s-a transformat azi în realitate. Așa cum te-au văzut strămoșii tăi, așa ai devenit astăzi, Românie! Fiți mîndri de țara voastră, voi, fii ai ei! Nu precupețiți nimic cînd e vorba de ea! În ea v-ați născut! În ea ați luptat! În ea veți trăi!" Așa se încheie amintita însemnare, una din nenumeratele vibrații care înfiorează paginile acestei valoroase reviste, semnată de adolescenți și tineri care știu să-și trăiască anii, care caută să înțeleagă și dovedesc că înțeleg, tot mai mult și mai cuprinzător, menirea lor de viitori educatori ai copiilor, adolescenți și tineri cultivați, înzestrați cu talent autentic. Din rîndul lor desprindem numele Floarei Belean și al Zenicăi Lapoș (din anul IV înv.), al Luniței Faur și al Marincăi Tămaș (din anul II A), al Mariei Bruțiu (anul I B) și al Marianei Gligor (IV m.), al lui Ioan Miclăuș (anul V înv.) și al Dianei Țigu (I B) etc.

Fîlfîie drapelul nemuritor de veacuri
Pe chipul mereu tînăr al vremilor prezente.
Trăim în țara cu brațe de oțel,
Muncim în țara cu vatră de lumină,
Ne-am născut în ev comunist
Și oțelim în inimi și fapte,
Crezul călăuzitor de neam și patrie,

afirmă Zenica Lapoș în poezia *Pămînt de patrie*.

„De veacuri ne sprijinim veșnicia pe umerii străbunilor. Ne mîngîie sufletul doinele și baladele curgînd din izvoarele nesecate ale dragostei lor.

Cîntați inimi! Cîntați bucuria caldă a zilelor noastre, zidindu-ne cetatea de aur a viitorului.

Haideți, tineri! Să luăm toate zăpezile și florile cele mai frumoase ale vîrstei noastre și să dăruim celor care ne-au dat bucuria vieții: eroilor!", adaugă colega ei mai tînără, Marinca Tămaș.

O mențiune specială pentru talentul Floarei Belean. Evocarea *La noi, fîntînile vorbesc*, închinată amintirii răscoalelor din 1907, este cu adevărat notabilă, ca și însemnarea, intitulată sugestiv *Un minut s-a desprins și a ars...*, consacrată durerilor ce s-au abătut peste lumea românească într-o seară de martie.

Bogată și variată în conținut, expresie concludentă pentru preocupările și frămîntările colectivului de elevi, îndrumat de dascăli destoinici, ne apare revista *Confruntări* a Liceului „C. Dobrogeanu-Gherea" din Ploiești. Numărul 6—7, ca și foaia volantă *Omagiu*, editată cu prilejul Festivalului național „Cîntarea României", cuprind numeroase materiale consacrate sărbătoririi Centenarului Independenței.

Din bogata prezență în revistă și-n foaia volantă a talentatei Carmen Iulia Otavă (din anul IV C) am selectat poezia *Străvechi tărîm*.

Străvechi tărîm de binecuvîntare,
Ai răsărit un neam vrednic și treaz
În patria pădurilor de grîne,
În albia răzoarelor de brazi

Și, presărați răscrucilor temute,
Am dăinuit cu ghioaga la curea,
Cu arcul încordat săgeții prinse,
Cu sulița înfiptă într-o za.

În vatra frămîntată de vrăjmaşii
Ce nu-şi mai încăpeau între hotare
A dat izbîndă, răsunător, sub soare,
Străvechi tărîm de binecuvîntare,
Poporul meu bărbat, cu soarta sa!

Din „Vibraţiile lirice" — tinerească ofrandă la „Cîntarea României" — trimise spre inimile cititorilor revistei *Sînziana*, editată de liceul „Zinca Golescu" din Piteşti (nr. 22), publicaţie de ţinută, pe care am mai avut prilejul s-o prezentăm cititorilor noştri (şi care are amabilitatea să recomande celor cărora se adresează şi revista noastră, *Limba şi literatura română)*, desprindem două cîntece închinate patriei : primul, semnat de eleva Maria N. Popescu, intitulat *Ţară*, iar al doilea aparţinînd Cameliei Bălăuţă, elevă în anul I al Liceului „M. Kogălniceanu" din Vaslui (revista continuă şi în acest număr tradiţia publicării unor poezii ale elevilor de la alte şcoli din ţară) :

ŢARA

Din toate cuvintele, pămîntule,
Am vrut să-ţi dau unul
frumos şi adînc.
Ţi-am zis Fîntînă,
dar eşti mai curat ca lacrima cerului.
Ţi-am zis Stea,
dar ochii-ţi sînt mai frumoşi ca o boltă.
Ţi-am zis Lut,
dar ulcioru-ţi e viu şi albastru.
Ţi-am zis Dragoste,
dar e prea puţin pentru inima ta.
Ţi-am zis Ţară,
şi numai atunci am văzut
că lutul tresaltă,
şi numele acesta e sfînt.
E-un nume plămădit
de mîini de olar ;
e numele dat de strămoşi
la botezul focului şi al istoriei
şi el, pămînt carpatin, ţi se potrivea —
e numele rupt din inima mea.

ROMÂNIA

Un gînditor cioplit în stînca ţării
De mii de ani, vestindu-l pe Brâncuşi,
Un Voroneţ desprins din geana zării,
O inimă străpunsă de-un arcuş ;
Luceafărul zburînd prin constelaţii,
Rănit de dorul fetei de pe plai,
Au şi azi albe tîmplele Carpaţii
De tragedia morţii lui Mihai.
O mioriţă rătăcind pierdută
Prin spaţiul străjuit de trei goruni,
Pădurea tăinuind durerea mută
Şi visurile bunilor bătrîni ;
Sirena celui ce de-abia jurase
Pe steagul luptelor muncitoreşti,
Acele vremi în care se-nălţase
Stejarul viguros din Scorniceşti ;
Şi vasteie-mpliniri uimind o lume
Ce azi cuprind din zare-n zare glia
Aceste toate poartă un singur nume
Măreţ şi sfînt şi mîndru : „România".

Revista noastră, publicaţie a elevilor Liceului „Unirea" din Focşani, care a împlinit „65 de ani de la apariţia primei serii", a intrat, prin nr. 40 — 41 — 42 (ianuarie — martie 1977) şi nr. 43 — 44 — 45 (aprilie — iunie 1977), în cel de-al şaselea an, „de la reluarea tradiţiei". Lectura acestor din urmă numere ne-a adus din nou în situaţia de a remarca, cu deosebită satisfacţie şi cu preţuire, personalitatea prestigioasei publicaţii focşănene, la care colaborează, potrivit unui profil ce s-a conturat în timp, pe lîngă elevi, cadre didactice ale liceului, ca şi reprezentanţi de frunte ai culturii, literaturii şi ştiinţei, mulţi foşti elevi ai şcolii, făcînd-o astfel demnă de cel mai viu interes.

Din ampla secvenţă, consacrată Centenarului Independenţei, reproducem poezia *Autobiografie*, semnată de Mirela Samoilă.

Noi ne-am născut
din dorinţa de istorie,
atunci cînd piatra
nu era încă Poartă a sărutului
şi cînd nemărginirea
nu se numea încă Coloană.
Primii paşi
ni i-am purtat prin codri de aramă

în care fiecare arbore se numea
Eminescu, Tudor sau Ștefan,
și fiecare pasăre se numea zbor.

Ne-am umplut mîinile cu lut,
am modelat din el trepte și steaguri
și am iubit pentru întîia oară
Clipa împlinirii.
Am iubit și vom iubi multe asemenea clipe
smulse din pulsul acestui timp comunist
în care noi —
Albe păsări măiestre —
urcăm trepte
spre maturitate deplină.

Dintre publicațiile elevilor bucureșteni, amintim, de data aceasta, noile apariții ale revistelor *Năzuințe* a Liceului „Matei Basarab", *2000* a Liceului real-umanist nr. 3 și *Pași spre viitor* a Liceului „D. Bolintineanu". Într-o nouă înfățișare, cu o structură nouă și o substanță de viață mult îmbogățită, revista *Năzuințe* intră în competiția celor mai bune publicații școlare. Consecventă în căutări și împliniri, revista *2000* (în limbile română și germană) își continuă cu siguranță drumul propriu. Echilibrată, frumos editată, revista *Pași spre viitor* marchează, prin ultimul ei număr, un pas înainte în înălțarea prestigiului școlii ce poartă numele unuia dintre poeții noștri patrioți, dintr-o generație de aur a scrisului artistic românesc. Consecvenți și noi cu preocuparea principală a cronicii, vă oferim, în încheiere, încă două cîntece închinate patriei.

ROMÂNIA

Pămînt
cu urme de strămoși pe trup,
glie, cuib de pîine,
cu vise legănate-n copacii
aducerii-aminte.
Pămînt al patriei mele!
Cer,
cu suflet de porumbei albi,
cu brazi închinîndu-și iubirea
stelelor tale,
cu ape ce-și prind undele
în plasa ochilor tăi.
Cer al patriei mele!
Aer,
care păstrează respirația
lui Burebista și Decebal,
a lui Ștefan și Mihai,
și-a cîtor Basarabi!
Aer pe care-l sorb
din graiul cronicarilor,
din inscripțiile minții,
pe cartea izbînzii tale.
Aer al patriei mele!
Oameni,
cu «bine-ai venit» pe buze
și cu pîine în suflet,
cu muncă în palme,
cu muzica soarelui în ochi,
Oameni ai patriei mele!

DANIEL NEGUȚ, anul 3 A
Liceul „M. Basarab"

PĂMÎNT DE ȚARĂ

Pune-ți urechea pe pămînt
și încearcă să auzi
cum plesnesc în adîncuri,
mustind de sevele vieții,
mugurii cruzi.
Culcă-ți obrazul
pe bruma țepoasă și sură
ca să simți
mîngîierea-i fierbinte
pe frunte,
pe pleoape,
pe gură...
Cuprinde-n palme o fărîmă
Cu trupul înalt de țărînă.
Frămîntă-ntre degete bulgării arși
De sîngele celor scurși în pămînturi,
De visările celor rămași.

SIMONA CIUVICĂ, anul IV
Liceul real-umanist nr. 3, București

DE LA CORESPONDENŢII NOŞTRI

CRAIOVA

În cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", etapa de masă, elevii anilor II B şi II C ai Liceului real-umanist nr. 1 au realizat un interesant spectacol de sunet şi lumină intitulat „Sufletul nostru, suflet românesc". Spectacolul, din care se desprinde o expresie plină de candoare şi iubire faţă de popor şi patrie, faţă de străvechea noastră cultură, a obţinut locul I la faza municipală a festivalului, şi a evidenţiat promiţătoare talente : Horia Horculescu, Anca Groza, Lidia Rogoveanu (poezie-interpretare), Daniela Dovleac şi Mihai Atanasiu (muzică folk).

Un alt succes artistic al liceului îl constituie premiul I la faza judeţeană şi premiul III la faza interzonală, obţinute de corul de fete al liceului, condus de tov. profesoară Ecaterina Catrangiu.

Cele două formaţii amintite se pregătesc în prezent pentru un amplu program de manifestări în public, ale cărui încasări vor fi depuse în contul omeniei.

ALINA UNGUREANU
Liceul real-umanist nr. 1

CĂLĂRAŞI

În anul şcolar 1976—1977, activitatea literară a elevilor Liceului nr. 1 din Călăraşi a fost bogată. Ea s-a concretizat în acţiuni, ca : simpozionul „Mihail Sadoveanu", montajul literar-muzical „File de luptă şi de glorie", editarea revistei *Şarje.* În cadrul cercului literar „Mihai Eminescu" elevii au aprofundat şi îmbogăţit o serie de teme referitoare la creaţia celui mai mare poet român, dintre care amintim : „Iubirea şi natura", „*Luceafărul* — sinteză a creaţiei eminesciene". Membrii cenaclului au pregătit şi susţinut un recital de poezie eminesciană. În colaborare cu biblioteca liceului s-au realizat : vitrina cu noutăţi literare şi gazeta literară de perete. Sărbătorirea centenarului Independenţei a fost marcată de organizarea simpozionului „Ecouri ale Independenţei în literatura română", a recitalului de poezie patriotică şi a montajului literar 1877 — drum în istorie.

O activitate fructuoasă, mult mai bogată decît în anul precedent, a fost desfăşurată de către membrii cenaclului şi la Casa de cultură, unde s-au ţinut o serie de prelegeri pe teme de educaţie politică a tinerei generaţii.

Cenaclul pregăteşte o seară de poezie cu creaţii originale pe teme patriotice, dintre care le vom selecţiona pe cele mai bune şi le vom trimite revistei *Limba şi literatura română.*

BOLFA CARMEN
Liceul nr. 1

BUCUREŞTI :

„Cercul cu cel mai mare număr de membri" este supranumele pe care „Lyric '75" (cerc cu tradiţie al Şcolii generale nr. 75, deţinător a două premii pe ţară) şi l-a adăugat în anul şcolar 1976—1977 şi care pune în lumină dorinţa de a grupa în jurul său un număr cît mai mare de iubitori ai poeziei, sub îndrumarea profesoarei de limba română Eleonora Zamşa.

Copiii de toate vîrstele iubesc poezia ; le place s-o recite, le place s-o asculte. Ceea ce a urmărit cercul nostru de-a lungul anilor a fost să cultive această dragoste, să-i creeze cîmp de manifestare. Spectacolele de poezie, ca : „Mioriţa", „Surîsul Hiroshimei",

„Lumea — format mic" sau întîlnirile cu scriitori, ca: Al. Mitru, Iuliu Raţiu, Petre Ghelmez au rămas adînc întipărite, nu numai în memoria noastră, a membrilor cercului, ci şi a celorlalţi elevi care au fost invitaţii noştri.

Prima preşedintă a cercului, Anca Manta, deşi este acum studentă a Institutului politehnic, a rămas o pasionată cititoare şi interpretă de versuri şi participă la serile noastre de poezie.

Iniţiativa pe care noi am luat-o în acest an şcolar s-a dovedit deosebit de fructuoasă: aproape jumătate din efectivul de elevi ai şcolii a fost antrenat, într-un fel sau altul, în activitatea cercului. Iată, în cîteva cuvinte, cum am procedat.

La începutul anului şcolar 1976—1977, un anunţ îi invita pe elevi să participe la concursul de declamaţie „Ţară de glorii — ţară de dor". Pe baza unui talon de participare primit la intrare, fiecare spectator avea dreptul să indice pe concurentul care, după părerea lui, a recitat cel mai frumos.

În funcţie de numărul voturilor (scrise) obţinute de fiecare concurent, se stabilea clasamentul etapei respective, care rămînea afişat, pe panoul cercurilor, pînă la etapa următoare. Clasamentul general s-a stabilit pe baza numărului de puncte obţinut de concurenţii situaţi pe locul întîi la fiecare etapă.

În cadrul celor opt etape ale concursului, au fost antrenaţi, devenind membri ai cercului nostru, 164 de elevi, printre ei numărîndu-se şi elevul Liviu Gaiţă din cl. a VIII-a, care, în cadrul festivalului „Cîntarea României", a fost distins cu premiul II pe ţară.

Dacă la acest număr îl adăugăm şi pe acela al elevilor care au alcătuit asistenţa-juriu, în cadrul celor 8 etape, devine de netăgăduit faptul că „Lyric '75" este cercul cu cel mai mare număr de membri dintre cercurile Şcolii generale nr. 75 şi, poate, nu numai ale Şcolii generale nr. 75.

MARIANA DOBRE,
preşedinta cercului

Răspundem corespondenţilor din Turda

Pe adresa redacţiei noastre au sosit două scrisori în care ni s-au pus întrebări referitoare la unele probleme de limbă română contemporană. A avut amabilitatea să ne dea răspunsurile solicitate dr. Luiza Seche, cercetător principal la Institutul de lingvistică din Bucureşti.

Rezolvitor sau rezolvator?

Elevul Ovidiu Sas din clasa a VII-a C, Şcoala generală nr. 6 din Turda, îşi exprimă nedumerirea şi dezaprobarea în legătură cu folosirea, în revista *Gazeta matematică*, a substantivului *rezolvitor (Lista rezolvitorilor de probleme)*, formă pe care o consideră greşită şi care ar trebui — după opinia sa — să fie înlocuită cu derivatul normal al verbului *rezolva* + sufixul *-tor*, *rezolvator*, ca şi *inventator* ⟨ *inventa*, *inovator* ⟨ *inova* etc.

Problema ridicată de elevul Ovidiu Sas este justă şi interesantă. Într-adevăr, familia de cuvinte a verbului de conjugarea I, *rezolva*, cuprinde: substantivul feminin *rezolvare*, infinitivul lung şi abstractul verbal al lui *rezolva*, *rezolvat, -ă*, participiul trecut, devenit adjectiv, şi *rezolvat*, supinul, devenit substantiv neutru al aceluiaşi verb, precum şi adjectivul *rezolvabil, -ă*, derivat din *rezolva* + sufixul *-bil*. Normal ar fi să existe şi un substantiv, cu forme de masculin şi feminin, *rezolvator, -oare*, „persoană care poate să rezolve o problemă sau care este capabilă să soluţioneze o situaţie." Nici un dicţionar românesc — mai vechi sau mai nou — nu înregistrează cuvîntul.

Verbul *rezolva* (<lat. *resolvere,* cu sensul „a dezlega, a soluționa o problemă, un exercițiu, o situație", are o serie de variante învechite : *rezolia* vb. I (*A rezolia o ecvație.* Asachi, E. II, 115)[1] ; *rezolui* vb. IV (*Iată problema rezoluită.* id. ib. 98), *rezolvi* (scris și *resolvi*) vb. IV (*Mai rămîn însă de resolvit două cestiuni cronologice.* Hasdeu, I.C.I, 6. *Nu îndrăznim a rezolvi dilema.* Maiorescu, CR. III, 104. *A rezolvi sau a dezlega o ecvație.* Lazarini, M. 214/23). Variantele *resolui, rezolvi,* ca și sinonimul *rezolvirui* (*A rezolvirui iaste a afla cîte unișoare* [= unități] *mai mici are una mai mare întreagă în sine.* Aritm. 1805, 46/20 — toate trei verbe de conjugarea a IV-a, — provin din germanul *resolvieren,* în vreme ce *rezolva* și varianta *rezolia* — ambele de conjugarea I — au la bază etimonul latinesc *resolvere.*

La fel cu verbul *rezolva,* varianta *rezolvi* a creat o serie de derivate, paralele și concurente cu derivatele lui *rezolva.* Astfel, întîlnim infinitivul lung *rezolvire (Rezolvirea feliuritelor problemi.* Stamati, F. 155/24. *A da problemei o rezolvire.* Rom. lit. 418,1/4. *Rezolvirea ecvației simple cu o necunoscută.* Lazarini, M. 215/7. *Urgenta rezolvire a chestiei pendente era prea indicată de întreaga situație a țării.* Maiorescu, D. II, 222. *Dădeau soluții pentru rezolvirea marilor bătălii.* Sadoveanu, O. VII, 204. În mod firesc, ar trebui să existe și derivatul *rezolvitor, -oare,* s.m. și f. — corespondentul derivatului *rezolvator, -oare,* s.m. și f. — amîndouă neînregistrate de lexicografia românească (nici chiar de *Dicționarul limbii române, DLR,* al Academiei, Serie nouă, *Litera R,* și *Dicționarul explicativ al limbii române, DEX,* elaborate de Institutul de lingvistică și apărute în 1975.

Problema adusă în discuție de Ovidiu Sas relevă două fapte însemnate : pe de o parte, ea semnalează absența unor cuvinte care ar fi trebuit să figureze în listele dicționarelor noastre generale, științifice, explicative, normative și istorice și, în acest sens, citarea *Gazetei matematice* constituie o sursă, iar cuvintele respective, atestări prețioase, pe de altă parte, ea consemnează o abatere de la sistemul limbii, demonstrînd lipsa de consecvență în fixarea formelor normative ale unor cuvinte aparținînd aceleiași familii, precum și folosirea unei variante lexicale, acolo unde ar fi trebuit să se impună forma de bază. Ilustrăm, în sprijinul acestei afirmații, cîteva exemple de verbe de conjugarea I : *cultiva (cultivare, cultivat, -ă, cultivator, -oare), dizolva (dizolvare, dizolvat, -ă, dizolvant, -ă), inova (inovare, inovat, -ă, inovator, -oare)* sau de conjugarea a IV-a : *plivi (plivire, plivit, plivit, -ă, plivitor, -oare), stabili (stabilire, stabilit, -ă)* sau, în sfîrșit, de conjugarea I, cu variante de conjugarea a IV-a : *rezolva-rezolvi, solva-solvi, dizolva-dizolvi,* ori invers, *absolvi -absolva.*

Faptul că „cel care rezolvă un exercițiu, o teoremă etc." este denumit *rezolvitor,* dovedește că, din punct de vedere lexicografic și gramatical, ...matematicienii nu „au rezolvat" problema. Orientîndu-se după situațiile similare din lexicul românesc, considerăm că, și în cazul analizat mai sus, trebuie să se țină seama de legile și de sistemele limbii, și că, în consecință, toți membrii familiei lexicale din jurul verbului *rezolva,* trebuie să se comporte la fel cu cuvîntul-bază.

---

[1] Au fost folosite următoarele lucrări :

Aritm. 1805 = Gr. Obradovici, *Povățuirea către învățătură socoatei sau aritmetica,* Buda, 1805 ; Asachi, E. = Gh. Asachi, *Elemente de matematică.* Partea I. *Aritmetică.* Partea II. *Algebră.* Partea III. *Gheometria elementară.* Iași, 1836—1838 ; Hasdeu, I. C. = B. P. Hasdeu, *Istoria critică a românilor. Pămîntul țărei românești.* Volumele I—II. București, 1875 ; Lazarini, M. = G. Lazarini, *Matematică.* Partea I-a, Iași, 1854 ; Maiorescu, Cr. = Titu Maiorescu, *Critice (1867—1892).* Vol. I—III, București, 1892—1893 ; Maiorescu, D. = Titu Maiorescu, *Discursuri parlamentare, cu priviri asupra dezvoltării politice a României,* I—IV, 1897—1904 ; Rom. lit. = *România literară.* Foaie periodică, sub direcția d-lui V. Alecsandri, Iași, 1855 ; Sadoveanu, O. = Mihail Sadoveanu, *Opere.* București, 1959 ; Stamati, F. = Teodor Stamati, *Fizica elementară pentru clasele colegiale din prințipatul Moldovei.* Compilată după F. Crișu, Iași, 1849.

Ne alăturăm punctului de vedere susținut de Ovidiu Sas și recomandăm revistei *Gazeta matematică* să înlocuiască, în titlul rubricii, varianta incriminată, *rezolvitor*, cu forma corectă, normativă, uzuală, *rezolvator* (*Lista rezolvatorilor de probleme*).

Textin

Eleva Pîrjol Maria Liana, din clasa a VII-a C, de la Școala generală nr. 6 din Turda, ne-a rugat să explicăm ce înseamnă cuvîntul *textin* — denumirea unui magazin mixt din Turda — și dacă este un neologism sau un produs al ficțiunii merceologilor.

Cuvîntul *textin* este un substantiv compus din abrevieri, ca și *plafar* = *Pla*[nte] *far*[maceutice], *comaliment* = [Întreprindere de] *com*[erț cu] *aliment*[e], *centrocoop* = [Uniunea] *Centr*[ală a] *Coop*[erativelor de Consum], *Centrofarm* = [Oficiul] *Centr*[al] *Farm*[aceutic], *aprolacta* = [Întreprindere de] *apro*[vizionare cu produse] *lacta*[te] etc.

La baza noii formații lexicale au stat cuvintele *textile* și *încălțăminte* (denumirile mărfurilor care se desfac în acel magazin), și care, prin abreviere, și, apoi, prin îmbinarea celor două fragmente, au creat noul compus: *textin*. Cum la acest tip de compuse din abrevieri, în mod obișnuit, nu se notează semnele diacritice, formația în discuție apare *textin* (nu *textîn*, cum ar fi fost corect).

Este vorba, deci, de o creație lexicală nouă, compusă pe teren românesc, după un procedeu foarte răspîndit, atît pe plan național, cît și pe plan internațional.

LUIZA SECHE
Institutul de lingvistică din București

„Poetul trebuie să aleagă, din sumedenia ideilor care i se încredințează, pe cea mai justă și mai adecvată, mai potrivită cu ideea căutată, fără a pierde nimic din vigoarea conținutului, nici din eleganța expresiei."

(VOLTAIRE)

„Versurile facile nu păcătuiesc față de reguli, ci față de geniu; sînt lipsite de variație în complinirea lor, de termenii aleși, nu au inversiuni corespunzătoare și păstrează în cadență prea mult din simplitatea poeziei."

(VOLTAIRE)

Victor Aurelian Mircescu

S-a născut în 1961 la Rîmnicu Vîlcea. Este elev la Liceul „V. Roaită" din localitate. A publicat în revista liceului *File vîlcene* și în revistele : *Cutezătorii* (premiat al acestei publicații), *Orizont* și *Argeș*.

Aici, pe Olt, în jos!...

Cobor mereu în suflet și construiesc viori
Să cînte țara asta pe strune fermecate,
Lîngă fîntîni cu stele ce-adapă visători
Și chipul țării mele oriunde să-l arate...

Și beau parfum de codri și tot cioplesc viori,
Să cînt cu ochii țara, ca să o pot vedea
Cum urcă-n stemă visul și brazii foșnitori,
Cum dorul frînge clipa și schimbă țara mea.

Căci patria începe din noi, ca din baladă :
Un răsărit de vatră cu cerul furtunos !
Cînd ne-ndulcesc strămoșii cu mere din livadă,
Ce mîndră ești, o, țară, aici pe Olt, în jos !...

Daniel Gherghina

S-a născut la 15 august 1960 în Craiova. Este elev la Liceul „N. Bălcescu" din localitate. A publicat în revista liceului, *Licăriri*, în ziarul local *Înainte* și în revista *Ramuri*.

Pașii

Pașii... mereu pași, alții și alții
Se succed sacadat pe bătătorita cărare.
Sînt bărbați care de-o sută de ani
Depărtîndu-se pleacă spre Plevna,
Dar sfîrșesc ajungînd mereu lîngă noi.
Ființa noastră îi primește
Cu ușa deschisă ;
Cînd ne gîndim la ei, cuvintele pălesc,
Grele de puterea sentimentelor
Ce zvîcnesc dintre lespezi de suflet.
Pași... mereu pași, alții și alții
Urcă-ndrăzneț depărtîndu-se pe bătătorita cărare
E-o fîșie de pași ce ajunge la soare !

Mircea Bențea

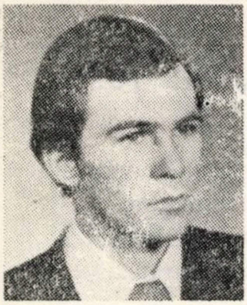

S-a născut la 10 mai 1957 în Cluj-Napoca. Este elev la Liceul nr. 6 din localitate. A debutat la revista *Echinox*, cu pseudonimul Mircea Stelian. A obținut premiul Editurii „Junimea" la faza finală a Concursului „Mihai Eminescu", la ediția 1976 și premiul U.T.C. la ediția 1977.

Elegie

Vai mie și bobului de rouă
acum și ochiul e o pedeapsă —
nu-mi bate pleoapa, nu-mi bate pleoapa
cu flori de nisip.

Mai dă-mi o lacrimă aproape uitată
și leagă-mă că uite
din inimă îmi crește-o aripă
de cine știe cine hrănită.

Vai mie, privirile lumii
pînă cînd să le chem —
ori poate prin arbori de vînt
moartea mea se vede arzînd.

Irina Airinei

S-a născut la 3 septembrie 1962 în București. Este elevă la Școala generală nr. 76 din Capitală. A fost laureată a fazei municipale a Concursului „Cîntarea României"; a obținut premiul I la Concursul „Tinere condeie" (pionieri), ediția 1977. A publicat în *Scînteia*, *Cutezătorii* și în antologia *Săgetătorul*.

Pe drumul plin de sorți

Pășeam puțin și aspru pe drumul plin de sorți
La freamătul luminii, cioplit subțire-n porți.

Mă răvășeau stejarii, inele lepădînd
Și eu pășeam a cîntec, pășeam ca un descînt.

Stejarii mă strîng tare cînd trec din piatră-n piatră
Și nu știu cum, da-mi pare că zarea e sărată,

Și locul de sub mine erupe, nu știu cum,
De parcă-aș fi un pocnet de muguri, nu și drum.

De mult nu mai văzusem așa o dimineață,
C-un coș de viață-n mînă, un coș de precupeață,

De mult nu mai văzusem așa niște ninsori
Ce-mi troieneau poteca cu vis rotund de flori.

De mult nu mai văzusem convoi de zurgălăi,
De-un stînjen și mai bine și-n plus și anii tăi...

Și deci un freamăt liber nu-ți pară efemer
Ci numai ca albastrul ce cade de la cer,

Ci numai ca surîsul ce vine de la ploi,
Ci numai ca lumina ce se numește noi...

Camelia-Liliana Lobonț

S-a născut la Arad. Este elevă la liceul „C. Diaconovici-Loga" din Timișoara. Este membră a societății „Preludii bănățene" a cenaclului Asociației scriitorilor ; a publicat în revista *Orizont*.

Poem pentru mama

Desferecați sînt crinii în lumină
Sub vindecata aripă de raze
Și năpustite cîntece îmbină
Tăcerea molcomită dinspre oaze.

În horele de ramuri arcuite
Vegherile-ngrijate se prefiră
Cînd ochiul amintirilor trezit e
Și răzvrătirea anilor le-nșiră.

Mai unduiesc acorduri prin cuvinte,
Reînflorite-n palme de tăcere
Cu cîntece de leagăn amintite
Cînd frămîntarea zilelor le cere.

Marian Florea

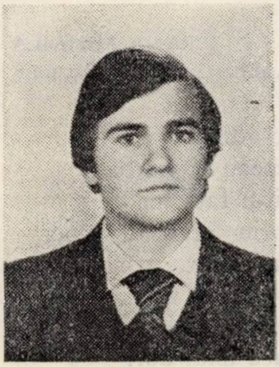

S-a născut la 19 aprilie 1959 la Roman. Este elev la Liceul industrial de mecanică. Laureat la Concursul „Tinere condeie", edițiile 1976 și 1977, faza municipală ; a publicat sub pseudonimul Marian Florinescu în revistele *Amfiteatru* și *Ateneu*, precum și în antologia *Săgetătorul*, edițiile 1976 și 1977.

O voce suie

Lumina cade-n trunchiul unui bloc
iar plopii trec pe-un trandafir de stradă,
pe cer se bate-o stea cu un boboc
de nor, și luna stă pe loc să-i vadă.

Se-nchide-n mine pleoapa unei flori
și ploile mă cheamă în cîmpie,
amurgul se prelinge înspre zori
gonindu-mă spre-un zbor de herghelie.

Un trup își exilează umbra-n lac,
O rază-și scaldă mîinile în apă,
dar fetele la rădăcini mă sapă.

O voce suie scara lumii ei,
un om și-admiră de pe culme frații,
dar glasul lui n-ajunge pîn' la ei :
o să-l audă alte generații.

Românie, numele tău...

LIVIA INCEU
Liceul industrial minier, Borşa, jud. Maramureş

Legendele tale înfloresc pe fiecare ram
Cu doinele doinite seara
La stînile unde stăpînă-i amintirea.
Gura ta mă-ndeamnă să cînt,
În primăvara de fum şi de muguri,
Simfonia muncii şi-a roadelor coapte
Sub soarele păcii.
Ochii tăi luminează pămîntul pe care-l calc
Logodit cu lumina spicului de grîu
Şi cu oglinzile line ale cerului.
Sărutul tău e roua
Din ochii străbunilor...
Te iubesc, aşa cum iubesc soarele
Ce-mi dăruie lumina.
Numele meu ?
E topit în zîmbetul unui vis de copil
Şi-n glasul tău limpede, ţară !

Cîntec pentru un vis

ILEANA MIHĂILĂ
Liceul „Mihai Viteazul", Bucureşti

Era atîta soare-atunci
şi-atîta vară-n pumni strîngeam !
În podul palmelor simţeam
rotunde, dealurile-munţi.
Atît de mult mă avîntam
pe verticală, către cer,
că brazii „frate" mă numeau
pe pietre cînd spre ei urcam.

Era atîta soare-atunci
şi-n flori polenul era copt
iar în petale-n zori ardea
cu patimă, culoarea lor.
Eu dinţii-n ele-mi înfigeam —
ce gust de vară coaptă-aveau !
Cu sete-adînc le miroseam
să simt aroma orelor.

Era atîta soare-atunci
că pietrele-ncepeau să fiarbă ;
făceam mătănii-n faţa lor
tot căutînd prin praf şi stînci
al vieţii nesecat izvor.
Era atîta lene-n iarbă !
Rostogolindu-mă, în braţe
strîngeam năluca unui dor.

Era atîta soare-atunci
şi-atîta vară-n pumnii mei
că peste clipe revărsam
tot aurul ce-l adunam
în inimă, de-atîţia ani
de cînd pe tine te-aşteptam.
Iar ochii mei, de-atunci, spre vis,
ca două flori mi s-au deschis.

Copilărie

IULIA TRAILĂ
Liceul real-umanist nr. 1, Craiova

Unde te-ai dus
În goană nebună,
Copilărie,
Icoană albastră ?
Unde-i acum
Vioara măiastră
Tristă şi stinsă
Rază de lună,
Din nou să ne spună
Povestea noastră ?
Unde-i acum
Vioară senină,
Copilărie,
Albastră nălucă ?
...Tristă şi stinsă,
Apusă lumină,
Să nu mai vină
Mînă străină
Departe s-o ducă...
Vioara ce plînge,
Vioara ce-alină
Cîntecul nostru
Din nou să ne-aducă.
Pe strune de nea,
Din nou să ni-l dea.
Să ni-l cînte iar,
Pe strune de-amar.
Să-l sloboadă spre cer
Cînd stelele pier,
Dimineaţa în zori.
Copilărie,
Nălucă de jar,
Unde ţi-ai topit
Potirul de flori ?
Copilărie,
Basm neterminat ?
Viorile tale,
Corăbii hoinare,
În adînc de mare,
Cînd s-au înecat,
Departe de ţărmuri,
Departe de noi ?...

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRŢILOR

AL. ANDRIESCU

Stil şi limbaj

Iaşi, Editura Junimea, 1977, 253 p.

Aşa cum se arată în *Cuvîntul înainte* al cărţii, autorul a încercat să delimiteze şi să lege între ele cîteva din momentele cele mai importante din evoluţia limbii române literare“ (p. 5). Pornind de la acest principiu, volumul reuneşte zece studii de dimensiuni reduse, grupate în şase capitole care ilustrează intenţiile autorului, căci a trece de la *Începuturile prozei artistice* (cap. I) şi *Începuturile poeziei în limba română* (cap. II) la *Redescoperirea textelor vechi în secolul al XIX-lea* (cap. III) şi, în sfîrşit, la *Ctitorii prozei moderne în limbaj tradiţional* (cap. IV) nu înseamnă altceva decît a urmări o anume trăsătură — în cazul de faţă, prezenţa elementelor de tradiţie lingvistică în limbajul particular al diferiţilor autori — în evoluţia sa cronologică şi valorică. De aceea ni se pare că cel de-al treilea capitol al cărţii înfăţişează în chipul cel mai evident premisele lui Al. Andriescu bazate, cum se poate vedea, pe demonstrarea „vitalităţii“ tradiţiei lingvistice româneşti, în uzul modern, la marii oameni de cultură.

Mai puţin integrat în acest context, articolul *Titu Maiorescu, teoretician al limbii*, reprezentînd de fapt o luare de atitudine polemică faţă de autorii care nu împărtăşesc ideea exprimată de titlu, nu reuşeşte să ne convingă de altceva decît că întemeietorul criticii literare româneşti poseda *şi* o *informaţie* filologică. Este totuşi greu de acceptat ca *informaţia* să fie echivalată cu *formaţia* într-un anume domeniu, astfel că a-i conferi lui Maiorescu calificativul de „teoretician al limbii" pe baza unor intenţii notate în însemnările zilnice din anii tinereţii pare prea mult...

Ultimele două studii nu se leagă de celelalte, dar, prin faptul că se referă la momente importante ale dezvoltării limbajului poetic românesc şi la diversificarea stilurilor limbii în etapa contemporană, corespund scopului afirmat al volumului.

Sub titlul *Univers poetic şi expresie* (cap. V) este tratată o singură problemă : *Evoluţia limbajului poetic modern.* Al. Andriescu porneşte de la ideea că limbajul poetic evoluează în strînsă legătură cu un univers particular pe care poezia caută să-l ilustreze : „Momentele lui de cotitură coincid de aceea cu prefacerile din lumea interioară a poetului, care îşi afirmă vocaţia numai cînd nu se mai lasă «inventat» de limbaj, ci devine el «creatorul» lui." (p. 236). O astfel de interferenţă nu poate fi, desigur, negată, dar consecinţele sale sînt mult mai complexe decît le observă autorul. A vedea lucrurile numai din această perspectivă (de la factori exteriori, care condiţionează formaţia poetului, la text) înseamnă, într-un fel, a limita poezia la o singură interpretare, două, poate, girate eventual şi de un nume prestigios. O afirmaţie ca aceasta, relativă la poezia lui Ion Barbu : „Cît priveşte controversata poemă, *Joc secund,* considerată la apariţie de o minte cuprinzătoare ca a lui Nicolae Iorga, ca fiind de un „ininteligibil absolut", este interpretată astăzi, după ce Tudor Vianu şi G. Călinescu i-au dezvăluit cheile, pînă şi de copii (sic !) de şcoală." (p. 225) ne face să ne întrebăm dacă nu cumva este necesar ca elevul să poată ajunge la *propria* sa interpretare, bazată pe o analiză atentă a structurii textului, în loc de a prelua pur şi simplu interpretările altora, fie ei critici şi istorici literari de mare renume.

Există în cartea lui Al. Andriescu o tendinţă polemică, care devine explicită în ultimul articol ce formează conţinutul capitolului al VI-lea, *Scurtă incursiune în stilurile neartistice,* consacrat de fapt numai stilului publicistic. Se vede deci că discuţia începută cu mai mulţi ani în urmă („se poate vorbi de un limbaj publicistic ?") continuă, iar reactualizarea ei se înscrie ca un merit al cărţii examinate, mai cu seamă că afirmaţiile autorului sînt, în acest capitol, sprijinite pe o bază teoretică mai largă şi mai actualizată decît în precedentele.

Stil şi limbaj reprezintă o lucrare care pune probleme. În privinţa căilor de rezolvare se mai poate discuta pe marginea sugestiilor oferite de autor. Cititorul va fi, fără îndoială, tentat să-şi găsească singur răspunsurile (pe alocuri în carte şi la o seamă de nedumeriri, cum ar fi aceea iscată chiar de titlu : conceptele de *stil* şi *limbaj* nu sînt oare echivalente ?)

CEZAR TABARCEA

ELENA GORUNESCU

Exerciţii de limba franceză

Bucureşti, Editura Albatros, 294 p.

Colecţia Lyceum a Editurii Albatros s-a îmbogăţit cu o nouă şi valoroasă culegere de „exerciţii de limba franceză" semnată de Elena Gorunescu. Exerciţiile propuse acoperă cele două mari zone ale cîmpului lingvistic — gramatica şi lexicul — în care se vor exersa viitorii filologi, elevi şi studenţi, cît şi toţi cei care doresc să-şi îmbunătăţească cunoştinţele de franceză. În interiorul celor două mari capitole sînt circumscrise diverse clase de structuri, delimitarea lor fiind făcută în perspectiva gramaticii tradiţionale, mai puţin demodată decît vor să creadă partizanii unui modernism alambicat.

Structura primului capitol (*Exerciţii de gramatică*) subliniază o anumită aplecare a autoarei spre problemele morfologiei. Compartimentarea capitolului în cauză este, de altfel, tributară morfologiei clasice care distinge : *le nom et ses déterminants, les pronoms, le verbe, l'adverbe.* În ceea ce priveşte sintaxa, autoarea nu întreprinde acea delimitare a tipurilor de relaţii sintagmatice la nivelul frazei — şi deci a tipurilor de subordonate — care se practică încă în unele gramatici franceze normative de genul „Bon usage". Problemele de sintaxă sînt abordate implicit, ele fiind subsumate unor capitole de morfologie: „la si conditionnel" pentru subordonata de condiţie, „le subjonctif" pentru diversele tipuri de subordonate circumstanţiale (scop, cauză, concesie, consecinţă, supoziţie). Autoarea pare a fi integrat problemele frazei unei viziuni *morfosintactice*, pledînd astfel pentru unitatea organică a structurilor gramaticale. Cîteva probleme de sintaxă se detaşează însă de această viziune imanentă a frazei franceze, formînd obiectul unor secţiuni distincte: *la concordance des temps, l'interrogative.*

Cum se justifică problematizarea acestor aspecte ale sintaxei franceze? Nu putem răspunde decît angajînd intenţia pedagogică a autoarei, opţiunea sa perfect justificată din punctul de vedere al dascălului de mare competenţă ce a reperat dificultăţile specifice vorbitorului de limbă română şi care urmăreşte înlăturarea transferurilor abuzive de la limba maternă la cea dobîndită, lichidarea interferenţelor şi a falselor analogii atît de insidioase între două limbi înrudite prin înseşi rădăcinile lor. Opţiunea autoarei, pecetea însăşi a cărţii, ridică culegerea de exerciţii a profesoarei Elena Gorunescu deasupra unei ilustrări impersonale a diverselor probleme ale gramaticii franceze. Specificul acestei culegeri de exerciţii este însă, fără îndoială, metodologic: autoarea cunoaşte publicul căruia i se adresează, dificultăţile şi aşteptările sale.

Elena Gorunescu tinde să imprime cititorului o tehnică raţională, o disciplină de gîndire şi de antrenament lingvistic în vederea înlăturării automatismelor, practicării mecanice a unor structuri nenuanţate. Autoarea pleacă de la premisa că franceza este o limbă complexă, de mare subtilitate, ştiind că diversitatea nuanţelor nu este gratuită, ci se justifică în plan logic şi gramatical. De aceea, înainte de a ne face să vorbim corect franţuzeşte, autoarea ne invită să gîndim corect în franceză, conform sistemului riguros şi nuanţat, în acelaşi timp, al acestei limbi, dincolo de orice impresionism.

Intenţia profund didactică a autoarei este inveterată şi de structura exerciţiilor propuse care nu se limitează la traduceri şi înlocuiri de forme paradigmatice (infinitive de trecut la forma modal-temporală corespunzătoare contextului, acord de determinanţi nominali etc.). Un loc de seamă în economia lucrării îl ocupă exerciţiile de reconstituire a unor contexte, de reperare şi corectare a unor „écart"-uri, de analiză a unor omonimii sintactice („si conditionnel" / „si dubitatif"; „futur dans le passé" / conditionnel présent"), de interpretare a unor polisemii. Materialul lexical al exerciţiilor este bine ales: fără a se închista în sfera francezei literare, fără a aluneca spre varietăţi familiare, populare sau argotice, el se situează la nivelul limbii curente îngrijite din care nuanţele nu lipsesc.

DAN-ION NASTA

Arta şi literatura în slujba independenţei naţionale

Coordonatori ION FRUNZETTI şi GEORGE MUNTEAN
Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1977

Apărută sub auspiciile Institutului de istorie şi teorie literară „George Călinescu" şi ale Institutului de istorie a artei, lucrarea reuneşte un număr de unsprezece studii, semnate de nume consacrate în domeniul istoriei artei şi literaturii, în care se reliefează contribuţia artei şi literaturii la înfăptuirea măreţului act istoric din viaţa poporului nostru — cucerirea independenţei de stat a României.

Năzuinţa poporului nostru pentru independenţă şi neatîrnare naţională, temă de largă audienţă, străbate ca un fir roşu întreaga noastră creaţie artistică. Pagini de un înalt patriotism, de dragoste fierbinte de libertate, de ura împotriva asupritorilor la cronicarii moldoveni şi munteni, la reprezentanţii Şcolii ardelene, la scriitorii şi artiştii epocii paşoptiste şi la toate generaţiile ce vor urma.

Independenţa, lupta poporului român pentru apărarea pămîntului strămoşesc constituie teme majore de inspiraţie pentru marii noştri scriitori şi artişti: M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, M. Eminescu, G. Coşbuc, Ciprian Porumbescu, Nicolae

Grigorescu și mulți alții, care și-au pus talentul și priceperea în slujba unei cauze drepte, mobilizînd și însuflețind, prin operele lor, conștiințele maselor largi.

Poezia, proza, dramaturgia, publicistica, grafica, pictura, muzica, apărute în timpul războiului de independență și în anii ce au urmat evenimentului, au pus în evidență eroismul și vitejia soldaților români în această aprigă încleștare cu dușmanul.

Alături de studiile care pun în evidență contribuția artei și literaturii în ansamblul lor la înfăptuirea independenței, sînt inserate în culegere numeroase gravuri și picturi ce înfățișează aspecte ale luptei ostașilor români în războiul de independență de la 1877—1878, aparținînd unor artiști de renume : Nicolae Grigorescu, Carol Popp de Szathmary, Sava Henția ș.a. Cartea este bogat ilustrată și cu alte imagini din timpul războiului.

Înscriindu-se în amplele acțiuni consacrate sărbătorii Centenarului independenței, culegerea de articole *Arta și literatura în slujba independenței naționale* subliniază încă o dată modul în care arta și literatura română au știut să se alăture realităților istorice, să anime și să mobilizeze, să facă din creația lor o puternică armă de educație patriotică.

Utilă și instructivă, cartea dezvăluie amploarea participării artei și literaturii la înfăptuirea independenței naționale a României.

SĂLUC HORVAT

Ceea ce nu se uită. Din lirica românească antifascistă

Antologie de GEORGE TOGAN
Prefață de IOAN ADAM
București, Editura Minerva, 1977

Poetul și publicistul George Togan a publicat la Editura Minerva o antologie a liricii românești antifasciste, al cărei titlu definitoriu reproduce numele unei poezii de Eugen Jebeleanu („Ceea ce nu se uită").

Antologia însumează aproximativ 75 de poeți, aparținînd tuturor generațiilor, de la Arghezi și pînă la Dumitru M. Ion, și naționalităților conlocuitoare. Atitudinea antifascistă a poeților se conturează în această antologie în cîteva ipostaze semnificative.

Denunțarea agresiunii hitleriste și cotropirea țării este tema poetică frecventă în această crestomație : Arghezi, Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, N. Tăutu ș.a. Cel care a scris pamfletul *Baroane* are aceeași virulență satirică și un ton de amenințare nedisimulată : „Răspunse unul : Ba mai taci din gură, / Ce tot vorbești ? că țara se și fură / Zisei și eu : Dacă ți-ai pus de gînd, / Să nu-i mușcați țărînă pe curînd". Este avertismentul dat agresorilor din toate timpurile de omul „ce-și apără sărăcia și nevoile și neamul", căci rememorînd istoria literară, aceste stihuri argheziene aduc ecoul răspunsului dat de Mircea cel Bătrîn din cunoscuta poemă eminesciană ; „Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimînt / Cum veniră se făcură toți o apă și-un pămînt".

Dictatul de la Viena din august 1940, prin care, în mod samavolnic, se rupea o parte din trupul Transilvaniei, anexînd-o Ungariei hortiste, a inspirat o întreagă literatură, din care George Togan reține versurile lui Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Emil Giurgiuca, Emil Botta, Mihai Beniuc, George Popa, Vlaicu Bîrna etc. Într-un vers memorabil, Vasile Voiculescu fixează imaginea acelor ani grei din Transilvania („Stă răstignit Ardealul pe crucea-ntunecării") și invocă Alba-Iulia să-și strîngă odraslele pentru „învierea hotarelor dragi : „Regească cetate de veci a Unirii, / Pecetie pusă pe Ardealul hrisov / Tu matcă a jertfei, stindard dezrobirii / Ești scaun dreptății cei făr de istov. / În tine rodește de-apururi an sînge / Ce-n cazne vărsară Hristoșii iobagi, / Năprasnica roată destinul nu-l frînge. / O, Iulie-Albă, odraslele-ți strînge, / Sbucni-va-nvierea hotarelor dragi !". Lucian Blaga găsește similitudini istorice în timpuri și personaje evocate de Shakespeare, cărora prin repetiție le sugerează analogia : „Avem același nume. tu și eu, / Că-i iarnă sau că-i primăvară — / ne cheamă azi pe toți la fel : / Ion fără de ţară". Mihai Beniuc invocînd într-o poezie *(Lui Goga)* pe autorul *Clăcaşilor* subliniază prin imagini asemănătoare „invocarea suferinţei" evocată cu cîteva decenii înainte de „vestitul cîntăreţ al jalei noastre: „Privesc în zări feciorii de pe Mureş / Proptindu-se îngînduraţi în coasă — / În pieptul lor mocneşte frîntul iureş... / Şi iar pornesc mai îndîrjiţi la coasă. / Pe umilele prispe de la sate / Durere torc nevestele din caier / O doină de suspine sfîşiate / Urzeşte toată jalea lor prin aer".

Poeziile care condamnă ororile războiului formează, de asemenea, o secţiune importantă a antologiei. În fruntea tuturora se cuvine să amintim pe Eugen Jebeleanu cu secvenţele din *Surîsul Hiroshimei* („Cîntec de pomenire pentru morţii neştiuţi", „Ca să pot apăra"), după expresia lui Perpessicius, poemul celui mai mare dintre cataclismele născocite de om şi avertismentul cel mai sever al dezastrelor pe care demenţa nucleară ni le rezervă. Generaţia poeţilor tineri, în frunte cu Nicolae Labiş, are ca semn caracteristic amintirea dureroasă a războiului, a consecinţelor lui dezastruoase care au umbrit copilăria multora. Copilăria mi-a fost otrăvită de ei, / A căpătat linii aspre înainte de vreme... / Toate durerile lumii le-am strîns prea curînd / În perlele plînsului, firave strînse de gene". Stihurile iau adesea forma blestemului necruţător sau forma manifestului agitatoric, poeţii antologaţi în *Ceea ce nu se uită,* sugerînd un impresionant cor al libertăţii şi speranţei. „Lirica românească antifascistă este — spune prefaţatorul Ioan Adam — o «Cîntare a omului» ce acceptă coborîrea în subuman, crima, macularea". *Cîntecul nedesluşit* al lui Alfred Margul-Sperber este construit pe această idee: „Cu gaze otrăvind şi vorbe sparte, / Descoperind unelte pentru moarte: / Cînd Kant şi Hitler, cei din viitor / vor şti că sînt dintr-un popor, / Nedumeriţi vor fi, înfricoşaţi / De ai lui Faust, Panzerfaust *fraţi*".

Apariţie necesară şi utilă, antologia de lirică antifascistă *Ceea ce nu se uită* este consora românească a unor culegeri similare de circulaţie europeană: *Romancere general de la guerra española* (1944) de Rafael Alberti, *Écrivains en prison* (1945) de Gabriel Audisie, *Die Fahne der Solidarität* (1953) de Erich Weinert ş.a.

ION BUZAŞI

Din cartea patriei

Texte alese, introducere şi note
de CONSTANTIN PARFENE
Iaşi, Editura Junimea, 1976

Din cartea patriei este o interesantă antologie de texte literare selecţionate din literatura română, în care tema patriotică şi-a găsit o elevată expresie artistică. Profesorul Constantin Parfene reliefează, într-o expunere introductivă, cu vibraţie şi eleganţă, sensul noţiunilor „patrie, patriotism, literatură". Literaturii i se acordă conştiinţa domeniului cu care o învestiseră mileniile, de a fi mod al expresiei artistice de cunoaştere şi sensibilizare a omului ca om.

Pentru acest motiv, autorul prezintă în *Introducere* modalităţile artistice ale prozei literare antologate.

Principiile metodologice ale antologiei duc la o sinteză armonioasă între tradiţional şi modern. Materialul celor 34 de texte literare — exemple valoroase de literatură română — este organizat în cinci trepte compoziţionale, sugerînd trepte ale istoriei naţionale: *Amintirea strămoşilor daci şi romani, În apărarea fiinţei naţionale, Pentru libertatea şi dreptatea dinlăuntru, Pentru unitatea şi independenţa naţională, Pe drumul luminos al socialismului.* Pe acest fond compoziţional, textele de literatură îşi găsesc locul, dispuse tematic, exprimînd personalitatea scriitorilor, de la Ion Neculce, Alecu Russo, Alexandru Vlahuţă, Barbu Delavrancea la Eusebiu Camilar, Geo Bogza, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu şi Mihai Beniuc...

RODICA COCAN

TUDOR OPRIŞ

Reviste literare ale elevilor (1834—1974). Istoria presei şcolare româneşti

Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1977, 248 p.

Prin volumul, *Reviste literare ale elevilor,* apărut de curînd la Editura didactică și pedagogică, profesorul Tudor Opriș a dăruit istoriei literaturii și culturii românești o carte ale cărei valori izvorăsc atît din caracterul de pionierat cu care se înscrie în domeniul cercetării, investigînd un teritoriu de frămîntări și visuri, de zbateri și de împliniri, care nu s-a aflat pînă acum în atenția exegeților, cît, mai ales, din rezultatele la care autorul ajunge străbătînd, într-o cursă lungă de aproape un secol și jumătate, un drum de cultură românească și de sănătoasă educație, din care s-au desprins și s-au format atîtea alte drumuri ce s-au adunat mai apoi în marea albie a culturii și literaturii noastre naționale.

Rod al unei activități desfășurate timp de două decenii, ca inițiator și îndrumător al atîtor cenacluri literare ale elevilor, al taberelor de creație literară, ca și al revistelor și al culegerilor antologice școlare, care au constituit expresii directe ale muncii elevilor talentați, cartea la care ne referim realizează, în același timp, în urma unei cercetări migăloase, întîia istorie a presei școlare românești, de la începuturile acesteia (prima atestare a publicațiilor școlare în limba română datează, după cum aflăm, din 1834), pînă în anul 1974.

„Faptul că în cei 140 de ani de existență a revistelor școlare, după cum afirmă autorul, sînt semnalate scriptic peste 2000 de titluri" ale unor asemenea publicații, demonstrează caracterul de masă al acestei activități, ca și rolul ei deosebit în afirmarea unor înalte idealuri, în formarea unor caractere, explicînd, totodată, de ce debutul multor personalități ale literaturii, artei și științei românești a avut loc în paginile lor, în anii școlarității. Din aceste 2000 de titluri, peste 800 (reviste tipărite sau șapirografiate) au fost luate în evidență de prof. T. Opriș, numai în perioada 1966—1977, „epoca de explozie a rerevistelor școlare", cînd, printr-o colaborare a M.E.I. și a conducerilor organizațiilor de tineret, aceste publicații, reintroduse în sistemul activităților educative, formative din școală, au cunoscut o puternică eflorescență.

Lucrarea are trei capitole mari. Primul capitol se ocupă de *Evoluția publicațiilor editate de școlari de la începuturi pînă în pragul primului război mondial (1834—1916)*; al doilea de *Publicațiile școlare în perioda interbelică (1919—1945)*; iar al treilea este consacrat *Eovoluției revistelor și publicațiilor școlare după Eliberare.* Panorama cercetării este completată de *un Indice al revistelor și al altor publicații cu caracter școlar identificate*, de *Indicele selectiv de scriitori, oameni de artă, știință și cultură care au debutat publicistic în perioada școlarității, ca și* de *o Bibliografie generală.*

Lectura cărții confirmă strădaniile și intențiile autorului, care speră, pe de o parte, ca adolescenții și tinerii de azi, aflați pe băncile școlilor, ca și cei ce vor veni după ei, să găsească aici „o cronică a visurilor și străduinței unor înaintași glorioși, a căror ascensiune literară sau științifică își are originile în aceste modeste focare de cultură" (revistele școlare). Pe de altă parte, pentru cercetători și scriitori, revistele școlare, cercetate aici, pot reprezenta o sursă documentară asupra felului în care, de-a lungul anilor, au reacționat generațiile, la diferite probleme ale literaturii, ale vieții în general.

Spre a lărgi sfera de cuprindere a lucrării, precum și pentru creșterea interesului cititorilor, autorul a îmbogățit-o cu aspecte și considerații — unele inedite — de istorie literară, legate de tema urmărită, cu incursiuni în sociologia culturii, cu investigații în universul artistic al copilăriei și adolescenței.

Volumul *Reviste literare ale elevilor*, care este însoțit de o prefață semnată de istoricul literar Ovidiu Papadima, se înscrie ca o carte de obligatorie referință pentru oricine va năzui să completeze, ori să adîncească cercetările în acest pasionant domeniu.

G. Ș.

* * *

Cărțile foștilor noștri colegi

O adîncă bucurie ne umple sufletul cînd foștii noștri colegi, al căror nume îl întîlneam în revistele școlare, în antologiile cenaclului „Săgetătorul“ sau ale taberelor de creație, își înscriu cartea de debut în fișele bibliotecilor.

În vitrinele librăriilor au apărut al treilea volum al lui Mircea Dinescu, al doilea volum semnat de Doina Uricariu, Carolina Ilica, Paul Balahur, Dinu Adam și Anca Armaș, debutul deosebit de promițător al Ioanei Crăciunescu — azi îndrăgită actriță — și al lui Marin Constantin.

Cel care s-a impus cu o nouă lirică este Mircea Dinescu, ale cărui *Elegii de cînd eram mai tînăr* reprezintă un eveniment editorial. Dezinvolt, muzical, grațios și profund în același timp, stăpînind perfect articulațiile discursului liric, Mircea Dinescu ne oferă o poezie limpede, ca o lacrimă picînd în genele ce se pleacă nostalgic spre copilărie, culegînd mirările din căușul unei maturități ce-și cere dreptul : „Cît de frumos gîndeai că ești un nufăr / printre femei, de albul lor mirat / copilule, prin care astăzi sufăr / mai mult pămînt și nume de bărbat“ sau : „Cum treci prin ghimpi, cîți trandafiri exultă / cu buze de mătase sub picior ? / Copilule, de-ai bănui ce multă / lumină lași cînd rănile te dor“.

Cu volumul *Vindecările,* Doina Uricariu își semnează maturitatea lirică. Un vers strunit, întors spre interior, stors de emoția primară pentru a lăsa să reverbereze doar coarda de cristal a gîndului învestită cu mesaj afectiv : „Caut apa ta cu peșteri în stropi / în care să cînt aș așterne ecouri cristale, / de mult sub potop de tăcere / În peșteri ții fiarele, știu / și-n aburii verii ling apa ta înghețată. / Caut apa ta, / în albie ții o rană vie, / ard fiarele însetate, / singură umbra ta prelinge în mine împărăția“.

Pe linia aceleiași poezii baladești, molcomă și melodioasă, însetată căutare a frumuseților din cuvînt se înscrie cel de-al doilea volum al ieșeanului Paul Balahur, *Făt-frumos din grai* : „Graiule din grai, / Te avem, ne ai, / Căpitan de plai, / Frați luminători : / Te-am trezit în zori / Ca să ne măsori... / Ți-aducem lumini / Fagurii cei plini, / Fagurii de ceară, / Miere milenară... / Graiu-n sine crește / și ne rostuiește / În lumina lină / Care vremuiește...“

Neîmblînzita „pădureancă“ din Țara Moților, Carolina Ilica, se îndreaptă în noul ei volum *Dogoarea și flacăra* spre țărmul unui lirism de factură clasică, în care „dogoarea“ pasiunii trece într-o gravă și prelungă întrebare, supusă rigorilor retoricii tradiționale : „Cum iepurii stîrniți din ascunzișuri / Doar de lătratul cîinilor se tem / Și fug prin ochii largi de vînător / Precum ar trece printr-un luminiș / Ce iar li se închide, apărîndu-i, / Așa și eu, de visuri fugărită, / Încrezătoare-ți ies în față, / Nebănuind că pot muri de tine“.

Meditații în ton liturgic, uneori pasteluri învăluitoare, ca o maree de sargase alcătuiesc substanța frumoaselor *Cîntece de leagăn* ale lui Dinu Adam : „Am crezut că vîntul stele respiră, / după cum focul ciulini adormitori ; / și, totuși, în umbra din umărul tău / se-ntorc ostenite privighetori. Luna potcovită cu greieri de-argint / și cu porumb care țipă sub rouă, / părea că se tulbură-n palma pădurii și-apoi că se crapă, cu țipăt în două. / Iubito, ca o pleoapă strălucind peste lucruri, / roua coboară, roua-mbracă — un zburător, rătăcit din cuvînt, / a scos dimineața din teacă“.

Anca Armaș, în noul ei volum *Iubind cu mine,* caligrafiază imagini de o mare prospețime și grație : „Simt iarna la doi pași / ca o durere uscată, / ca un cîntec trist... / N-aș vrea să arunc cu pietre / în fereastra sufletului ; / curînd, vom avea bulgări albi“.

CONSTANȚA PĂDURARU
Liceul „C. A. Rosetti“, București

Curier

G. G. URSU

În perioada 1 aprilie — 26 mai 1977 pe adresa redacţiei revistei *Limba şi literatura română*, au sosit de la elevi sute de poezii, dar şi puţine proze, poematice, lirice şi acestea, unele doar încercînd să închege, epic, firul narator al unei întîmplări reale sau imaginare.

Ne-a impresionat avalanşa atîtor scrisori şi încercări de creaţie ale adolescenţilor care trăiesc anii de fervoare spirituală ai „hotarului nestatornic", cum numea Ionel Teodoreanu vîrsta de trecere de la copilărie la tinereţe. Chiar dacă realizarea artistică lasă de dorit în cea mai mare parte, cum e şi firesc în anii cînd îţi alegi maeştrii pe care-i urmezi, este lăudabil elanul spre zona înaltă a poeziei, elan care stă sub semnul educaţiei din şcolile noastre, inspirate de umanismul revoluţionar. Ne încîntă faptul că elevii se inspiră din trecutul dramatic şi eroic al poporului român.

Tinerii aspiranţi trebuie să ştie că în artă contează nu numai conţinutul de idei, oricît de nobil, ci şi modul cum te exprimi. Forma artistică este un element al fondului, spunea Tudor Vianu, „profesorul de estetică al literaturii noastre", cum l-a numit, pe drept cuvînt, Camil Petrescu. Poezia este sublimarea unei trăiri sufleteşti, plasticizarea unui sentiment. Nu există poezie autentică, fără o notă personală, fără un timbru propriu.

Adrian Tonea, Liceul militar Breaza; Laurenţiu Voinea, Liceul nr. 2, Constanţa; Rodica Petrache, Liceul „M. Eminescu", Deva; Alexandra Daroga, Liceul sanitar Galaţi; Mariana Vărzaru şi Rodica Huţănaşu, Cenaclul literar „Muguri" Hunedoara; sentimente frumoase, demne de laudă. Poeziile, însă, sînt departe de realizare. La fel proza elevei Elena Petruţ, Liceul pedagogic Deva.

Anişoara Carol, Comăneşti: poezia nu se reduce la o simplă versificare a unei acţiuni, realitatea trebuie transfigurată printr-o viziune inedită. Uneori ai diluat idei eminesciene. Marilena Teodorescu, Liceul „D. Bolintineanu", Bucureşti; Mioara Catană, Liceul nr. 2, Călăraşi; Dorina Niţu, Şcoala generală nr. 2, Cugir; Carmen Panea, Liceul nr. 1, Roşiorii de Vede; talentul poetic este puterea de a exprima o emoţie, o idee, o atmosferă.

Livia Inceu, Liceul industrial minier, Borşa. Se reţine poezia *Românie, numele tău.* Anca Jurgui, Liceul „Gh. Bariţiu", Cluj-Napoca: multă sensibilitate. Notabile *La cerşit de stele* şi *Zîmbet de mesteacăn.* Irina Carmen Andrei, Şcoala generală „Miron Constantinescu", Bucureşti, sentimente patriotice înalte, stăpînire a versului clasic. Aceleaşi aprecieri pentru Liana Mihai care fiind în clasa a V-a, Rm. Vîlcea, o menţionăm pentru *Primăvară*; Nicolae Penţa, Şcoala generală Steierdorf-Caraş Severin: lăudabilă intenţia de a desfăşura o naraţiune, de a urmări un dialog. Mihai Creangă, Liceul real-umanist, Roşiorii de Vede; viaţa plină de zbucium trebuie dominată prin optimismul nebiruit al tinereţii. Daniel Gherghina, Liceul „N. Bălcescu", Craiova: activitatea desfăşurată e meritorie. Poezii ca *Paşii* şi *Străbunii,* în care e mai multă concentrare conving mai mult. Jenica Marcu, Liceul pedagogic Galaţi, *Majorat,* prin unele imagini ale adolescenţei, ar însemna ceva, dar nu se susţine integral. Vasile Cosmin, Bistriţa, are în *Grîul* unele imagini originale. Îi trebuie perseverenţă pentru o reuşită totală. Gabriela Chiţu, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte, *Vis efemer* e o viziune graţioasă a balerinei iernii. Nu ne împăcăm cu pesimismul afişat la 16 ani. Mai trimite, totuşi. Nicolae Ionescu, Liceul „Gr. Alexandrescu", Tîrgovişte: stăpîneşti versificaţia tradiţională, cu fiori de poezie în unele strofe. Virgil Arion, Hunedoara: se diferenţiază întrucîtva doar *Tricolorul* şi *Numele ţării.* Mircea Benţea, Liceul nr. 6, Cluj-Napoca, notabilă *Moartea unui profet.* Iulia Trăilă, Liceul nr. 1, Craiova: muzicală bucată *Fără titlu.* Ileana Mihăilă: armonioasă poezie *Cîntec pentru un vis.* Alina Ungureanu de la Liceul real-umanist nr. 1, Craiova: mai încearcă. Fă eforturi pentru împlinire.

Cu părere de rău, *nu vom da un răspuns personal tuturor corespondenţilor noştri.* Aceştia se integrează în categoria celor certaţi cu gramatica şi în general cu cartea. Scrisorile și încercările lor literare sînt rudimentare, dovedesc o lipsă de cultură care ne îngrijorează. *Ei trebuie să se confrunte cu profesorii lor de limba română, să le ceară avizul și îndrumarea.* Sînt destule cazuri cînd asemenea profesori au intrat în biografia marilor scriitori, le-au sprijinit primul zbor, ca, de exemplu, Sadoveanu, Arghezi, Cezar Petrescu.

Ceea ce e mai grav e prezența unor erori de ortografie, de construcție sintactică, de punctuație etc. Nu există poet de talent fără cultură. Marii noștri poeți : Eminescu, Blaga, Ion Barbu au fost oameni de cultură excepțională.

Lipsei de cultură se datorește lipsa de discernămînt a unor elevi, care nu-și dau seama de sărăcia propriei inspirații și ne cer adresa unor edituri din București, fiind siguri, fără nici un temei, pe aprecierea noastră. Încă o dată credem că e necesară o confruntare cu profesorii de specialitate în cadrul cercurilor și cenaclurilor literare, astăzi numeroase, pretutindeni în țară. Rezultatele excelente ale Festivalului național „Cîntarea României" reprezintă eficiența mișcării de artiști amatori din patria noastră, pepinieră de talente.

Categoria aceasta cuprinde destui elevi : Gabriela Uța, Ciofrîngeni — Argeș ; V. Predanu, Liceul mecanic Rîmnicu Vîlcea ; Georgeta Chiș, Liceul industrial Borșa ; Florina Popiană, Școala generală, Petroșani ; Axinia Paul, Liceul industrial, municipiul Gh. Gheorghiu-Dej ; Petru Bojan, Liceul militar, Breaza ; Ioana Anda, Liceul industrial Bîrlad ; Romeo Rusu, Constanța, Simona Moraru, Liceul nr. 9, București ; Petruța Obrișcă, Școala generală Afumați ; Mariana Cherciu, aceeași școală ; Stelian Cordău, Liceul economic Suceava ; Elena Aruștei, Botoșani ; Ica Pop, cenaclul literar „Muguri", Hunedoara ; o întîmplare versificată cu destul meșteșug, dar poezia e altceva decît proza. Mai degrabă *Plouă*, cu rezonanțe din Verlaine și Bacovia. Horia Talfeș, același cenaclu : *Odă* are suflu, păcat de unele versuri care șchioapătă. Angelica Serdaru, Liceul „Al. I. Cuza", Iași : de notat poezia *1944*, celelalte n-au suficientă coerență ; Șeclăman Aida-Maria, cl. a VI-a, Școala generală, Dănciulești — Gorj : feeria albă a iernii e destul de bine sugerată în proza *Iarnă.* Camelia Liliana-Lobonț, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga", Timișoara ; în *Rememorare* și *Poem pentru mama,* există darul de a logodi cuvintele în expresii, cum spunea Sadoveanu. Romanița Glăja, Liceul „C. D.-Loga" : încercați și prozodia clasică. Artur Sergiu Popescu, Școala generală nr 196, București : frumoasă scrisoare. Sinceritate în poezia *Granițe.* Ce ne facem cu gramatica ? Învățați, învățați, învățați. Jean Diaconu și Nelu Botezatu, Liceul de chimie, municipiul Gh. Gheorghiu-Dej : notabilă tendința de a concentra în puține imagini o idee. Mai așteptăm. Mihai Lovinescu, Liceul „Zinca Golescu", Pitești și A. V., Hunedoara : mai încercați. Manuela Nicolae, Liceul real-umanist, Călărași : încercați într-o proză cu mai puține imagini lugubre. Margareta Manea, Liceul pedagogic, Craiova : *Pastel* e de reținut. Roxana Puiuleț, Școala generală, Măgurele, Prahova : mai multă concentrare, se pot alege unele imagini frumoase, nici o reușită întreagă. Cizelați mai departe. Ion Marian, Liceul „Unirea", Brașov : versificație corectă, notabilă *Anxietate.* Ion Pop, Liceul industrial, Șomcuța Mare — Maramureș : *Poem despre moarte* și *Evoluție* ies din comun prin sensibilitate și concizie. Liliana Linte, Liceul industrial nr. 15 și Liviu Babi, Constanța : neconcludent, mai încercați. Lucia Șt. Baci, Liceul „Ștefan cel Mare", Tg. Neamț : unele versuri sînt muzicale. Mai trimiteți. Lucia Andreica, Liceul nr. 1, Timișoara : se remarcă poezia *Omul meu.* Emilia Zahiu, Liceul pedagogic Buzău : se pot alege imagini proaspete, nu poezii întregi. Dar ortografia ? Adina Chidon — Dănuți, Liceul „M. Sadoveanu", Iași ; Dana Marcu și Mariana Somlea, Liceul pedagogic, Cluj-Napoca : neconvingător, deocamdată ; mai puteți trimite și alte încercări. Virgil Misaroș : am remarcat *Patrie.* Marin Mihai, Liceul industrial, Ploiești : se distinge *În patria de flori.* Victor Aurelian Mircescu, Liceul „V. Roaită" Rîmnicu Vîlcea : doar *Aici, pe Olt în jos.* Toți sînteți pe drumul autenticei poezii patriotice, care nu se mulțumește cu declarații plate. Mai trimiteți. Monica Fodor, cenaclul literar „Muguri", Hunedoara : notabilă poezia *Aștept,* pentru autenticitatea inspirației. Aurora Cubineț, același cenaclu : notabilă poezia *Imn.* Mihai Cojocaru, Liceul agricol Roman : slabă imitație după *Epigonii,* țesută și cu erori de ortografie. Ideea însăși este eronată, întrucît noi trăim, astăzi, o epocă de renaştere a poeziei româneşti. Poeţii contemporani nu sînt epigoni, dimpotrivă, inovatori, aşa cum e firesc într-o etapă revoluţionară. Viorica Stela Bara, Şcoala generală nr. 6, Turda : frumoase sentimente patriotice, oarecare meşteşug al versului clasic în *Patrie neasemuită*.

Din recolta poetică trimisă de Cenaclul literar „Muguri" din Hunedoara, reţinem şi *Plug şi coasă* de Ion Cismaş. Simona Condor, Liceul „Emil Racoviţă", Cluj-Napoca : versificaţia tradiţională are exigenţele ei în ce priveşte ritmul şi rima. Gina Drăghici, Şcoala generală nr. 2, Valul lui Traian — Constanţa : poziţia autocritică e sănătoasă şi o apreciem. Sentimentul proaspăt al naturii (rîndunelele, clopoţeii etc.) cine ştie ? îşi va găsi expresia potrivită. Eşti doar în clasa a VII-a !

Jocuri literare

I. Dintre următoarele calificative, care se potriveşte mai bine lui Stănică Raţiu, din romanul lui G. Călinescu *Enigma Otiliei ?*

1) parvenit ; 2) demagog ; 3) arivist ; 4) oportunist ; 5) şperţar.

II. Despre Caragiale se poate afirma că :

1) a spus : „Eu sînt un sentimental..." ; 2) e singurul scriitor român care „face concurenţă stării civile" ; 3) vorbea curent franceza şi germana ; 4) a spus : „Ce vreţi, sîntem aici la porţile Orientului..." ; 5) a scris *Cronică sentimentală*.

Care afirmaţie e falsă ?

III. Alegeţi caracterizările (A, B, C, D) care se potrivesc scriitorilor notaţi cu 1, 2, 3, 4 :

1) M. Sadoveanu	A) poetul ţărănimii -3
2) M. Eminescu	B) creatorul romanului românesc modern -4
3) G. Coşbuc	C) ultimul mare romantic -2
4) L. Rebreanu	D) Ceahlăul literaturii noastre. -1

IV. Care dintre cele trei formulări este incorectă ?

1) Forţa operei lui este şi rămîne ideile înaintate ; 2) Stilul bombastic nu poate suplini lipsa de idei şi cunoştinţe ; 3) Personajul şi-a întors paşii înapoi spre locurile natale.

V. Care dintre poeziile următoare nu a fost scrisă de Vasile Alecsandri ?

1) *Cuza-vodă ;* 2) *Bărăganul ;* 3) *Taina nopţii ;* 4) *Mandarinul ;* 5) *Vîntul.*

VI. Care dintre negaţiile de la punctele : A, B, C, D, E nu este adevărată pentru toţi scriitorii notaţi cu 1, 2, 3, 4, 5 ?

1) Alecu Russo	A) Nu este moldovean
2) Grigore Alexandrescu	B) Nu s-a născut înainte de 1820
3) Mihai Eminescu	C) N-a scris piese de teatru
4) Cezar Bolliac	D) Nu este romantic
5) Andrei Mureşanu	E) N-a studiat în Franţa

VII. Între operele scrise de : 1) Liviu Rebreanu ; 2) I. L. Caragiale ; 3) Cezar Petrescu ; 4) Tudor Arghezi ; 5) Al. Vlahuţă ; anul 1907 nu figurează în titlu. Ştiţi care e acest autor ?

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

N. SAFTU

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI ÎNVĂŢĂMÎNTULUI
SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE cod 848866
Str. Spiru Haret nr. 12, sect. 7, Bucureşti, tel. 15.17.92

ÎN ATENŢIA PROFESORILOR ŞI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecţionarea învăţămîntului filologic de toate gradele — şcoli generale, licee industriale, agro-industriale şi silvice, economice şi de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, ştiinţe ale naturii, pedagogice, filologie-istorie, licee de artă şi facultăţi filologice — S.S.F. va edita în anul 1978 :

1. **Limba şi literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective de cel puţin 20 de abonamente,** titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale,** pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poştale, conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ.
2. **Limbă şi literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă şi stil, istorie şi critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecţionare, grade etc.) ;
3. **Limbile moderne în şcoală** (2 volume, 25 lei) — culegere de articole privind predarea limbilor şi literaturilor în şcoală ;
4. **Studii de literatură universală** (1 volum, 15 lei), culegere de articole privind scriitori şi opere din literatura universală.

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) şi cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F., direct abonaţilor. Se consideră abonaţi pentru anul 1978 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1977, c/val. publicaţiilor dorite (prin mandat poştal în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la CEC Filiala Sector VI, Bucureşti, 7000) şi o fişă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis, pe adresa Societăţii de ştiinţe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 70738, sector VII, Bucureşti, 7000).

Model

FIŞĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . .
instituţia (şcoala, liceul) . . . . *din* . . . .
. . . . *am expediat prin mandat poştal nr.* . . . . .
suma de . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1978. (Se completează titlul publicaţiei ; la revista pentru elevi şi numărul abonamentelor)* . . . .
. . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris SS.F.) . . . .
. . . .

Data . . . . *Semnătura* . . . .

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.

ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău; Emilia Done, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Pascu Balaciu, Liceul „Samuil Vulcan", Beiuş.

BISTRIŢA-NĂSĂUD — Cleopatra Lorinţiu, Liceul „L. Rebreanu", Bistriţa.

BRAŞOV — Liana Ionescu, Liceul nr. 1, Braşov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CLUJ-NAPOCA — Virgil Misarăş, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca; Corina Şerdeanu, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul", Turda.

CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul nr. 1, Constanţa; Mădălina Ciurea, Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanţa.

COVASNA — Dobre Radu, Dorina Toma, Liceul nr. 2, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alexandrescu", Tîrgovişte.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova; Virginia Vîrtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.

HUNEDOARA — Delia Golcea, Liceul „Avram Iancu", Brad.

IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul nr. 1, Călăraşi; Elena Dobrin, Liceul Slobozia.

IAŞI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi; Loreta Sava, Liceul „M. Sadoveanu", Iaşi.

MARAMUREŞ — Ioana Ulici, Liceul nr. 3, Baia Mare; Dora Şteţcu, Grupul şcolar minier, Borşa.

MUREŞ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tg. Mureş; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.

NEAMŢ — Marta Mancaş, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ; Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ; Constantin Nedelcu, Liceul nr. 1, Roman.

OLT — Aurelian Dumitrescu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti; Constanţa Spurcaciu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti; Mircea Vasilescu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploieşti.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu Silvaniei; Voichiţa Opriş, Liceul pedagogic, Zalău.

SIBIU — Mihaela Dumitru, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria; Mihaela Luminiţa Ionescu, Liecul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIŞ — Sorina Pleşu, Liceul nr. 3, Timişoara; Andreea Gheorghiu, Liceul „Constantin Diaconovici-Loga", Timişoara; Monica Rohan, Liceul „C. Brediceanu", Lugoj.

TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Dana Matei, Liceul „N. Bălcescu", Rm. Vîlcea; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani; Cristina Cucu, Liceul pedagogic. Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Virgil Panait, Liceul „Unirea", Focşani.

Lei 4

Societatea
de științe
filologice

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

4

1977

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

IMNUL DE STAT
AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Muzica de Ciprian Porumbescu
Text adaptat

Trei culori cunosc pe lume,
Amintind de-un brav popor,
Ce-i viteaz, cu vechi renume,
În luptă triumfător.

Multe secole luptară
Străbunii noștri eroi,
Să trăim stăpîni în țară,
Ziditori ai lumii noi.

Roșu, galben și albastru
Este-al nostru tricolor,
Se înalță ca un astru
Gloriosul meu popor.

Sîntem un popor în lume
Strîns unit și muncitor,
Liber, cu un nou renume
Și un țel cutezător.

Azi partidul ne unește,
Și pe plaiul românesc
Socialismul se clădește
Prin elan muncitoresc.

Pentru-a patriei onoare,
Vrăjmașii-n luptă-i zdrobim.
Cu alte neamuri sub soare,
Demn, în pace, să trăim.

Iar tu, Românie mîndră,
Tot mereu să dăinuiești
Și în comunista eră
Ca o stea să strălucești.

SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL III (IV), NR. 4 (OCTOMBRIE — DECEMBRIE), BUCUREŞTI, 1977

COLECTIVUL DE REDACŢIE:

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebeşti, jud. Satu Mare), CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAŞI (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANŢU (Timişoara), TITUS MORARU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENŢIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timişoara), TUDOR OPRIŞ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), NICOLAE PĂUNESCU (Reşiţa), STERIE RĂDOI (Iaşi), NICOLAE SAFTU, GEORGE ŞOVU, AL. TUDORICĂ, OANA UDREANU, G. G. URSU

REDACŢIA:

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor şef

Revista LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de ştiinţe filologice, cod 848866. Redacţia şi administraţia: str. Spiru Haret, nr. 12, sector VII, Bucureşti, cod 70738, tel. 15.17.92., cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector VI, Bucureşti.

Sumar

ȘERBAN CIOCULESCU — Nicolae Bălcescu (1819—1852) 5
CONST. CIOPRAGA — Calistrat Hogaș 9

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Pentru un vocabular îngrijit 12
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Îndrumări practice pentru analiza sintactică. I. Atributul 14

Stil, compoziție

AL. TUDORICĂ — Despre limbajul poetic 17
VALENTINA MARIN CURTICEANU — Opera literară (din istoria termenului) 21

Caiet de analize

NEACȘU ALEXE — Tudor Arghezi : *De ce-aș fi trist ?* 23
STANCA CHESARU — Nicolae Labiș : *Comunistului* 26

Concursuri, examene

Concursul „M. Eminescu", ediția 1977—1978 29
Programa Concursului de limba și literatura română 30
RODICA ZAFIU — Compunere liberă (premiată la etapa finală a ediției 1976—1977) 32

Cenacluri, reviste

GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 34
GHEORGHE AFLOAREI — Excursiile literare 37
Activități din timpul vacanței de vară (Constanța, Șanta, jud. Sibiu) . . 39
De la corespondenții noștri 40

Convorbiri cu scriitorii

Interviu cu IOAN ALEXANDRU (Ion Buzași) 43

Tinere talente

VASILICA STAN — *Unduiri* 44
ION ANCHIDIM PINTEA — *Poem* 44

CRISTINA PETRE — *Devenire* 45
CĂLIN CRISTESCU — *Cresc împreună cu țara* 45
FELICIA-STELA IONESCU — *Piatră pe piatră* 46

Debut

MINA MICHIU — *Ana lui Manole* 46
LIVIU JIANU — *Departe, ochiul nopții...* 47

Însemnări pe marginea cărților

AL. ROSETTI, *Schiță de istorie a limbii române* (Petre Anghel) ; N. IORGA, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică (după note stenografice ale unui curs).* Postfață de MIHAI UNGHEANU (I. Hangiu) ; EUGEN TODORAN, *Maiorescu* (Nae Antonescu) ; FĂNICĂ N. GHEORGHE, *Mihai Eminescu. Analize și sinteze* (Vladimir Dogaru) ; *Ioan Slavici interpretat de...* Antologie, prefață, tabel cronologic, bibliografie selectivă de C. MOHANU (Ion Buzași) ; Z. ORNEA, *Curentul cultural de la „Contemporanul"* (Vistian Goia) ; *Pui de lei* — 1877. Antologie din literatura independenței naționale. Ediție și prefață de RODICA FLOREA (A. Gh. Olteanu) ; ION VLAD, *Lectura — un eveniment al cunoașterii* (Roxana Sorescu) ; G. T. KIRILEANU, *Corespondență.* Ediție îngrijită, note, tabel cronologic, bibliografie și indici de MIRCEA HANDOCA (G. Ș.) ; MIRCEA SÎNTÎMBREANU, *Viitorule, cînd te-ai născut ?* (G. Ș.) ; Antologiile colegilor noștri (Rodica Purniche) 47

G. G. URSU — Curier 60

De ici, de colo — din reviste vechi 63

Nicolae Bălcescu

(1819—1852)

Acad. ŞERBAN CIOCULESCU

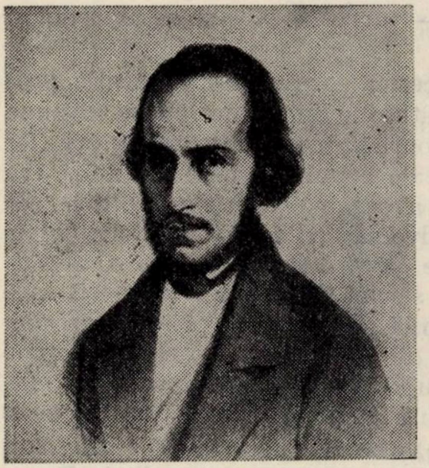

În toamna acestui an centenar al cuceririi independenţei de stat a României s-au împlinit cinci pătrare de veac de la moartea lui N. Bălcescu, cea mai patetică existenţă din prima jumătate a secolului al XIX-lea şi 100 de ani de la apariţia în volum a operei sale capitale, editată de A. I. Odobescu, cu titlul *Istoria românilor subt Mihai-vodă Viteazul.* La 30 Decembrie, poporul nostru sărbătoreşte trei decenii de la proclamarea Republicii Populare Române, ideal pentru care Bălcescu a militat de-a lungul scurtei, dar zbuciumatei sale vieţi.

Nicolae Bălcescu s-a născut la Bucureşti, în 1819, petrecîndu-şi copilăria şi tinereţea în casele părinţilor, situate unde se află acum biserica italiană ; a început cu carte grecească, aşa cum se obişnuia în familiile înstărite, urmînd apoi patru sau trei ani, măcar, la „Sfîntu Sava", cu note bune la franceză şi trigonometrie, iar în clasa de complementar, ca premiant al doilea ; mai tîrziu, ar fi fost iniţiat în elementele filozofiei de bănăţeanul Eftimie Murgu.

Din şcoală, îşi impresionează colegii prin inteligenţă şi memorie, recitînd sute de versuri ; într-o încăierare colegială, intervine viitorul său bun prieten, Ion Ghica, care îl ajută să-şi adune foile răvăşite. Vocaţia de istoric se desluşeşte, aşadar, la Bălcescu de pe băncile şcolii. Din motive familiale, intră în armată ca iuncăr, în 1838, dar e dezamăgit de organizarea miliţiei şi o părăseşte ; totuşi e cel dintîi care are iniţiativa unui curs de scriere, citire, aritmetică şi geografie, pentru trupa şi subofiţerii unor unităţi din Bucureşti (1839), întîmpinînd ca instructor obiecţiile cîte unuia care contesta zgomotos că s-ar putea măsura pămîntul şi număra „lighioanele" de oameni şi de limbi de pe faţa lui. Îndată apoi începe cariera de revoluţionar a lui Bălcescu. În urma unui complot urzit sub conducerea boierului Mitică Filipescu, e condamnat în 1841 la trei ani de închisoare, din care execută doi şi jumătate, la Mărgineni şi Gorgani ; noul domnitor graţiază pe condamnaţi, la înscăunarea sa. După eliberare, Bălcescu întemeiază cu I. Ghica, cu Tell şi cu un al patrulea, nenumit, societatea politică secretă *Frăţia*, organizată după tipul carbonar. În acelaşi timp, ia parte la întrunirile unei societăţi literare, care ar fi dezbătut mai ales chestiuni de limbă, şi călătoreşte în Moldova pentru documentări istorice. Prima lui scriere, *Puterea armată... la români* (1844), e salutată ca un eveniment cultural de Kogălniceanu şi de Heliade, care recunosc într-însul un adevărat istoric. Din aceeaşi vreme datează un proiect, nepublicat, de organizare a dorobanţilor judeţeni. În *Propăşirea*, unde apăruse întîi *Puterea armată*, se publică în acelaşi an un studiu despre bătălia de la Cosovo, iar, în anul următor, dimpreună cu ardeleanul August Treboniu Laurian, întemeiază *Magazinul istoric pentru Dacia*, replică la *Arhiva românească* a lui Kogălniceanu, de la Iaşi, care, de altfel, suspendîndu-şi apariţia, recomandă noua revistă ca „o rodnică chironoamă [= moştenitoare] a soliei sale", — lucru relevat şi de Asachi, în *Albina*.

Articolul-program, redactat de Bălcescu, formulează concepţia providenţialistă a istoriei, în cadrul căreia naţiunile au fiecare cîte o misiune de împlinit, fixînd şi felurimea izvoarelor istorice, printre care poeziile populare ! Revista are covîrşitorul merit de a publica pentru întîia oară cronicile muntene ; ea serveşte însă şi ca organ credinţelor politice ale lui Bălcescu. Istoricul e un democrat, adversar hotărît al aristocraţiei şi al despotismului. În importanta cercetare *Despre starea socială a muncitorilor plugari*, pune problema agrară în sensul drepturilor ţărăneşti asupra pămîntului, uzurpate de clasa boierească ; Bălcescu e primul agrarian muntean, contemporan cu Ion Ionescu (de la Brad), de peste Milcov. Împrietenindu-se cu Kogălniceanu, consultă cronicile moldovene în manuscris şi le foloseşte într-o scriere nouă, *Puterea armată în Moldova*. În colaborare cu acelaşi, doreşte să lucreze la un dicţionar biografic, sub auspiciile *Asociaţiei literare* (1846). Plecat în călătorie de studii la Paris, Bălcescu întîlneşte pe Ion Ghica, organizează sub prezidenţia lui şi sub aceea de onoare a lui Lamartine pe studenţii români din capitala Franţei. Aci îşi strînge materialele documentare pentru *Istoria românilor sub Mihai-vodă Viteazul* şi se entuziasmează, alături de A. G. Golescu-Arăpilă, descoperind în gravura pe viu a lui Sadeler portretul interior pe care şi-l făcuse despre voievodul preferat. Strînge documente despre Mihai şi în biblioteca Vaticanului ; oraşul îl dezgustă însă pe gînditorul democrat şi anticlerical din cauza temniţelor şi a călugărilor. Revoluţia din februarie 1848 îl găseşte la Paris, manifestînd pe stradă şi smulgînd o bucată de catifea roşie de pe tronul regelui Ludovic-Filip.

În aprilie, se întoarce în ţară, poate ca trimis al lui Lamartine, de numele căruia s-ar fi servit chiar de la debarcare, la Izlaz. Bălcescu întreprinde o vie acţiune clandestină pînă la reuşita cauzei, care îl utilizează întîi ca ministru de externe, apoi ca secretar în guvernul provizoriu şi ca organizatorul propagandei din presă *(Naţionalul* şi *Poporul suveran)* şi la sate, prin comisari ; tot el este iniţiatorul comisiei de proprietate şi al proiectului de constituantă ; articolul 13 al *Proclamaţiei de la Izlaz*, privind împroprietărirea ţăranilor, îi aparţine, desigur, lui Bălcescu şi tot lui *Manualul bunului român*.

După reinstalarea guvernului revoluţionar, care se refugiase la Rucăr, Bălcescu e trimis în misiune la Constantinopol, să obţină recunoaşterea de la Sublima Poartă ; delegaţia nu e primită oficial ; la întoarcerea ei, devine partizanul rezistenţei armate, şi, cînd turcii intră în ţară, tăbărînd la Călugăreni, izbucneşte în imprecaţii, la neurmarea îndemnurilor lui. Bălcescu e arestat şi împreună cu alţi revoluţionari este dus pe Dunăre, într-o corabie turcească, neîncăpătoare, de unde se alege cu boala care îl va răpune.

Cu toate inerentele mizerii ale exodului, și ale exilului ca revoluționar de vocație, Bălcescu avea să-și împlinească sfîrșitul dorit de erou. Reîntors la Paris, e dezgustat de sfîșierile dintre revoluționarii compatrioți și după o vie activitate publicistică și diplomatică, în cursul căreia vede la Londra, printre alții, pe viitorul premier, Palmerston, după ce tipărește lucrarea fundamentală, prețuită de Karl Marx, *Question économique des Principautés Danubiennes* (Paris, 1950), în favoarea țărănimii, se retrage ca să se dedice exclusiv redactării lucrării sale principale, *Istoria românilor sub Mihai-vodă Viteazul.* De la Paris, e îndemnat de medici să se ducă în sud, la Hyères, unde îl însoțește sora lui, Sevastia. După o ușoară întremare, trece la Constantinopol și de acolo ia drumul țării, cu credința că i se va îngădui șederea în Moldova sau măcar întîlnirea, la Galați, cu bătrîna lui mamă ; ajuns la Dunăre, i se refuză și una și alta. Pleacă înapoi, prin Constantinopol, și se stabilește la Palermo, singur, unde se stinge, în ziua de 29 noiembrie 1852, lucid, lăsînd ultimele dispoziții într-o redactare impasibilă, de proces-verbal, cu atît mai zguduitoare. E adăpostit în groapa comună, sfîrșit care n-ar fi înspăimîntat pe istoricul social, iubitor fierbinte al clasei nestăpînitoare. Cimitirul din Palermo precum și bustul ce i-a fost ridicat în anii puterii populare devin astfel un loc de pelerinaj oarecum cuvenit, al cărui tîlc profund nu-l poate realiza decît cine, cunoscînd viața lui Bălcescu, paralel cu opera lui, respectă în amîndouă reflexul unui suflet mare de mucenic al idealului.

Din opera capitală a lui Bălcescu, *Istoria românilor sub Mihai-vodă Viteazul*, n-a fost publicat în timpul vieții lui decît un singur capitol. Deși ediția dată de Odobescu este destul de tîrzie (1877), se înțelege că lucrarea nu poate fi înțeleasă decît în atmosfera culturală și socială care a stimulat întreprinderea ei (de altfel ea fusese publicată în parte, introducerea, cărțile I, II și o parte din cartea a III-a, tot de Odobescu, în *Revista română*, 1861—1863).

Tot astfel, deși nu avem a face cu o scriere dusă la capăt de autorul ei, ea îl reprezintă întreg, sub toate aspectele, de erudit, istoric, sociolog, filozof și artist, fără ca să lipsească sensibilitatea sa omenească. Așa privită, ca o sinteză a personalității sale, cartea rămîne valabilă, chiar dacă documentarea istorică a fost depășită și mai ales dacă punctele de vedere sociale și filozofice nu se susțin îndeajuns.

Am pus în rîndul întîi erudiția lui Bălcescu ; ea e, într-adevăr, excepțională, în momentul compunerii ; numărul operelor consultate e surprinzător ; nimeni, la noi, înainte de Hasdeu, n-a folosit atîtea izvoare, și în atîtea limbi. Pe de altă parte, cercetătorul nu se lasă covîrșit de materialul documentar, limpede expus și întîmpinat cu spirit critic. Prin această facultate, Bălcescu e un istoric adevărat, iar nu un diletant, un istoric dispunînd de cunoștințe adîncite, cu un conspect al disciplinelor auxiliare și cu ambiția de a face din istorie nu o înșirare de fapte, ci studiul instituțiilor și al situației economice a unui popor.

Ideile lui Bălcescu nu sînt expuse dialectic, cu o sistematică dezbatere a principiilor ; gînditorul nu e un filozof, ci un iluminat, în posesiunea adevărurilor pe care le enunță asertoric, dar cu căldura convingerii personale. Dacă s-ar privi această „filozofie", ca armătură a operei, temeiul ei științific n-ar rezista. *Istoria românilor sub Mihai-vodă Viteazul* e însă înainte de orice o operă ce se construiește nu pe eșafodajul unor idei, ci pe contraforţii pasiunilor puternice : admiraţia pentru eroul cu dimensiuni de semizeu şi în cadru de epopee ; cultul unităţii naţionale, căreia i-ar fi servit acest „leu“ ; duhul revoluţionar, pe care l-ar fi purtat Mihai printre popoare (cam ca un Napoleon prefigurat) ; solicitudinea pentru clasele de jos, care singură i-a lipsit domnitorului, rămas astfel fără sprijinul fundamental, trebuitor întru împlinirea „visărilor“ sale ; duhul religios, incarnat de voievodul pus în centrul cruciadei. După cum se vede, marile pasiuni dominante ale lui Bălcescu îşi găsesc corespondenţe strînse în figura lui Mihai, care a fost exponentul lor eminent, cu excepţia celei democratice.

Scriitorul e un artist în sensul deplin al cuvîntului, adică un migălitor şi un căutător de expresii alese ; redactarea în luptă cu boala nu-i îngăduie răgazul încheierii, dar nu-l împiedică să-i dea o făţuială desăvîrşită : întrevedem în opera neterminată un îndoit aspect stilistic, în materialul lexical şi în sintaxă.

Fără să fi scris o singură operă de imaginaţie, dar înzestrat cu un talent literar care îl pune în fruntea prozatorilor munteni, Bălcescu impune prin frumuseţea sa morală, în care pasiunea nobilă pentru ridicarea şi unitatea neamului se sfinţeşte prin abstragerea pînă la jertfă de la tot ce face preţul vieţii.

Ardere la focul pasiunilor înalte, viaţa sa e parcă mai expresivă decît opera, prin exemplaritatea conştiinţei etice şi bogăţia vieţii interioare, care e cea mai plăcută descoperire a cititorului.

*

„Republica este un Stat în care oamenii adunaţi îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-şi pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea şi drept ţintă frăţia. Într-o republică poporul nu ascultă decît de slujbaşii aleşi de dînsul chiar cu treabă hotărîtă şi pe vreme hotărîtă.“

(N. Bălcescu, *Manualul bunului român*, prelucrat în 1851)

*

„...Crede că va veni ziua fericită, ziua izbîndirii, cînd omenirea întreagă se va scula spre a sfîşia acest văl şi duşmanii tăi se vor împietri la vederea chipului tău de lumină ; atunci nu va mai fi nici un om rob, nici naţie roabă, nici om stăpîn pe altul, nici popor stăpîn pe altul, ci domnirea Dreptăţii şi Frăţiei ; atunci toţi românii vor fi unu, liberi şi fraţi. Vai ! nu voi avea noroc a vedea această zi, dar şi eu asemeni am muncit şi am pătimit pentru dreptate, şi cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ţie, ţara mea mult dragă.“

(N. Bălcescu, Hyères, 17 dec. 1851)

Calistrat Hogaş

CONST. CIOPRAGA
Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi

Peste literatura lui Hogaş suflă o briză de prospeţime venind de la brazi şi izvoare. Pe scurt, Hogaş e muntele şi codrul în care, înainte de Sadoveanu, a fost un explorator cu personalitate. Despre călător, toţi cîţi l-au cunoscut se pronunţă la unison : jovial, expansiv, un fel de tarasconez înclinat să se autopersifleze. Dar în singurătăţile montane se manifestă un alt Hogaş, romantic, deschis clipei de sublim, ridicînd privirile spre constelaţii. Cum veselia lui e însă zgomotoasă, iar rîsul izbucneşte în hohote homerice, latura gravă a fost mai puţin observată. De reţinut mai e o altă ipostază. Hogaş vrea să urmeze lecţia de simplitate a naturii, motiv ce determină la el o reacţiune categorică împotriva convenienţelor de salon. Pledoaria pentru natură ia însă un ton intelectual, încît cărturarul cu buzunarele pline de citate latineşti apare uneori mai reliefat decît omul muntelui. Hogaş e un poet al cerului liber, dar şi un cărturar, un profesor, care, ieșit din atmosfera oraşului, abandonează ţinuta de catedră, preferîndu-i expresia mai liberă. Poetul naturii are simţul relativităţii lucrurilor, dovadă tranziţiile de la seriozitate la umor. Într-o privinţă, mijloacele de expresie ale lui Hogaş ţin de domeniul clasic, dar — continuînd să observăm antinomiile — fuga de lirism, în epoca sa, probează o noutate. Momentul primelor însemnări de călătorie coincidea cu moda valsului şi a romanţelor ; tinerele cîntau la pian pagini patetice din Schubert, din Schumann şi Brahms, romantici care fermecau spiritele sensibile. Lui Hogaş îi e jenă parcă de afişarea sinceră a stărilor intime. Recurge atunci la autoparodie și ironie. Inteligenţa cenzurează clipa de sentimentalism, detașarea de lucruri dînd memorialistului o înfăţişare dezinvoltă. După un moment de sublim, la Agapia, intervine judecata rece : „A repeta în gînd un întreg capitol de gramatică înaintea lunii pline, care plutea visătoare în adîncimile albastre ale spaţiului ; a atîrna cîte un punct de exclamaţie de fiecare stea tremurătoare, a-ţi lărgi, ca o pasere de noapte, pupilele, spre a vîrî prin ele întregul univers în suflet și a nu te alege, mai la urmă, decît cu ce se alege o bufniţă, — iată desigur starea cea mai de plîns, în care se poate afla cineva".

Sinteză de vitalism frenetic şi intelectualism moderat, creatorul *Părintelui Ghermănuţă* face dreaptă măsură şi bucuriei simţurilor, şi reveriei intelectuale. În prima perioadă, latura vitalistă e mai puternică, tinereţea călătorului risipindu-se în apostrofe, interjecţii şi exclamaţii de încîntare în faţa naturii. Se observă nu atît un senzualism, cît un senzorialism robust caracterizînd un om cu simţurile sănătoase. Drumeţul şi însoţitorul său au împrumutat parcă ceva din firea vieţuitoarelor pădurii, „atît ajunsesem de ușori și de îndemînatici, atît de bine învățase piciorul nostru a-și mlădia talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor". Metafore și comparații întăresc constatarea despre acuitatea senzorială. Fiorii singurătății „îți răcesc inima" ; la Agapia, „natura îți pune sub ochi o salbă de mărgăritare pe o tavă de smaragd" ; de pe Hălăuca se revarsă o „cascadă de aer subțire și răce" ; la o stînă, „mirosul caracteristic de oaie, amestecat cu cel de brînză, străbate pînă-n creieri" ; în alt loc, tăcere „țiuia în urechi". Sînt senzații cromatice, olfactive și acustice, în asociații felurite, vizînd contactul cu materia.

Se dezvăluie în același timp latura fantezistă, cărturarul fiind înainte de toate un imaginativ cu „fantezie vagabondă", gata să escaladeze „din lumea reală spre lumea visurilor și a contemplațiunii", cum ni se destăinuiește la popasul din valea Sabasei. Lucrurile prind viață într-un animism universal, care devine sistem. La Sihăstrie, „ruina și putrejunea rînjeau spăimîntătoare de pe acopereminte și de pe pereți ; zidurile iarăși rînjeau și, rînjind, își arătau dinții lor de cărămidă roșie de sub buzele vinete de un var odată alb". La Agapia, închipuirii „îngrozite" îi „rînjește" o călugăriță de-o urîțenie monstruoasă, un fel de stafie cu șuvițe sure de păr „care-i atîrnau de toate părțile capului ca niște șerpi împleticiți în o mie de forme fantastice". Hiperbolizarea tinde spre grotesc, Hogaș avînd plăcerea deformării și a caricaturii. Arătarea de la Agapia are „o raghilă de dinți galbeni, rari și ruginiți, prin ale căror strungi ar fi putut intra și ieși, în goană, o turmă de berbeci"... Unui zbor celest, la Sihla, îi urmează reconectarea cu realitatea, visătorul căutînd să rupă „haina fantastică cu care Sihla era îmbrăcată în închipuirea" sa.

Mai multă atenție dobîndește în cea de a doua parte *(În Munții Neamțului)* omul, mai exact omul încadrat în peisaj, dar pendularea între real și fabulos se menține, cum se păstrează și raportarea continuă la mitologie. Cu „lunecarea lui de șopîrlă", călugărul Ghermănuță e un fel de „jivină" ageră ; falnicii păstori de la Tazlău, dioscuri în ițari și opinci, aparțin aceleiași zone înalte a pietrei și mușchiului. Cîte o furtună ca aceea din episodul intitulat *Singur*, cîte o ispravă eroică de felul trecerii peste Tazlăul umflat de ploi implică simpatie pentru grandiosul naturii dezlănțuite, omul rămînînd totuși un privitor sigur de sine. Tinerii giganți de la Tazlău, construiți în dimensiuni „colosale", pe măsura munților, sînt niște zeități ale locului, în ochii cărora natura se oglindește cu un soi de indiferență, ca urmare a obișnuinței cu stihiile. Hogaș dispune de un talent excepțional în relevarea contrastelor. De o parte atitudini prometeice, în care oameni tari înfruntă elementele, de alta personaje comice de tipul domnului Georges. Natura-templu, natura cu majusculă, confruntată cu „boscăriile" de salon. Simpatia francă pentru „viața de sălbatic" se lovește de „țivilizație", de formele stilate. Dar la Hogaș teluricul e numai mimat. Natura și civilizația nu sînt termeni oponenți în mod absolut. Drumețul are euforia stărilor elementare, dar primitivismul lui e acela al unui intelectual, care, deprins să mediteze sau măcar să contemple, se ridică din concretul geologic și geografic în universal. E drept că filozofia lui se dovedește banală și călătorul însuși e primul care o persiflează. Îi convine însă paradoxul, mai apropiat structurii sale. „Atomul devine imensitate ! Te cauți și nu te găsești nicăieri, sau te cauți și te găsești pretutindeni !"...

Văzută, așadar, ca un amestec de realitate și poveste, natura se dezvăluie necontenit în ipostaze inedite, a căror frăgezime încîntă. Eternul se fragmentează într-o infinitate de emoţii prezente, efemerul confundîndu-se cu sempiternul. De aici apetenţa pentru dimensiuni imense şi hiperbolă, iar ca formulă stilistică pendularea între clasicism şi baroc. Hogaş e un solar, un clasic, amator de privelişti cristaline, dar şi un fantast înclinat spre analogii mitologice. Secundele de „echilibru sufletesc" de care vorbeşte odată *(Spre Pipirig)* sînt rare, căci clasicistul e un temperament focos. Tranziţia de la divinizarea naturii la viziunea comică a oamenilor devine sistem. Stărilor sufleteşti profunde le urmează viziuni teatrale, de un retorism accentuat. În acelaşi spirit, reminiscenţele mitologice şi comparaţiile dezvoltate, de tip clasic, se întîlnesc cu pitorescul folcloric. Eteronomia aceasta se constituie însă într-un stil cît se poate de personal, în care neologismul, lucru curios la un apologet al tradiţiei, pigmentează fraza, dîndu-i vibraţie. Prietenul de drumeţie devine astfel : „scumpa mea antiteză" sau „graţiosul Faun", iar natura e „galvanizată, parcă, de curentul viu" al cugetării. Drumeţul vorbeşte de „sacrosanta înfăţişare" a prosopului său cu „miros heteroclit", de „fripturi anahoretice", de un „covrig fosil" şi de „fluturi hipnotizaţi de lumină". Îl farmecă o „rodomontadă a stihiilor". Cu „o destoinicie de matematic", un cioban înscrie „meridiane şi paralele pe hemisferul cald al mămăligii", care se transformă în „fierbinţi... corpuri geometrice". Iapa călătorului, Pisicuţa, e un „Grifon înaripat"...

Exaltarea, notă dominantă, face ca rarele momente elegiace să-şi piardă sensul, memorialistul revelîndu-se în latura optimistă, înclinat spre euforie. Apetitul culinar întrece măsura, rachiul unui călugăr e „dumnezeesc", sufletul „se îmbată de visuri sub înaltele umbre ale pădurilor." La Sadoveanu, sublimul se interferează cu sentimentul efemerităţii, ca la Chateaubriand, de unde gravitatea, masca unui contemplativ înţepat de nelinişti. Enigma, sentimentul trecerii, imersiunea în zone tainice, departe de a declanşa însă valuri de întrebări, duc la o stare de *quietism,* nivel cîştigat prin armonizare cu cele eterne, de unde, dacă nu absenţa reacţiilor metafizice, cel puţin o surdinizare mioritică. Atunci cînd Hogaş declară că „totul era aşa de încîntător" şi el era „atît de trist" (ca în fragmentul *Spre Pipirig*), tristeţea e simplă iluzie, profilul lui refuzînd *de plano* aventura metafizică. Personajul care citează din clasicii antichităţii sau frecventează mănăstirile, „filozofează" doar pentru a se autopersifla ; prioritară la drumeţul prin munţii Neamţului e bucuria clipei. Solar, revărsat spre exterior, îl solicită culorile calde, imaginile tangibile, nu nevoia de absolut ; noaptea, saturat de *ordinea naturii,* el „doarme somnul omului fericit"... Cealaltă ordine, *a omului,* prezintă dizarmonii, care însă nu generază depresiune. Diformităţile fizice devin pretexte de amuzament, prozatorul rîzînd de nasul „uriaş" al unuia, de părul unei călugăriţe bătrîne ori de dizgraţiate femei cu guşă.

Tehnica fragmentaristă a dicţiunii revelă, în ciuda intervalelor de la un episod la altul, prezenţa afectivă a unui *continuum,* natura fiind punctul fix al prozatorului. Morala lui Hogaş dă curs simpatiei pentru cerul liber, cadru în care feţe călugăreşti, păstori, uneori profiluri burgheze, reclamă priviri diferenţiate şi în cele din urmă indulgent patetice. Fabula lui Hogaş respiră, înainte de toate, îndemnul unui acord tonifiant cu lucrurile. Nu „privitor ca la teatru", ci participant la frumuseţea lumii — iată exemplul propus ; dincolo de convenţiile sociale, o morală a spaţiilor destinate recuperării omului prin întoarcerea la izvoarele eterne. Flegmaticul Hogaş e un polemist şi un apostol.

Pentru un vocabular îngrijit

Acad. AL. GRAUR

Este un lucru bine ştiut astăzi că, dintre toate părţile componente ale limbii, cel mai mult şi mai repede se schimbă vocabularul. Dacă luăm o pagină, aproape oricare, din *Dicţionarul tezaur al limbii române*, pe care îl publică Academia noastră, vom constata că cea mai mare parte a cuvintelor inserate, provenite din texte mai vechi, nu se mai folosesc astăzi, iar unele, destul de multe, nici nu mai sînt cunoscute de marele public. În schimb, ne întîlnim la tot pasul, în publicaţiile actuale, cu termeni, în special tehnici, care încă nu figurează în dicţionare, pentru că de abia au fost introduşi în limba noastră.

Între cuvintele învechite şi cele noi există, în general, şi o diferenţă de origine. Elementele de bază ale lexicului nostru sînt, după cum se ştie, în cea mai mare parte moştenite din latină, ceea ce înseamnă că s-au menţinut pe toată durata limbii. Dar printre cuvintele care s-au folosit în trecut şi nu mai sînt întrebuinţate astăzi, cea mai mare parte e constituită de împrumuturile din limbile vecine. Dimpotrivă, termenii care pătrund acum în limbă, aproape fără excepţie, provin direct şi mai ales indirect din latină. Evident, mulţi au fost creaţi, sau cel puţin răspîndiţi în antichitate de greci, dar au fost adaptaţi la latină înainte de a fi preluaţi de limbile moderne : fie că romanii i-au împrumutat şi i-au aranjat aşa încît să se potrivească cu sistemul limbii lor, fie că de-abia astăzi sînt preluaţi de noi din greaca veche, dar, după modelul celor introduşi mai demult, sînt „latinizaţi".

Terminologia actuală, în ştiinţe, în administraţie etc. tinde la unificare pe plan mondial : graţie dezvoltării mijloacelor de comunicare (mă gîndesc şi la călătorii, şi la trimiterea de mesaje, în special prin radio), tot ce se creează astăzi într-o ţară oarecare este cunoscut mîine în toată lumea, folosindu-se peste tot noii termeni care denumesc noile obiecte şi idei. Se tinde astfel spre un vocabular comun, care, fără îndoială, va sta la baza unificării pronunţării şi a gramaticii, deci va servi ca punct de plecare pentru formarea unei limbi unice pe tot pămîntul, creată prin modificarea treptată a idiomurilor actuale. Faptul că această limbă va fi o latină modernizată nu poate decît să ne bucure pe noi, vorbitori ai unui grai care provine din latina veche.

Să vedem însă cum întîmpinăm marea prefacere pe care o prevedem şi pe care o socotim relativ apropiată. În secolul trecut, foarte mulţi cărturari ai noştri protestau vehement împotriva folosirii neologismelor latino-romanice, deoarece socoteau că limba la care trebuie să ţinem era cea din trecut, împestriţată cu numeroase împrumuturi slave, maghiare, turceşti şi neogreceşti. Ei atacau pe cei care foloseau cuvintele noi, şi le reproşau că „rup limba în două", că în curînd ţăranii n-au să mai înţeleagă felul de a vorbi al orăşenilor. S-a adeverit oare această prevestire ? Se poate spune că lucrurile au mers tocmai invers. Observăm că, în ultimele decenii, cu cît cineva e mai puţin instruit, cu atît e mai lacom de cuvinte noi, înlocuindu-le nu numai pe cele împrumutate de la vecini, ci şi pe cele moştenite din latineşte : astăzi mulţi nu mai *mănîncă*, ci *servesc*, nu mai *beau*, ci *consumă*, nu mai *cer*, ci *solicită*, nu mai *doresc*, ci *preferă* și așa mai departe.

Oamenii aceştia sînt convinşi că, folosind astfel de cuvinte noi, pretenţioase, se arată cultivaţi. Toate ar fi bune, dacă le-ar pronunţa cum trebuie, dacă le-ar păstra înţelesul real. Dar, fiind vorba de expresii prinse din zbor, fără o documentare cît de cît serioasă, cuvintele noi sînt adesea stîlcite. *A traversa* devine *a tramversa*, iar *a preconiza*, în loc de „a face propagandă", ajunge să fie înţeles ca „a prevedea". Exemple de acest fel se pot aduna cu sutele.

S-ar putea crede că lucrul nu are mare importanţă : doar și cuvintele moştenite din latineşte au suferit modificări de formă și de conţinut, de exemplu latinescul *piscis* a devenit *pește ;* în latinește *gula* însemna „bot" și, aplicat la oameni, cuvîntul era insultător, pe cînd în românește *gură* nu mai exprimă nimic dezagreabil. Este adevărat. Dar pe de o parte schimbările din trecut s-au făcut în general lent, pe nesimţite și nu se datorau ignoranţei ; pe de altă parte, dacă ne pregătim să întîmpinăm limba unică mondială, formată pe baza latinei, ar trebui să nu-i creăm noi dificultăţi, prin alterarea termenilor noi : să ţinem seamă de faptul că în alte limbi actuale nu se produc aceleaşi modificări ca la noi, adică, pentru a păstra aceleaşi exemple, nu se adaugă un *m* la *a traversa*, iar *a preconiza* își păstrează înţelesul primitiv.

Toate bune, dar cum izbutim să ne ferim de coruperea neologismelor? Astăzi nu e om care să nu folosească termeni de specialitate, chiar și mai puţin răspîndiţi. Riscăm, deci, să-i auzim pentru prima dată de la vorbitori mai puţin instruiţi, care, poate, la rîndul lor, au fost greșit informaţi de alte persoane, la fel de nepricepute.

Prima măsură de prevedere ar fi să nu ne pripim să înlocuim cuvintele tradiţionale, mai ales cînd e vorba de unele care fac parte din fondul principal al limbii noastre. Acestea, de fapt, nici nu se lasă eliminate cu una, cu două : le gonim dintr-o frază banală, dar ele apar în expresii frazeologice sau cu înţelesuri figurate, apoi în derivate și așa mai departe. Dacă nu ne e rușine să zicem *a cere*, nu riscăm să-l folosim pe *a solicita* acolo unde nu e locul lui, de exemplu cînd cererea e făcută de un superior și se adresează unui inferior.

A doua măsură, mult mai eficace, este să ne interesăm de forma și înţelesul cuvintelor noi, înainte de a le adopta. Pentru aceasta avem la dispoziţie astăzi numeroase instrumente de lucru. În primul rînd, dicţionarele curente, care, în general, dau numai formele corecte, iar cînd le dau și pe celelalte, au grijă să noteze că sînt corupte sau vulgare etc. În al doilea rînd, *Dicţionarul de neologisme*, care este special alcătuit pentru a ne ţine la curent cu evoluţia lexicului. Avînd în vedere că tot timpul apar cuvinte noi, este nevoie și de readaptarea dicţionarului : în momentul de faţă este sub tipar o nouă ediţie (a III-a). În sfîrșit, cel mai potrivit pentru a fi consultat de elevi este *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuaţie*, care, ce e drept, nu se ocupă de înţelesul cuvintelor, ci notează numai forma lor corectă. Acesta, de asemenea, este sub tipar într-o nouă ediţie.

În prezent, Institutul de lingvistică din București pregătește un amplu *Dicţionar ortografic și ortoepic*. Pe acesta, desigur, nu orice elev îl va putea avea acasă ; dar ar fi de dorit să se găsească cel puţin în biblioteca fiecărei școli, cu atît mai mult cu cît, de ce să nu o spunem? nu numai elevii, ci și profesorii se întîlnesc astăzi cu tot felul de inovații asupra cărora nu sînt lămuriți. Pentru a pune punctul pe *i*, voi recunoaște că nici specialiștii în materie de limbă, printre care mă număr și eu, nu sînt feriți astăzi de erori cu privire la termenii tehnici.

Îndrumări practice pentru analiza sintactică

I. Atributul

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

Ciclul de articole pe care îl începem în acest număr al revistei are un scop practic, aplicativ, urmărind să atragă atenția asupra celor mai frecvente erori întîlnite în analizele elevilor, să explice condițiile care favorizează apariția erorii și să recomande, pentru evitarea lor, criterii sigure de recunoaștere și de descriere a diverselor categorii sintactice. Se va urmări cu consecvență deprinderea elevilor cu un mod de analiză strict gramatical, promovîndu-se ideea că optarea pentru o soluție sau alta în analiză nu se poate întemeia decît pe argumente privind relațiile dintre cuvinte, natura morfologică a cuvintelor intrate în relație, forma de manifestare a relației.

În cadrul primului articol, aceste obiective sînt îndreptate asupra categoriei atributului.

1. Ceea ce definește atributul ca parte de propoziție și îl deosebește de celelalte părți de propoziție este tipul de relație pe care îl realizează și natura morfologică a termenului regent. Atributul realizează o relație de subordonare, el avînd calitatea de termen subordonat față de un regent care este substantiv, pronume sau numeral. Astfel, în construcțiile *casa frumoasă, casa aceasta, casa de cărămidă, casa de sus*, părțile de propoziție *frumoasă, aceasta, de cărămidă, de sus* sînt atribute, fiindcă apar în calitate de termen subordonat față de un regent substantiv. În construcțiile: *unul dintre noi, ceva remarcabil, nimic interesant*, părțile de propoziție *dintre noi, remarcabil, interesant* sînt atribute, fiindcă se subordonează față de un regent pronume. În construcțiile: *doi dintre noi, al doilea din catalog, amîndoi din dreapta*, părțile de propoziție *dintre noi, din catalog, din dreapta* sînt atribute, fiindcă se subordonează unui regent numeral.

2. Deși definiția este clară și precisă, sînt numeroase situații în care confundarea atributului cu alte părți de propoziție se produce frecvent.

2.1. O asemenea situație prezintă construcțiile cu atribut în care regentul este un substantiv de origine verbală, adesea un infinitiv lung sau un supin substantivat (ex.: *plecarea lui Ion la Iași distribuirea pe sol, la timpul potrivit și cu o tehnică adecvată a îngrășămintelor, predarea limbii române elevilor de către profesorii de specialitate).* Ca urmare a unor criterii greșite de analiză, bazate în exclusivitate pe procedeul întrebărilor sau al relațiilor semantice, elevii confundă atributul *la Iași* cu un complement de loc, atributele *pe sol, la timpul, cu o tehnică* cu complemente circumstanțiale, confundă atributul *elevilor* cu un complement indirect, iar atributul *de către profesorii* cu un complement de agent. În toate aceste exemple, elevii pierd din vedere că elementul regent *(plecarea, distribuirea, predarea)* este substantiv, și nu verb.

Ceea ce favorizează aici confuzia atributului cu complementul este faptul că unii determinanți ai verbului (complementele circumstanțiale, complementul indirect, complementul de agent) își păstrează forma neschimbată într-o construcție nominală organizată în jurul unui substantiv provenit din verb. Astfel, determinantul prepozițional are aceeași formă în construcția verbală *plec la Iași* și în construcția nominală *plecarea la Iași;* determinantul în dativ nu-și schimbă forma în construcția verbală *predă limba română elevilor* și în construcția nominală *predarea limbii române elevilor* etc.

Atragem deci atenția că nu întrebarea este cea care hotărăște calitatea de atribut sau de complement și nici relația semantică dintre regent și subordonat. Distingerea lor se face exclusiv în funcție de natura morfologică a termenului regent.

2.2. O altă situație în care elevii confundă atributul cu complementul, și anume cu un complement indirect, apare în construcții ca : *Mi-am uitat cartea, Ți-ai pierdut caietul, Și-a stricat stiloul,* construcții în care este prezentă o formă neaccentuată de pronume personal sau reflexiv în dativ. Cum cazul dativ se asociază adesea cu funcția de complement indirect și cum acest dativ este așezat lîngă verb, există toate premisele de a confunda atributul exprimat prin dativ cu un complement indirect, cu atît mai mult cu cît există construcții cu structură asemănătoare unde aceeași formă de pronume are funcție de complement indirect (ex. : *Mi-am cumpărat o carte).*

Trebuie deosebite deci două tipuri de construcții : unele în care forma neaccentuată de dativ a pronumelui personal sau reflexiv așezată lîngă verb are funcție de atribut și altele în care aceeași formă de pronume are funcție de complement indirect. În construcția *Mi-am cumpărat o carte, mi-* este complement indirect, deoarece există posibilitatea dublării acestui dativ prin forma accentuată a pronumelui (se poate spune, cu același sens, *Mi-am cumpărat mie o carte).* Și se știe că dublarea este o caracteristică de construcție a complementului indirect. În construcția *Mi-am uitat cartea, mi-* este atribut, și nu complement, avînd în vedere, pe de o parte, posibilitatea reluării ideii exprimate de dativ printr-un adjectiv posesiv (se poate spune *Mi-am uitat cartea mea)* și, pe de altă parte, imposibilitatea dublării formei neaccentuate de dativ cu una accentuată (nu se poate spune * *Mi-am uitat mie cartea).*

3. La baza clasificării atributului stă natura morfologică a cuvîntului cu funcție de atribut, deci partea de vorbire prin care el se exprimă. Potrivit acestui criteriu, atributul este substantival atunci cînd se exprimă printr-un substantiv precedat sau nu de prepoziție propriu-zis sau provenit din altă parte de vorbire (ex. : *cartea elevului, podul de peste Dunăre, data examinării, influența binelui).* Atributul este adjectival cînd se exprimă printr-un adjectiv propriu-zis sau provenit din altă parte de vorbire (ex. : *răspuns bun, poezie învățată).* Atributul este pronominal cînd se exprimă printr-un pronume precedat sau nu de prepoziție (ex. : *cartea lui, cartea altuia, cartea de lîngă tine).* Atributul este verbal cînd se exprimă prin verb la un mod nepersonal : infinitiv, gerunziu neacordat sau supin (ex. : *dorința de a munci, mașina de treierat grîu, suma rezultînd din vînzare).* Atributul este adverbial cînd se exprimă printr-un adverb precedat sau nu de prepoziție (ex. : *mersul acasă, viața de azi*).

3.1. Gramaticile nu vorbesc de o specie aparte de atribut „numeral", deşi numeralul poate apărea singur în poziţia sintactică de atribut. Explicaţia se găseşte în faptul că, din punct de vedere sintactic, numeralul nu se comportă unitar, iar regimul lui se aseamănă cu al altor părţi de vorbire.

Diferenţele de regim sintactic sînt evidente de la o clasă de numeral la alta. De exemplu, numeralul multiplicativ, într-o construcţie ca *puteri înzecite*, are o situaţie identică cu a adjectivului, deoarece substantivul regent îi impune, prin fenomenul de acord, forma de gen, de număr şi de caz. Spunem *puteri înzecite*, dar la singular *putere înzecită* şi la neutru (masculin) *efort înzecit*. Spre deosebire de numeralul multiplicativ, numeralul fracţionar se comportă identic cu substantivul : primeşte articol, distinge numărul şi cazul ca orice substantiv. Spunem *plecarea unei treimi din clasă*, construcţie similară *cu plecarea unei părţi din clasă*.

Dar diferenţe de comportament apar şi în interiorul aceleiaşi clase de numeral. De exemplu, *doi* din construcţia *doi băieţi* sau *amîndoi* din construcţia *amîndoi băieţii* se comportă asemănător adjectivului, deoarece legătura în interiorul grupului se realizează prin acord. Spunem *doi băieţi, amîndoi băieţii*, la masculin, dar *două fete, amîndouă fetele*, la feminin. Aceleaşi numerale, însă, au comportament diferit în construcţii ca *plecarea celor doi, plecarea amîndurora*.

În aceste condiţii, este lesne de înţeles de ce gramaticile nu vorbesc de o specie aparte de atribut „numeral", încadrînd numeralul la atributul adjectival, atributul pronominal, la cel substantival şi chiar la cel adverbial. Pot apărea cu funcţie de atribut adjectival numeralele cardinale propriu-zise (ex. : *doi copii)*, numeralele colective (ex. : *amîndoi copiii)*, numeralele distributive (ex. : *cîte doi copii)*, numeralele multiplicative (ex. : *puteri înzecite)* şi cele ordinale (ex. : *al doilea copil)*. Pot fi atribute pronominale numeralele cardinale propriu-zise (ex. : *plecarea celor doi)*, numeralele colective (ex. : *plecarea amîndurora)* şi numeralele ordinale (ex. : *plecarea celui de-al doilea)*. Pot apărea cu funcţie de atribut substantival numeralele fracţionare (ex. : *plecarea unei treimi)* şi, uneori, numeralele cardinale propriu-zise (ex. : *plecarea miilor de oameni*). Atunci cînd determină un substantiv de provenienţă verbală, numeralul poate apărea şi ca atribut adverbial : este cazul numeralului adverbial în construcţii ca : *plecarea de trei ori la Iaşi*.

4. Deşi clasificarea are la bază criterii sigure, nu o dată elevii confundă diversele clase.

În construcţii ca : *problema examinată, răspunsul dat*, participiile au funcţie de atribut adjectival, şi nu de atribut verbal, cum uneori elevii, greşit, analizează. Sînt atribute adjectivale, pentru că se acordă cu substantivul regent în gen, număr şi caz (ex. : *problema examinată, probleme examinate, unei probleme examinate)*.

În construcţii ca : *producţie crescîndă, femeie suferindă*, gerunziile sînt atribute adjectivale, şi nu verbale, deoarece, ca şi în cazul precedent, ele se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul regent. Dimpotrivă, în construcţii ca : *suma rezultînd din vînzare, Mă impresionează un copil plîngînd*, gerunziile, nerealizînd acordul, sînt atribute verbale, şi nu adjectivale.

În construcţii ca : *fetiţa mea, fetiţa ta, fetiţa sa, fetiţa noastră, fetiţa voastră*, determinanţii *mea, ta, sa, noastră, voastră* sînt atribute adjectivale, şi nu pronominale, cum uneori, greşit, se analizează. Calitatea de atribut adjectival se explică prin acordul cu substantivul regent. Spunem *băiatul meu*, dar *fetița mea*, realizîndu-se deci acordul în gen; spunem *băiatul meu*, dar *băieții mei* — se realizează acordul în număr; spunem *fetița mea*, dar *fetiței mele* — se realizează acordul în caz. Spre deosebire de aceste construcții, în grupurile: *băiatul lui, băiatul ei, băiatul lor*, lipsa acordului arată că determinanții *lui, ei, lor* nu sînt atribute adjectivale, ci atribute pronominale în genitiv (vezi: *fetița lui, fetițele lui, fetiței lui)*.

Pentru același motiv al acordului cu substantivul, pronumele de întărire are funcție de atribut adjectival, și nu pronominal, în oricare din construcțiile în care apare (ex.: *el însuși*, dar *ea însăși)*.

Acordul cu termenul regent este unul din criteriile la care negreșit trebuie făcut apel în distingerea atributului adjectival de cel pronominal, cu atît mai mult cu cît forme identice pot apărea de la o construcție la alta cu funcție de atribut adjectival sau pronominal. În construcția: *interesele tuturor oamenilor, tuturor* este atribut adjectival, iar în construcția: *interesele tuturor*, este atribut pronominal. În prima construcție, determină substantivul *oamenilor*, cu care se acordă în gen, număr și caz. În a doua construcție, determină substantivul *interesele*, fără să se acorde cu el: substantivul are formă de nominativ-acuzativ, iar *tuturor* are formă de genitiv.

În construcția: *Elevul ale cărui răspunsuri le-ai ascultat a cîștigat concursul*, determinantul *ale cărui* din grupul sintactic *ale cărui răspunsuri* este atribut pronominal, și nu adjectival. Atributul determină substantivul *răspunsuri*, dar nu se acordă cu el: substantivul are formă de plural și de acuzativ, iar pronumele are formă de singular și de genitiv. O situație similară găsim în construcții cu pronume interogativ: *Ai cui copii au venit?*, unde determinantul *ai cui* este atribut pronominal, și nu adjectival.

5. Rămîne de analizat, într-un articol viitor, situația apoziției, în legătură cu care vom discuta, din aceeași perspectivă a criteriilor gramaticale (a relațiilor sintactice), justețea încadrării ei în clasa atributului.

STIL, COMPOZIȚIE

În cadrul rubricii *Stil, compoziție*, deschisă încă din primul număr al revistei noastre (1972), se vor publica, în anul viitor, articole despre *cuvînt și context, stilurile limbii române literare, limbaj poetic* și *limbaj științific, operă literară (versuri, proză, teatru — lectură și interpretare), compunere-reportaj, compunere-discurs, alocuține, recenzie, caracterizare* etc. Anunțăm această serie prin articolele: *Despre limbajul poetic* și *Opera literară* (din istoria termenului).

Despre limbajul poetic

AL. TUDORICA
Universitatea din București

Pare a fi o achiziție definitivă, deși de dată relativ recentă, ideea că limbajul poetic (prin care de obicei se înțelege și limbajul literaturii în general) ocupă o poziție deosebită în cadrul mai larg al limbii. Raportul pe care el l-ar stabili cu celelalte compartimente ale limbii este încă o chestiune discutată, dar și aici, măcar principiul așezat la baza încercării de a-i defini specificul pare, de asemenea, a-și fi dovedit pentru toată lumea foloasele. E vorba de mai vechea metodă a caracterizării prin opoziție ; cei doi termeni plasați astfel față în față stabilesc reciproce raporturi de determinare, ieșind din această operație mai luminați și încărcați de note ce dobîndesc relief tocmai datorită reflectării inverse în „oglinda" paralelă.

Nu va fi vorba mai departe, firește, de o încercare de a descrie în amănunt specificul limbajului poetic, nu numai pentru că lucrări de dimensiuni impunătoare nu s-au încumetat s-o pretindă, dar mai ales pentru că acest subiect, de mare interes și actualitate, este în continuare dezbătut în lumea teoreticienilor literaturii, reprezentînd, într-un fel, însuși principiul coagulant al unei noi ramuri a cercetării literare teoretice, *poetica*. Aceasta este definibilă în esență (e vorba de o definiție operatorie) drept o disciplină care se ocupă de punerea în lumină a specificității textului poetic (=literar), deosebindu-l adică, la nivelul expresiei verbale, de alte combinații și structuri de cuvinte ce constituie tipuri diferite de texte, de asemenea verbale, însă non-poetice.

Dintre paralelele obișnuit folosite în cercetarea limbajului poetic, două se desprind cu deosebire. Una dintre ele opune limbajul *poetic* celui *uzual* sau *comun*, adică limbii de toate zilele, socotind că, atunci cînd vorbim sau scriem în mod obișnuit, noi nu facem literatură (în ciuda situației domnului Jourdain al lui Molière, care, vorbind, făcea „proză" fără să știe !). E probabil că la baza acestei deosebiri stă observația empirică, după care vorbitorul comun acordă expresiei folosite în actul comunicării o valoare tranzitorie, pur practică, aplicată nevoii imediate de a transmite sau de a recepta sensul dorit. El se dezinteresează, în esență, de calitatea acestui înveliș, asemenea veveriței care, pentru a ajunge la miez, sparge coaja alunei și o aruncă, socotind-o nefolositoare. Dimpotrivă, artistul reprezintă un tip diferit de vorbitor, care, încercînd să realizeze tot un act de comunicare (firește, de alt fel), acordă o mare importanță nivelului expresiv, care, în acest caz, stabilește o profundă și definitivă unitate cu cel al sensurilor operei poetice. Expresia nu numai că nu mai este indiferentă aici, dar ea poate căpăta chiar o importanță exagerată, trecînd uneori în primul plan al atenției, așa cum se întîmplă, de exemplu, în cadrul mișcărilor sau momentelor așa-zise formaliste din istoria literaturii. Firește, în asemenea cazuri, valoarea operei devine discutabilă, din pricina dezvoltării dizarmonice a unuia dintre factorii componenți ai întregului ; însă exemplul poate servi teoreticianului pentru înțelegerea mecanismului citat, punînd în evidență locul important pe care îl are preocuparea pentru expresie în acest act special de comunicare, cum este cazul comunicării artistice.

A doua distincție, mai recentă și polemizînd implicit cu prima, așază față în față limbajul *poetic* cu cel *științific*, considerîndu-le, în această relație, ca două stări *pure* ale limbii, capabile, abia în această formă, să reprezinte extremele unei poziții ce înregistrează numeroase alte momente intermediare, mai apropiate de unul sau de celălalt dintre cei doi poli. Se vede bine cum ajungem astfel, pe altă cale și dintr-o altă perspectivă, la tradiționala dicotomie artă — știință, folosită abundent și de esteticile mai vechi pentru a caracteriza, în chip mai apăsat, notele definitorii ale artei. Cu adevărat nouă este însă acum plasarea, în mod decis, la nivelul structurilor verbale, căutînd aici elementele ce pot distinge între cele două tipuri fundamentale de comunicare, cea artistică și cea științifică. Limbajul uzual (sau comun) invocat mai sus apare astfel ca o stare impură, eterogenă a limbii, putînd alia, de pildă, precizia unor termeni științifici cu reverberația unei construcții metaforice, hotărîtoare fiind aici intenția din acel moment a vorbitorului, ca și, în plan mai general, stilul personal, vizibil într-o formă sau alta în toate actele sale de comunicare verbală.

Să considerăm următoarea axă a limbii :

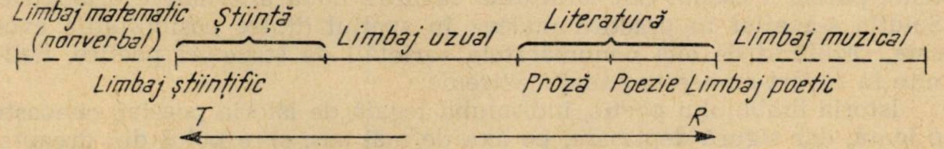

Granițele între care este trasată linia continuă delimitează limbajul *verbal*, care, fără îndoială, acoperă aproape în întregime nevoile de comunicare ale oamenilor. (Există și coduri sau sisteme nonverbale de comunicare, cum ar fi codul semnelor rutiere, al celor marinărești, „limbajul“ gestual al surdo-muților etc., dar acestea, nefolosind cuvîntul, nu ne interesează aici.) Limitele sînt reprezentate, cum spuneam, de cele două stări „pure“ de limbaj, cel științific și cel poetic, iar media o realizează limbajul uzual, a cărui zonă precisă se lasă cu greu delimitată, din cauza interferării celor două componente anterioare. Săgețile indică, traduse într-o terminologie binecunoscută, preluată de la Vianu, variația celor două intenții esențiale ale limbajului, tranzitivitatea și reflexivitatea (adică dirijarea intenției mesajului mai ales către în afară, spre receptor (T), sau, dimpotrivă, prezența în interiorul său a unor indici ai emițătorului (R) ; autorul, spune Vianu, „comunică și se comunică“). Prima este maximă, iar a doua poate deveni egală cu zero în cazul limbajului științific, raportul inversîndu-se pentru limbajul poetic, unde maximă este acum reflexivitatea, în vreme ce tranzitivitatea *tinde* spre zero (fără a-l putea ajunge vreodată, întrucît aceasta ne-ar scoate în afara unei comunicări inteligibile). Dar dacă vom prelungi totuși această axă a comunicării dincolo de limitele anunțate ale limbajului verbal, vom constata că putem atinge, de o parte, o perfectă impersonalizare a expresiei (adică eliminarea în întregime a reflexivității, resimțită principial ca perturbatoare a discursului științific) într-un tip de limbaj al simbolurilor nonverbale, cum sînt cele matematice, fizice, chimice etc., sau cum este, mai actual și perfect formalizat, limbajul calculatoarelor, care transformă informația, pentru a o stoca și apoi reproduce, în cartele perforate sau în impulsuri pe benzi magnetice. De cealaltă parte, ieșirea în afara limitei cuvîntului ne conduce către limbajul muzicii, realizînd și aici o dorință veche a poeziei : aceea a reflexivității maxime și, mai ales, a *tranzitivității zero*. Altfel spus, posibilitatea, pentru poezie, de a-și compune propriul său instrument de comunicare, propriul său limbaj. Ajungem astfel în situația de a evoca, în cazul poeziei, binecunoscutul paradox al limbajului. Confruntată cu statutul de excepție al limbajului ei, poezia pendulează între cele două alternative, la fel de primejdioase pentru ea : de o parte, acceptarea unui instrument de comunicare banalizat și tocit, care este limba comună, prin definiție socială și deci supusă unui proces continuu de impersonalizare, nefast pentru poezie ; de altă parte, refuzul unui asemenea instrument, în numele dreptului poetului de a fi personal și autentic (dacă s-ar putea, chiar unic) în comunicarea sa, ceea ce conduce însă, într-o logică fără compromisuri, la refuzul comunicării în general, adică la sterilitate și tăcere. Între poezia „comună", degradată, care adoptă, fără prea multe scrupule de conștiință, locul comun al limbajului general drept propriul său limbaj (și, desigur, solidar cu acesta, dezvoltă în chip fatal un fond de același calibru) și poezia așa-numită „pură", a cărei voce se stinge din cauza torturatei conștiințe critice a poetului (care, înaintea creației, pune întrebările asupra acesteia), poezia a oscilat din totdeauna ca între două alternative dramatice. Soluția s-a aflat în practică undeva în spațiul dintre posibilitățile evocate, rezultînd de aici nenumăratele varietăți de structuri poetice, definite în raport cu aceste situații extreme.

Istoria limbajului poetic, indisolubil legată de istoria poeziei, cunoaște o lentă, dar sigură deplasare, pe axa de mai sus, spre polul din dreapta, adică spre asumarea unei reflexivități maxime, în încercarea de a aboli tranzitivitatea și din nevoia de a-și constitui un limbaj propriu. Adevăratul pas către modelarea unei noi conștiințe de sine poezia l-a realizat odată cu intrarea în epoca mai nouă, numită a *poeziei moderne*, termen consacrat, care vrea să înregistreze starea diferită a poeziei, instaurată, să zicem, convențional, de la Baudelaire încoace. Începută în romantism, tendința devine afișată în simbolism și continuată după el. De unde pentru Horațiu și urmașii săi din clasicism poezia trebuia să fie „ca și pictura", ea vrea acum, dimpotrivă, să semene cu muzica. Motivul e lesne de înțeles : muzica a fost din totdeauna, prin specificul ei, arta cea mai puțin figurativă, cea care s-a supus prea puțin, sau deloc, conceptului de *mimesis*, care, pentru cei vechi, reprezenta însuși principiul definitor al artei. Abolirea tranzitivității, sau măcar trimiterea ei într-un plan secundar între funcțiile mesajului verbal, lucru realizabil în muzică, tentează așadar poezia, care descoperă și teoretizează acum noțiunea de *sugestie*, vagul, clar-obscurul. E interesant de remarcat faptul că un proces asemănător are loc și în artele plastice, pînă atunci etalon al figurativului. În pictură, de exemplu, înnoirea impresionistă echivalează cu cea simbolistă din poezie.

Consecința directă a cultului noului model, cel muzical, a fost că poezia a descoperit cu uimire distanța care o separă în realitate de tovarășa ei din totdeauna, proza. Literatura își vede astfel cele două membre despărțite, nu pe considerentele formale de multă vreme observate (separația vers — nonvers, de exemplu), ci pe baza unor argumente fundamentale, care au în vedere structura esențial diferită a celor două feluri de literatură la nivelul limbajului. Revenim astfel la problemele limbajului literar, pentru că distincția de mai sus devine vizibilă tocmai în momentul în care poezia începe să-și pună chestiunea *proprietății* instrumentului său, devenind astfel conștientă de divorțul instalat între limbajul poetic și cel general, comun, înăuntrul căruia este acum „exilată" și proza. Acest divorț, care ia uneori forme acute (ca ura împotriva elocvenței și a discursivității, alături cu iubirea pentru muzica înainte de toate), devine principiul ce susține opoziția modernă dintre poezie și proză. Numai printr-o convenție, datorată lungii lor istorii comune, acestea mai pot suporta, împreună, aceeași etichetă de literatură. În realitate, conceptul tradițional de literatură e subminat de puternice tensiuni interne, pe care cercetările actuale de poetică, tinzînd să acorde, pe drept cuvînt, un statut separat limbajului poeziei, le adîncesc în continuare.

Ne propunem, în intervenții următoare, să luăm în discuție alte note definitorii ale conceptului de limbaj poetic, apte să servească delimitarea conturului său actual.

Opera literară (din istoria termenului)

VALENTINA MARIN CURTICEANU
Universitatea din București

Ca orice fapt ce ține de comunicare, formarea terminologiei literare este o chestiune de logică a limbajului, o problemă a relației dintre experiența umană și exprimarea acesteia prin limbaj. Istoria diferitelor „stiluri“ fiind istoria domeniilor pe care ele le reprezintă, este firesc ca procesul de creare și de evoluție a terminologiei literare să fie legat direct de cel al preocupărilor propriu-zise de teorie și critică literară, iar acestea, la rîndul lor, de dezvoltarea și maturizarea obiectului pe care îl cercetează, literatura.

În cultura română, interesul pentru problemele teoretice ale literaturii, și, ca atare, terminologia respectivă au un început modest, pentru că însăși literatura epocii noastre vechi a rămas legată vreme îndelungată de nevoile bisericii, inspirată de textele biblice, dezvoltată în forme puțin variate, consacrate de tradiția religioasă. Cum se știe, laicizarea culturii, contactul cu valorile spirituale ale altor popoare, maturizarea unor factori interni determinanți pentru progresul vizibil al literaturii în forme tot mai specifice au sporit interesul pentru problemele teoretice ale fenomenului beletristic, mai ales spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. Prin urmare, despre formarea unui spirit critic românesc, conștient de necesitatea și funcția lui, despre afirmarea teoriei și criticii literare ca preocupări *independente* și *constante*, avînd un limbaj specific, se poate vorbi abia în epoca modernă a literaturii noastre și monumentul literar care marchează prin „Prologul“ său debutul disciplinei este, incontestabil, *Țiganiada* lui Ion Budai-Deleanu, operă finită, destinată să producă o mutație structurală, cu caracter programatic, în evoluția literaturii române.

Cu toate acestea, în procesul de constituire a terminologiei literare românești, epoca veche formează o primă și nu lipsită de importanță etapă. Ea este cu atît mai interesantă cu cît, epocă a genezelor, cuprinde momentele nașterii conștiinței literare în zbaterea ei dramatică de a se exprima, de a găsi „cuvîntul“ care să denumească unele noțiuni, idei, concepte, care existau sau pluteau doar în aer : o luptă fascinantă și de pionierat a unei discipline care se naște și încearcă a-și alcătui codul înainte chiar de a ființa cu adevărat.

Am ales dintr-un posibil glosar al termenilor literari care apar în această perioadă unul fundamental, și anume pe cel de *operă literară*. Iată deci „istoria“ și „aventura“ lui în epoca genezelor.

La cei vechi, *opera literară* este denumită prin diferite cuvinte : *scriptură, scrisoare, condei, poveste, basnă, poetică.* Trebuie să spunem de la început că nici unul dintre acești termeni, cu excepția ultimului (care desemnează în același timp și disciplina respectivă) nu exprimă limpede ceea ce astăzi se înțelege exclusiv prin conceptul de operă literară.

Termenul *scriptură* denumea nu numai scrierile religioase, primele în ordinea apariției, ci și scrierile istorice sau literare, în general : „... și toate *scripturile* cîte sînt și sfinte și de celelalte“ — spune stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoriia Țării Românești*, în *Cronicari munteni*, ed. M. Gregorian, vol. I, E.P.L., 1961, p. 40). Noțiunea de operă pendulează între ideea de produs al creației divine și cea de meșteșug. Cum o formă a „meșteșugului“ este scrisul, alături de termenul *scriptură* apare, chiar cu o sferă semantică mai largă, termenul *scrisoare*. Acesta e utilizat adesea cu sensul de literatură scrisă în general (filozofică, istorică, geografică etc.) ca în celebrul citat din predoslovia lui Miron Costin : „Ce sosiră asupra noastră cumplite acestea vremi de acmu, de nu stăm de *scrisori*... (*Letopisețul Țărîi Moldovei de la Aron vodă încoace*, în *Opere*, vol. I, E.P.L., 1965, p. 4), iar mai rar cu sensul de operă literară propriu-zisă, în formulări ca : „scrisorile Omirului“ (Nicolae Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601*, Fundația pentru literatură și artă, 1942, p. 38) sau „... și păn toate *scrisorile* și istoriile...“ (Stolnicul Constantin Cantacuzino, *Istoriia Țării Rumânești*, ed. cit.).

Este interesant că pentru ceea ce denumește astăzi cuvîntul *scrisoare* (sinonim cu *epistolă)* se foloseau alți termeni : *răvaș, carte ;* „și dacă au scris *răvașul* într-acesta chip“ (Miron Costin, *op. cit.*, vol. I, p. 129) sau „ce îndată au scris *cărți* și la serdariu Ștefan, să vie cum mai de sirgu la curte“ (*Ibidem*, p. 130). În textele vechi mai întîlnim pentru opera scrisă, fără a o diferenția pe cea literară de cea istorică, termenul de *condei* (prin metonimie) : „...alții trăgea cu alte chipuri, pre cari să-i treacă *condeiul* nostru pentru urîtă pomenire“ (*Ibidem*, p. 214).

Dintre termenii atestați în epoca veche, care includ în sfera lor semantică opera literară, încep să se apropie de specificul conceptului *poveste* și *basnă*. Cuvîntul *poveste* apare, în primul rînd, cu sensul de „închipuire“, „lucru neadevărat“ : „...dar acestea sînt *povești*“, spune Miron Costin, vrînd să restabilească adevărul istoric asupra lui Flaccus (*Cronica polonă*, ed. P. P. Panaitescu, 1965, p. 225). Tot Miron Costin este cel care folosește termenul și cu sensul de „narațiune“, „povestire“ : „De vreme ce scriitorii cei streini pe lîngă *poveștile* sale n-au trecut cu pomenirea și de lucrurile țărîi noastre...“ *(Letopisețul Țării Moldovei, ed. cit.*, p. 110).

Cu origine în paleoslavul *basnь* = fabulă, dar nu pentru a desemna specia literară respectivă, termenul *basnă* are în epoca veche sensul de „invenție“, „fantezie“, dar și de „legendă“ sau „poveste“, ultimul sens păstrîndu-se și în epoca modernă („baznuri“ la Samuil Micu și „basm“ la Al. Odobescu, după cum atestă B. P.-Hasdeu în al său *Etymologicum Magnum Romaniae* (vol. I, p. 509). La Grigore Ureche, termenii *basnă* și *poveste* păstrau clar sensul de „fantezie“ : „Ce și ei au scris mai mult den *basne* și den *povești* ce au auzit unul de la altul.“ (*Letopisețul Țării Moldovei*, ed. Liviu Onu, Editura științifică, 1967, p. 71).

În sfîrșit, termenul *poetică*, neologism de proveniență grecească, utilizat în scrierile epocii noastre vechi, denumește numai opera literară, dovedind astfel că, încă înainte cu mult de apelurile lui Heliade Rădulescu, cărturarii români au recurs la împrumuturi lexicale cu care să îmbogățească limba, atunci cînd, într-un domeniu sau altul, termenii autotohni aveau un statut semantic incert.

Termenul de *operă*, cu sensul de scriere beletristică, va apărea abia la Ienăchiţă Văcărescu (şi nu la I. Budai-Deleanu, cum arată *Dicţionarul limbii române*, vol. VII, partea a 2-a, p. 238). Autorul *Observaţiilor sau băgărilor dă seamă asupra regulelor şi orînduielelor gramaticii rumâneşti* din 1787 spunînd „...istorii, comodii, *opere* cum au scris Aristofan, Isiod, Euripid, vestitul Omir şi mulţi alţii“ deschide o nouă etapă în istoria conceptului pe care îl denumim astăzi cu toţii prin sintagma *operă literară*.

CAIET DE ANALIZE

Tudor Arghezi: *De ce-aş fi trist?*

NEACŞU ALEXE

Poezia lui Tudor Arghezi scrisă după vîrsta de 80 de ani[1] aduce un univers liric nou. Găsind în concepţia materialismului dialectic şi istoric înţelegerea esenţei fenomenelor, poetul se consideră „...ca un stihar de voievod / Ţesut încet cu degetele calde / Ale întregului năpăstuit norod“ ; el se compară cu „un părinte, / Îngreuiat de nimburi şi smaralde“ *(Cîntec*, din vol. *Frunze)*. Fără a fi o poezie festivă, creaţia lui este dominată de imaginea bucuriei date de complinirea idealurilor, exprimînd şi o anumită nelinişte sub presiunea ireversibilităţii timpului : „Nu pot trece peste tine / Nici să-ţi dau ocol, Destine“ *(Neîmplinire*, din vol. *Noaptea)*.

În poezia *De ce-aş fi trist ?* din volumul *Frunze* (1961) se simte, dincolo de text, o astfel de nelinişte, sub forma unei vagi tristeţi, care, la un moment dat, ia înfăţişarea singurătăţii, a solitudinii familiare, favorabile de obicei creaţiei, dar care acum, ciudat, îl întreabă uimită : *Eşti tot aici cu mine şi tot cu mine-nchis ?* Este sugerată, astfel, *apropierea morţii* care, în finalul poeziei, apare mai accentuat prin persistenţa sentimentului de tristeţe. Aceasta este de fapt *ideea de bază a poemului* pe care poetul o poartă în întregul context, repetînd întrebarea *De ce-aş fi trist ?* şi căreia, aparent, nu-i găseşte răspunsul.

Compoziţional, semnificaţia poeziei împleteşte artistic firul bucuriei cu cel al tristeţii, primul venind din perceperea realităţii exterioare, iar al doilea dezvăluind realitatea interioară, morală. Nu e o opoziţie eliminatorie, ci amîndouă formează un tot dialectic, ca lumina şi umbra, una neputînd exista fără cealaltă. Poetul jubilează în faţa frumuseţii naturii şi a vieţii, are sentimentul satisfacţiei propriei creaţii, dar, învăluit de o nedefinită tristeţe, se întreabă, cu o discretă uimire :

> De ce-aş fi trist ? că toamna tîrzie mi-e frumoasă ?
> Pridvoarele-mi sînt coşuri cu flori ca de mireasă.
> Fereastra-mi este plină
> De iederi împletite cu vine de glicine
> Beteala şi-o desface la mine şi mi-o lasă
> Cînd soarele rămîne să-l găzduiesc în casă.

---

[1] Volume apărute după 1960 : *Frunze* (1961), *Poeme noi* (1963), *Cadenţe* (1964), *Silabe* (1965), *Ritmuri* (1966), *Noaptea* (1967). În ultimul volum, în urma pierderii soţiei, tema morţii e mai frecventă.

Este construit, astfel, un tablou strălucit al mediului familial și cosmic, dominat de vioiciune și lumină și în care :

> O prospețime nouă surîde și învie
> Ca de botez, de nuntă și ca de fericire.

Textul poetic se constituie dintr-un lexic uzual (mai ales substantive) cu sens propriu, dar și cu unele *sporuri figurate*, rezultate din sintagme, cu sugestii alegorice, care ne duc spre eul liric artistic al poetului (*toamna* din primul vers poate însemna și „etapa de senectute" a poetului" ; *soarele* — „starea de beatitudine" ; *casă* — „sensibilitatea, universul artistic", ambele din versul antepenultim, ș.a.). Relevăm îndeosebi comparațiile : *flori ca de mireasă, prospețime ca de botez, de nuntă și ca de fericire*, prinse în construcții sintactice în care domină parataxa. Versurile au o *fluență deschisă* (accentuată prin rima feminină) în concordanță cu starea de încîntare expansivă.

Alături de aceasta rămîne totuși tristețea, iar poetul, prin același *monolog adresat*, reia, în strofa a II-a, întrebarea directă, căreia însă îi anulează rostul prin continuarea unei întrebări retorice :

> De ce-aș fi trist ? că pacea duioasă și blajină
> Mă duce ca o luntre prin liniști de lumină ?

Începutul strofei a II-a face astfel trecerea spre *stările morale* de liniște și beatitudine, în perfectă armonie cu peisajul exterior precedent. Și poemul se desfășoară în continuare prin interferarea lumii exterioare, splendidă în frumusețea ei, cu cea interioară, stăpînită tot mai mult de tristețe.

> E un surîs și-n vraful de cărți, să mă alinte.
> Vieți noi tresar vioaie din foste oseminte.
> Văd frunza că scoboară din ramuri cîte una.
> Le ruginise bruma, le argintase luna.
> Aud și gînguritul de dragoste cu jele.
> Oprit cu porumbeii pe coama casei mele.

În această interferare, rolul hotărîtor în realizarea stării poetice îl are *metaforismul evanescent* (cuvinte și sintagme cu sens dublu : propriu și figurat) care lasă deschisă interpretarea textului, îmbogățindu-i enorm semnificația. Astfel se prezintă versul : *Vieți noi tresar vioaie din foste oseminte.* Considerat izolat, cum ne-ar îndreptăți punctuația, el are un sens propriu, exprimînd legea dialectică fundamentală cu privire la mișcarea materiei organice. În context însă, el are sensuri metaforice cu referire la opera poetului. Ambele sensuri se conjugă în mintea lectorului. Însă, în această strofă apar și sensuri cu inflexiuni precise de tristețe : căderea frunzelor atinse de brumă, perceperea „cu jele" a gînguritului de dragoste al porumbeilor „oprit pe coama casei mele". Poetul se apropie astfel de cauza tristeții sale : chipul morții, alături de splendorile vieții.

Acesta este de fapt și *destinul* omului, ca ființă biologică. Înțelegînd această imanență, poetul nu caută o salvare în metafizic, ci văzînd parcă în artă un „anti-destin" (André Malraux) se întoarce (în strofa a III-a) la uneltele sale :

> Luceferii de noapte, scăpărători, i-adun
> Din cerul ca o coadă deschisă de păun,

în care vedem transferarea frumosului natural în frumos artistic. Conștiința poetului rămîne însă permanent dominată de imaginea singurătății, sugerînd drumul spre neant, moartea :

> Singurătatea-mi doarme culcată-n somn alături,
> De-a lungul, între pături.

Acceptată ca un fapt firesc :

> Nu mă sfiesc de dînsa, nici ei nu-i e rușine,
> Că fuge să se-ascundă de lume lîngă mine

singurătatea, ideea morții n-ar constitui nici ele — crede poetul — cauza tristeții sale. Și gîndul i se întoarcé iarăși spre opera sa :

> De ce-aș fi trist ? Că nu știu mai bine să frămînt
> Cu sunet de vioară ulciorul de pămînt ?

bănuind în setea neistovită de perfecțiune artistică izvorul tristeții sale. Conștiința valorii operei izvorîtă din specificul național :

> Nu mi-e clădită casa de șiță peste Trotuș,
> În pajiștea cu crînguri ?

înlătură, prin același procedeu al interogației retorice, și această ipoteză.

Și poemul se încheie prin : *De ce-aș fi trist ? Și totuși...* final sinteză a negării afectate a oricărui temei de tristețe, fiind totodată o confirmare a acestei stări reale. Acest *Și totuși...* (cu puncte de suspensie) este răspunsul revelator care ne duce dincolo de text, impunînd o certă cauză a stării sale obsesive.

În fața morții, poetul nu se lamentează, ci se resemnează cu totală discreție, refugiindu-se în splendorile firii și în artă. Prin aceasta, gîndirea argheziană se apropie de semnificația baladei populare *Miorița*.

Originalitatea poeziei constă întîi în această *luminozitate*, realizată prin imagini ale *bucuriei vieții* ce lasă în umbră ideea morții [2] ; apoi în armonia perfectă dintre idee și expresie, prin metafora evanescentă care sugerează *o pluralitate de semnificații* și, în sfîrșit, prin forța de plasticizare colorată și fluentă (concretizarea noțiunilor abstracte) a stilului care rămîne totuși de o claritate și de o precizie clasică.

Această poezie face parte din creațiile artistice în care „textul nu epuizează toate semnificațiile“, necesitînd „apelul la referenți externi“ (extraliterari, n.n.) ce „permit să dăm un orizont mult mai bogat sensurilor“ [3].

*

Temă : Să se identifice sensurile proprii și sensurile figurate din strofele a II-a și a III-a.

---

[2] Altădată, această idee era însoțită de sentimentul groazei (Cf. *Duhovnicească*).

[3] Cf. Ion Vlad, *Lectura — un eveniment al cunoașterii*, București, Editura Eminescu, 1977.

Nicolae Labiș: *Comunistului*

Prof. STANCA CHESARU
Școala generală nr. 56, București

O primă lectură a odei *Comunistului* scoate în relief frecvența termenului „vibrație“ (cu varianta sa verbală „vibrează“), reluat de 8 ori. Pornind de la sensurile proprii și figurate ale cuvîntului (sunet, răsunet, trepidație, freamăt ; prin extensiune : emoție, afectivitate, ardoare, patetism, dăruire), observăm bogăția de semnificații ce o radiază cuvîntul în context. Reluînd lectura, constatăm că acest termen își sporește frecvența prin cîmpul semantic ce și-l creează și care, în final, acoperă întreaga poezie. De exemplu :

1. *Stropii de cîntec* se strîng
2. Și sufletu-ntreg îți *răsună*
3. Lumea amorfă cîștigă / *Timbru de limpezi cristale*
4. Cînd *patima*-n șopot ori tunet și-o strigă / *Strunele tale.*
5. *Să prindă frenetica ta melodie.*

Poezia pornește de la un sentiment de adîncă prețuire și admirație pentru comunist, investindu-l cu toate atributele omului ideal. Cum însă opera literară nu poate reflecta întreaga realitate, tinzînd totuși să exprime mai mult decît suma însușirilor ei, intuiția artistică a creatorului operează o selecție, oprindu-se la ceea ce i se pare a fi nota dominantă : pasiunea.

Sprijinindu-și unitatea compozițională și tematică pe motivul vibrației, oda *Comunistului* devine un sugestiv portret moral al omului nou, portret realizat printr-o înlănțuire de metafore gravitînd în jurul cuvîntului simbol.

Poezia debutează printr-o afirmație, dezvăluind dintr-o trăsătură sinceritatea și generozitatea comunistului : „Sufletul tău nu-i ascuns / Larg, ți-l deschizi în afară“. Conjuncția „totuși“, introducînd aici o adversativă interogativă, întrerupe fluxul comunicării printr-o notă ambiguă, de îndoială : „*Totuși* deplin i-am pătruns / Cea mai intimă cămară ?“

Pornind de la semnificația arhaică a cuvîntului „cămară“ (vistierie domnească, loc de depozitare a comorilor), sensul interogației se dezvăluie, sugerînd inepuizabilul izvor de bogăție sufletească a acestuia, imposibilitatea de a surprinde dintr-o privire resursele de dăruire adunate acolo.

Poetul „simte“, intuiește că în adîncul acestei cămări se strîng „stropii de cîntec“ — o primă metaforă introducînd ideea de vibrație, explicitată apoi prin versurile următoare : „*Acolo vibrează o strună / Și sufletu-ntreg îți răsună*“. Imaginea se amplifică, îmbogățindu-se cu noi semnificații : „Lumea amorfă cîștigă / Timbru de limpezi cristale / Cînd patima-n șopot ori tunet și-o strigă / Strunele tale“.

Capacitatea de a trezi din amorțire „lumea amorfă“, de a înlătura inerția, principiu negator al vieții însăși, izvorăște din „patima“, patosul revoluționar al comunistului. „În șopot sau tunet“ — după cum împrejurările o cer — el mobilizează lumea încremenită, imprimîndu-i „timbru de limpezi cristale“.

Secvența următoare este constituită pe baza unei alegorii, accentul căzînd însă și aici pe laitmotivul vibrației care o încheie. O serie de

Clasa a IX-a

Etapa județeană

- *Meșterul Manole*
- Cronicarii moldoveni : Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce ;
- *Descrierea Moldovei* (fragmentele din manual) ;
- Contribuția Școlii ardelene la dezvoltarea literaturii române și a conștiinței naționale ;
- *Dacia literară* — programul și rolul revistei în orientarea literaturii române ;
- *Zburătorul* de Ion Heliade Rădulescu ;
- *Umbra lui Mircea. La Cozia* de Grigore Alexandrescu ;
- *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi ;
- *Deșteptarea României, Concertul în luncă* de Vasile Alecsandri.

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele opere și teme :

- *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon ;
- *Răzvan și Vidra* de B. P.-Hasdeu ;
- „Junimea“ și rolul său în dezvoltarea literaturii române ;
- Titu Maiorescu — îndrumător al culturii și al literaturii române ;
- Mihai Eminescu — cel mai mare poet român ;
- Universul poeziei eminesciene : *Epigonii, Împărat și proletar, Scrisoarea III, Revedere, Floare albastră, Luceafărul.*

Clasa a X-a

Etapa județeană

- „Junimea“ și rolul său în dezvoltarea literaturii române ;
- Titu Maiorescu — îndrumător al culturii și al literaturii române ;
- Mihai Eminescu — cel mai mare poet român ;
- Universul și caracterul romantic al creației eminesciene : *Epigonii, Împărat și proletar, Scrisoarea III, Sara pe deal, Revedere, Luceafărul.*

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele opere și teme :

- *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă ;
- *O scrisoare pierdută, Două loturi* de I. L. Caragiale ;
- *Moara cu noroc* de Ioan Slavici ;
- *Apus de soare* de Barbu Ștefănescu-Delavrancea.

Din materia clasei a IX-a a anului școlar 1976—1977 :

- *Vîntul de la miazăzi, Miezul iernii, Chirița în provincie, Despot Vodă* de Vasile Alecsandri ;
- *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon ;
- *Răzvan și Vidra* de B.P.-Hasdeu.

Clasa a XI-a

Etapa județeană

- *Noaptea de mai, Rondelul rozei ce înflorește* de Alexandru Macedonski ;
- Simbolismul în literatura română ;

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa județeană, și următoarele opere și teme :

- *Plumb, Lacustră, Nervi de primăvară* de George Bacovia ;
- *Rugăciune, Noi, Oltul, Clăcaşii* de Octavian Goga.
- *Hanu-Ancuţei, Baltagul, Fraţii Jderi* de Mihail Sadoveanu ;
- *Testament, Belşug, De ce-aş fi trist ?, Cîntare omului* de Tudor Arghezi.

Din materia clasei a X-a a anului şcolar din 1976—1977 :

- *Viaţa la ţară* de Duiliu Zamfirescu
- *La oglindă, Noapte de vară, Nunta Zamfirei, O scrisoare de la Muselim-Selo* de George Coşbuc.

Clasa a XII-a

Etapa judeţeană

- *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război, Jocul ielelor* de Camil Petrescu ;
- *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Gorunul, Mirabila sămînţă, Izvorul nopţii* de Lucian Blaga ;
- *După melci, Riga Crypto şi Lapona Enigel* de Ion Barbu.

Etapa finală

Pentru această etapă, elevii vor pregăti, pe lîngă materia prevăzută la etapa judeţeană, şi următoarele opere şi teme :

- *Enigma Otiliei* de George Călinescu ;
- Direcţii şi tendinţe în dezvoltarea poeziei de după Eliberare (cu exemplificări din textele studiate).

Din materia clasei a XI-a a anului şcolar 1976—1977 :

- *Ion, Răscoala* de Liviu Rebreanu.

Compunere liberă

(premiată la etapa finală a ediţiei 1976 — 1977*)

RODICA ZAFIU

Laudă focului, element primordial al lumii. Laudă apei, care trece, ca timpul, nu peste oameni, ci prin ei, preschimbată în sînge. Laudă aerului prin care zborul e mai uşor şi mai rodnic. Şi laudă pămîntului, în care cenuşa celor ce s-au mistuit, arzînd pe propriul rug, — rugul unei inflexibile dorinţe de a fi, pînă la capăt, ceea ce voiau şi ceea ce trebuiau să fie — pregăteşte roadele viitorului şi, caldă încă, îndeamnă seminţele să încolţească.

Focul care arde în om încălzeşte, fiind sprijin apropiat celorlalţi, în nevoia lor de căldură, mistuie — flacără purificatoare, prin care valorile esenţiale devin şi mai puternice, curăţate de umbrele întunecate, şi dă lumină —, îndeplinindu-şi astfel rostul cel mai adînc. E o tinereţe veşnică, a omului, a ţării, a lumii în care arderea nu pare să consume materia, ci să se ridice din ea, într-o permanentă regenerare. Și atunci, din jocul parcă instabil al flăcărilor, din umbrele albăstrii, ireale, care pîlpîie neliniștite în jurul lor, se desprinde un sens nebănuit și parcă de necrezut : puterea de a dura. Fragilitatea flăcării, gata să se stingă peste o clipă, ascunde de fapt forța unei stări permanente. Arzînd, omul-flacără rămîne același — nu izolat în nemișcare, dimpotrivă, prins în frenezia unei permanente deveniri.

---

* Compoziţie notată cu punctajul maxim (premiul I) la etapa finală a Concursului de literatură „M. Eminescu" (Iaşi, aprilie 1977). Rodica Zafiu a participat începînd din 1975 la Concursul de literatură cînd a obţinut premiul I la etapa finală de la Craiova.

În anul 1976, la etapa finală de la Tîrgu Mureş, a luat premiul III, iar la Iaşi (1977), premiul I. Rezultatele frumoase, obţinute la Concursul „M. Eminescu", au fost încununate de succes la concursul de admitere în facultate. În prezent, Rodica Zafiu este studentă în anul I la Facultatea de limba şi literatura română, unde a fost admisă cu *media 10*.

De undeva, de sus, flăcările care ard în oameni nu se văd ca niște focuri rătăcite, prin stîni, în mijlocul masivității de întuneric a muntelui. Și nici ca focuri de bejenie, aprinse pe dealuri, să dea de veste din om în om, să dea semn că istoria vrea din nou să se ridice împotriva omului și să-l supună. Nici focuri cuminți de stîni, nici focuri înfiorate de bejenie nu se văd, de acolo, de sus. Doar o cîmpie incandescentă, o vatră vie și strălucitoare, întinsă peste tot pămîntul țării, se vede — atît sînt de dese focurile.

Și focul se întinde și nu îi pedepsește pe oameni, ci le dă viață, învățîndu-i să o trăiască sub un singur semn — al tinereții. Semnul tinereții care nu e o vîrstă trecătoare și nesigură, ci un mod de a trăi, în același timp, copilăria, adică fascinația basmului și putința de a nu vedea imposibilul, și maturitatea, adică voința de a face și conștiința unui drum sigur și fără întoarcere. E focul gînditor, sens al împlinirii. Patima stăpînită, în care ard și gîndurile, fugind de comod, de conformism, patima celui care nu acceptă, care schimbă, și care înainte de a porni la luptă împotriva a ceea ce i se pare rău în lume, a cîștigat cu sine o luptă mult mai grea, căutînd certitudini. E poate acel „tînăr neîmblînzit, haotic, revoltat mai întîi de destinul biologic al lumii“ al lui Bogza, pus față în față cu istoria. Pe acest tînăr din totdeauna lumea a vrut să-l învețe, de la început, că există moarte și că există limite și porți dincolo de care nu se poate trece. Și el n-a vrut să creadă. Istoria a vrut să-l învețe că „nu sînt vremurile supt om, ci bietul om supt vremuri“, și el n-a vrut să creadă. Poate s-a crezut puțin și scînteia menită să aprindă un veac crepuscular, un Prometeu încrezător și solitar, dar într-o zi a văzut alături de el alte semne ale focului adus printre oameni și a înțeles că n-a fost singurul care s-a coborît în sine ca într-un Olimp necunoscut, pentru a descoperi o fărîmă de adevăr și multă, multă putere de a merge mai departe.

Pe cei pe care îi întîlnea îi recunoștea la început după cîteva semne vagi, aproape de neobservat — ochii halucinați, trimiși undeva, dincolo de marginile lumii, uneori și cuvintele repezi, sau gesturile parcă desprinse de trup, continuîndu-se prin aer, după o linie nesfîrșită. Mai tîrziu, semnele nu mai contau, căci focul, coborît mai în adînc, nu se mai vedea decît în fapte.

Și prin ei, focul se întindea, căci timpul le era alături.

De fiecare dată cînd timpul era grăbit, ca după o veche înțelegere, oamenii îi răspundeau, și focul din adînc se însuflețea și începea să suie, frenetic, în ochi, în gesturi, în fapte. Nu sînt atît de simple aceste legături ciudate între om și timpul său — căci timpul, pentru a fi învins, cere să fie, el mai întîi, stăpînul, cel care dictează o lege unică și inflexibilă. Timpul nu întreabă și nu se întreabă, ci cheamă. Și la chemarea lui focuri se aprind, în același timp sau pe rînd, dar în grabă, sute, mii de focuri. Iar omul e mîndru de timpul său, de vremea eroică prin care s-a redescoperit, ca om și ca umanitate.

A fi mereu „la mijloc de poveste“ e sensul unei vieți trăite în nucleul fascinant al locurilor și al întîmplărilor — într-un spațiu cu legi și porunci mai grele decît cele obișnuite, dar și cu visuri și realități mai frumoase, mai pline. E locul unde totul e poveste — adică pendulare între visul crezut de neatins și împlinirea lui —, legendă și miraj.

Cei ce trăiesc „în miezul unui ev aprins“ — care poate fi timpul obiectiv, exterior, dar și timpul vieții lor interioare — sînt însetații de absolut, cei care merg pînă la capăt, cerînd „tot sau nimic“, consumîndu-se ca nişte lumînări albe, „de ceară sfinţită“, fără indulgenţă pentru ei înşişi, fără indulgenţă pentru cei din jur, ca nişte mesaje transmise oamenilor de istorie. Ei trăiesc prezentul, clipa, cu dăruire totală, dar nu numai pentru a le trăi pînă la capăt ; ei trăiesc viitorul ca pe un prezent devenit concret şi timpul acesta, care pare uneori fluxul realităţii imediate, dar care e, de fapt, o formă de a visa, e un fel de condiţie a vieţii. E o altă formă de vis — nu nostalgia culorilor, nu sentimentul calm şi oriental al toamnei încete — ci tremurul continuu şi nervos, emoţia apropierii de absolut. Visul care e în aceeaşi clipă, şi fără vreun hotar, oricît de subţire, viaţă.

Dramatică pendulare între „a face“ şi „a fi“, revoluţia — nu numai cea a istoriei, dar şi cea interioară, de fiecare clipă — care ar putea fi un alt nume al arderii mistuitoare a omului pe altarul lui însuşi, a pus mereu problema raportului dintre contemplare şi participare, dimensiuni ale condiţiei umane. „A face“ ar putea fi un nume al acţiunii imediate, istorice, dar şi al creaţiei, poate chiar al poeziei, care trebuie scrisă şi ea „cu cerneală fierbinte“. „A face“, arderea dezlănţuită pe rugul clipei, nu înseamnă distrugerea, ci, poate paradoxal, acţiunea de a construi, adică de a cuceri, în numele omului, pămînturi necunoscute pe care vor creşte holde, sate, oraşe. „A fi“ e căutarea eului, năzuinţa de a corespunde unui ideal despre om, încercarea de a descoperi sensul suprem al existenţei.

Dar tinereţea, ca vîrstă a lumii, e făcută din „revoltă şi reverie“. Mai tîrziu, cînd focul nu se stinge, dar coboară undeva, în adînc, pentru a continua să ardă, e o clipă de tăcere, ca un gol între două valuri care se apropie din larg. Şi atunci se vede că „a face“ a fost tot una cu „a fi“.

CENACLURI, REVISTE

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

O revistă „cu nume de zbor“ (după aprecierea uneia dintre colaboratoarele ei) — *Spaţii*, publicaţie a Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia“ din Bucureşti, ne reţine cu deosebire atenţia în cadrul rubricii din acest număr al revistei noastre.

Din paginile ei (numerele 7—8, 1977), cercetate de noi cu interes şi satisfacţie, respiră o atmosferă de cultură înaltă şi solidă, născută, pe de o parte, din dogoarea unor vetre de cultură, răscolite cu prilejul unui frumos jubileu — împlinirea a 125 de ani de existenţă a liceului (fosta Şcoala Centrală de fete) — iar, pe de altă parte, din ritmurile solemne ale unor ceasuri prezente, aureolate de nobile vibraţii şi acorduri.

Cititorul parcurge astfel, cu suflet învolburat, evocarea, realizată de profesoara Filofteia Stoian (care este şi coordonatoare a revistei), a drumului lung de viaţă al şcolii presărat cu atîtea înălţătoare izbînzi, comentariile elevei Georgiana Constantin asupra însemnărilor pe care le descoperă în „documente unice şi de o incontestabilă valoare informaţională şi emoţională — două «Condice de Onóre» — în filele cărora au rămas, mărturii prin timp, lucrări cu conţinut artistic şi patriotic ale elevelor Şcolii Centrale, de la 1890 pînă la începutul secolului nostru“, dialogurile purtate de mai multe eleve cu fiicele scriitorului Barbu Delavrancea, însemnările despre vizita efectuată la Institutul „George Călinescu“, convorbirea cu scriitoarea Agatha Grigorescu-Bacovia, fostă profesoară de limba și literatura română a liceului, în care aceasta prezintă o sinteză asupra operei unuia din cei mai mari poeți români. Sînt publicate, de asemenea, însemnări despre întîlnirea elevilor liceului cu acad. Șerban Cioculescu și cu prof. univ. Edgar Papu, care le-au vorbit despre veșnic tînărul Caragiale, alte însemnări despre părintele *Cuvintelor potrivite* — Tudor Arghezi etc.

Cu aceeași pricepere a consemnării elementelor esențiale, a sugerării, prin cuvînt, a unei atmosfere specifice, alți elevi își materializează trăirile în rînduri care vorbesc sugestiv despre felul în care această școală a aniversat marile evenimente ale anului, între care Centenarul Independenței și Festivalul național „Cîntarea României".

Orientarea revistei spre coordonatele majore ale vieții școlii este întregită de dezbateri privitoare la preocupări curente, esențiale, ca : practica productivă a elevilor, meseriile spre care se îndreaptă tinerii din această școală, activitățile din cadrul cercurilor științifice etc.

O serie de elevi, precum și invitați la sărbătorirea celor 125 de ani ai școlii, închină gînduri entuziaste patriei. Am reținut, astfel, avîntatul poem în proză *Aceasta e patria* al scriitoarei Lucia Demetrius, și ea fostă elevă a Școlii Centrale de fete. Ne permitem să transcriem aici cîteva asemenea gînduri ale elevei Luminița Motora, din clasa a VIII-a B :

„În țara viselor, a păcii și-a grînelor, din lutul muiat în sîngele străbunilor, din ochiul albastru ce-i ține drept acoperămînt pămîntului, din spuma ce-i scaldă țărmul și talazurile ce sapă în stîncă chipul lui Ștefan, Mihai și Basarab, ne-am născut noi, vlăstare ale acestui pămînt... De cînd am văzut pentru prima dată rotunjimea soarelui și i-am simțit văpaia, de cînd țineam șovăitor tocul între degete firave, degete de copil, am auzit mereu în jurul nostru un cuvînt ce făcea să salte inimile celor ce-l ascultau. Cuvîntul cu miresme de legendă l-am învățat apoi și noi și i-am cuprins încet taină de taină...

Țară — aici la umbra codrilor tăi, legănați de necuprinsul lanurilor, fermecați de bogăția pămîntului tău, treziți din visări de prezentul atît de frumos și măreț, pe măsura trecutului glorios, sculptat cu sînge în memoria acestui neam, aici vom trăi mereu, aici, lîngă oamenii care topesc în furnalele timpului incandescența zilelor noastre."

Revista adună în acest număr festiv și o bogată și valoroasă recoltă lirică semnată de elevii : Gabriel Cheroiu, Lucia Enescu, Maria Terezian, Olga Negulescu, Emanuel Georgescu, Cornel Ionescu — premianții concursului de poezie, organizat de comitetul U.T.C. al liceului — precum și de alte condeie, afirmate și cu alte prilejuri : Ileana Drăgan, Silvia Baibarac etc. Reproducem poezia *Istoria* a Mariei Terezian :

„Istoria n-are piese de muzeu prăfuite,
Viteji farisei, cerberi la hotare
Și flori la ureche.

Istoria pe porți maramureșene se scrie
Și se pecetluiește la masa tăcerii
De străbuni privegheată.

Istoria are o coloană fără sfîrșit, ce urcă...
Urcă spre soare
Are mese de sărbătorit, cu pîini aburinde
In care e pacea mîinilor mari, noduroase.

Istoria prin sita timpului se cerne
Și-n timp își murmură eroii
Din fiecare stîncă."

Cuvinte de adîncă prețuire sînt închinate memoriei distinsei profesoare Magda Iordăchescu și talentatei eleve Ștefania Stroe — victime ale cutremurului din 4 martie. Cu versuri din creația poetică a aceleia care a fost Ștefania Stroe revista acoperă spațiul unei pagini întregi. Iată cum sună o poezie, intitulată *Sînt și rămîn*, scrisă cu puțin timp înainte de moarte :

„Sînt prima imagine a lumii
răsfrîntă-n amintirea pămîntului
Prima idee venită la hora cea mare
Am fost eternă și infinită și,
totuși,
Am plecat să întîlnesc lumina
în oasele obosite de ucigătoarele unde astrale
Sînt aceeași în fiecare răsuflare
Și rămîn aceeași la porțile arborilor.
Sînt prezentă,
între om și oglindă,
necruțătoarea pulbere
Prima și ultima amintire.“

După această lungă prezentare elogioasă, am sugera celor care răspund de editarea revistei să găsească pentru viitoarele numere o modalitate de tehnoredactare mai alertă, ca și o ilustrație mai bogată și mai expresivă.

★

O altă revistă interesantă, pe care am cercetat-o, este *Foaie pentru minte, inimă și ... calculator* (nr. 3—4, 1977), publicație a Liceului de matematică-fizică nr. 1 (cu profil de informatică) din București. În afară de substanțiale articole care reprezintă profilul preocupărilor elevilor din acest liceu, am remarcat și creații poetice valoroase, semnate, printre alții, de Sanda Bărbulescu. Valeriu Albu, Cristina Teodorescu, Dorina Cacoveanu, Ștefan Niculescu Maier, Eugenia Gavrilă, Luminița Curcă.

Mesager al unora dintre preocupările, aspirațiile și împlinirile elevilor de la Liceul „Ienăchiță Văcărescu“ din Tîrgoviște, revista *Vlăstarul* (nr. 13 — 14, 1977) face o bună impresie prin orientarea care coordonează eforturile creatoare ale colaboratorilor ei.

Salutăm călduros apariția primului număr al revistei *Artis*, a elevilor Liceului de artă din Arad, număr omagial închinat marilor evenimente sărbătorite de poporul nostru în acest an. Prin ceea ce a realizat deocamdată, revista *Artis* e o prezență care merită să fie reținută, îndreptățindu-ne speranța într-o continuă și firească perfecționare.

Din Babadag ne-a sosit al 13-lea număr al revistei *Aegisius*, într-o îngrijită prezentare grafică. Reținem substanțialele pagini lirice și interesanta anchetă *Noi și munca.*

Anul acesta a apărut și al 19-lea număr al revistei *Aspirații* a Liceului „Spiru Haret“ din Tulcea, care consacră pagini de calitate marilor evenimente ale anului, realizează, ca de obicei, o fidelă cronică, bogat ilustrată fotografic, a ultimei promoții școlare, și relansează un talent autentic : Luminița Matei.

Tot în perimetrul dobrogean mai semnalăm și numerele 5 — 6 ale revistei *Lyceum* a Liceului „Mihai Eminescu“ din Constanța, cu un sumar variat și bogat, din care evidențiem excelentul reportaj *Ora producției*, interesul acordat (prin profilul liceului) unor probleme de istorie, traducerii lui Blaga în limba engleză și dificultăților ridicate de tehnica traducerii, unor discuții de estetică plastică și literară, ca și unor teme de literatură comparată.

Cuvinte de laudă și pentru *Ritmuri noi*, revistă a Liceului agro-industrial din Sibiu, ajunsă la al șaptelea număr, bine ancorată în viața școlii. În nota ei obișnuită, apreciata revistă *Primii pași* a Liceului „Emil Racoviță“ din Iași dedică cel de-al 16-lea număr evenimentelor de seamă ale poporului nostru sărbătorite în acest an.

Am aflat, din scrisoarea elevei Zenaida Amza, că și Liceul pedagogic din Rîmnicu Vîlcea a editat o revistă, care a constituit „un eveniment plin de semnificație“ pentru elevii și dascălii acestei școli.

Ne bucură faptul că Zenaida vrea să devină corespondenta noastră (așa o vom considera de acum înainte), și așteptăm noi vești, după cum așteptăm și... revista liceului.

Cu acest prilej, reamintim tuturor unităților de învățămînt care tipăresc reviste școlare că Societatea de științe filologice dorește să le primească cu regularitate spre a le putea lua în seamă nu numai în cadrul acestei rubrici a revistei *Limba și literatura română,* ci și în alte împrejurări.

Totodată, anunțăm că M.E.I. și C.C. al U.T.C. redeschid concursul pe țară al revistelor școlare, în legătură cu care urmează să primiți, prin inspectoratele școlare, instrucțiuni de organizare și desfășurare.

Excursiile literare

Prof. GHEORGHE AFLOAREI
Liceul nr. 2, Miercurea Ciuc

Alături de celelalte activități legate de predarea literaturii române, cum sînt : lectura în afara clasei, participarea la cercuri literare, șezători, expoziții, procese literare, precum și alte forme ale muncii culturale, excursiile literare constituie un auxiliar deosebit de prețios în munca de îmbogățire, aprofundare și fixare a cunoștințelor de literatură română.

Mergînd pe urmele marilor scriitori, vom înțelege mai bine viața și activitatea lor creatoare, atitudinea pe care aceștia au luat-o față de frămîntările politico-sociale ale epocii, ale timpului în care au trăit.

Excursiile literare prilejuiesc culegerea unui variat fond documentar : fotografii, hărți literare, însemnări, note de drum, desene, citate selecționate din diferite opere etc., toate acestea putînd căpăta, ulterior, utilizări la fel de diverse : alcătuirea unor albume, deschiderea unor expoziții sau redactarea unor compuneri, jurnale de călătorie ș.a., contribuind în mod efectiv la formarea și dezvoltarea aptitudinilor creatoare ale elevilor și la pătrunderea în adîncime a fenomenului literar.

Un aspect deosebit de important este și acela al educației patriotice. Contactul direct cu frumusețile patriei, confruntarea acestora cu mărețele realizări ale omului zilelor noastre, care transformă natura, înfrumusețînd-o și mai mult, trezesc puternice sentimente patriotice, cultivîndu-le conștiința și conduita socialistă.

Excursiile literare diferă între ele în funcție de loc, de scopul urmărit, de tipologia lecțiilor de literatură cărora le servesc drept auxiliar ș. a. Astfel, se pot organiza excursii documentare în locurile unde s-au născut, au trăit și au creat scriitorii, sau au constituit izvoare de inspirație : Mirceștii lui Alecsandri, Humuleștii lui Creangă, Ipoteștii lui Eminescu, Hordoul lui Coșbuc, Prislopul lui Rebreanu, Șiria lui Slavici, Cîmpina, unde și-a petrecut ultimii ani B. P.-Hasdeu, Mălinii copilăriei lui Nicolae Labiș, Nămăeștii lui Topîrceanu, Ploieștii lui Caragiale ; Tîrgoviște, ale cărui ruine au fost cîntate de Cîrlova, Heliade, Alexandrescu ; Piatra Neamț, unde și-a desfășurat activitatea profesorală și literară Calistrat Hogaș ; la muzeele literaturii române din București și Iași, la muzeele teatrelor naționale, la casele memoriale ale scriitorilor, la „Galeria oamenilor de seamă“ din Fălticeni, la Arhivele Statului din București, Iași, Cluj-Napoca, Craiova, la Biblioteca Academiei R.S.R. ; la monumentele, statuile și busturile scriitorilor (unele adevărate opere de artă) : „Rotonda scriitorilor“ din Grădina Cișmigiu — București,

„Aleea scriitorilor“ din Grădina Copou — Iași, „Aleea poeților“ — Tîrgoviște ; în sfîrșit, parcurgerea unor itinerarii ale scriitorilor sau ale personajelor din unele opere, cum ar fi : drumurile Vitoriei Lipan din *Baltagul* de M. Sadoveanu, ale lui Al. Vlahuță din *România pitorească*, traseul lui Grigore Alexandrescu descris în *Memorial de călătorie*, al lui Calistrat Hogaș în *Pe drumuri de munte*, calea străbătută de V. Alecsandri în *O primblare la munți*, sau de Geo Bogza în *Cartea Oltului*. De obicei, se organizează excursii literare combinate, vizitîndu-se obiective literare, istorice, artistice, geografice.

Pentru a-și atinge scopul, excursia literară, de orice natură, necesită o temeinică și îndelungată pregătire ; aceasta constă în selecționarea participanților, fixarea scopului urmărit, stabilirea itinerariilor și a obiectivelor principale ce vor fi vizitate, a mijloacelor de transport și a surselor de finanțare, repartizarea sarcinilor ce revin elevilor în perioada pregătitoare și în desfășurarea excursiei etc. De asemenea, este absolut necesar ca, înainte de definitivarea planului, să se facă o recunoaștere amănunțită pe teren.

La selecționarea participanților, pe lîngă condițiile calitative, se va ține seama neapărat și de asigurarea continuității, astfel ca aceiași elevi să poată lua parte la toate excursiile planificate.

În ceea ce privește pregătirea intelectuală și psihologică, aceasta este hotărîtoare pentru realizarea scopului urmărit. Ea trebuie făcută din timp, cu multă competență, minuțiozitate și perseverență. Baza acestei instruiri preliminare o formează indicarea și asigurarea bibliografiei minimale și a celei facultative, pe care elevii trebuie să o parcurgă și să o studieze pînă la plecarea în excursie. Operele trebuie să fie astfel alese, încît să ofere participanților o documentare cît mai amplă și mai precisă asupra timpului cînd a trăit și a creat scriitorul respectiv, asupra locurilor ce vor fi vizitate, asupra poeziilor, povestirilor, descrierilor care evocă aceste locuri. Acestea vor fi prelucrate în cadrul ședințelor cercurilor literare, iar, în perioada desfășurării excursiei, ele vor fi rememorate prin lecturi sau recitări în timpul popasurilor sau cu prilejul vizitării obiectivelor fixate ; de asemenea, se pot alcătui și hărți literare care, întocmite cu judiciozitate și pricepere, sînt de un real folos în cursul efectuării excursiei.

Întreaga pregătire amintită se face în cadrul cercurilor literare din școală, al organizației U.T.C., în ședințele cu părinții și cu diriginții claselor etc., sub îndrumarea profesorilor de specialitate, care trebuie să valorifice orice sursă ce poate contribui la evocarea vieții unui scriitor, a mediului social în care acesta a trăit, la dezvăluirea izvoarelor de inspirație ce i-au servit creației sale artistice, la determinarea și fixarea coordonatelor profilului literar și etic al acestuia.

Întîlnire cu Victor Eftimiu în locuința scriitorului din București (18 iulie 1968)

Activități din timpul vacanței de vară

CONSTANȚA

În luna iulie a avut loc la Constanța, în cadrul celei de a VIII-a ediții a Serbărilor mării, *Sesiunea științifică de comunicări de etnografie și folclor*, organizată de Ministerul Educației și Învățămîntului în colaborare cu C.C. al U.T.C. și Consiliul național al pionierilor. Concomitent, a fost organizată o *Expoziție de artă populară*, deschisă în sălile secției de etnografie a Muzeului județean, alcătuită din obiecte de artă populară și artizanat confecționate de elevi din aproape toate județele țării, precum și din piese etnografice de tradiție locală adunate de elevi. Elevii participanți la sesiune au avut prilejul să se întîlnească cu renumiți creatori populari : țesătoarea Maria Spiridon din Avrig și Constantin Bănacu din Bărbătești, jud. Vîlcea, meșter în broderii pe piele. Și-au împărtășit experiența colectivele pionierești din Borotești, jud. Iași, și Chendrea, jud. Sălaj, care au obținut trofeul „Miorița“.

Lucrările sesiunii de comunicări pe teme de etnografie și folclor au fost conduse de dr. I. Vlăduțiu. În prima parte a sesiunii, prof. dr. doc. Augustin Z. N. Pop le-a vorbit elevilor despre simboluri în folclorul românesc, prof. dr. Romulus Vulcănescu — despre simboluri în etnografie și arta populară, dr. Ion Mețoiu — despre folclorul copiilor, Vasile Savonea — despre valori contemporane de artă populară ; în partea a doua a sesiunii, elevii au prezentat peste 130 de comunicări, referate și filme cu o tematică variată, dintre care 80 au fost distinse de către juriu cu premii și mențiuni. Un premiu special a fost acordat Casei pionierilor din Focșani pentru nivelul și calitatea filmului prezentat.

Sesiunea de comunicări și expoziția, punînd în evidență preocupările pentru cunoașterea artei și literaturii populare de către elevii din școlile generale și din liceele patriei noastre, constituie un început promițător, demn de a fi continuat și inclus în calendarul activităților din timpul vacanței de vară.

Prof dr. CONSTANȚA BĂRBOI
Ministerul Educației și Învățămîntului

ȘANTA — jud. Sibiu

Zece zile — între 1 și 10 august a.c. — la Șanta, în județul Sibiu, bucuria creației și a prieteniei a fost un loc geografic și ea însemna perimetrul verde în care erau presărate vilele : *Albă ca Zăpada, Scufița Roșie, Veverițele, Șoimii, Haiducii,* careul unde străjuia înalt catargul cu steagul tricolor și unde se adunau, în fiecare dimineață și seară, pionierii și profesorii lor, comandanți-instructori, adică Tabăra națională „Tinere condeie“ a Consiliului Național al Organizației Pionierilor, la cea de-a treia ediție.

Încă din seara sosirii la Șanta s-au alcătuit cele opt detașamente, unitatea și cenaclul taberei, pentru ca activitatea din zilele următoare să se desfășoare după un program variat și instructiv. Directorul taberei, poetul Ion Crînguleanu (activist al comisiei cultural-artistice a C.N.O.P.), comandantul-instructor al taberei (prof. Ioana Grigore) și președintele cenaclului (cel care semnează aceste rînduri) au creat climatul necesar unor activități de vacanță, dar și competitive.

Sigur, drumețiile în munții Cibinului au însuflețit în primul rînd aceste zile de tabără, în care pionierii au ascultat sunetul pur al izvoarelor, au asediat tufișurile de zmeură și afine dar, cînd întîlneau poiene luminate de aripa soarelui, poposeau pentru spontane recitaluri de poezie patriotică, pentru cîntece și momente vesele, pentru un dialog cu pămîntul patriei. Dimineața și seara se țineau cu regularitate, în careul taberei, momentele poetice, pe detașamente, și liniștea aceea izbită doar de săgețile vîntului însemna cunoașterea poeziei tinere din toate unghiurile țării, fie ea spusă în limba română, maghiară sau germană, o înfrățire pe un singur pămînt românesc. Tabăra a fost vizitată atît de delegați ai Ministerului Educației și Învățămîntului, ai organelor județene de partid și comitetului de cultură și ai organizației pionierești din Sibiu, cît și de actorul și poetul Arcadie Donos, poeta Constanța Buzea, pictorul Horia Pop, compozitorul Cornel Arion, prozatorul Mircea Braga etc.

Viața de tabără a însemnat și expresia inițiativei personale, a autoconducerii pionierești. În ultima seară, la lumina focului de tabără, tinerii creatori și-au recitat poeziile, cîntecele natale au bătut din aripi melodioase, personajele din basme și din teatrul românesc au reînviat în spontana lor interpretare, veselia a fost la loc de cinste, legitimînd prietenii durabile. Munții ascultau sufletul acestor copii, la rîndul lor aceștia încheind un pact de a-i trece în legenda slovei lor. Mulți dintre elevii participanți au învățat aici să-și privească mai exigent creațiile, să dea o mai mare atenție exprimării, au deprins felul în care se alcătuiește o revistă literar-artistică. În tabără s-au cunoscut creatori din toate colțurile țării, și-au împărtășit unii altora din experiența cenaclurilor sau a cercurilor literare din care făceau parte. Experiența aceasta o vor transmite și colegilor lor din localitățile de unde au venit. Și cînd spun acest lucru mă gîndesc la acei elevi talentați pe care i-am cunoscut mai îndeaproape, la seriozitatea cu care ei se pregătesc să intre în literatură sau să devină, cel puțin, buni cititori de literatură. Conducînd cenaclul taberei, am avut ocazia să-i observ în discuții, mai ales atunci cînd îmi aduceau caietele cu poezii și proză, caiete în care nu de puține ori scînteia inspirația autentică. Ei înțeleg că activitatea creatoare le înfrumusețează personalitatea, îi îmbogățește spiritual, dar și că nimic nu se realizează fără efort, fără seriozitatea muncii încordate. O parte din creațiile lor au apărut într-o pagină a ziarului județean *Tribuna Sibiului*, altele au fost selecționate pentru o culegere republicană a „Tinerelor condeie". Uitînd stîngăciile vîrstei, mi-aș dori să nu greșesc, înscriind aici numele unora dintre ei : Monica Fodor din Hunedoara, Virginia Gheorghiu din Oradea, Camelia Crecană din Drobeta-Turnu Severin, Teodora Lupu (marele premiu de poezie al revistei *Cutezătorii* pe anul acesta) și Manuela Ilie din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lăcrămioara Munteniță și Viviana Silvia Stoica din Brăila, Irina Airinei din București, Camelia Petre din Tg. Jiu, Cristina Varga din Baia Mare, Ioan M. Vieru din Grumăzești-Neamț. Unele dintre aceste nume s-ar putea să intre în schimbul de mîine al literaturii noastre.

Prof. GHEORGHE IZBĂȘESCU
Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

ALBA IULIA

Festivalul național „Cîntarea României", amplă manifestare cultural-artistică în care s-au angajat, cu întregul potențial spiritual și artistic, oamenii muncii din cele mai diverse domenii de activitate, a devenit, în școlile de toate gradele, o acțiune de amploare, cu un profund conținut patriotic și revoluționar. Pe această linie se înscrie şi activitatea cenaclului Liceului „Horea, Cloşca şi Crişan“ din Alba Iulia.

Răspunzînd cerinţelor ce se impun în opera de formare a omului nou, cenaclul a primit o formă mult mai complexă de organizare. În vechea structură, cenaclul — în cei peste cincizeci de ani ai săi — a avut preocupări exclusiv literare. Putem vorbi însă astăzi despre cenaclul artistic ca despre o adevărată şcoală a educării patriotice şi cetăţeneşti, de formare la elevi, pe căi şi prin mijloace diferite, a respectului şi mîndriei faţă de valorile materiale şi spirituale ale trecutului patriei noastre, ale prezentului socialist, fiindcă încheagă, într-un singur mănunchi, tradiţiile artistice ale acestui liceu: literare, muzicale, plastice şi coregrafice.

Cenaclul şi revista şcolii au constituit totdeauna factori în educarea artistică, în formarea multilaterală a elevilor liceului. Edificatoare mi se pare în acest sens aniversarea din anul trecut — împlinirea a 30 de ani de la înfiinţarea revistei liceului: *Gînd tineresc*, publicaţie care, prin activitatea ei, a fost o rampă de lansare a tinerelor talente, un bun prieten al celor îndrăgostiţi de literatură şi de frumos. Membrii cenaclului şi colaboratorii revistei s-au numărat printre cei mai buni elevi ai şcolii. Rezultatele obţinute de ei la concursurile literare, la olimpiadele de limba română dovedesc cu prisosinţă acest lucru. Mărginindu-mă numai la ultimii ani, i-aş putea aminti aici pe Mihai Dragoman, deţinătorul locului I la Concursul „M. Eminescu“, faza pe ţară, ediţia 1971, pe Monica Quai, care, la ediţia 1975, a obţinut o menţiune, la acelaşi concurs, sau pe mulţi alţii. Ar urma apoi, în mod firesc, succesele din cadrul sesiunilor de comunicări şi referate ale societăţii literare a liceului. Tocmai de aceea, cenaclul îşi propune continuarea acestor tradiţii, prin aplicarea hotărîrilor luate la Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste, concentrîndu-şi atenţia asupra amplului Festival naţional „Cîntarea României“.

După adoptarea noii structuri, cenaclul a adoptat numele de „Lucian Blaga“. Şi aceasta nu numai pentru faptul că poetul s-a născut în Lancrăm, în apropierea Albei, ci pentru că el a demonstrat un spirit superior, manifestat în variate domenii ale culturii: în filozofie, dramă, eseu, vers, proză. Blaga este pentru Transilvania ceea ce Eminescu a reprezentat pentru Moldova: un nou luceafăr pe cerul poeziei româneşti. Pentru tînăra generaţie, poezia lui Blaga constituie o izbutită lecţie de estetică. Integrată în destinul creator al poporului său, opera lui devine fructul unei vieţi meditative, consacrată integral artei şi gîndirii. De aceea, cenaclul nostru a hotărît ca în fiecare an, în luna mai, să ţină o şedinţă festivă în satul copilăriei marelui poet, aducîndu-i astfel un binemeritat omagiu. Au fost stabilite apoi şedinţe de lucru, viitoarele întîlniri şi schimburi de experienţă cu elevii altor cenacluri din municipiu şi din judeţ, în scopul promovării, cu precădere, a unei literaturi cu un puternic caracter patriotic şi militant, de angajare pe plan literar în sfera realităţilor socialiste ale ţării. Un rol important va reveni, de asemenea, creaţiei plastice, recitării artistice, interpretării de muzică populară, uşoară şi folk — integrate, în noua organizare, în cadrul cenaclului.

Activitatea cenaclului se va desfăşura în noul cabinet de literatură, construit de elevii liceului nostru. Conceput într-o manieră modernă, în jurul unei mese rotunde, cabinetul este folosit nu numai pentru orele de curs, ci şi pentru activităţile extraşcolare. El dispune de o mică bibliotecă, de un colţ al tinerelor talente, o galerie de tablouri ale marilor noştri scriitori, precum şi de aparatură modernă.

Concomitent cu şedinţele de lucru, cenaclul desfăşoară şi activităţi publice, dintre care unele cu participarea celorlalţi elevi din liceu, iar altele sub forma unor serbări populare la casa de cultură municipală ori la căminele culturale din satele din jur. Se vor organiza schimburi de experiență cu alte cenacluri artistice și vor fi solicitați să ne viziteze foști elevi ai școlii, azi artiști cu nume binecunoscut.

Așa am înțeles noi să contribuim, prin intermediul cenaclului, la educarea estetică a elevilor, la dezvoltarea gustului pentru frumos și la valorificarea potențialului lor creator. Deși modeste, acțiunile noastre sînt menite să se încadreze în ampla acțiune cultural-artistică „Cîntarea României".

ADRIANA LĂPĂDUȘ

SUCEAVA

La Școala generală Dolheștii Mari a luat ființă, în anul 1963, cercul „Culegătorii de folclor", cu scopul de a cultiva interesul elevilor pentru cunoașterea și aprofundarea valorilor spirituale locale, pentru stimularea inițiativei și independenței în acțiune. În primul an membrii cercului au studiat noțiunile teoretice. Astfel, printr-un ciclu de 17 conferințe ei au făcut cunoștință cu : istoricul și evoluția creației populare ; trăsăturile caracteristice, conținutul, forma și importanța folclorului ; cercetarea folclorului etc. În anul al doilea ei au trecut la aplicații practice. Au fost îndrumați să-și noteze expresiile, zicătorile, ghicitorile, poveștile auzite și anume numai creațiile realizate ca formă și conținut. Cele mai bune piese au fost citite și analizate în comun. Toate creațiile populare adunate în cel de al III-lea an au început să fie grupate pe specii. Așa au apărut mai multe manuscrise ale tuturor producțiilor populare locale. După ce au fost verificate, ele au fost transcrise formînd 4 volume (2.000 de pagini) intitulate *Din comoara folclorului nostru,* creații populare din comuna Dolhești, culese de la bunicii și bunicuțele satului, de la oameni și femei în vîrstă, meșteri în ale vorbei, de la flăcăi și fete. Volumele redactate, ilustrate cu diferite scene și precedate de comentarii, cuprind : strigături, orații de nuntă, datini de Anul nou, povești, bocete, descîntece, cîntece și doine, proverbe și zicători, jocuri, porecle, cugetări, snoave etc. Multe din ele au fost înregistrate pe bandă magnetică. Prin conținutul și mijloacele artistice de exprimare, ele scot în evidență forța creatoare a oamenilor și oglindesc stări sufletești deosebite, sentimente adînci de dor, jale, suferință, bucurie, gingășie, frumusețe morală. Ele împletesc dragostea cu dorul, înfrățesc omul cu natura, bucuria cu jalea, evidențiază puritatea și gingășia simțirii oamenilor.

Materialul cules a îmbogățit predarea lecțiilor la capitolul *Creația populară,* a ajutat la prezentarea unor serbări pe teme folclorice (cîntece, dansuri populare, grupuri vocale etc.), la organizarea unor concursuri pionierești etc. În această activitate s-au obținut și rezultate mulțumitoare : premiul II pe județ la jocul de căiuți, în 1972 ; premiul III la orchestra de muzică populară și premiul I pe județ la formația de muzicuțe, în 1970 (cu interpretarea unor cîntece locale), premiul III în 1972 — faza județeană — la formația de muzicuțe. De asemenea, 5 elevi ai școlii noastre au participat, în 1973, la prima sesiune de comunicări pe teme de folclor din țara noastră, care a avut loc la Timișoara, de unde s-au întors cu un plus de cunoștințe și cu o încredere sporită în valoarea muncii lor.

Ca îndrumător al cercului de folclor, mă voi strădui să permanentizez această activitate utilă în planul formării spirituale și morale a elevilor mei.

Prof. VALERIU SANDOVICI

Interviu cu Ioan Alexandru

„Marea problemă este în ce măsură poți fi expresia sufletului poporului tău..."

— De curînd ați publicat în *Flacăra* o frumoasă evocare a anilor de școală din comuna transilvană Mihăiești și a profesorului de română Ilie Butoi. Evocarea, prin căldura și fiorul ei, mi-a amintit de povestirea lui Sadoveanu *Domnu' Trandafir*. Datorați pasiunea pentru literatură profesorului dv. de limba română ?

— *Pasiunea pentru cuvînt nu o poți datora decît Vîntului care suflă unde vrea, al cărui glas îl auzi, dar el rămîne nevăzut. Am avut norocul să învăț în copilărie cu acest mare pedagog transilvan Ilie Butoi, care vorbea o limbă frumoasă și simplă. Ținuta sa morală și spirituală, calități excepționale, îmi sînt pînă astăzi pilduitoare. Numai cu cartea nu faci mare lucru, dacă nu ai fapte morale grăitoare de la sine. Un copil rămîne înainte de toate mișcat de ținuta morală a învățătorului său, de cît suflet pune el pentru tine. La profesorul Butoi am văzut viață curată și dreaptă care nu se poate uita.*

— Cînd ați debutat, ca elev de liceu sau ca student ? V-am ruga să evocați pe scurt cenaclurile prin care ați trecut.

— *Am debutat ca elev de liceu în clasa a noua cu o poezie la revista* Tribuna *de la Cluj. La cenaclul* Tribunei, *la cel al revistei* Steaua *și mai ales la cel studențesc am citit poeziile mele scrise în anii liceului. Cenaclul în care m-am afirmat în literatură este cel al Uniunii Scriitorilor din București, condus în acei ani de Eugen Barbu.*

— Ce credeți că ar trebui să se facă pentru o mai bună cunoaștere a poetului nostru național de către toți elevii din gimnazii și licee ?

— *Ca Eminescu să fie cunoscut cum se cuvine, trebuie să fie publicat integral. O parte esențială a operi sale, cea socială și politică nu este cunoscută decît de puțini. Marele patriot Eminescu se arată cu ardoare și pasiune mai ales în această parte din opera sa. Apoi trebuie cunoscute Moldova, mănăstirile și portul popular, trebuie știută în adînc istoria poporului român. Fără acestea nu poți avea o imagine rodnică asupra lui. Nu filozofia străină e cheia spre Eminescu, deși și ea a avut un rol, ci sufletul poporului român cuprins în tradiția milenară a spiritualității noastre românești.*

— Cred că urmăriți publicația *Limba și literatura română* care lansează speranțe ale poeziei din rîndul școlarilor de azi. Ce recomandări faceți poeților-elevi ?

— *Eu n-am avut sentimentul că aș fi fost, cînd publicam ca elev, poet-elev sau apoi poet-student. Ești poet sau nu ești. M-am simțit cu toată ființa poet, indiferent ce am fost pînă acum, fiu de țărani transilvani ridicat la cuvînt. Marea problemă este în ce măsură poți fi expresia sufletului poporului tău, în ce măsură Patria pe care o viețuiești ți-a intrat la inimă, în ce măsură ctitorii acestui neam devin frații și părinții tăi și ctitoriile lor locuri sfinte ale cugetului inimii tale...*

Interviu consemnat de ION BUZAȘI

Vasilica Stan

S-a născut la 18 iunie 1959 în municipiul Călărași, județul Ialomița. Este elevă la Liceul nr. 1 din aceeași localitate. A obținut o mențiune la faza națională a concursului de creație literară organizat de Consiliul național al pionierilor în 1972. A publicat în ziarul județean *Tribuna Ialomiței* și în antologia județeană *Mugurii Bărăganului*.

Ion Anchidim Pintea

S-a născut la 26 octombrie 1961 în satul Runcu Salvei din județul Bistrița-Năsăud. Este elev la Liceul agro-industrial din Beclean. A publicat în suplimentul *Ritmuri*, editat de ziarul județean *Ecoul*, și la revista *Luminița*. A obținut recent o mențiune la concursul „Cutezători pe drum de glorii".

Unduiri

Sub lunecarea stropilor pe gene
Simți liniștea luminilor vibrînd.
Apusul se propagă în unde prin vreme
Pe mare sîngerează pescărușii căzînd.

Cînd se-adună sfios, mugurii din culoare
Seara-ncepe să ningă cu petale-aurii
Clopotele au adus chemarea
Frunzelor rotunde și tîrzii.

Din ochiurile albului izvor
Am cules un snop luminos de inele
Noaptea și-a prelins degetele-n ele ușor
Prefăcîndu-le pe toate în stele.

Poem

Străbunii cresc în vîntul alb de seară
Acolo în pămînturi lîngă flori
În spice zace dorul, lîngă țară
Dureri ce-au sîngerat de-atîtea ori.

Au coborît străbunii în pămînturi
Demult, cînd lutul sîngera-n cuvînt,
Bătut-a foc din cele patru vînturi
Și cerul a căzut peste pămînt.

Cristina Petre

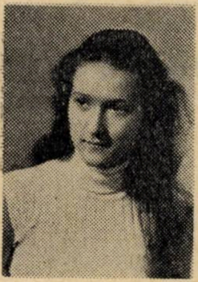

S-a născut la 28 aprilie 1960, în București. Este elevă la Liceul „Gh. Lazăr“ din Capitală și membră a Cenaclului „Săgetătorul“. Laureată a fazei naționale a Concursului „Mihai Eminescu“, edițiile 1976 și 1977, a concursului „Tinere condeie“, ediția 1977, a publicat în revista liceului, *Speranțe*, și în antologiile *Săgetătorul* și *Excelsior*.

Devenire

Ca să răzbat prin piatra drumeagului de munte
Și să-ncolțesc pe malul vreunui dor aprins,
Am căutat în mine comorile cărunte
Și m-am topit pe rugul ce viața mi l-a-ntins.

Și pentru-a fi un simplu grăunte de putere
În veacul greu de-atîtea chemări și zămisliri,
Am învățat — coloană — să urc prin tot ce piere
Și să rodesc curată spre veșnice-mpliniri.

* * *

Călin Cristescu

S-a născut în 1962, în Alba Iulia. Este elev la Liceul „Horia, Cloșca și Crișan“ din localitate. Este laureat al edițiilor 1975 și 1976 ale concursului „Tinere condeie“, faza națională și al taberei naționale pionierești de creație de la Timișu de Sus din 1976. Redactor al revistei școlare *Gînd tineresc*, a publicat la revista *Cutezătorii* și la ziarul județean *Unirea*, precum și în antologia *Recunoștință vie patriei și partidului iubit.*

Cresc împreună cu țara

Cresc pui de cerb mai aprigi în Carpați,
Cresc pruncii-n leagăn, tresărind bărbați ;
Păienjenind tăria, lumini trimit ucaz
Din Bistrița, din Argeș, din Lotru, sau Bicaz.
Corolele de blocuri se desenează-n cer
Din răscolitul umăr al țării-șantier.
Iar eu, copil de-o șchioapă simt că sînt năzdrăvan,
Mă văd crescînd cu țara-ntr-o zi cît într-un an.

Felicia-Stela Ionescu

S-a născut la 7 iunie 1961, în orașul Lupeni. Este elevă la Liceul pedagogic din Tg. Mureș, membră a Cenaclului „Pavel Dan“ din liceu și a cenaclului municipal „Excelsior“ al elevilor din Tg. Mureș. Laureată a concursului național „Tinere condeie“, a concursului de creație UNICEF, a taberelor de creație de la Timișu de Sus (1976) și Deva (1977), a publicat în revista *Cutezătorii* și în antologia *Excelsior*.

Piatră pe piatră

Piatră pe piatră
se-ngeamănă-n vatră.
Urmă de miere
se zbate și piere.
Stropii de ploaie,
desculți prin odaie,
topindu-se, lasă
urmă aleasă
cu lacrimă ștearsă.
Urma de miere
se zbate și piere...
Piatră pe piatră
se-ngeamănă-n vatră.

DEBUT

Ana lui Manole

MINA MICHIU
Liceul „Roman-vodă“, Roman

Stele curg pe sub malul surpat de somn
Fîntînile plîng în cercuri adînci
Și Ana mai doarme vegheată de tînărul domn
Cu vise brodate pe aripi de noapte.

Fluierul ciobanului tace tîrziu
Așteptînd din pămînt să renască
O nouă legendă a zidului viu
O nouă legendă ca s-o doinească.

Departe, ochiul nopții...

LIVIU JIANU
Craiova

Departe, ochiul nopții clipea ades în strungă ;
treceau pe-un drum de stele căruțele cu moți
și toaca grea a nopții bătea un zvon în dungă,
plîngînd amarul lunii înfășurat pe roți.

Și tot veneau pe cale doar frăgezimi de vise
cioplite-n unda vie a tainicului rîu,
iar Dunărea albită de ani se rătăcise
în marea fremătîndă a oștilor de grîu.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

AL. ROSETTI

Schiță de istorie a limbii române
București, Editura Albatros, 1976, 132 p.

Dacă *Istoria limbii române* a lui Al. Rosetti, operă devenită clasică, se adresează mai mult specialiștilor, *Schiță de istorie a limbii române de la origine și pînă în zilele noastre*, adaptare a cărții apărute în limba franceză, *Brève histoire de la langue roumaine, des origines à nos jours* (1973, Editura Mouton, Haga, Olanda), este destinată și publicului larg, doritor să se informeze repede și exact în materie. Un rezumat, dar și o aducere la zi a marii istorii, lucrarea de față se parcurge cu deosebit interes.

Primul capitol al cărții este destinat *limbii latine*, unde savantul demonstrează, cu argumente de netăgăduit, originea latină a limbii române, singura reprezentantă din zilele noastre a latinei vorbite odinioară în Peninsula Balcanică și în provinciile dunărene ale Imperiului roman. O deosebită atenție acordă autorul în celelalte capitole influenței limbilor balcanice care, fără a fi înrudite cu limba română, au constituit, printr-o coexistență seculară, o „uniune lingvistică", iar referitor la influența limbilor slave meridionale afirmă că, deși există un mare număr de cuvinte de origine slavă, care fac parte din vocabularul de bază al limbii române, cu ele nu se poate formula o propoziție fără a folosi elementele gramaticale latine.

Perioada de dinaintea secolului al X-lea, cînd limba română e constituită, iar dialectele dacoromân, aromân, istroromân și meglenoromân nu se despărțiseră încă, poartă denumirea de *Româna comună*, ale cărei trăsături specifice, datorate dezvoltării ei independente, o separă de celelalte limbi romanice. Secolele următoare vor introduce elemente noi în vocabular, însă structura fonetică și gramaticală vor rămîne, în general, neschimbate. Vorbindu-se și în afara granițelor sale, de păstorii transhumanți și nomazi și de unii emigranți, româna a influențat limbile țărilor vecine, autorul semnalînd cuvinte și fenomene gramaticale românești în limbile : ucraineană, polonă, slovacă, albaneză, bulgară, sîrbocroată.

Ajuns în secolul al XVI-lea, profesorul demonstrează cu texte că între limba secolului al XVI-lea, de cînd datează cele mai vechi texte româneşti (traduceri, acte, scrisori particulare şi oficiale), şi limba actuală diferenţele nu sînt frapante. Acum se constituie limba literară, care are la bază limba din Ţara Românească şi din sudul Transilvaniei, folosită în traducerile şi tipăriturile lui Coresi.

Despre evoluţia limbii române literare pînă în secolul al XIX-lea, Al. Rosetti a scris împreună cu Boris Cazacu şi Liviu Onu în masivul volum publicat în 1971, ediţia a II-a. În *Schiţă* expunerea se reduce la esenţial. Comentariul reţine izbînzile literare ale limbii române. Prima realizare notorie este *Biblia* din 1688 prin care graiul din Ţara Românească s-a impus ca limbă literară. Aportul cronicarilor este covîrşitor ; sînt declaraţi scriitori, iar Ioan Neculce este „un adevărat artist". Literatura se dezvoltă, apar genuri noi, iar manualele şi cărţille adaugă limbii literare termeni noi, începînd să se creeze stilul ştiinţific. Organizarea învăţămîntului în limba română, apariţia presei şi a teatrului au contribuit la dezvoltarea limbii literare. Prin contribuţia scriitorilor clasici, secolul al XIX-lea impune norma unică supradialectală a limbii literare.

Desfăşurată permanent pe fundalul evenimentelor politice şi culturale, evoluţia limbii române este punctată succint, în capitole speciale, de aportul, mai ales în vocabular, al influenţelor turcă otomană, neogreacă şi franceză.

Cu semnalarea principalelor tendinţe actuale ale limbii române şi descrierea dialectelor se încheie această scurtă, dar consistentă istorie a limbii române care se adresează tuturor, scrisă în fraze scurte şi dense, de o eleganţă şi de o sobrietate clasică de eminentul om de ştiinţă, academicianul Alexandru Rosetti.

PETRE ANGHEL

N. IORGA

Istoria literaturii româneşti. Introducere sintetică (după note stenografice ale unui curs)

Postfaţă de MIHAI UNGHEANU

Bucureşti, Editura Minerva, 1977, 230 p.

În colecţia Arcade a Editurii Minerva au apărut, în ultima vreme, o serie de lucrări valoroase pentru şcoală, între care amintim : *Romanul românesc interbelic* de Pompiliu Constantinescu, *Scene istorice* de A. I. Odobescu, *Cîntece de vitejie* de G. Coşbuc, *Povestiri din război* de Mihail Sadoveanu. Este meritorie iniţiativa editurii de a publica, în aceeaşi colecţie, sub îngrijirea lui Andrei Rusu, cu o *Postfaţă* de M. Ungheanu, într-un tiraj de 36.000 de exemplare, ediţia a II-a a *Istoriei literaturii româneşti. Introducere sintetică* de Nicolae Iorga, întrucît, după cum afirmă autorul *Postfeţei*, „este prima carte în care un istoric literar încearcă să definească în spaţiu restrîns etapele şi notele fundamntale ale literaturii române prin scriitorii ei cei mai însemnaţi" (p. 281).

Debutînd în critica literară la vîrsta de 19 ani după ce îşi luase licenţa în istorie, litere şi filozofie, „cu un strălucit succes", profesorul N. Iorga publică, în 1901, prima sinteză de istorie literară şi culturală în două volume, cu titlul *Istoria literaturii româneşti în secolul al XVIII-lea* (1688—1821). În anii 1904—1906 conduce revista *Sămănătorul*, menită să dea o nouă orientare literaturii române, în scopul realizării idealului naţional, în 1908 înfiinţează, în acelaşi scop, cursurile de vară de la Vălenii de Munte, iar în 1907, 1908 şi 1909 publică *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea — de la 1821 înainte*. Peste două decenii de la apariţia celor trei volume destinate secolului al XIX-lea, N. Iorga, istoric de renume mondial, „cel mai acreditat ambasador al spiritualităţii româneşti", cum l-a numit mai tîrziu Perpessicius, a ţinut, în 1929, la Universitatea din Bucureşti, un curs de *Istoria literaturii românești*, ultimul din seria cursurilor sale, pe care l-a subintitulat *Introducere sintetică*. Preocupat să pună în lumină „elementele din care se alcătuiește forma literară a culturii noastre naționale“ (p. 12), profesorul își începe expunerea cu un capitol despre crearea limbii literare, „instrumentul însuși de exprimare“ (p. 13), ajungînd la următoarea concluzie : „Limba română, instrumentul nostru literar, a trecut de la șovăirea naivă a celor dintîi traduceri la limba clară a lui Neacșu din Cîmpulung și apoi la frumoasele scrisori din vremea lui Petre Șchiopul, ori la acea scrisoare minunată de pe la 1610—1620, prin care boierii munteni o trimeteau lui Radu Șerban, domnul lor pribeag. *Această limbă s-a făcut [...] în toată viața noastră națională necontenit mișcată. Și nu poate să existe un instrument de literatură, nu poate să existe literatură decît aceea care este ieșită din întregimea vieții naționale*“ (p. 35—36).

Capitolele cărții se succed într-o ordine firească : de la primul fond străin al literaturii românilor, la căutarea subiectelor proprii ; de la literatura individualistă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea la memorialiști și erudiți ; de la curentul autohton în fața romantismului de împrumut, la romantism francez pe subiecte românești ; de la întoarcerea vechiului fond românesc, la expresia integrală a sufletului românesc : Mihai Eminescu și de la revenirea spiritului local, la noua orientare a tineretului de la 1900.

Prezentînd pe larg raportul dintre fondul autohton al literaturii române și influențele externe, N. Iorga afirmă : „*O literatură se împrumută de o societate cînd societatea aceea are nevoie de cuprinsul ideal al acestei literaturi și, odată primită, ea preface pe anumiți oameni din această societate așa cum este și literatura*“ (p. 63). Pentru a da un răspuns celor ce căutau în opera lui Eminescu influențe neasimilate, Iorga precizează că nici o influență nu l-a creat pe Eminescu, dar poetul „nu este explicabil dacă se lasă deoparte măcar una din aceste influențe care au lucrat asupra sufletului lui, așa de complex“ (p. 235). În concepția lui Iorga, scriitorii generației reprezentate de Maiorescu, Eminescu, Creangă, Caragiale și Slavici au creat cea mai desăvîrșită formă a limbii literare, iar generația care urma avea datoria să dezvolte acest tezaur. N. Iorga prefațează, astfel, conținutul celor două volume ale *Istoriei literaturii românești contemporane* (1934), subintitulate *Crearea formei* (1867—1890) și *În căutarea fondului* (1890—1934), în care unele judecăți de valoare infirmă vocația de critic și istoric literar, în favoarea celei de istoric. Rămîn însă profetice cuvintele istoricului, rostite cu aproape o jumătate de secol în urmă : „Dacă se va ridica sufletul acestei societăți prin altă clasă decît clasa moșierilor și arendașilor, decît clasa care petrece în saloanele luminate de lumînări de spermanțetă și mobilate cu mesele verzi ale jocului de cărți, el va exprima *fondul propriu, care se poate hrăni cu orice influențe, de oriunde, dar trebuie să rămînă fond propriu românesc*“ (p. 211).

I. HANGIU

EUGEN TODORAN

Maiorescu

București, Editura Eminescu, 1977, 415 p.

Asistăm la o resurecție a studiilor maioresciene în ultimul deceniu al vremii noastre, după o etapă, destul de mult prelungită, a unor interpretări unilaterale și denaturante. Inițiativa profesorului clujean Liviu Rusu începe să-și arate rezultatele pozitive : reeditarea monografiei lui E. Lovinescu, cărțile lui N. Manolescu, S. Ghiță, Domnica Filimon, retipărirea *Jurnalului*, precum și apariția unor studii și articole înserate în coloanele revistelor literare confirmă prezența spiritului critic maiorescian în dimensiunile spirituale ale culturii noastre. Recent, Eugen Todoran consacră o nouă monografie mentorului „Junimii".

Cercetările amintite s-au oprit asupra unor aspecte diferite ale activității lui Titu Maiorescu, de la filozofie la critică literară, exprimînd și puncte de vedere diferite, în funcție de natura investigațiilor și a scopului urmărit. Cîteva polemici au încercat să stabilească totuși un adevăr aproximativ în cercetarea maioresciană. Cartea profesorului E. Todoran reușește să contureze un profil distinct al lui Maiorescu în laturile fundamentale ale acțiunii acestuia : estetica, sistemul critic și filozofia. În comparație cu cercetările precedente, autorul propune o viziune integratoare a criticului „Junimii", reconsiderîndu-i opera din perspectiva prezentului, într-o confruntare actuală, „cu ceea ce noi *astăzi* vrem să vedem în activitatea lui" (p. 10). Pornind de la teoriile lui D. Popovici, cu privire la ritmul evolutiv al dezvoltării ascendente a literaturii române, E. Todoran extinde constatările istoricului literar clujean și la acțiunea dialectică de negare și afirmare a exercițiului critic maiorescian, conturînd, în fraza următoare, un succint, dar foarte sugestiv portret : „Criticul a fost un umanist cu formație clasicistă, raționalist prin concepție, universalist prin cultură, educator prin vocație, cu o conștiință clară a principiilor naturale ale vieții umane și a legilor sociale și spirituale după care *ideea* de om se include în ideea de *cultură,* ca o condiție a *progresului* ei în toate formele spiritualității poporului în care individul uman trăiește : limbă, literatură, artă, știință, politică, după un ideal al *omului modern*" (p. 21). Monografia nu se constituie în dimensiunile clasice cunoscute, exhaustive, cercetătorul reține și explică aspectele semnificative care pot fi validate astăzi. Este relevată ideea maioresciană a spiritului critic, întemeiată pe respectul adevărului în artă, judecata estetică înțeleasă ca un semn de diferențiere a valorilor din cîmpul culturii și practicarea criticii literare în acord cu exigențele artistice. Titu Maiorescu devine astfel mai mult decît un nume, o direcție, el este o epocă în literatura noastră. Iată și o idee care astăzi e deosebit de actuală : „Sîntem convinși că numai prin cea mai rodnică muncă națională, prin dezvoltarea caracterului nostru etnic, în limbă, în literatură, în munca fizică, în costum, în istorie, în forma socială și în forma de stat trebuie să meargă înainte țara aceasta" (p. 406).

Cel dintîi capitol al studiului se ocupă de bazele lingvisticii, ale esteticii, al doilea fundamentează principiile criticii literare, iar ultimul ia în considerare posibilitățile unei concepții filozofice a lui Maiorescu. Interesantă devine strădania lui E. Todoran de a actualiza sistemul ideilor lui Maiorescu, confruntarea lui cu starea prezentă a unor direcții din estetică și lingvistică. Maiorescu este considerat un anticipator al structuralismului în știința limbii și un premergător al stilisticii funcționale. Cultivarea limbii române literare este socotită parte componentă în activitatea de îndrumător a criticului. Ideile lui Maiorescu se armonizează astăzi fidel cu direcția studiilor contemporane de lingvistică, iar în stilistică coincidențele de gîndire cu Ch. Bally sînt frapante. Este întrevăzută și schița unei posibile axiologii în concepția lui Maiorescu, fundamentată pe ideea adevărului, în cadrul căreia autonomia valorilor este păstrată în condiționarea ei istorică. Autorul monografiei se ocupă și de influența lui Hegel asupra formației spirituale a lui Titu Maiorescu, respingînd argumentarea acelora care o tăgăduiesc.

Valorificînd aspecte diverse din concepția și activitatea de îndrumător al culturii române, cu accentul pe vocația de educator, E. Todoran are merite deosebite în fixarea valorii perene a ideilor lui Maiorescu. Convinși că pe baza acestui studiu, foarte bine organizat, se vor scrie și alte lucrări similare, considerăm volumul *Maiorescu* o reușită deplină a ceea ce autorul și-a propus : să actualizeze gîndirea și acțiunea lui Titu Maiorescu în cadrele culturii românești de astăzi.

NAE ANTONESCU

FĂNICĂ N. GHEORGHE

Mihai Eminescu. Analize și sinteze
București, Editura didactică și pedagogică, 1977, 385 p.

Printre lucrările apărute recent, menite să-i ajute pe elevi în cunoașterea literaturii române — îndeosebi în interpretarea operelor prevăzute în programele școlare — se numără și volumul *Mihai Eminescu. Analize și sinteze* (ediția a II-a, revăzută și adăugită) de Fănică N. Gheorghe.

Volumul este alcătuit, după cum precizează însuși autorul, din două părți : prima parte este rezervată analizelor literare ale celor mai reprezentative creații eminesciene, de la *Epigonii* pînă la *Luceafărul* și *Mai am un singur dor*, incluzînd și nuvela *Sărmanul Dionis* — analize axate pe temele mari, considerate definitorii pentru opera poetului *(Concepția despre menirea socială a poeziei și poetului, Poezia revoltei împotriva nedreptăților sociale și asupririi naționale, Folclorul, izvor de inspirație în poezia lui Eminescu, Iubirea și natura, Poezia filozofică)*; partea a doua a volumului cuprinde eseul *Universul rural în opera lui M. Eminescu.*

Fiecare poezie analizată este încadrată nu numai în ansamblul creației eminesciene, ci și în cel al literaturii române și — cînd e cazul — și al literaturii universale (astfel, ca poet al iubirii și, în același timp, al nefericirii geniului, Eminescu este comparat cu Goethe, Byron, Alfred de Vigny, Giacomo Leopardi, Novalis, Lermontov ș.a.).

Pentru înțelegerea asemănărilor și a deosebirilor dintre poetul român și unii poeți din literatura universală, printre care cei citați, ar fi fost necesar ca autorul să prezinte, în mod succint, valoarea și nota caracteristică a acelor opere din creația lor, la care se fac referiri (așa cum procedează, de altfel, în cazul deosebirii dintre pesimismul „rece" al lui Schopenhauer și pesimismul „creator" al autorului *Luceafărului*, confirmat de frecvența în versurile eminesciene a termenului *senin* : „visări dulci și *senine*" ; „femeia-i prototipul îngerilor din *senin*" ; „Trecut-ai cînd ceru-i cîmpie *senină*" ; „Am coborît cu-al meu *senin*" ; „Sub raza ochiului *senin*" etc.).

În general, analizele și sintezele asupra creației eminesciene realizate de profesorul Fănică N. Gheorghe constituie, pentru elevi și profesori, utile surse de informare.

VLADIMIR DOGARU

Ioan Slavici interpretat de...

Antologie, prefață, tabel cronologic, bibliografie selectivă de C. MOHANU
București, Editura Eminescu, 1977

O antologie de texte critice consacrate unui scriitor oferă o imagine succintă și sugestivă a receptării „omului și operei" de către contemporani și posteritate. Ea poate fi, așadar, subintitulată *destinul operei.* În cazul operei lui Slavici, destinul acesta ne apare sinuos și contradictoriu.

Prețuit la *Junimea* și la *Convorbiri literare*, scriitorul a intrat relativ tîrziu în atenția criticii literare. Este, astfel, surprinzător că cei doi mari critici de la finele veacului trecut, Maiorescu și Gherea, nu sînt preocupați de opera lui Slavici (Maiorescu îl pomenește și îl comentează în cadrul unor studii de sinteză sau răspunsuri polemice). Primii care atrag atenția asupra valorii unei opere ignorate sînt scriitorii : Eminescu și N. Xenopol. Autorul acestei antologii de texte critice procedează inspirat inaugurînd suita opiniilor critice cu recenzia eminesciană la *Novele din popor* (1881), pentru că, potrivit propriilor mărturisiri, Slavici a debutat la stăruințele autorului *Scrisorii III.*

La începutul secolului, opiniile cele mai pertinente sînt formulate de N. Iorga („realismul poporal" — formulă critică menită să dăinuiască). Ibrăileanu recenzează, incidental, volumele de memorialistică. Ovid Densusianu subliniază realismul și vigoarea personajelor din *Mara*. Rezerve și minimalizări tendențioase vin în această perioadă din partea lui Duiliu Zamfirescu care concurase la premiul Academiei cu romanul *În război*. Premiul a fost decernat lui Slavici pentru romanul *Din bătrîni* și, evident, axioma „genus iritabile vatum" a fost încă o dată confirmată.

Perioada interbelică amplifică și nuanțează opiniile critice enunțate la început de secol. Despre Slavici romancier (mai ales despre romanul *Mara*, văzut ca o „capodoperă", primul mare roman românesc etc.) vorbesc G. Călinescu, Ș. Cioculescu, despre nuvelistul remarcabil vorbește un pasionat cercetător al literaturii transilvane, Ion Breazu, care devine în curînd unul din cei mai însemnați exegeți ai acestei opere. Rezerve nejustificate, vizînd mai ales „stilul greoi" și „compoziția defectuoasă" a romanelor și nuvelelor întîlnim la Eugen Lovinescu și Pompiliu Constantinescu. Tot în această epocă, în întîmpinarea acestor obiecții, Al. Philippide formulează cîteva trăsături ale „stilului ardelean în literatură". Pentru a doua oară o înțelegere mai adecvată a lui Slavici venea din partea unui poet.

O a treia perioadă a cercetării operei lui Slavici, cea de după Eliberare, se caracterizează prin tendința spre viziune globală și relevarea modernității scriitorului. La patruzeci de ani de la moartea lui (1965), apare prima monografie, semnată de Pompiliu Marcea, urmată de valoroasele contribuții documentare ale lui D. Vatamaniuc *(I. Slavici și lumea prin care a trecut, II. Opera literară)*, a fost tipărit pentru prima dată în volum teatrul lui Slavici prin grija lui I. D. Bălan, a apărut integral memorialistica sa, și o selecție din ziaristica lui, seria de *Opere* din colecția „Scriitorii români" a ajuns la vol. VIII etc. Așa încît, mai ales după 1968, critica și istoria literară pun în valoare latura modernă, atîta vreme ignorată, a operei lui Slavici. Începutul îl face George Munteanu prin *Slavici necunoscutul*, urmat de Mircea Iorgulescu care vede în *Mara* „un roman al predestinării", apoi de I. Negoițescu căruia același roman îi apare „ca unicul nostru roman de dragoste valabil în toate dimensiunile lui". Mircea Zaciu și Eugen Todoran propun interpretări fundamental noi pentru nuvela *Moara cu noroc*, Dan Cristea pentru nuvela *Pădureanca* etc.

Volumul alcătuit de C. Mohanu oferă, fără îndoială, așa cum își propune de altminteri autorul, o imagine a tot ce s-a scris mai temeinic cu privire la opera lui Slavici.

Primul capitol cuprinde *Fragmente autobiografice*, fiind selectate acelea care oferă date despre geneza unor opere. *Mărturisirile literare* din capitolul al II-lea înregistrează „profesiuni de credință", prin prisma cărora trebuie judecată opera. A treia secțiune cuprinde cîteva succinte „portrete și evocări", datorate lui Mihail Sadoveanu, Eleonora Slavici (cea de a doua soție a scriitorului, autoarea unui impresionant *Jurnal*, cu informații revelatoare despre Slavici), Tudor Arghezi și Zaharia Stancu.

Studiile, articolele și exegezele sînt structurate în două capitole : I. *Slavici văzut de contemporani* și II. *Slavici în conștiința posterității*.

Fiind întru totul de acord cu autorul antologiei că o asemenea lucrare nu poate cuprinde (și nici nu-și propune) *tot* ce s-a scris despre Slavici (există de altfel o vastă *Bibliografie Slavici*, apărută în 1973, datorată lui Teofil Bugnariu, Ioan Domșa și Dimitrie Vatamaniuc), ne îngăduim semnalarea a două omisiuni : Ioan Slavici, *Atitudini și mărturisiri*, Ediție prefațată și îngrijită de Z. Macovei, o primă culegere din mulțimea de articole scrise de Ioan Slavici între 1871 și 1925. În 1973 a avut loc la Muzeul literaturii române, în cadrul Rotondei 13 o „rejudecare“ a procesului ziariștilor de la sfîrșitul primului război mondial. Dezbaterile participanților (Ș. Cioculescu, V. Netea, Lascăr Sebastian etc.), publicate în revista *Manuscriptum*, nr. 4, 1973, sînt contribuții biografice de prima mînă. De asemenea, aserțiunea cu care debutează prefața lui C. Mohanu („opera lui Slavici se ivea pe cîmpul arid al unei literaturi tributare latiniștilor“ ; pînă la *Popa Tanda* nu există în literatura transilvană o proză valoroasă) trebuie atenuată, după apariția, în 1976, a *Încercărilor în literatură* ale lui I. Al. Lapedatu, scriitor pe nedrept uitat, autorul unor nuvele istorice (*Amor și răzbunare, O dușmănie cu bun sfîrșit* ș.a.), care îl situează sub raportul realizării artistice îndată după C. Negruzzi și Al. I. Odobescu și înainte de Asachi și N. Gane.

ION BUZAȘI

Z. ORNEA

Curentul cultural de la „Contemporanul“

Bucureşti, Editura Minerva, 1977, 445 p.

„Orientarea de la «Contemporanul» nu a fost un curent sau o mișcare literară, ci un curent de idei, policrom, care a urmărit să creeze, cu ajutorul culturii, al științelor naturale, umane și al militantismului politic socialist un nou climat, o nouă mentalitate în viața spirituală a timpului“ (p. 406). Aceste precizări, pe cît de adevărate pe atît de tranșante față de exegeții predecesori ai curentului, constituie axul de înțelegere și de evaluare a unui moment din istoria culturii românești pe care Z. Ornea l-a explorat în aceeași măsură cu mijloacele istoricului literar, ale economistului și sociologului. Cartea aceasta conține nu numai istoricul unei reviste și al unui curent, ci, totodată, geneza și evoluția mișcării socialiste românești de pînă la 1900, cu receptarea ideilor noi, marxiste, cu ecourile acestora în spiritul public al vremii și cu mutațiile firești în mentalitatea generației de la sfîrșitul veacului trecut. C. D.-Gherea și pleiada de tineri socialiști, se afirmă în capitolul final, „autoconstruindu-se spiritual, au modelat chipul unei generații“.

Această generație, a fraților Nădejde și a lui Constantin Mille, a doctorului Russel și a altora, care își căutau descendența în „legatul pașoptiștilor noștri“, se formează în jurul publicațiilor socialiste dinaintea și de după apariția *Contemporanului*, cea mai importantă dintre ele. Existența acestora, durabilă ori numai efemeră, este conturată cu precizie, dar și cu puțină culoare în primul capitol din prezenta monografie (istoricul curentului), întrucît revistele reflectă nu numai o epocă a controverselor ideologice, ci și o atitudine romantică, întreținută de curajul și entuziasmul spiritelor dornice de înnoiri fundamentale. Și poate că portretul tînărului intelectual din 1881, animat și trăind sub zodia ideilor socialiste, este cel pe care și-l creionează sieși Constantin Mille în amintirile de mai tîrziu (1912) : „Treceam pe stradele orașului ca într-un vis frumos, cu fruntea sus, cu ochiul sfidător [...], treceam ca un cuceritor de suflete, cu misticismul credinței și cu îndrăzneala neofitului“.

Dacă în primul capitol e prezent istoricul literar, în următoarele două, ideologul și sociologul întocmesc un adevărat dosar al mișcării socialiste : de la primele tentative de organizare la elaborarea programului, de la pătrunderea ideilor socialiste în mediile intelectual, muncitoresc și rural la înființarea P.S.D.M.R., urmărindu-se apoi tensiunea din interiorul partidului, luptele intestine și consecințele acestora pe plan politic. Dincolo însă de această „cronică" a vieţii politice, Z. Ornea surprinde magistral influenţa pe planul conştiinţelor a noilor idei, socialiste, prin propagarea materialismului militant, a darwinismului şi ateismului. De aceea, ni se pare motivată încadrarea curentului cultural de la *Contemporanul* în buna tradiţie reprezentată de iluminismul românesc. „E un iluminism revoluţionar, afirmă autorul, care năzuia nu la reformarea ordinii existente, ci la crearea unei noi structuri socio-politice" (p. 242). Acest tip nou de iluminism revoluţionar care viza o mutaţie de mentalitate în spiritul public nu constituie o ipostază izolată a activităţii de popularizare a cunoştinţelor ştiinţifice, ci o cuprinzătoare afirmare a filozofiei materialiste, „în care teoriile evoluţioniste, dialectica şi sociologia marxistă propuneau, de fapt, o nouă concepţie despre lume şi societate".

Privite din această perspectivă, atît revista *Contemporanul* cu o apariţie de zece ani (1881—1891), cît şi curentul iradiat de ea, dar cu o existenţă mai îndelungată, comportă într-adevăr un caracter policrom, înglobînd în sfera lor de manifestare ştiinţa şi filozofia, politica şi învăţămîntul, *literatura* fiind, de asemenea, unul din constituenţii curentului.

Considerînd că marile curente europene nu au fost creaţia unui critic, ci rezultatul unei stări de spirit dominantă la un moment dat, curentul de la *Contemporanul*, apreciază istoricul literar, era o realitate la 1885 cînd a venit Gherea. De aici o mai dreaptă judecată a acestuia şi a literaturii promovate de revistă. Dacă scriitorilor paşoptişti le-a lipsit criticul, curentul cultural de la *Contemporanul* a beneficiat de „un critic remarcabil, dar i-au lipsit scriitorii" (p. 408).

Tot atît de echilibrate şi juste sînt aprecierile referitoare la ceilalţi redactori şi scriitori (din ultimele două capitole — despre critica şi literatura *Contemporanului)*, fiind demne de reţinut, prin patosul şi adevărul lor, îndeosebi paginile dedicate lui Ioan Nădejde. Acestui „mucenic", sufletul redacţiei care printr-o „trudă benedictină" făcea să apară „cea mai citită revistă a vremii".

VISTIAN GOIA

Pui de lei — 1877

Antologie din literatura independenţei naţionale

Ediţie şi prefaţă de RODICA FLOREA
Bucureşti, Editura Minerva, 1977, 506 p.

Pui de lei — 1877 este, cum arată şi subtitlul cărţii, o *antologie din literatura independenţei naţionale*, realizată de Rodica Florea.

Pornită din dorinţa plină de veneraţie de a omagia, la sorocul centenarului, jertfa celor care, în războiul de neatîrnare, au consfinţit independenţa de stat a României, cartea se constituie ca o bornă de hotar între două secole de independenţă: unul care s-a scurs şi altul care abia a început la 9 mai 1977. Întemeindu-se pe adevărul că literatura, „ca martor activ al istoriei şi ca manifestare a cugetului românesc", nutreşte marile idealuri de împlinire a destinului nostru ca naţiune, autoarea antologiei selectează tot ceea ce i se pare că s-a rostit şi s-a scris mai inspirat sub puternica impresie a războiului de independenţă, de la cîntecele folclorice prilejuite de eveniment pînă la poeţii şi prozatorii zilelor noastre, adică de la versuri ca „De la Plevna pînă-n vale, / Şapte drumuri şi-o cărare, / Şi-un izvor de apă rece, / Cine bea, de dor îi trece", cîntate în anonimat, continuînd cu Alecsandri, Macedonski, Ioan Neniţescu, George Coşbuc şi alţii, pînă la poeziile unor Alexandru Jebeleanu, A. E. Baconski, Damian Ureche sau Ion Crînguleanu, ori evocările în proză ale lui Demostene Botez sau Geo Bogza. Dacă nu uităm că înainte de 1877 cronicarii, iluminiștii ardeleni și scriitorii pașoptiști fac din „neatîrnare“ tema majoră a operei lor, lucru de altfel subliniat în *Prefață*, înțelegem că ideea călăuzitoare a autoarei antologiei, care găsește aici cheia unității cărții pe care o alcătuiește, este aceea de permanență a aspirației către independența care trebuie păstrată, dobîndită sau desăvîrșită. „1877 — scrie Rodica Florea — este o etapă din procesul maturizării progresive a ideii de independență și al reflectării ei în conștiințe, un episod istoric decisiv, transmițîndu-și mesajul către desăvîrșire generației de azi“ (p. VII).

Cartea (XIV + 506 p.) cuprinde șase secțiuni *(Folclor, Poezie, Proză, Teatru, Publicistică, Scrisori și amintiri)* precedate de *Declarația rostită la Adunarea deputaților, privind proclamarea independenței României* de către Mihail Kogălniceanu. Antologia din literatura independenței naționale, oferind o imagine artistică cuprinzătoare a cugetului românesc nutrit de ideea de libertate națională, se adresează tuturor vîrstelor, și în primul rînd elevilor pentru mesajul educativ-patriotic al textelor.

A. GH. OLTEANU

ION VLAD

Lectura — un eveniment al cunoașterii

București, Editura Eminescu, 1977, 311 p.

Cine urmărește activitatea de cronicar literar a lui Ion Vlad nu se poate să nu fi observat capacitatea, destul de rară în critica contemporană, de a citi cărțile pornind de la principii teoretice generale. Relația dintre teoria literară și activitatea concretă de cronicar este concepută de Ion Vlad dialectic : el pornește întotdeauna la lectură înarmat cu un sistem de idei abstracte, pe care îl ajustează, îl îmbogățește și îl regîndește în funcție de analiza specială pe care o întreprinde. De aceea, culegerile sale de cronici nu sînt semnificative numai prin modul de apreciere valorică a cărților analizate, ci și prin capacitatea de a privi literatura de la acel înalt nivel intelectual la care faptul concret se transformă în idee. Conștient că literatura este o formă de pătrundere intelectuală și emoțională a universului, Ion Vlad enunță programatic felul cum înțelege să citească : în primul rînd pentru a cunoaște intelectual și abia apoi, în cazuri mai rare și tocmai de aceea sărbătorite în chip deosebit, pentru a participa emoțional. Plăcerea pe care o produc articolele sale rezultă, prin urmare, din strînsa succesiune logică a ideilor și din adecvarea principiilor teoretice la substanța concretă din care au fost extrase ; plăcere mai ales de teoretician, preocupat de originalitate, și mai puțin de estet. Studiile sale, pentru că notațiile adunate sub titlul *Informație — lectură, Lectura și straturile operei literare, Text și lectură, Inscripții la cîțiva scriitori* (Gherea, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, Hortensia Papadat-Bengescu) sînt — prin concentrare ideatică și bogăție de sugestii interpretative — adevărate studii de istorie și teorie literară, pornesc de la concepția că textul literar este un sistem de semne căruia trebuie să i se aplice, de fiecare dată, un cod adecvat pentru a fi descifrat corect. Teoreticianul literar se înscrie fără șovăire printre adepții semioticii literare, concepute ca „extragere de semnificații și motivare, în spațiul literar, a comunicării“. El găsește, de fiecare dată, acele noțiuni ce se pot organiza într-un sistem pentru a constitui codul unei lecturi proprii și totale a operei, acea lectură prin care opera să poată fi re-creată la nivel intelectual personal. Poate și de aceea Ion Vlad se înscrie voit în familia de spirite care și-a ales ca model pe I. Lotman, cu ale sale *Studii de tipologie a culturii.* Extragerea de principii nu poate să nu ducă la organizarea lor în tipuri, la clasificări care să ușureze înțelegerea adecvată a fiecărei producții artistice prin plasarea ei în cel mai favorabil context spiritual. Astfel încît, pornind de la alte premise interpretative și cu aptă opțiune ideologică, Ion Vlad va trebui să se întîlnească, în eforturile sale de generalizare, pe același drum cu Lucian Blaga, din *Filosofia culturii.*

Exemplare pentru felul în care Ion Vlad citește un autor ni se par comentariile la *Cartea Oltului* de Geo Bogza. Sînt enumerate întîi trăsăturile definitorii ale reporterului-poet, spirit meditativ asupra sensurilor existenței și moralist neliniștit : „Geo Bogza privește lumea făcînd-o să mediteze asupra existenței ei, întrebîndu-se despre începuturi, despre viață și moarte, despre glorie și vanitate, despre destin, *punînd-o să povestească* și, astfel, descoperindu-i sensul ei fundamental" (p. 229—230). **Trăsătura definitorie** servește ca un punct de plecare pentru organizarea unei scheme narative, a unei rețele de noțiuni ce pot servi decodării semnificațiilor întregului text. Ion Vlad descoperă 14 nuclee narative, pe care le enumeră, și care dau ritmul întregului reportaj.

Oricare dintre studiile celelalte, despre Sadoveanu sau D. R. Popescu, despre Emil Isac sau Laurențiu Fulga, despre Caragiale sau Mircea Horia Simionescu sînt construite după același principiu, al degajării unei trăsături definitorii, ca formă de generalizare estetică a unei structuri narative. Mecanismul operei lui Creangă stă în capacitatea de a utiliza un cod pe care fiecare dintre noi îl poate reactualiza în chip personal : „el face ca semnele multiple de ordin social, istoric, etic, emoțional să găsească, de fiecare dată, corespondenți și referenți activi în universul nostru." El este, prin aceasta, povestitorul prin excelență. Opera Hortensiei Papadat-Bengescu poate fi explicată ca o construcție muzicală, în care ritmurile sînt impuse de analizele stărilor sufletești. *Scrisorile provinciale* ale lui Ștefan Bănulescu prilejuiesc o dizertație despre valoarea morală și narativă a genului epistolar la noi.

Aria din care Ion Vlad își alege punctele de referință culturală este foarte întinsă : prozatori moderni, teoreticieni (Faulkner și Márquez, Gogol și Cehov), dar și ultima carte a lui A. J. Greimas, Jan Mukařovský ori Teun Van Dijk. Cu o astfel de mobilitate spirituală, orientată în sensul analogiilor abstract ideatice, apropierile scriitorilor români de scriitorii străini sînt nu o dată sugestive și insolite.

Cartea lui Ion Vlad impune, prin toate aceste caracteristici, o modalitate de a privi literatura în lumina principiilor teoretice, modalitate ce poate atrage, în epoca de accentuată abstractizare a tuturor științelor umaniste pe care o trăim, din ce în ce mai numeroși adepți.

ROXANA SORESCU

G. T. KIRILEANU

Corespondență

Ediție îngrijită, note, tabel cronologic, bibliografie și indici de MIRCEA HANDOCA
București, Editura Minerva, 1977, 711 p.

Rod al unei îndelungate munci de cercetare, luminată de pasiune și slujită de pricepere și migală, volumul la care ne referim publică aproape 800 de scrisori din cele peste 16.000 cîte au fost examinate de îngrijitorul ediției la Biblioteca Academiei R. S. România și la Biblioteca Centrală de Stat.

Cititorul care are răbdarea și curiozitatea să parcurgă sutele de pagini ale scrisorilor trimise sau primite de G. T. Kirileanu, strălucit editor al

Operelor lui Ion Creangă şi eminescolog de seamă, sprijinitor al multor cărturari români „de la cei mai importanţi pînă la cei mai modeşti“ se va convinge de valoarea deosebită a acestora.

Ele îmbogăţesc orizontul cunoaşterii cu numeroase şi preţioase date inedite din domeniul literaturii, artei, folclorului, istoriei, precum şi cu date privitoare la viaţa şi activitatea unor personalităţi ale literaturii şi culturii româneşti şi străine.

Dintre slujitorii culturii, ştiinţei şi artei româneşti cu care pasionatul şi eruditul cărturar G. T. Kirileanu intră în legătură prin intermediul corespondenţei — această adevărată punte între suflete şi minţi — menţionăm pe : Grigore Antipa, Octav Băncilă, I. Al. Brătescu-Voineşti, D. Caracostea, Şerban Cioculescu, C. Daicoviciu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Artur Gorovei, D. Gusti, P. V. Haneş, Iorgu Iordan, Titu Maiorescu, Simion Mehedinţi, Constantin Mille, Sofia Nădejde, Horia Oprescu, C. D. Parhon, V. Pârvan, Perpessicius, Sextil Puşcariu, Al. Rosetti, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu ş.a.

Apariţia acestui volum reprezintă un act de cultură care merită toată preţuirea.

G. Ş.

MIRCEA SÎNTIMBREANU

Viitorule, cînd te-ai născut ?

Bucureşti, Editura Albatros, Colecţia „Colocviile adolescenţei“, 1977, 158 p.

Noua carte a scriitorului Mircea Sîntimbreanu, intitulată sugestiv : *Viitorule, cînd te-ai născut ?*, este, cred, cel mai reprezentativ volum pe care Editura Albatros îl publică în binecunoscuta colecţie „Colocviile adolescenţei“. Cel mai reprezentativ pentru problemele pe care le abordează, pentru modalitatea aleasă spre a le transforma în realitate sensibilă.

Cel ce se apropie de lumea acestei cărţi intră sub stăpînirea ei de la prima filă şi rămîne prins de farmecul expunerii pînă la sfîrşit. *Minunea* ce se înfăptuieşte prin acest act e de apreciat, cu atît mai mult cu cît plăcuta subjugare nu se realizează prin evoluţii spectaculoase şi rezolvări de conflicte, prin naraţiunea palpitantă, deci ; dimpotrivă, fiinţa cititorului, de oricare vîrstă şi, în primul rînd, a tînărului, este captivată de vîrtejul dezbaterii, de efervescenţa ideilor care se înfruntă, scapără, luminează cele mai neaşteptate compartimente ale făuririi fiinţei umane, examinată la vîrsta momentelor hotărîtoare pentru proiectarea întregului drum de viaţă, vîrsta adolescenţei, a tinereţii, floarea cea albă, cu lumini de neuitat, din grădina existenţei noastre.

Meditînd la *viitor*, la alegerea şi constituirea „magistralelor vieţii“, autorul propune tinerilor, ca şi tuturor acelora ce veghează la creşterea lor, să cerceteze cu atenţie *prezentul*, vatra pe care se nasc scînteile ce vor aprinde şi vor căli materia din care se constituie fiecare clipă a devenirii noastre. *Este concluzia centrală* a volumului, formulată chiar din prima lui secvenţă, între altele şi cu o deschidere spre viaţa clocotind de întrebări ce-şi caută şi-şi aşteaptă dreptul răspuns.

Unul din meritele principale ale acestei cărţi rezidă în priceperea scriitorului de a descoperi întrebări fundamentale ale vieţii la fiecare pas al ei şi de a provoca o permanentă încordare de gînd şi sentiment pentru aflarea răspunsului celui mai potrivit, ori a singurului răspuns posibil.

Talazurile acestei gîndiri bogate, ascuţite, fin nuanţate, au forţa de a pune în stare de alertă — o alertă binefăcătoare — oricare spirit. Nu se poate, ca tînăr cititor, să te sustragi îndemnului de a face, de zeci, de sute de ori, examenul critic al propriei personalităţi, în raport de ceea ce descoperi în fiinţa cuvintelor, a rîndurilor cărţii. „Dar eu, eu cum sînt? Cu mine ce se întîmplă? Ce se va întîmpla?", te surprinzi întrebîndu-te, meditînd.

Dezbaterea, realizată cu scăpărătoare inteligenţă şi cu patos de cea mai nobilă substanţă, în secvenţe ca: *Pro patria, Sărut mîna, mamă, Mesagera umanismului, Bancnota de un milion de secunde, Exerciţiul tinereţii, Urare, Vocaţia dăruirii* (aceasta din urmă constituindu-se ca unul din cele mai emoţionante poeme închinate dascălului, învăţătorului), capătă ascuţiş de viguroasă, neiertătoare ironie, în stare să genereze atitudini care să ducă la corectarea unor maladii ale felului de a gîndi şi de a acţiona al unor tineri, surprinşi în alte secvenţe, printre care: *A fi sau a nu fi... socotit fraier, Văzînd şi făcînd, „Vedetele" şcolii, Parazitismul chiulangiului, Ce-i place mamei? Ce-i place tatei?... etc.*

Ca în toate cărţile lui Mircea Sîntimbreanu, şi aici vigoarea şi elevaţia gîndirii şi a dezbaterii capătă relief pregnant în expresia care te surprinde, realmente, în fiecare rînd prin relaţia neaşteptată ce se stabileşte între elementele ce-i dau viaţă, prin capacitatea de a sugera, în cîteva cuvinte, un adevăr flux al existenţei.

Din această capacitate decurge şi una din caracteristicile scrisului lui Mircea Sîntimbreanu, şi anume preferinţa pentru expresia senteţioasă, aforistică, memorabilă.

Parcurgînd paginile cărţii, m-am surprins notînd numeroase asemenea expresii. Iată cîteva: „...agoniseala cea mai preţioasă, decisivă, se realizează tocmai la vîrsta marilor risipe" — e vorba de vîrsta tinereţii (p. 86); „Eşti elev? Fii bun elev! În această situaţie altă căutare nu are rost. Eşti student? Aprofundează-ţi studiile. Nici aici nu există variante" (p. 86); „Argumentul succesului este unul singur, dar irezistibil: munca!" (p. 86); „Trebuie răbdare şi — e drept, mulţi tineri nu o au, trebuie sacrificii şi — e drept, unii tineri nu sînt dispuşi să le facă" (p. 52); „În viaţă fiecare aşază la temelie cîteva lucruri mari: munca, demnitatea, perspectiva" (p. 89); „Societatea noastră are fibra puternică a hărniciei şi eroismului" (p. 94); „Viaţa este nu numai un izvor de norme, dar şi de pilde" (p. 98); „Foloseşte acest material didactic pe care viaţa ţi-l oferă din belşug şi foarte scump plătit — experienţa altora" (p. 99); „Există bifurcaţii la care nu avem opţiune: a munci, a cunoaşte, a te cultiva — verbe fără alternative" (p. 94).

Citind noua carte a lui Mircea Sîntimbreanu, tinerii au o alternativă sigură: aceea de a învăţa foarte multe despre viaţa lor, de a se cunoaşte mult mai bine, de a intra în posesia unei verificate busole care să-i ajute să-şi cîrmuiască propria lor ambarcaţiune în călătoria pe „oceanul cutezanţei", al vieţii.

G. Ş.

Antologiile colegilor noştri

Antologiile şcolare, editate de comitetele U.T.C. şi consiliile pionereşti judeţene şi municipale sau chiar de unele licee, au împlinit un deceniu de existenţă. Cele peste 300 de culegeri apărute pînă în prezent stau mărturie grijii acordate, în şcoli, cultivării talentului literar. Ele vor constitui valoroase izvoare documentare pentru virtualii istorici literari care vor găsi în paginile lor debutul promoţiilor scriitoriceşti de mîine.

Vom semnala cîteva din antologiile apărute în cursul anului şcolar 1976—1977, a cărui bogăţie de evenimente polarizate în jurul Festivalului naţional „Cîntarea României" a stimulat editarea lor.

•

Antologia *Zburătorii* selectează cele mai reuşite creaţii din ultimii ani, citite în cenaclul Casei pionierilor din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, răsplătit — așa cum se consemnează în preambulul cărții — cu numeroase premii și mențiuni la concursurile literare pentru elevi, între 1973—1976. Ea ne permite să judecăm amploarea și eficiența îndrumării artistice realizată de unul din cele mai prețuite cenacluri pionierești din țară, condus de prof. Gh. Izbășescu.

Trecînd peste „catargele“ mai firave cărora li s-a acordat totuși bucuria să-și înalțe pavoazul liric, antologia înscrie, cu legitimă mîndrie, nume în plină afirmare, descoperite, plămădite în acest modest, dar harnic atelier de cenaclu : Emilia Done și Carmen Laura Zarzu — laureate ale concursului „M. Eminescu“, Gh. Sterpu și Viorica Gheorghiță — premiul I și mențiune la concursul „Tinere condeie“, ediția 1977. Dintre cele mai tinere voci lirice reținem pentru frăgezimea și puritatea timbrului lor pe Renata Decuble, Daniela Burlacu, Doina Bontaș, Manuela Ilie, Cristina Moței.

*

Consiliul județean Dolj al organizației pionierilor a încredințat tiparului o îngrijită antologie de versuri, *Cîntec din inimi tinere*, redactată de prof. Romulus Popescu, cuprinzînd trei secțiuni : poezii ale laureaților concursului „Tinere condeie“, ediția 1976, creații realizate în cercuri și cenacluri și o microantologie a concursului pionieresc interjudețean de poezie patriotică și revoluționară, desfășurat la Calafat.

Antologia scoate în evidență bogatul rezervor al talentelor din județul Dolj, dintre care se desprind cîteva nume cu șanse — în măsura în care vor persevera și-și vor lărgi aria culturii literare — să se înscrie în rîndul tinerelor speranțe. E vorba de craiovenii Gabriel Tănase, Alina Dănicel, Doina Zamfir, Marina Corlățeanu, Simona Cioroianu, de foarte dotata Domnica Enache, elevă a liceului din localitatea Cetate — Dolj, și de Lucia Ardelean din Calafat.

Dintre invitații concursului de la Calafat, remarcăm pe Camelia Petre din Tg. Jiu, pe Veronica Costea din Crîngeni — Teleorman și pe Adrian Liță din Tîrgoviște.

*

La Alexandria se desfășoară de cîțiva ani o frumoasă activitate literară. Edițiile din 1976 și 1977 ale concursului „Tinere condeie“ au lansat două tinere talente ale Liceului de construcții : Cristian Dică și Marin Dumitrescu. În sfîrșit, Liceul de fizică și matematică din Alexandria, aflat în al zecelea an al existenței sale, a realizat o performanță : aceea de a edita o antologie de versuri a elevilor săi, intitulată *Metafore în timp*, întocmită de prof. Tiu Nedelea.

Antologia demonstrează rolul pozitiv al unui cenaclu preocupat să asigure un orizont literar componenților săi și o eficientă îndrumare scriitoricească.

Varietatea temelor, abordarea unei lirici sociale de vibrație autentică, străină în cele mai multe cazuri de stridențele retorice și formulele confecționate, asigură antologiei o frumoasă ținută estetică, subliniată și de o grafică sensibilă și adecvată, semnată de Octavian Ceampuru și Dan Mărășescu. La reușita florilegiului au contribuit mai ales poezii semnate de Marin Cazacu, Hariton Voivozeanu, Ion Nicolae, Virginia Voicu, Emilia Ciolariu. Și o mențiune specială pentru un talent robust, cu evoluție promițătoare : Romulus Brîncoveanu, care semnează și sub pseudonimul Vasile Covățaru.

*

Lăudabilă ca intenție simbolică, dar discutabilă ca act literar este inițiativa Casei corpului didactic și a Consiliului județean Dîmbovița al organizației pionierilor de a realiza o antologie a generațiilor, menită să pună alături profesori, pionieri și uteciști.

Columne în timp își propune să fie — așa cum se scrie în prefață — „un fierbinte și generos omagiu adus timpului nostru românesc de către urmașii Văcăreștilor, dascăli și elevi".

Dacă acestui „omagiu generos", autorul antologiei, prof. Cornel Popa, i-ar fi conferit, printr-o selectie mai exigentă, virtuțile unui lirism înălțat dincolo de barierele retorismului și prețiozității (la profesori) și ale banalității solemne (la elevi), culegerea ar fi avut de cîștigat. Totuși, reținem dintre poeziile profesorilor un simplu și emoționant *Cîntec* semnat de Tudor Cristea și un frumos *Popas în cetate* al Danielei Iordache, iar dintre creațiile elevilor acel vibrant *Să nu uiți* al Florentinei Radu din Moroeni și, cu toate stîngăciile sale, poemul *Unde este țara* de Elena Buzea din Fieni.

RODICA PURNICHE
Liceul nr. 16, București

Curier

G. G. URSU

În perioada iunie — septembrie 1977, redacția a primit numeroase „poezii" și unele proze de la elevi din toată țara. S-au putut selecționa unele ce atestă certă vocație, altele — deprinderea unui meșteșug de versificație. Foarte multe sînt plate, nu au nici un fior, nimic din prospețimea de viziune și de expresie a adevăratei poezii. Totuși, unde s-a întrezărit o licărire, am recomandat să ni se mai trimită și alte „piese". Vom sfîrși cu cei care maltratează gramatica limbii române. Tuturor le dăm aceeași îndrumare a unei lecturi continue. Fără studiul temeinic al limbii și literaturii orice dispoziție naturală rămîne sterilă.

Vasilica Stan, Liceul nr. 1, Călărași : Publicăm în acest număr poezia *Unduiri*. Versuri colorate, originale, cu o viziune proaspătă despre valorile perene ale patriei. O mențiune specială pentru *Poem de lumină*, o mînuire proprie a versificației clasice, un limbaj metaforic personal. Rareori, versurile amintesc de Magda Isanos, fără tragismul ei, doar prin tonalitate.

Laurențiu Voinea, Liceul nr. 5, Constanța : Versuri inegale ca valoare. Din poezia *La scăldat* se pot alege primele două strofe. Mai încercați, dar fiți mai exigent față de însușirile proprii. Toată structura unei poezii trebuie să se mențină la un nivel cît mai înalt.

Liviu Jianu, Craiova : Am citit cu plăcere tot ce-ați trimis, în proză și în versuri, mai ales că aveți o caligrafie impecabilă ce încîntă ochiul. Am remarcat fantezia grațioasă din proza fără titlu și dintre poezii *Rugăciune*, cu o formă fin cizelată. Pentru rubrica noastră de poezie am ales *Departe, ochiul nopții*.

Mihaela Pîrvan, Liceul electrotehnic, Timişoara : Încercări în care se întrezăreşte ceva, de exemplu în *Arc de triumf*. Mai trimiteţi.

Gabriela Chiţu : Aveţi dreptate, nu înseamnă că un pesimist nu poate scrie o poezie bună, mai ales că eu, în calitate de elev al lui Ibrăileanu, sînt de acord cu maestrul meu de altădată că un pesimist iubeşte viaţa mai profund decît un optimist superficial. Eminescu aderase la filozofia lui Shopenhauer, dar marea lui poezie e un îndemn la trăirea intensă a vieţii, iar activitatea lui cetăţenească a fost clocotitoare. Scepticismul a venit mai tîrziu, odată cu dezamăgirile. Bacovia, mare poet tragic, a declarat la aniversarea vîrstei de 75 de ani că preferă să fi împlinit 57 (cifrele invers). E o expresie a dragostei lui de viaţă. Bacovia întristatul a fost un învingător prin realizare artistică, iar versurile şi le recita cu acelaşi patos ca Octavian Goga : i-am auzit pe amîndoi poeţii cu temperamente deosebite. Regretabile sînt unele erori de ortografie în frumoasa scrisoare : „să-mi *spune-ţi* ce e bine", „*a-ţi* putea să-mi daţi". Pentru că aţi abordat prozodia clasică, rima trebuie să fie perfectă : „scăldată" nu rimează cu „s-adapă", nici „cer" cu „tren". Unele versuri sînt eminesciene : „să adorm cu faţa-n sus". Ce frumos sună la Eminescu : „Să mă culc cu faţa-n sus şi să dorm dormire-aş dus".

Ludmila Argeşanu, Liceul „Roman-vodă", Roman : Frumoasă scrisoare, poeziile au imagini proaspete, dar în totalitate nu reprezintă structuri împlinite.

Mariana Liana Vasilescu : Ne-a impresionat sincera scrisoare, o adevărată confesiune. Ne-au plăcut şi versurile, au o notă de lapidaritate personală. Într-adevăr poezia e transfigurare a realităţii.

Sanda A. Gimiga, Liceul din Dorohoi : Versificare bună, dar limbajul rareori e poetic, metaforic, muzical. Acelaşi răspuns pentru Horia Talfeş : din producţia lui bogată se poate reţine *Vis*.

C. Carapcea-Arbore, Liceul „Gh. Lazăr", Bucureşti : Proza e mai pregnantă prin mînuirea dialogului, prin portret.

Ion Ştefan, Liceul din Breaza : Unele imagini răzleţe sînt subminate de lipsa de concentrare.

Carmen Tania Grigore, Liceul sanitar, Buzău : De reţinut *Eu*. Mai încercaţi.

Odetta Mirela Bălan, Bistriţa : Cîteva luminoase imagini ale verii. Mai încercaţi.

Smaranda Filip, Deva : Ne-a plăcut modestia scrisorii. Poezii ce depăşesc nivelul comun : *Cu prietenie* şi *Cîntec pentru pace*.

R. Stoichiţoiu, Craiova : Fantezie căutînd să transfigureze elemente ale vieţii moderne, cotidiene. De reţinut *Castanii*. Expresia „doctor al încrederii" aminteşte pe aceea a lui Marin Sorescu „doctor al ierbei". *Fără* e o satiră cu adresă precisă. Exemple de exprimare personală : „Lacul se gîdila la imaginea tinereţii".

Violeta Bejgăneanu, Liceul nr. 1, Călăraşi : Scrisoare sinceră, dar comparaţia coarnelor de cerb cu crengile copacilor aparţine lui Blaga. *Sîngerări* sugerează transfigurarea naturii prin culoarea dragostei. Mai trimiteţi.

Elisabeta Popescu, Liceul de chimie, Rîmnicu Vîlcea : Frumoase aspiraţii, realizările sînt de aşteptat. Poezia paşilor preveseşte ceva.

Iulian Enache, Liceul Bălceşti, jud. Vîlcea : Sentimente înălţătoare faţă de marii înaintaşi ; nu ne împăcăm cu gîndul că un Ştefan cel Mare ar fi fost reţinut în avîntul lui de... reumatism, cum apare în viziunea dumneavoastră stranie.

Liviu Babi, Constanţa : Versuri interesante, mai trimiteţi.

Doina Botezatu, Liceul electrotehnic, Bistriţa : Există în versurile trimise un entuziasm patriotic şi o stăpînire a versului clasic. De reţinut *Dorinţa* şi *Elogiu*.

Mariana Luican, Liceul industrial, Titu : Frumoasă scrisoare, poezia cere, însă, o mare concentrare. Nostalgie a purității copilăriei.

Iulia Nichitoaea, Liceul „Nicu Gane“, Fălticeni : Învățați la un liceu de mare tradiție literară, cenaclul purtînd numele albatrosului ucis al poeziei contemporane : Nicolae Labiș. Versurile, ca și proza, sînt însuflețite de un vînt tineresc și patriotic ce vă onorează. Pînă la realizarea artistică mai există o cale a muncii, a concentrării, a spiritului critic. Mai așteptăm.

De la Bîrlad ne-a venit o interesantă revistă a elevilor de la Școala generală nr. 6, cu titlul așa de adecvat „Muguri“. Față de producția în versuri, mai frecventă, revista publică bune bucăți în proză premiate la concursuri literare în 1976, semnate de Corina Gheorghiu, Silvia Vrabie, Vasile Chelaru, Doina Roșca, care lucrează într-un cerc literar ce poartă numele poetului G. Tutoveanu. De remarcat colaborarea elevelor Adriana Bușilă, Delia Trifoi și Luminița Ghimpu de la Liceul „Gheorghe Roșca-Codreanu“, cu o evocare a orașului, presărată de amintiri istorice și literare, deschisă marilor înnoiri contemporane.

Mircea Dan, Suceava : Interesante încercări, mai ales *De ce cîinii*, cu ascuțiș satiric.

Violeta-Cornelia Popescu, Liceul Corabia : Frumoasă scrisoare, cu mărturisiri sincere. Pasiunea pentru chimie nu exclude chemarea pentru poezie pe care o dovediți prin poeziile trimise, mai ales *Eu m-am visat* și *Lacrima copacului*, remarcabile ca substanță și expresie.

Sofia Dobre, Liceul industrial, Rîmnicu Sărat : Se întrezărește ceva. Mai încercați. Dar cum se scrie „î-mi“ ?

Dumitru Branc, Liceul industrial, Ineu : Am remarcat *Străluminări.* Mai trimiteți.

Floarea Silvan, Liceul Hotarele, jud. Ilfov : Încercări interesante, nici una convingătoare în total. Mai așteptăm.

Ion Anchidim Pintea, Liceul agro-industrial, Beclean : Am reținut *Poem* și *Moment 1907.* Remarcabilă stăpînire a versificației, vibrante imagini ale dragostei de țară. Publicăm două strofe din *Poem.*

Lavinia Călina, Liceul agricol, Alexandria : Versuri bune pentru cei 14 ani.

Gheorghe Căciulă, Liceul pedagogic, Cîmpulung : Ne-au plăcut versurile, foarte promițătoare, cizelate cu meșteșug, armonioase, din *Cîntec de porumbei,* mai ales. Mai trimiteți.

Rodica Savin, Liceul pedagogic, Focșani, Carmen Raitut, Constanța, care ne-a trimis o interesantă scrisoare : Mai încercați.

Mariana Burlan, Constanța : Neconvingător încă. *Intru* nu se scrie *într-u.*

Dorina Marinescu, Studina, jud. Olt : Mai mult proză decît poezie.

M. Popescu, Balș : Versuri de album sentimental. Romanța trebuie să aibă un aer modern.

Cosette Hogea, Sinaia : Proză interesantă.

Gh. Dicu, Băleni : O versificare a unei întîmplări nu e poezie.

Mirela Mîrza, Deva : Ideea trebuie să se transforme în emoție.

Gimiga Ioan, Iași : Adresați-vă mai întîi profesorului de limba și literatura română.

Diana Melin, Liceul „Mircea cel Bătrîn“, Constanța : Interesantă încercarea dramatică *Comoara înțeleptului,* cu un sens etic foarte clar. Versificația șchioapătă adesea. Reușită parțială.

Adrian S. (care e numele întreg ?), Școala generală, Reșița : Neconcludent. Mai trimiteți. La fel Nicolae Liviu Dănuș din Urziceni.

Constantin Manole, Gh. Gheorghiu-Dej : Mai interesantă e proza. Mai aşteptăm.

Elena Negrea, Braşov : Ne-a impresionat *Marea dorință,* poezia de totdeauna a mamei...

Elena Stroe, Adjud ; Iosif Berei, Turda ; Toma Ylen, Drobeta Turnu-Severin ; Florica Dudău, Călărași ; Doina Poloşan, Blaj ; Liviu Tudoriu, Paşcani ; Ion Grădeanu, Reşiţa ; Daniela Lungu, Eforie Sud ; Elena Bortă, Barbu Dragnea, Plopşorul, jud. Gorj ; Marin Tănase, Giurgiu ; Cornelia Friedman, Năvodari ; Elena Ştefan, Balş ; Victoria Voicu, Drăgăşani ; Daniel Cornea, Caransebeş ; Csonczila Margareta, Arad ; Ion Ealconim Onean, Tîrgovişte ; Nina Farcaş, Oradea ; Silvia Vişan, Constanţa ; Elena Păpureanu, Bucureşti ; Duşa Rădvan, Vaslui : Sentimente tinereşti, frumoase, înălţătoare, dar ele încă nu-şi găsesc expresia şi vibraţia lirică ; se versifică uneori corect idei ce nu se transformă în emoţie de artă. Citiţi literatură, citiţi pe marii noştri critici literari, căutaţi să înţelegeţi elemente de estetică literară. Stancu Deacu (de unde ?), Lidia Berchez, Tg. Jiu, Virgil Cîrjan (de unde ?) : Numeroase şi dureroase greşeli de ortografie şi de punctuaţie. Mioara Călin, Tulcea : Te mulţumeşti să reproduci din memorie cunoscuta romanţă „De ţi-am greşit îţi cer iertare". Reproducerea e plină de greşeli de ortografie. Preţuirea unui poet ca Panait Cerna, pornit de pe meleagurile tulcene, merită atenţie, dar versurile sînt slabe.

Liviu Zosin, Săveni, jud. Botoşani : Nu e frumos să reproduci o fabulă a unui cunoscut poet, e un plagiat, adică un furt.

Marcel Sablonschi, Tulcea : Multe greşeli de gramatică, în scrisoare şi în versuri.

Mioara Davidel, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi ; Viorica Ţurloi, Runcu, jud. Gorj ; Ion Petre, Vîrtoapele, jud. Teleorman : Atenţie la ortografie.

În general, elevii noştri trebuie să înţeleagă că a învăţa limba şi literatura română e o datorie patriotică de prim ordin.

De ici, de colo — din reviste vechi

Alexandru Dumas — tatăl și fiul

La un teatru din Paris se juca piesa *Denisa* de Al. Dumas-fiul. Publicul aplauda frenetic, cu excepția unui spectator mai în vîrstă, care stătea nemișcat într-un fotoliu. Vecinul său, revoltat peste măsură de atîta nepăsare, îi strigă :

— Cum de nu aplauzi, domnule, cînd piesa este atît de reușită ?

— Eu, domnule, sînt autorul autorului.

Era Al. Dumas-tatăl, autorul cunoscutelor romane : *Cei trei mușchetari* (1844) și *Contele de Monte-Cristo* (1845) ; fiul său natural a devenit celebru prin romanul *Dama cu camelii* (1848).

Paganini și concertul pe o singură coardă

Aflat la Florența, artistul sări într-o trăsură și-i spuse vizitiului să-l ducă la teatru, unde urma să cînte pe o singură coardă *Rugăciunea lui Moise* de Rossini. Întrebîndu-l pe vizitiu cît îl costă, acesta îi răspunse :

— Pentru d-ta, zece franci.

— Cum zece franci ? Glumești !

— Eu vorbesc serios, domnule. Și dumneata iei pentru un loc la concert zece franci.

— Ei bine, îți dau zece franci dacă mă duci pe o singură roată.

Reînnoiţi-vă abonamentele la revista **Limba şi literatura română** (4 numere, 16 lei)

Societatea de ştiinţe filologice editează şi în anul viitor culegerile pentru profesori:

Limbă şi literatură (4 vol., 40 lei)
Limbile moderne în şcoală (2 vol., 24 lei)
Studii de literatură universală (1 vol., 15 lei)

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) şi cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaţilor. Se consideră abonaţi pentru anul 1978 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1977, contravaloarea publicaţiilor dorite (prin mandat poştal în contul S. S. F., nr. 45. 11. 09. 5, la CEC Filiala Sector VI, Bucureşti, şi o fişă de comandă, în plic închis, pe adresa Societăţii de ştiinţe filologice, str. Spiru Haret nr. 12, cod 70738, sector VII, Bucureşti).

Au apărut:

Aspecte ale limbii şi literaturii române (1840—1970). Latina în formaţia profesorului de limba română. Cursuri de vară, 1977 (10 lei)
Studii de literatură universală, 1977 (15 lei)

FIŞĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . .
instituţia (şcoala, liceul) . . . *din* . . .
. . . . *am expediat prin mandat poştal nr.* . . .
suma de . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1978. (Se completează titlul publicaţiei ; la revista pentru elevi şi numărul abonamentelor)* . . . .
. . . .

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris SS.F.) . . .
. . . .

Data . . . . . . *Semnătura* . . . . . .

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Taxele poştale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/7152/1976

Calendar cultural-literar 1977

(OCTOMBRIE—DECEMBRIE)

5 octombrie — 75 de ani de la naşterea lui Zaharia Stancu, poet şi prozator, autorul romanelor *Desculţ*, *Pădurea nebună*, *Ce mult te-am iubit*.

11 octombrie — 100 de ani de la moartea lui Al. Papiu-Ilarian, jurist, om politic şi istoric român din Transilvania.

13 octombrie — 100 de ani de la apariţia în ziarul *Românul* a mesajului revoluţionarului democrat Giuseppe Garibaldi : „Românii se luptă astăzi cu eroism pe ţărmul Dunării. pentru independenţa lor“.

18 octombrie — 70 de ani de la naşterea lui M. Sebastian, autorul pieselor *Ultima oră*, *Steaua fără nume* şi al unor romane şi eseuri critice.

23 octombrie — 20 de ani de la moartea sonetistului M. Codreanu.

26 octombrie — 75 de ani de la naşterea lui D. Popovici, profesor la Universitatea din Cluj, autor al unor studii despre iluminismul şi romantismul românesc.

7 noiembrie — 60 de ani de la victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, care a deschis o eră nouă în istoria omenirii.

15 noiembrie — În *Timpul*, M. Eminescu scria în 1877 : „Astăzi ostaşii noştri se aruncă cu bărbăţie în luptă ; pămîntul se cutremură sub picioarele lor... lumea întreagă este uimită“.

24 noiembrie — În acelaşi ziar Eminescu anunţă, în articolul *Bălcescu şi urmaşii săi*, apariţia *Istoriei românilor subt Mihai Vodă Viteazul* sub îngrijirea lui A. I. Odobescu.

27 noiembrie — 90 de ani de la moartea lui Petre Ispirescu, autorul culegerii *Legende sau basmele românilor* (1872—1876).

28 noiembrie — 100 de ani de la capitularea Plevnei ; Osman Paşa s-a predat colonelului român Cerchez ; în aceeaşi zi, V. Alecsandri a definitivat, la Mirceşti, poezia *Odă ostaşilor români*.

29 noiembrie — 125 de ani de la stingerea din viaţă a lui N. Bălcescu, revoluţionar democrat, militant de frunte pentru eliberarea socială şi naţională a poporului, pentru republică.

6 decembrie — 80 de ani de la naşterea lui Oscar Walter Cizek, autorul romanului *Pîrjolul*.

30 decembrie — 100 de ani de la apariţia în *Timpul* a articolului *Dorobanţii* de M. Eminescu : „Au sosit în Bucureşti dorobanţii... goi şi bolnavi“.
— 30 de ani de la proclamarea Republicii Populare Române.

În acest an s-au împlinit 150 de ani de la fondarea *Societăţii literare* de către Dinicu Golescu şi I. H. Rădulescu ; în anul 1978 vor fi aniversaţi sau comemoraţi : V. Demetrius (1878—1942), Emil Gârleanu (1878—1914). Ciprian Porumbescu (1853—1883).

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Rodica Fer, Liceul de filologie-istorie, Abrud; Adriana Lăpăduş, Liceul „Horia, Cloşca şi Crişan", Alba Iulia.

ARAD — Floare Belean, Liceul pedagogic, Arad; Mariana Turda, Liceul „I. Slavici", Arad.

ARGEŞ — Marina Cristina Vidoni, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti.

BACĂU — Cristina Arhip, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău; Lăcrămioara Feraru, Liceul industrial nr. 1, Gh. Gheorghiu-Dej.

BIHOR — Gabriela Gurgui, Liceul „E. Godju", Oradea.

BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „L. Rebreanu", Bistriţa.

BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov.

BUZĂU — Madi-Florina Niculescu, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CLUJ — Ana Mazăre, Liceul pedagogic „Gh. Lazăr", Cluj-Napoca; Elena Suciu, Liceul „Mihai Viteazul", Turda; Corina Şerdeanu, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

CONSTANŢA — Luminiţa Puşcaşu, Liceul de matematică-fizică, Constanţa.

COVASNA — Dobre Radu, Dorina Toma, Liceul industrial, Sfîntu Gheorghe.

DÎMBOVIŢA — Georgian Tudose, Liceul „Grigore Alexandrescu", Tîrgovişte.

DOLJ — Liliana Combei, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Adina Mihăilescu, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova; Virginia Vîrtineanu, Liceul pedagogic, Craiova.

HARGHITA — Doina Săniuţă, Liceul Topliţa.

HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara.

IALOMIŢA — Carmen Bolfa, Liceul de matematică-fizică, Călăraşi; Elena Dobrin, Liceul de matematică-fizică, Slobozia.

IAŞI — Doina Bejan, Liceul „G. Ibrăileanu", Iaşi; Ana Sînzianu, Liceul „M. Sadoveanu", Iaşi.

MARAMUREŞ — Adelina Groşan, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare.

MUREŞ — Doina Pologea, Liceul „Al. Papiu-Ilarian", Tg. Mureş; Stanca Simona Cişmariu, Liceul Luduş.

NEAMŢ — Dorina Irimia, Liceul nr. 1, Tg. Neamţ; Constantin Nedelcu, Liceul de matematică-fizică, Roman; Ada Popovici, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ.

OLT — Lucia Ardeleanu, Liceul nr. 1, Caracal.

PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul pedagogic, Ploieşti; Constanţa Spurcaciu, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti; Mircea Vasilescu, Liceul „Mihai Viteazul", Ploieşti.

SATU MARE — Leonica Bumba, Rodica Curteanu, Liceul industrial nr. 2, Satu Mare.

SĂLAJ — Elena Sigartău, Liceul Cehu-Silvaniei.

SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava.

TELEORMAN — Marin Dumitrescu, Liceul industrial de construcţii, Alexandria; Mihaela Luminiţa Ionescu, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele.

TIMIŞ — Camelia Liliana Lobonţ, Liceul „C. D. Loga", Timişoara.

TULCEA — Luminiţa Matei, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI — Viorica Apostu, Liceul pedagogic, Bîrlad.

VÎLCEA — Cristina Cucu, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea; Elena Ghelcea, Liceul Drăgăşani; Dana Matei, Liceul „N. Bălescu", Rm. Vîlcea.

VRANCEA — Doina Neamţu, Liceul „Unirea", Focşani.

Lei 4